

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

Мијомир М. Перовић

**ТЕШКО УБИСТВО ИЗ БЕЗОБЗИРНЕ
ОСВЕТЕ И НИСКИХ ПОБУДА У
КРИВИЧНОМ ЗАКОНОДАВСТВУ
ЦРНЕ ГОРЕ**

ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА

Ниш, 2022.

UNIVERSITY OF NIŠ

FACULTY OF LAW

Mijomir M. Perović

**AGGRAVATED MURDER CUT OF
RECKLESS REVENGE AND LOW
MOTIVES IN MONTENEGRIN
CRIMINAL LAW**

DOCTORAL DISSERTATION

Niš, 2022.

Подаци о докторској дисертацији

Ментор:

Проф. др Велимир Ракочевић

Наслов:

Тешко убиство из безобзирне освете и ниских побуда у кривичном законодавству Црне Горе

Резиме:

Докторском дисертацијом, жељели смо указати, анализирати и објаснити појам и облик овог кривичног дјела пратећи га кроз различите фазе развоја друштва на овим просторима, као и како је оно регулисано у савременом правном систему Црне Горе.

Анализом ћемо обухватити различите облике безобзирне освете и ниских побуда, као и „крвну освету“ реликт прошлости који је и даље активан на овим просторима.

Преглед нашег истраживања имао је за циљ, проучавање безобзирне освете и ниских побуда на овом простору, као и опасност од овог кривичног дјела и његовог ширења. С тим у вези поставља се питање сузбијања овог опасног кривичног дјела, проучавање карактеристика, што ће нам дати одговор за превентивно дјеловање, спријечавање и кажњавање извршилаца.

Дисертација се састоји из шест поглавља, глава прва обухвата анализу кривично-правне заштите живота, глава друга садржи обраду тешког убиства према побудама учиниоца, у глави трећој анализирано је тешко убиство из безобзирне освете или из других ниских побуда у праву Црне Горе, у четвртој глави извршена је анализа тешког убиства из безобзирне освете и ниских побуда у историјским правним споменицима, даље слиједи обрада у глави петој и то убиства из безобзирне освете и других ниских побуда у судској пракси и на крају у глави шестој извршена је анализа карактеристика

кривичних дјела против живота и тијела и њихових учинилаца у Црној Гори.

Свеобухватном анализом жељели само указати на постојање не у малом обиму овог кривичног дјела, његову мутацију у нове облике. Исто тако, жељели смо указати на важност превентивног рада, као и на важност откривања мотива код ових кривичних дијела и казнену политику која се разликовала од случаја до случаја, што је све дало доприносу увећања овог кривичног дијела у бројкама и његовог различитог испољавања.

Научна област:

Правне науке

Научна
дисциплина:

Кривично право

Кључне речи:

Безобзирна освета, ниске побуде, крвна освета, обично убиство, тешко убиство,

УДК:

CERIF
класификациј:

S149

Тип лиценце
Креативне
заједнице:

CC BY-NC-ND

Data on Doctoral Dissertation

Doctoral
Supervisor:

PhD Velimir Rakočević

Title:

Aggravated murder out of reckless revenge and other low motives in Montenegrin criminal law

Abstract:

With the doctoral dissertation we wanted to point out, analyze and explain the concept and form of this crime, following it through different stages of development of society in this area, as well as how it is regulated in the legal system of Montenegro.

The analysis includes various forms of reckless revenge and low motives, as well as „blood revenge“, a relic of the past that is still active in this area.

The subject of our research was aimed at studying the reckless revenge and low motives in this area, as well as the danger of this crime and its spread. In this regard, the question arises of combating this vicious crime, studying the characteristics, which will give us an answer for preventive action and punishment of perpetrators.

The dissertation consists of six chapters, the first chapter includes an analysis of criminal law protection of life, the second chapter deals with aggravated murder, at the instigation of the perpetrator, the third chapter analyzes aggravated murder of reckless revenge or low motives in the law of Montenegro, in the fourth chapter the analysis of aggravated murder out of reckless revenge and low motives in historical and legal monuments is made, followed by the elaboration in chapter five, namely murders out of reckless revenge and other low motives in court practice, and finally in the sixth chapter an analysis of the characteristics of crimes against life and body and their perpetrators in Montenegro.

With a comprehensive analysis, we wanted to point out the existence, not to a small extent, of this crime, its mutation and new forms. We also wanted to point out the importance of preventive work, as well as the importance of discovering the motives in these crimes and penal policy that differed from case to case, which all contributed to the increase of this crime and its different manifestations.

Scientific
Field:

Law

Scientific
Discipline:

Criminal Law

Key Words:

Reckless revenge, low motives, blood vengeance,
conventional murder, aggravated murder

UDC:

CERIF
Classificatio:

S149

Creative
Commons
License Type:

CC BY-NC-ND

САДРЖАЈ

УВОД	1
ГЛАВА ПРВА	14
КРИВИЧНОПРАВНА ЗАШТИТА ЖИВОТА	14
1. УВОД.....	14
2. ПРАВНА ЗАШТИТА ПРАВА НА ЖИВОТ	16
2.1. Међународни стандарди заштите права на живот	21
2.2. Уставноправна заштита права на живот	27
3. КАРАКТЕРИСТИКЕ КРИВИЧНОПРАВНЕ ЗАШТИТЕ ЖИВОТА И ТИЈЕЛА	35
4. КРИВИЧНО ДЈЕЛО УБИСТВА.....	40
4.1. Појам кривичног дјела	40
4.2. Карактеристике кривичног дјела	45
4.3. Радња извршења кривичног дјела.....	50
4.4. Посљедица кривичног дјела	54
4.5. Остали елементи кривичног дјела	57
5. СИСТЕМАТИКА КРИВИЧНИХ ДЈЕЛА УБИСТАВА	59
5.1. Облици кривичног дјела убиства	59
5.2. Тешко убиство	61
5.3. Лака убиства.....	65
5.4. Убиство највиших представника Црне Горе	67
ГЛАВА ДРУГА	70
ТЕШКО УБИСТВО ПРЕМА ПОБУДАМА УЧИНИОЦА	70
1. УВОД.....	70
2. ПОБУДЕ КАО КВАЛИФИКАТОРНА ОКОЛНОСТ КРИВИЧНОГ ДЈЕЛА УБИСТВА	72
3. ТЕШКО УБИСТВО ИЗ КОРИСТОЉУБЉА	80
4. ТЕШКО УБИСТВО РАДИ ИЗВРШЕЊА ИЛИ ПРИКРИВАЊА ДРУГОГ КРИВИЧНОГ ДЈЕЛА	90
5. ТЕШКО УБИСТВО ПРЕМА ПОБУДАМА УЧИНИОЦА У УПОРЕДНОМ КРИВИЧНОМ ПРАВУ	96

5.1. Право држава бивше СФР Југославије.....	98
5.2. Право других репрезентативних европских држава	102
ГЛАВА ТРЕЋА	108
ТЕШКО УБИСТВО ИЗ БЕЗОБЗИРНЕ ОСВЕТЕ ИЛИ ИЗ ДРУГИХ НИСКИХ ПОБУДА У ПРАВУ ЦРНЕ ГОРЕ.....	108
1. УВОД.....	108
2. КРВНА ОСВЕТА	110
2.1. Појам и садржина крвне освете.....	110
2.2. Карактеристике крвне освете	119
2.3. Крвна освета и психолошко стање учиниоца кривичног дјела	126
3. БЕЗОБЗИРНА ОСВЕТА	143
3.1. Појам и садржина безобзирне освете	143
3.2. Облици испољавања безобзирне освете у пракси	161
4. НИСКЕ ПОБУДЕ	166
4.1. Појам и садржина ниских побуда	166
4.2. Облици испољавања ниских побуда у пракси	175
4.3. Карактеристике ниских побуда.....	184
ГЛАВА ЧЕТВРТА	195
ТЕШКО УБИСТВО ИЗ БЕЗОБЗИРНЕ ОСВЕТЕ И НИСКИХ ПОБУДА У ИСТОРИЈСКИМ ПРАВНИМ СПОМЕНИЦИМА	195
1. УВОД.....	195
2. ТЕШКО УБИСТВО У СВИЈЕТУ	197
2.1. Законодавство старог вијека.....	198
2.1.1. Хамурабијев законик	198
2.1.2. Билаламов законик.....	199
2.1.3. Ур-Наммуов законик	200
2.1.4. Закон XII таблица.....	201
2.1.5. Гортински законик.....	201
2.1.6. Атински законик	202
2.1.7. Салијски закон.....	203
2.2. Законодавство средњег вијека.....	205
2.2.1. Еклога.....	205

2.2.2. Земљораднички закон.....	207
2.2.3. Руска правда	207
2.2.4. Закон судњи људем.....	210
3. ТЕШКО УБИСТВО У ЦРНОЈ ГОРИ	211
3.1. Законодавство средњег вијека.....	211
3.1.1. Споменици из периода раног средњег вијека	211
3.1.2. Душанов законик	215
3.1.3. Канон Леке Дукађинија.....	217
3.2. Законодавство 18. вијека.....	220
3.2.1. Законик светог Петра Цетињског.....	220
3.2.2. Васојевички закон у 12 точкака.....	221
3.2.3. Законик општи црногорски и брдски.....	222
3.3. Законодавство 19. вијека.....	224
3.3.1. Законик књаза Данила	224
3.4. Законодавство 20. вијека.....	227
3.4.1. Кривични законик Књажевине Црне Горе	227
3.4.2. Кривични законик Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца	230
3.4.3. Кривични законик ФНР Југославије	232
3.4.4. Кривични закон СР Црне Горе	234
3.4.5. Кривични закон Републике Црне Горе	235
ГЛАВА ПЕТА	238
УБИСТВО ИЗ БЕЗОБЗИРНЕ ОСВЕТЕ И ДРУГИХ НИСКИХ ПОБУДА У СУДСКОЈ ПРАКСИ	238
1. УВОД.....	238
2. СТАРИЈА СУДСКА ПРАКСА.....	239
1. Оптужница Окружног јавног тужилаштва у Титограду КТ. бр. 25/64.....	239
2. Пресуда Окружног суда у Титограду К. бр. 43/64.	241
3. Оптужница Окружног јавног тужилаштва у Титограду КТ. бр. 189/66.....	245
4. Пресуда Окружног суда у Титограду К. бр. 69/66.	246
5. Оптужница Окружног јавног тужилаштва у Титограду КТ. бр. 78/64.....	252
6. Пресуда Окружног суда у Титограду К. бр. 103/64.	255
7. Оптужница Окружног јавног тужилаштва у Титограду КТ.бр. 266/72.....	260

8. Пресуда Врховног суда Црне Горе Кж. бр. 6/73.....	261
9. Оптужница Окружног јавног тужилаштва у Титограду КТ. Бр. 360/71.	263
10. Пресуда Окружног суда у Титограду К. бр. 144/71.	264
11. Пресуда Врховног суда Црне Горе Кж. бр. 53/72.....	266
12. Оптужница Окружног јавног тужилаштва у Титограду КТ. бр. 266/71.....	269
13. Пресуда Окружног суда у Титограду К. бр. 116/71.	271
14. Оптужница Окружног јавног тужилаштва у Титограду КТ. бр. 122/71.....	274
15. Пресуда Окружног суда у Титограду К. бр. 63/71.	276
16. Оптужница Окружног јавног тужилаштва у Титограду КТ. бр. 337/74.....	279
17. Пресуда Окружног суда у Титограду К. бр. 194/74.	281
3. НОВИЈА СУДСКА ПРАКСА	284
1. Оптужница Вишег државног тужилаштва у Подгорици КТ. бр. 77/96.....	285
2. Пресуда Вишег суда у Подгорици К. Бр. 85/96.....	287
3. Оптужница Вишег државног тужилаштва у Подгорици КТ . бр. 9/93.....	289
4. Пресуда Вишег суда у Подгорици К. бр. 14/93.	290
5. Пресуда Вишег суда у Подгорици К. бр. 1/96.	292
6. Пресуда Вишег суда у Подгорици К. бр. 104/07.	294
7. Оптужница Окружног јавног тужилаштва у Титограду КТ. бр. 10/89.....	299
8. Пресуда Врховног суда Црне Горе Кж. 1/94.....	301
9. Оптужница Вишег јавног тужилаштва у Подгорици КТ. бр. 152/2000.	304
10. Пресуда Вишег суда у Подгорици КТ. бр. 174/2000.....	307
ГЛАВА ШЕСТА.....	318
КАРАКТЕРИСТИКЕ КРИВИЧНИХ ДЈЕЛА ПРОТИВ ЖИВОТА И ТИЈЕЛА И ЊИХОВИХ УЧИНИЛАЦА У ЦРНОЈ ГОРИ.....	318
1. УВОД.....	318
2. ОБИМ И ДИНАМИКА КРИВИЧНИХ ДЈЕЛА ПРОТИВ ЖИВОТА И ТИЈЕЛА	319
3. КАЗНЕНА ПОЛИТИКА СУДОВА ЗА КРИВИЧНА ДЈЕЛА УБИСТВА.....	332
ЗАКЉУЧАК	350
ЛИТЕРАТУРА.....	364

УВОД

Човјек, односно његова основна права и слободе, је увијек на првом мјесту, па је зато и његова кривичноправна заштита примарна. Она представља камен темељац модерног демократског друштва, које своје правне акте темељи на савременим међународним (универзалним и регионалним) правним документима, који представљају показатељ и смјер државама у ширем аудиторијуму. То чини заштиту човјека, његовог живота и тијела као највишу личну, али и друштвену вриједност као заштитног објекта, како на нивоу демократских држава, тако и на глобалном нивоу, како данас, тако и у историјском развоју друштва. Дакле, заштита живота и тијела је највиша тековина људског друштва и вриједност цивилизације и њеног очувања у домену строгог кажњавања извршилаца кривичних дјела са елементима насиља, која се неријетко сријећу у данашњем свијету, а која су усмјерена против ових добара.

Још у деветом вијеку, на простору данашње Црне Горе, а и шире уочавају се први знаци државне организације. Са развојем друштва од првих организационих степеница до данас настају и негативне појаве тј. кривична дјела (па међу њима и убиства) као нус-појаве. Кроз различите периоде развоја људског друштва мењају се различити методи и различита средства у сузбијању кривичних дјела, а у циљу заштите за друштво значајнијих добара (гдје се живот човјека налази у самом врху). Од најстаријих времена у структури кривичних дјела јављају се различити облици убистава или противправног, недозвољеног лишења живота над другим човјеком.

Личност човјека, односно његов карактер, представља значајан фактор појаве и ширења овакве негативне појаве у облику кривичних дијела против живота и тијела. Убиство се врши на различите начине или средствима, према различитим лицима, од стране различитих лица, са различитим циљевима (мотивима). Међу њима се јављају убиства из крвне и безобзирне освете, односно убиства предузета из других ниских побуда. Она се најчешће јављају када се код извршиоца овог облика тешког убиства створи нагон под одређеним околностима, усљед чега предузме радњу чињења или нечињења у циљу лишавања људског живота. Овакав деликт дешава се у тренутку када се код извршиоца овог кривичног дјела појави такав нагон који представља највишу

степеницу или врх хомицидне импулсивности. Он тада руши све пред собом, усмјеравајући се ка основном циљу – уништењу човјековог живота.

„Као „конфликтно“ неурозу бих означио као честе случајеве, сродни присилној нервози, који постају упадљиви због тога што такви неуротичари готово непрестано долазе у сукобе са својом околином. Да би могли да одрже ту борбену ситуацију, они повремено траже разлоге за сумњичење“¹. Убиство се дешава у тренутку када таква личност добије такав импулс којим испољава максималну агресивност, чиме је његова енергија усмјерена ка једном циљу, а то је одузимање живота.

Јављањем овог облика испољавања кривичног дјела, као и феномена крвне и безобзирне освете, али и као ниских побуда може се уочити да методи егзекуције настају усљед психолошких унутрашњих утицаја на личност човјека, али и спољашњо-социолошких утицаја, дјелујући на тај начин деструктивно, тако да извршилац и не помишља о посљедицама свог чињења или нечињења. У раду ћемо указати и изложити појам, све елементе, садржину бића, карактеристике и облике испољавања кривичног дјела против живота – убиство, однос учиниоца према свом кривичном дјелу и опасност која усљед тога пријети по цјелокупне друштвене интересе и заједницу. Прије тога ћемо изложити специфичности међународноправне и уставноправне заштите права на живот као врхунског људског права, али и друштвене вриједности.

Поред позитивноправне анализе важећих законских рјешења која се односе на систем кривичних дјела против живота, указаћемо на историјски развој ових инкриминација, како у свијету, тако и у Црној Гори од времена старог и средњег вијека до данас, као и врсте одговора државе на овај облик испољавања кривичних дјела. Анализом ће бити обухваћени различити облици безобзирне освете и ниских побуда, као и „крвна освета“ као значајне врсте побуда, мотива за извршење убиства. Најстарија је врста побуде на страни учиниоца која се јавља у виду крвне освете. То је специфична појава која и данас постоји у Црној Гори. Но, поред класичне крвне освете, данас се јавља и њена мутација у модерном облику обрачуна између организованих криминалних група, њиховог повлачења из обрачуна, као и преливање у нов облик и обрачун између породица настрадалих и настанак новог облика крвне освете.

---

¹ А. Адлер, О нервозном карактеру, Књига друга, Београд, 1977. године, стр. 268.

Тема коју смо узели за предмет нашег истраживања у овој докторској дисертацији има за циљ свеобухватну анализу и проучавање кривичног дјела тешко убиство које је квалификовано посебном врстом побуде на страни учиниоца – безобзирном осветом и ниским побудама учиниоца, са углом посматрања, на простору Црне Горе. Ради се о кривичном дјелу које има тенденцију ширења и добијања различитих, посебно опасних облика испољавања, у данашњем времену. Управо питање сузбијања и спречавања вршења овог облика тешког убиства све више постаје значајно питање науке, али и праксе. Она настоји да проучавањем свих сегмената, елемената и карактеристика тешког убиства омогући одговор на питање како дјеловати, ефикасно и превентивно, против овог облика криминалитета повреде живота других лица како би се изнашли начини супротстављања овом опаком кривичном дјелу. С друге стране, о правним, друштвеним, психолошким, социолошким и другим аспектима извршења тешког убиства према побудама учиниоца у Црној Гори је до сада мало или селективно писано.

Кривично дјело у општем појму садржи четири основна, конститутивна елемента. То су: а) дјело човјека (радња са проузрокованом посљедицом), б) предвиђеност дјела у закону, в) противправност дјела и г) кривица учиниоца. Они уједно представљају општа обиљежја кривичног дјела. Али поред тих општих обиљежја, свако поједино кривично дјело, у основном или допунском (споредном) кривичном законодавству садржи и посебна обиљежја кривичног дјела (биће кривичног дјела). Таква је ситуација и код кривичног дјела убиства које је управљено на живот (или право на живот) другог лица. Оно је одређено на најједноставнији начин, обичном (простом) диспозицијом: „Ко другог лиши живота, казниће се затвором од 5 до 15 година“ (члан 143. Кривичног законика Црне Горе).

Овдје се да уочити да ово кривично дјело по садржини сачињава проузрокована смрт другог лица противправним радњама (чињења или нечињења) неког лица. Под појмом убиства можемо сматрати да се ради о кривичном дјелу код кога долази до противправног лишења живота другог лица, тј. одузимања живота другом лицу на противправан начин. Дакле, ово кривично дјело чини лишење (одузимање) живота другог лица, лишење живота које је извршено са умишљајем (директним или евентуалним). То је обично убиство. У зависности од околности под којима је ово кривично дјело извршено, јављају се још два облика испољавања. То су:

а) тешко (квалификовано) убиство или уморство за које су прописане најтеже казне које уопште прописује кривично законодавство и

б) лакше (привилеговано) убиство, за које закон прописује блаже кажњавање иако се и овдје ради о противправном лишењу живота другог лица, али које је извршено под „привилегујућим“ (извињавајућим) околностима.

Код кривичног дјела убиства, без обзира на облик појавног испољавања, објекат заштите увијек је живот човјека или право на живот (као једно од основних, темељних људских права). Тај је објекат заштите жив човјек, од момента рођења до момента наступања смрти, при чему се у правној теорији, али и судској пракси на различите начине одређују почетак и окончање кривичноправне заштите живота. Поред убиства човјека, законодавац разликује убиство плода човјека у тијелу мајке, пре него што је започео порођај. То је случај код кривичног дјела недозвољени прекид трудноће.

Радња извршења кривичног дјела убиства је везана за посљедичну диспозицију којом законодавац одређује појам овог дјела. То је свака дјелатност, радња чињења (активна, позитивна радња) или нечињења (пропуштања, негативна, пасивна радња) која је довољна да доведе до наступања посљедице смрти неког лица. То може бити физичка и психичка дјелатност која је усмјерена према другом лицу. Она се може предузети различитим средствима, на различите начине, тајно или јавно. Битно је да је та радња противправна, дакле, противна позитивним законским прописима (осим ако је предузета у нужној одбрани или крајњој нужди и сл.).

Посљедица кривичног дјела убиства представља резултат дјелатности која се манифестује у наступању, изазивању смрти код другог лица. Овако произведена промена у спољном свијету мора да буде резултат радње извршења која је предвиђена као елеменат бића кривичног дјела.

Убиство може извршити било које лице, а у погледу кривице увијек је потребан умишљај.

Убиство које је извршено са умишљајем под таквим околностима, на такав начин, из таквих побуда, према таквом лицу или од стране одређеног лица, које се јавља са већим степеном тежине и већим степеном опасности се назива тешким убиством. За ова кривична дјела је законом прописано и теже кажњавање, односно тежа кривична санкција. Као и код обичног убиства објекат заштите увијек је живот човјека.

Тешко убиство можемо подијелити на неколико облика испољавања зависно од врсте, природе, дејства и карактера квалификаторне околности. То може бити тешко убиство: а) према начину извршења, б) према побудама учиниоца, в) према околностима извршења и посљедици и г) према особености пасивног субјекта.

Убиство према начину извршења се јавља као: а) убиство на свиреп начин и б) убиство на подмукао начин.

За нас је најзначајнија подјела тешког убиства с обзиром на побуде учиниоца. Према овој квалификаторној околности ово се тешко убиство јавља као: а) убиство из користољубља, б) убиство ради извршења или прикривања другог кривичног дјела и в) убиство из безобзирне освете или других ниских побуда. Управо овај посљедњи вид испољавања тешког убиства према побудама учиниоца представља предмет продубљеног истраживања у овој докторској дисертацији. То су: а) убиство из безобзирне освете (која укључује и крвну освету) и б) убиство из других ниских побуда.

Тешко убиство с обзиром на околности извршења и посљедицу може бити: а) убиство при безобзирном и насилничком понашању, б) убиство којим се са умишљајем доводи у опасност живот још неког лица и в) убиство више лица.

Тешко убиство с обзиром на особености пасивног субјекта се дијели на сљедеће видове испољавања. То су: а) убиство службеног или војног лица при вршењу или у вези са вршењем службене дужности, б) убиство дјетета, в) убиство бремените жене и г) убиство члана своје породице које је претходно зостављано.

Извршилац овог кривичног дјела може да буде било које лице. При томе је потребан умишљај учиниоца током извршења овог кривичног дјела.

Овдје ћемо поменути међународноправне акте којима се гарантује право на живот као најзначајније људско право. Они представљају основ за сва домаћа, национална законодавства. Систем универзалних стандарда заштите права на живот поставља Међународни пакт о грађанским и политичким правима², поред Опште декларације о правима човјека, док се међу регионалним документима издваја Конвенција о заштити људских права и основних слобода (са протоколима број 4, 6, 7, 11, 12 и 13).

---

² Службени лист СФРЈ, Међународни уговори, број 7/1971.

Заштиту живота човјека, поред и прије кривичног права, пружа и уставно право. Тако Устав Црне Горе³ пружа сљедеће гаранције: члан 6 (људска права и слободе), члан 7 (забрана изазивања мржње), члан 19 (заштита), члан 26 (забрана смртне казне), члан 28 (достојанство и неповредљивост личности), члан 31 (поштовање личности), члан 35 (претпоставка невиности), члан 36 (*ne bis in idem*) итд. којим су загарантована права и слободе човјека и грађанина.

Оправданост истраживања докторске дисертације: „Тешко убиство из безобзирне освете и ниских побуда у кривичном законодавству Црне Горе“ представља тему која је до сада била мало и само спорадично обрађивана. С друге стране, ово кривично дјело је познато још од давнина, како у писаним документима у свијету, тако и у Црној Гори, поред широке примјене обичајног и вјерског (црквеног) права. Ово кривично дјело је различито тумачено и називано у различитим временским периодима. Обрада са теоријског и судскопрактичног аспекта ових кривичних дјела је веома значајна из разлога што је личност учиниоца та која је у центру пажње и овог проучавања. Сталним промјенама у друштву и његовом развоју мијењају се начини понашања, као и морал и обичаји што све додатно утиче на кривичноправну теорију у циљу што ефикаснијег дјеловања на сузбијању и спријечавању оваквог облика испољавања противправних, најчешће насилних понашања према животу другог лица. Такође, ово је кривично дјело које познају и бројна анализирана европска кривична законодавства, са различитим законским описима, облицима и видовима испољавања, те различитим казнама за њихове учиниоце.

Убрзаност живота, све већа трка за новцем и бољим животом, ствара негативне трендове и смјернице које стварају повољне услове за појаву и учесталост испољавања овог кривичног дјела. Томе посебно доприносе различити мотиви, побуде са којима или ради којих извршилац предузима радњу лишавања живота другог лица. Међу овим мотивима се издвајају три, која смо узели за предмет ове продубљене анализе у дисертацији. То су: а) безобзирна освета (која претходно захтијева утврђивање освете – њеног појма, садржине, начина настанка и начина реаговања у освети), б) крвна освета – која се јавља као реликт прошлости у виду „узимања мира“ (која се и данас јавља иако у знатно ређим случајевима) и в) друге ниске побуде.

---

³ Устав Црне Горе, Подгорица, 2007. године.

Докторска дисертација на тему: „Тешко убиство из безобзирне освете и ниских побуда у кривичном законодавству Црне Горе“ има за циљ да прикупи, анализира, обради и систематизује на једном мјесту теоријска сазнања, законска рјешења, као и схватања судске и статистичке праксе о облику испољавања тешког убиства с обзиром на ова два (три) облика побуде учиниоца као што су:

- а) безобирна освета,
- б) крвна освета и
- в) ниске побуде.

Анализирајући прикупљени материјал, долазимо до одговарајућих закључка, а у завршним фазама нашег разматрања доћи ћемо до корисних информација, које ће трасирати пут и дати одговарајуће смјернице домаћој науци и судској пракси, али и законодавцу. Оне би требало да укажу на неке недостатке у садашњем кривичноправном законодавству, као и у судској пракси (приликом правне квалификације случајева из живота) чиме бисмо дали предлоге за нека нова рјешења која би се примијенила у овој области ради ефикаснијег дјеловања и поступања у оваквим кривичним предметима.

У обради посматране теме користили смо богату истраживачку грађу: а) домаћу и инострану правну теорију, б) међународне универзалне и регионалне документе, те уставна акта, в) законске прописе Црне Горе, позитивне и историјске изворе, г) законске прописе одабраних европских држава и историјске изворе старог и средњег вијека, д) домаћу и инострану судску праксу и ђ) статистичку евиденцију: МУП - Управе полиције и Завода за извршење кривичних санкција Црне Горе.

Циљ научног истраживања биће усмјерен на детаљно прикупљање чињеница и њихову свеобухватну критичну анализу како би нам дале неке од одговора о тешком убиству из безобзирне освете и ниских побуда, те о ефикасном, квалитетном и законитом супротстављању овој појави.

За обраду посматране теме у наведеном циљу користили смо истраживачке технике различитог типа. Тако су примијењене методе друштвених наука: правни, социолошки, историјски, компаративни, судско-практични метод, метод анализе, метод синтезе и статистички метод.

Анализа и научно-истраживачка активност је уперена на конкретна питања која ће нам дати одговоре на бројна питања и проблеме у законодавству, правној теорији и

судској пракси у правцу свеобухватног разјашњења и разграничења тешког убиства из безобзирне освете и других ниских побуда од других сличних кривичноправних ситуација.

Развојем друштва, готово на свим његовим нивоима сријећемо се са проблемом који је различито третиран у различитим периодима. То се посебно односи на убиство из крвне освете, безобзирне освете или ниских побуда. У различитим фазама развоја друштва, сријећемо различите начине предузимања радње чињења и нечињења при испољавању овог кривичног дјела. Личност човјека је централно питање, односно централна преокупација око чега се све и дешава. Његов унутрашњи нагон који га чини таквим често доприноси уништењу живота другог човјека. Најчешће ове побуде настају у психи непосредног извршиоца дјела, али томе у великој мјери доприноси и став средине (шире и уже), а посебно стање морала и обичаји.

Желимо указати на постојање и суштину овог облика тешког убиства, на личност извршиоца овог кривичног дјела, његов став и однос према извршеном кривичном дјелу, односно поводу из кога се оно предузима (претходно нанијето зло). Значајан дио ове анализе је посвећен управо крвној освети која се јавља као реликт прошлости, али у новом облику њене мутације који добија и данас на значају. То је случај када се ова врста освете јавља као производ разрачунавања организованих криминалних група, односно, приликом обрачуна породица послје страдања њихових чланова. Законска рјешења везана за овај простор не представљају нимало лак начин усклађивања са законским прописима у другим срединама, јер поглед на обичаје, морал и част је другачији у Црној Гори, при чему се он различито испољава и у различитим срединама.

У глави првој обрађиваћемо систем кривичноправне заштите живота (и тјелесног интегритета) човјека. Живот човјека је највећа вриједност која се штити од почетка, од рађања до краја људског живота (настанка смрти). Заштитом живота обухватамо истовремено и заштиту тијела и здравља човјека. То су најзначајније људске, али и друштвене вриједности чија је заштита (дакле, њихова неповредљивост) зајемчена, гарантована универзалним и регионалним документима, дакле, документима који су донијети у оквиру Организације Уједињених нација и Савјета (Вијећа) Европе. Такође је заштита ових вриједности загарантована и Уставом Црне Горе, па су противправна понашања у смислу лишавања живота другог лица истовремено и противуставна дјела.

Кривичним закоником Црне Горе су на првом мјесту, у првој глави у посебном дјелу прописана кривична дјела против живота и тијела. На овом су мјесту предвиђене противправне дјелатности којима се повређују или угрожавају живот и тјелесни (физички и психички) интегритет другог лица. То су једине и искључиве вриједности које се штите системом кривичних дјела у овој глави, а која спадају у општи, класичан или конвенционални криминалитет.

По свом значају, природи и карактеру међу овим кривичним дјелима се издвајају кривична дјела убиства о чијем појму, садржини, елементима бића, карактеристикама, те облицима и видовима испољавања говори друга глава дисертације. Међу њима, Кривични законик Црне Горе разликује три облика дјела. То су:

- а) обично убиство,
- б) тежи, квалификовани облици убиства и
- в) лакша или привилегована убиства.

У посљедња два случаја ради се о обичном убиству – дакле, противправном лишењу (одузимању) живота другог лица која су извршена под посебним квалификаторним (које дјелу дају тежи облик испољавања) или привилегујућим (које дјелу дају лакши облик испољавања) околностима. Управо свеобухватна, теоријска и практична анализа појма, елемената бића, карактеристика и појавних облика, односно видова испољавања кривичног дјела убиства у Црној Гори представља предмет излагања у овој глави ове дисертације.

При томе на овом мјесту значајно мјесто заузима темељна анализа карактеристика тешког убиства које квалификују побуде (мотиви) учиниоца са којима приступа извршењу дјела. На овом мјесту је на почетку указано на појам, врсте, дејство и карактеристике субјективног психичког елемента који се назива побуда (мотив) учиниоца. На овом мјесту је изложени материјал садржао анализу и дејство двије побуде учиниоца које посебно квалификују убиство. То су: а) користољубље и б) намјера извршења новог или прикривања раније извршеног кривичног дјела.

Конечно, ово излагање ће бити окончано упоредноправном анализом законских рјешења из упоредног (европског) кривичног законодавства који прописују садржину тешког убиства према побудама учиниоца, као специфичној врсти противправног лишења живота. То би требало да допринесе свеобухватној анализи посматране теме. Зато ћемо на

овом мјесту излагање подијелити у два дјела. То су: а) анализа тешког убиства према побудама учиниоца у законодавству држава бивше СФР Југославије (Босне и Херцеговине, Хрватске, Сјеверне Македоније, Словеније и Србије) и б) анализа тешког убиства према побудама учиниоца у репрезентативном европском законодавству (Француске, Италије, Немачке, Швајцарске и Русије).

У глави трећој, обрађиваћемо и анализирати тешко убиство према побудама учиниоца као посебан облик испољавања кривичног дјела тешког убиства. Наиме, поред обичног убиства, значајно мјесто у теорији, као и у судској пракси заузимају кривична дјела тешког убиства. И овдје се ради о противправном умишљајном лишењу живота другог лица које је учињено под одређеним, законом таксативно наведеним квалификаторним околностима које учињеном дјелу дају већи степен тежине и опасности, односно учиниоцу таквог дјела већи степен кривице за које закон прописује најтежу казну.

На овом мјесту су прописани сљедећи облици тешког убиства као што су: а) према начину извршења, б) према побудама (мотивима) учиниоца, в) према околностима извршења и последици и г) према својству, особеностима оштећеног (пасивног субјекта). За предмет нашег рада од значаја је тешко убиство према побудама учиниоца. На овом мјесту ћемо изложити комплетну анализу, теоријског и практичног карактера, појма, елемената, карактеристика и садржине сљедећих видова испољавања тешког убиства при коме је извршилац мотивисан побудом, посебном врстом унутрашњег покретача на предузимање радње лишавања живота другог лица. Ту спадају сљедеће врсте побуда: а) освета која се јавља као: 1) обична освета, 2) крвна освета и 3) безобзирна освета и б) друге ниске побуде. Ту ће бити указано на низ спорних питања у вези са примјеном законских рјешења у домаћој и иностраној пракси, при чему ћемо дати приједлоге за њихово рјешавање.

У четвртој глави анализираћемо облике тешког убиства, а посебно убиства према побудама учиниоца (из безобзирне освете и ниских побуда) кроз историју. Овдје смо излагање поделили у два дјела. Први дио анализира појам, карактеристике и облике испољавања кривичних дјела убистава, као и систем казни и других кривичних санкција које се примјењују према њиховим учиниоцима кроз писане правне споменике у свијету.

На овом мјесту ће анализа кривичних дјела убистава у свијету обухватити сљедеће периоде: а) период старог вијека и б) период средњег вијека.

У старом вијеку анализираћемо садржину законских рјешења о тешком убиству кроз сљедеће правне изворе у свијету као што су: а) Хамурабијев законик, б) Билаламов законик, в) Ур-Наммуов законик, г) Закон XII таблица, г) Атински законик, д) Гортински законик и њ) Салијски законик. У средњем вијеку кривично дјело убистава ћемо анализирати кроз сљедеће писане правне споменике у свијету: а) Еклога, б) Земљораднички закон, в) Руска правда и г) Закон судњи људем.

Други дио анализира облике испољавања тешког убиства у законодавству Црне Горе од најстаријих времена до данас. Кривично дјело тешко убиство у периоду средњег вијека у Црној Гори анализираћемо кроз сљедеће правне споменике: а) Иловачки законик, б) Которски статут, в) Статут Будве, г) Грбаљски статут, д) Законик Ивана Црнојевића, њ) Душанов законик и е) Канон Леке Дукађинија.

У периоду 18. и 19. вијека у Црној Гори кривично дјело убистава са различитим облицима испољавања и друштвеном реакцијом према њиховим учиниоцима анализираћемо кроз сљедеће правне изворе: а) Закон светог Петра Цетињског (Стега), б) Васојевички закон у 12 точка, в) Законик општи црногорски и брдски и г) Законик књаза Данила.

На крају, историјски развој кривичних дјела убистава у Црној Гори анализираћемо у периоду 20. вијека. За ову анализу ћемо користити сљедеће правне изворе: а) Кривични законик Кнежевине Црне Горе, б) Кривични законик Краљевине Срба, Хрвата и Словенца, в) Кривични законик ФНР Југославије, г) Кривични закон СР Црне Горе из 1977. године и д) Кривични закон Републике Црне Горе (из 1993. године).

Сљедећи дио нашег излагања – глава пета – послије правнотеоријске анализе законских рјешења (позитивних и историјских правних споменика) као што је очекивано, се односи на излагање примјера практичног испољавања кривичног дјела тешког убиства из безобзирне освете и других ниских побуда у Црној Гори. Ово излагање је подијељено на двије цјелине. То су: а) старија судска пракса и б) новија судска пракса. У сваком од наведених дјелова рада, прво смо изложили најзначајније дјелове оптужница за кривично дјело убистава из безобзирне освете и ниских побуда.

Послије одговарајућег коментара образложења оптужног акта, у другом дјелу излагања смо анализирали донете судске пресуде по поднетим оптужницама. И послије излагања најзначајнијег дјела пресуде, дали смо кратак коментар образложења мотива учиниоца – његовог поступања из безобзирне освете или ниских побуда. У том смислу смо користили доступну грађу из оптужница (овлашћених тужилаштава) и пресуда Окружног (данас Вишег) суда у Титограду (данас Подгорици) и Врховног суда Црне Горе.

Посљедњи дио ове докторске дисертације – глава шеста – садржи резултате практичне, емпиријске анализе начина, облика или видова испољавања кривичних дјела против живота и тијела, гдје управо спадају тешка убиства кроз статистичке податке, односно анализе основних карактеристика њихових учинилаца. У том погледу ћемо, кроз анализу званичних статистичких бројева о извршеним кривичним дјелима против живота и тијела у посљедњих десет година у Црној Гори, доћи до закључака о овим кривичним дјелима посебно са аспекта: а) однос познати-непознати учиниоци, б) однос жене-мушкарци као учиниоци и в) малољетни-пунољетни учиниоци.

Потом ћемо анализирати начин рјешавања кривичних поступака за кривична дјела против живота и тијела у посматраном периоду 2008-2017. године: 1) одбачена пријава, 2) прекинута истрага, 3) обустављена истрага, 4) подигнута оптужница непосредно, односно послије спроведене истраге, 5) предлог за закључивање споразума о признању кривице, б) уступање страном држави и г) примена притвора према учиниоцима у трајању: 1) од 3 дана, 2) 2-15 дана, 3) 1-2 мјесеца, 4) 2-3 мјесеца, 5) преко 3 мјесеца и б) непознати учиниоци. На крају слиједи упоредна анализа односа броја пријављених, оптужених и осуђених учинилаца ових кривичних дјела, са указивањем на разлике између пунољетних и малољетних лица.

Други дио ове емпиријске анализе ће обухватити: а) кретање броја осуђених лица, б) учешће малољетних учинилаца и в) врсту и висину кривичних санкција које су изречене пунољетним и малољетним учиниоцима кривичних дјела тешко убиство. Поред статистичких података, у овом дјелу нашег излагања користимо и податке добијене од Завода за извршење кривичних санкција Спуж, ради потпунијег излагања. Све наведене податке ћемо такође представити табеларно и графички уз одговарајући коментар и објашњење добијених резултата.

На крају рада налази се закључак који се односи на цјелокупну материју, гдје ћемо сумирати резултате нашег истраживања. Сваки сегмент анализе (међународноправна и уставноправна заштита права на живот; појам, садржина и карактеристике убиства; облици и видови испољавања тешког убиства у историјским правним документима, али и у упоредном кривичном законодавству; карактеристике тешког убиства према побудама учиниоца, у правној теорији, законодавству и судској пракси, односно статистици) посебно ће бити изложен, уз одговарајући коментар, што ће сачињавати хомогену цјелину која ће дати одговор на досадашњи научно-истраживачки рад.

ГЛАВА ПРВА

КРИВИЧНОПРАВНА ЗАШТИТА ЖИВОТА

1. УВОД

Према Ј. Таховићу, „у суштини живот човјека и његова заштита везана је за човјека од самог зачећа. Било који облик убиства може се извршити, према њему од рођења, па све до смрти. Међутим, убиство постоји као противправно лишење живота човјека, али исто тако јавља се и кривично дјело побачај – недозвољен прекид трудноће. Ово кривично дјело се извршава од момента зачећа, тј. од стварања новог организма, па све док живот који је настао у утроби мајке буде способан за ванматерични живот“⁴.

Живот човјека представља заштитни објекат кривичног права који се штити све до његовог краја, односно све до момента наступања смрти. Човјек, као највиша друштвена вриједност, заштићен је, како у погледу живота, тако и у погледу тијела. То значи да повреде тјелесног (физичког) или психичког (душевног) интегритета такође представљају предмет регулативе кривичног права, како у старом свијету, тако и данас. Тешко се може поставити јасна граница између заштите живота човјека и заштите његовог тјелесног интегритета јер се ради о двије нужно повезане и нераздвојне заштићене вриједности⁵.

Због огромног значаја који уопште има заштита живота, односно заштита тијела човјека, бројни универзални, као и регионални документи на нивоу глобалне свјетске заједнице данас чине основу за успостављање система ефикасне, квалитетне и законите правне заштите човјека и његовог живота, односно тјелесног интегритета од свих облика испољавања антидруштвених и противправних насртаја (напада, повреде или угрожавања). Тој свеобухватној међународноправној заштити најзначајнијих људских добара доприносе и бројни домаћи, национални прописи појединих држава.

У оквиру ове заштите посебан значај имају уставни акти као највиши правни акти појединих држава. Уставима државе регулишу у својим првим одредбама заштиту човјека,

---

⁴ Ј. Таховић, Кривично право, Посебни дио, Београд, 1961. године, стр. 69.

⁵ Ј. Ћирић, Живот, здравље и правда, Правни живот, Београд, број 9/2009.године, стр. 525-546.

његовог живота и тијела у оквиру: „заштите људских права и слобода“. Уставу једне земље подређени су сви правни акти ниже правне снаге, па тако и одредбе кривичног законодавства. Но, ипак свеобухватну заштиту живота и тјелесног интегритета пружа кривично законодавство прописивањем система кривичних дјела којима се повређују или угрожавају ове заштићене вриједности и предвиђањем казни и других кривичних санкција које надлежни судови изричу њиховим учиниоцима⁶.

Човјек је увијек био и остао на првом мјесту заштите⁷. Зато је и његова кривичноправна заштита примарна. Она представља камен темељац сваког демократског друштва, које своје правне акте темељи на савременим међународним правним документима. То представља показатељ и смјер државама у ширем аудиторijуму који чини заштиту човјека, његовог живота и тијела као највишу вриједност у смислу заштитног објекта, како на нивоу демократских држава, тако и на глобалном нивоу. То је највиша тековина људског друштва и вриједност цивилизације и њеног очувања у домену строгог кажњавања извршилаца ових грубих (насилних) кривичних дјела, које се не мало сријећу у данашњем свијету.

Човјек, живот и тијело, суштина су заштитног објекта, али и основ кривичноправног регулисања ове важне области кривичног права⁸. У већини кривичних закона/ика, обично је већ на првом мјесту, постављена заштита живота, односно тјелесног интегритета човјека, односно предвиђена кривична дјела која су уперена против живота и тијела. Тако учачамо колико законодавац вреднује највеће тековине у једном друштву и предвиђа веома строге санкције због њиховог нарушавања или угрожавања. Сам назив ове групе кривичних дјела – кривична дјела против живота и тијела – указује да законодавац предвиђа заштиту ових највиших вриједности. То је, на првом мјесту, човјек, који вриједносно представља објекат који се штити.

Поред човјека, као централни објекат заштите у кривичном законодавству (непосредно уз његов живот), јавља се и тјелесни (физички и психички) интегритет човјека. Од свих права некако најјаче право које посједује човјек као индивидуа, представља право на живот. Из права на живот произилазе сва остала људска права и

---

⁶ М.Наумовски, М.Свердовић, Казнена дјела против живота и тијела, Хрватски љетопис за казнено право и праксу, Загреб, број 2/2010. године, стр. 581-596.

⁷ Д.Коларић, Кривично дјело убиства de lege lata i de lege ferenda, Наука, безбедност, полиција, Београд, број 2/2015.године, стр. 145-165.

⁸ М,Бабић, И.Марковић, Кривичноправна заштита људског живота, Бања Лука, 1997.године, стр.78-96.

слободе. Право на живот не представља само „право на живот јединке“ (појединца), већ оно представља свеукупно добро на простору једне државе, па и на глобалном нивоу. Вриједност живота човјека, његова слобода је темељна вриједност једног демократског друштва коју баштини систем најзначајнијих људских права. Без њих би био изгубљен сваки смисао за цивилизацијске тековине савременог друштва⁹.

Право на живот је загарантовано низом међународних и регионалних докумената који чине окосницу овог права и стварају обавезе за све актере на националном, регионалном и међународном нивоу. Од настанка друштва, па све до данас, ова права су различито примјењивана, коришћена или гарантована и нису важила увијек и подједнако за све чланове друштва. Међутим, са развојем демократије у свијету точак историје се промијенио и окренуо у корист свих чланова демократског друштва, чија је темељна вриједност право на живот човјека и заштиту његовог тјелесног интегритета. Човјек се штити доласком на овај свијет и та његова хомогена заштита траје све док траје и његов живот. Но, постоји и једно кривично дјело којим се штити човјек прије свога рођења у виду убиства плода човјека у тијелу бремените жене (илегалан абортус или недозвољени прекид трудноће)¹⁰.

2. ПРАВНА ЗАШТИТА ПРАВА НА ЖИВОТ

Заштитни објекат у кривичном праву представљају одређена добра којима се управо кривичним правом пружа заштита. Заштитни објекат може да се јави у два облика. То су: а) општи и б) групни заштитни објекат. У правној литератури се општи заштитни објекат схвата као добро, интерес, вриједност или друштвени однос против којег је кривично дјело управљено, односно које се штити кривичним правом. Често се не прави разлика између ових појмова, па се ива два објекта схватају као синоними¹¹.

У вези са општим заштитним објектом поставља се питање ко је носилац (титулар) заштитног објекта: појединац или држава, односно друштво. Данас преовлађује

---

⁹ Ј.Бутуровић, Карактеристике кривичних дела против живота и тела у кривичном законодавству република и покрајина, Београд, 1978.године, стр.67-91.

¹⁰ Д.Јовашевић, Кривична дела убиства, Београд, 2017.године, стр.21-37.

¹¹ Б. Чејовић, Кривично право, Општи део, Београд, 1979. године, стр. 95.

дуалистичко схватање, тј. и један и други субјект се означавају носиоцем заштитног објекта. Међутим, постоје значајне разлике у погледу тога ко је носилац, па према томе, и која добра су значајнија. Ипак треба имати у виду да постоји значајан степен јединства између ове двије врсте добара, те да су она у чврстој међусобној вези, и да би предност требало дати добрима човјека¹².

Осим заштитног објекта (општег и групног) објекта, у теорији је познат и појам објекта радње. Он се такође јавља у два облика. То су: а) нападни и б) граматички објекат. Но, појам ових врста објеката је веома споран. Неки аутори их схватају као подврсте објекта радње што није сасвим тачно¹³. Нападни објекат има своје оправдање само у случају ако се схвати као врста објекта радње која је предмет непосредног напада преко којег, као материјализованог облика заштитног објекта, као његовог материјалног, ризичног носиоца, долази до повреде или угрожавања заштитног објекта.

До овог опредмећења заштитног објекта долази само код оних кривичних дјела која имају нападни објект. С друге стране, граматички објекат је управо предмет (добро) на коме се предузима, извршава радња извршења конкретног кривичног дјела. Нека кривична дјела немају уопште објект радње, док је код других дјела објект радње нешто сасвим супротно од нападаног објекта (нпр. фалсификовани новац код кривичног дјела фалсификовања новца)¹⁴. Но, постоје и таква добра која су истовремено и граматички и нападни и групни заштитни објекат. Ту спада управо живот или право на живот као објект кривичног дјела убиства.

Заштитни објекат (објекат кривичноправне заштите) је добро, вриједност или интерес (друштвени однос), коме се пружа кривичноправна заштита од повреде или угрожавања кривичним дјелима. Другим речима, то је добро које се инкриминисањем кривичних дјела заштићује од свих облика напада, повреде или угрожавања. Прописивањем кривичних дјела и кривичних санкција за њихове учиниоце у кривичном закону, законодавац одређује систем добара и вриједности које узима као заштитни објекат. Према томе, која ће добра и вриједности заштитити, зависи од реалних потреба

---

¹² З. Стојановић, Кривично право, Општи део, Београд, 2013. године, стр. 121.

¹³ Ј. Таховић, Кривично право, Општи део, Београд, 1961. године, стр. 89.

¹⁴ Т. Живановић, Основи кривичног права Краљевине Југославије, Општи део, Београд 1935. године, стр. 111.

одређеног друштва, односно од интереса владајуће структуре¹⁵. У суштини законодавац одређује кривичноправну заштиту оним личним и (или) друштвеним добрима које друштво сматра да их треба заштитити. Односно, врши се санкционисање учинилаца оваквих кривичних дјела, а тиме се врши заштита одређених штићених добара. С друге стране, на тај начин се утиче превентивно на будуће извршиоце кривичних дјела да не врше кривична дјела и да знају да ће бити санкционисани за иста уколико прекрше позитивне законске (или подзаконске) прописе.

Законодавац у кривичном законнику у његовом другом, посебном дјелу, у одговарајућим главама (поглављима, одсјецима, цјелинама) одређује кривична дјела (њихове основне, квалификоване или привилеговане облике) и кривичне санкције за њихове извршиоце. Тако можемо закључити да је заштитни објект, заправо, друштвени интерес, који се штити кривичним законом/иком који прописује кривична дјела и казне за њихове извршиоце и упозорава друге да то не чине и на тај начин превентивно дјелује и штити највеће друштвене вриједности.

У Кривичном законнику Црне Горе¹⁶ у члану 1. је одређено да „заштита човјека и других основних друштвених вриједности представља основ и границе за одређивање кривичних дјела, прописивање кривичних санкција и њихову примјену на учиниоце тих дјела у мјери у којој је то нужно за сузбијање тих дјела“. То указује да општи заштитни објект у кривичном законодавству Црне Горе чине сљедеће вриједности:

- а) човјек, његове слободе и права у чијој се основи налази живот човјека и
- б) друге основне (не било које и било какве) друштвене вриједности.

Дакле, у оквиру општег заштитног објекта на првом мјесту се налази човјек. То је најзначајнија и најосновнија људска и друштвена вриједност, а у оквиру ње се на првом мјесту налази: а) живот (право на неповриједивост живота) и б) тјелесни (физички или психички) интегритет, односно његова неповриједивост. Да се ради о основним вриједностима у систему кривичноправне заштите указује чињеница да су у посебном дјелу Кривичног законика Црне Горе (глава четрнаест) управо прописана кривична дјела против живота и тијела.

---

¹⁵ Д. Јовашевић, Кривично право, Општи део, Ниш 2012. године, стр. 94.

¹⁶ Службени лист Црне Горе број: 70/2003, 13/2004, 47/2006, 40/2008, 25/2010, 32/2011, 64/2011, 40/2013, 56/2013, 14/2015, 42/2015, 58/2015, 44/2017, 49/2018 и 3/2020.

То ипак не значи да се само овим инкриминацијама пружа кривичноправна заштита живота и тијела човјека, већ то да ова кривична дјела имају један, искључиви и једини заштитни објекат, односно, да се њима искључиво пружа заштита животу и тијелу¹⁷. Заштита живота и тијела, у неким другим главама Кривичног законика, односно у оквиру других група кривичних дјела указује на чињеницу да се њима штите управо неке друге (главне, важније) друштвене вриједности (него што су живот и тијело, који се јављају као суплементарни објект заштите), па су таква кривична дјела управо и систематизована на таквом мјесту (нпр. кривична дјела против безбједности јавног саобраћаја или против опште сигурности људи и имовине или против животне средине и сл.)

Већина кривичних дјела из групе дјела против живота и тијела спада међу тзв. класична кривична дјела која су одавно предмет кривичноправног регулисања. Нека од ових кривичних дјела су настала са настанком саме кривичноправне реакције (нпр. кривично дјело убиства). Наравно, током историје њихово кривичноправно регулисање је доживјело значајне трансформације, а и у савременом кривичном праву у погледу неких од кривичних дјела из ове главе постоје значајне разлике у појединим иностраним законодавствима¹⁸. У пракси нису ријетки случајеви, да се за ова кривична дјела употребљава појам „крвни деликти“, било као синоним за кривична дјела против живота и тијела, било као заједнички назив за само нека од њих, а у првом реду за убиства и тјелесне повреде¹⁹.

Стога је и разумљиво што су живот и тјелесни интегритет човјека од најстаријих времена били објекат кривичноправне заштите, али та заштита није била потпуна и једнака за све чланове друштва. У почетку, у робовласничком или феудалном друштвеном уређењу учиниоци ових кривичних дјела из реда повлашћених (владајућих) слојева су били блаже кажњавани, за разлику од учинилаца дјела који припадају потлаченим слојевима. Штавише убиство роба и није представљало кривично дјело, већ се сматрало оштећењем туђе имовине.

Кривична дјела повреде или нарушавања живота или тијела се називају природним, правим или општим (атавистичким) кривичним дјелима за разлику од друштвених, законских (еволутивних) или политичких кривичних дјела, која се по начину кажњавања и

---

¹⁷ З. Стојановић, Кривично право, Општи дио, Подгорица, 2008. године, стр. 380

¹⁸ З. Стојановић, О. Перић, Кривично право, Посебни део, Београд, 2003. године, стр. 91

¹⁹ Ш. Вуковић, Крвни деликти у Србији, Београд, 1985. године, стр. 1.

карактеристикама разликују међу појединим државама и историјским периодима. Ова права, природна кривична дјела имају за објекат заштите човјека као живо људско биће, тј. његов живот²⁰.

Према З. Петровићу²¹ заштита живота и тијела је обавеза друштва, односно друштвена обавеза, јер самим тим уколико не би постојала таква обавеза ниједно друштво не би могло да опстане, нити да постоји. То даље значи да ова заштита никако неће постојати, нити ће бити зависна од воље појединца. Наиме, на кривична дјела која су извршена, односно на лица која су их извршила, или на постојање ових кривичних дијела неће бити од утицаја пристанак оштећеног. Али са друге стране увијек се ради о кривичним дјелима која су извршена према другом лицу, а не према личности (животу или телу) самог учиниоца.

Основна карактеристика ових кривичних дјела јесте њихова усмјереност на уништење и повријеђивање живота и тијела другог човјека. Објекат заштите је човјек, његов живот и тјелесни интегритет. Од постанка првих држава ова кривична дјела су била санкционисана на различите начине који су се временом усавршавали, мијењали и модернизовали. Постоје разлике у иностраним законодавствима у погледу прописивања ових кривичних дјела, али суштина је увијек иста – обезбиједити ефикасну, закониту, квалитетну и брзу заштиту човјека и његовог тјелесног интегритета.

У глави Кривичног законика Црне Горе (глава четрнаест) обухваћена су сва кривична дјела која су пријетња човјеку као заштитном објекту, односно која воде уништењу његовог живота или повређивању или угрожавању истог. Лепеза ових кривичних дјела је свеобухватна и показује колико је законодавац водио рачуна при груписању кривичних дјела у глави четрнаестој. Сва ова кривична дјела постављају човјека као централну личност и његову заштиту од свих видова агресивног понашања, који тежи повриједити или уништити људски живот, који несумњиво представља највећу вриједност једног друштвеног система. Живот човјека, дакле, представља, примарни заштитни објекат, јер заштита живота човјека и његовог тијела заузима најзначајније мјесто на љествици заштићених добара кривичног законодавства. Живот човјека је изнад свега и он је увијек неприкосновен.

---

²⁰ Д. Јовашевић, Кривично право, Посебни део, Београд, 2010. године, стр. 21.

²¹ З. Петровић, Телесне повреде и пристанак оштећеног, Правни живот, Београд, број 9/1996. године, стр. 121-133

2.1. Међународни стандарди заштите права на живот

Право на живот и неприкосновеност тјелесног интегритета улази данас у систем људских права и слобода који имају универзалну, општецивизацијску заштиту. У основи ове међународноправне заштите људских права, налазе се стандарди предвиђени у одговарајућим међународним документима. Зависно од доносиоца, разликују се двије врсте међународних докумената. То су²²:

- а) универзални документи, донијети у оквиру Организације Уједињених нација и
- б) регионални документи, донијети у оквиру Савјета (Вијећа) Европе.

У универзалне међународне документе (од значаја за тему нашег рада) првенствено спадају:

- а) Општа декларација о правима човјека из децембра 1948.године и
- б) Међународни пакт о грађанским и политичким правима из децембра 1966. године²³.

Ово су најзначајнији међународни документи који пружају општу заштиту људским правима и слободама. Поред њих, постоје и други акти, који посредно, уређују систем људских права, па и право на живот и тијело, као што су нпр.: Конвенција о правима дјетета, Конвенција о спријечавању и кажњавању злочина геноцида и др. Поред универзалних докумената, јављају се и слични регионални документи као што су европска, афричка или америчка повеља о људским правима.

Универзални стандарди представљају садржину најзначајнијих међународних аката, који штите основна људска права (слободе), а то је, изнад свега, универзално право човјека – право на живот²⁴. Без права на живот нема могућности остварења осталих људских права и слобода, односно, она не би ни постојала. Право на живот као основно људско право штити се још од давнина и стварања првих државних творевина, али тек средином двадесетог вијека добија међународноправну заштиту. Развојем друштва и стварањем модерне цивилизације, стварају се услови за једнакост свих чланова у једном друштву, па тиме и основа за уједначену кривичноправну заштиту живота за све његове

---

²² Т.Шурлан, Универзална људска права, Београд, 2014.године, стр.117-136.

²³ Службени лист СФРЈ, Међународни уговори број 7/71 и 4/2001.

²⁴ В.Димитријевић, М.Пауновић, В.Ђерић, Људска права, Београд, 1997. године, стр.222-228.

чланове. Човјек стоји на првом мјесту, па тако заштита живота човјека постаје најзначајнија лична и општедруштвена појава.

Општа декларација о правима човјека²⁵ представља угаони камен међународног права људских права. То је први међународни докуменат универзалног значаја који утврђује систем људских права и слобода које треба универзално заштитити од свих облика повреде или угрожавања у цивилизованом дјелу човечанства.

За тему нашега рада од највеће важности су почетне одредбе декларације које универзално успостављају систем заштите права на живот (и тјелесни интегритет). Тако се у одредби члана 1. декларације истиче да се „сва људска бића рађају слободна и једнака у достојанству и правима. Она су обдарена разумом и свешћу, па стога треба да једни према другима поступају у духу братства“.

„Сваком човјеку (без обзира на поријекло, узраст, статус или другу разноликост) у смислу члана 2. декларације припадају сва права и слободе који су управо на овом мјесту и утврђене, дакле, у овој Декларацији, без икаквих разлика у погледу расе, боје, пола, језика, вјероисповијести, политичког или другог мишљења, националног или друштвеног поријекла, имовине, рођења или других околности“. Тиме се промовише начело забране дискриминације људи по било ком основу. Даље, „не сме да буде никакве разлике међу људима на основу политичког, правног или међународног статуса земље или територије којој неко лице припада, било да је она независна, под старатељством, несамоуправна или да јој је сувереност на било који други начин ограничена“.

Послије почетних принципа (или руководних начела) о једнакости, слободи и равноправности међу људима, слиједи члан 3.декларације који гласи²⁶: „Свако има право на живот, слободу и личну безбједност“. На тај начин је на прво мјесто постављена заштита: а) живота, б) слободе и в) личне безбједности.

Забрана ропства и других облика принудног положаја или потчињености људи је гарантована у члану 4. декларације на сљедећи начин: „Нико не сме да буде држан у ропству или потчињености; ропство и трговина робљем забрањени су у свим облицима“.

---

²⁵ О.Рачић, Б.Милинковић, М.Пауновић, Људска права – пет деценија од усвајања Опште декларације о правима човека, Београд, 1998. године, стр.51-59.

²⁶ М.Вукчевић, Д.Чупић, Увод у људска права, Београд, 2013.године, стр. 45-63.

Такође, изричито је забрањена, у члану 5. декларације, тортура у било ком облику појавног испољавања. Наиме, према овом рјешењу, „нико не сме да буде подвргнут мучењу или свирепом, нечовјечном или понижавајућем поступку или казни“.

Члан 6. декларације промовише да „свако лице има право да свуда буде признато као личност пред законом“. На ово рјешење се надовезује сљедећи члан 7. према коме су „сви људи пред законом једнаки и имају право без икакве разлике на подједнаку законску заштиту (па и заштиту права на живот). Сви имају право на једнаку заштиту против било какве дискриминације којом се крши ова декларација и против било каквог подстицања на овакву дискриминацију“.

Конечно, посебан значај и вриједност има одредба члана 8.декларације. Према овом стандарду међународноправне заштите „свако има право да га надлежни национални судови ефикасно штите од кршења основних права која су му призната уставом или законом“. Свакако да у оквиру ове правне заштите нарочиту улогу имају органи кривичноправне репресије који прописују, изричу или извршавају казне и друге кривичне санкције према учиниоцима кривичних дјела, која су прописана у националном законодавству, а која се састоје у кршењу или повриједи, односно угрожавању основних слобода и права човјека, међу које свакако спадају право на живот и право на неповриједивост тјелесног интегритета²⁷.

Други међународни докуменат универзалног значаја за заштиту права на живот и тјелесни интегритет представља Међународни пакт о грађанским и политичким правима. Овај пакт у трећем дјелу гарантује неповредљивост основних људских (политичких и грађанских) права²⁸.

У члану 6.пакта се гарантује да „свако људско биће има право на живот. Ово право мора бити заштићено законом. При томе нико не може бити самовољно лишен живота“. То значи да у случају самовољног, дакле, противправног лишења живота другог лица постоји кривично дјело, које мора бити прописано националним кривичним законом. За такво лице истовремено мора бити прописана казна коју изриче надлежни државни орган.

У земљама у којима није укинута смртна казна (у систему кривичних санкција), „смртна пресуда се може изрећи само изузетно и то само, једино и изузетно за најтеже

---

²⁷ С.Гајин, Људска права – правно систематизовани оквир, Београд, 2012.године, стр.51-68.

²⁸ В.Димитријевић, М.Пауновић, В.Ђерић, Људска права, Београд, 1997.године, стр. 71-86.

злочине, у складу са законодавством на снази у вријеме када је злочин био учињен и које није у супротности с одредбама овог Пакта, нити са Конвенцијом о спријечавању и кажњавању злочина геноцида“. Ова најтежа (капитална) казна може бити примијењена према учиниоцу најтежег кривичног дјела (злочина) само на основу коначне (правноснажне) пресуде коју је донео надлежни суд.

„Лице коме је правноснажно и коначно изречена судска пресуда са смртном казном има право да тражи помиловање или замјену изречене казне за блажу казну. Амнестија, помиловање или замјена смртне казне могу се таквим лицима дати у свим случајевима који су предвиђени законом“. При томе, пакт садржи ограничење за национална законодавства у погледу примјене смртне казне. Наиме, у оним државама које уопште познају смртну казну у казненом систему (а ту не спадају државе које су чланице Савјета Европе) ова најтежа казна се не може изрећи свим учиниоцима кривичних дјела. Наиме, примјена смртне казне је апсолутно искључена за злочине које почине следећа лица: а) лица млађа од осамнаест година (малољетна лица) и б) трудна жена.

Члан 7. пакта забрањује такође тортuru. Према овој одредби „нико не може бити подвргнут мучењу, нити свирепом, нечовјечном или понижавајућем поступању или кажњавању. Посебно је забрањено подвргавање неког лица медицинским или научним опитима (експериментима) без његовог слободног пристанка“.

И овај међународни докуменат ОУН забрањује ропство и трговину људима. Тако члан 8. пакта предвиђа да се „нико не може држати у ропству. Ропство и трговина робљем су забрањени у свим својим облицима испољавања“ (па данас такође представљају кривична дјела у националним законодавствима). Такође, „нико се не може²⁹:

а) држати у зависном положају и

б) приморати на обављање принудног или обавезног рада. При томе се не сматра као "принудан или обавезан рад": 1) сваки рад или служба који се нормално траже од лица лишеног слободe на основу редовне судске одлуке или које се на основу такве одлуке налази на условном отпусту, 2) свака служба војне природе, у земљама гдје је дозвољен приговор савјести, свака национална служба која се тражи на основу закона од таквих приговорача, 3) свака служба која се тражи у случају више силе или несреће које

---

²⁹ М.Пауновић, Б.Кривокапић, И.Крстић, Међународна људска права, Београд, 2018.године, стр.101-126.

угрожавају живот или благостање заједнице и 4) сваки рад или служба које чине дио нормалних грађанских обавеза“.

Члан 9. пакта гарантује право на слободу и личну безбједност сваког лица. Тако, „нико не може бити самовољно ухапшен или притворен, нити се може лишити слободе сем из разлога и у складу са поступком у закону предвиђеним“. Ово рјешење допуњује члан 10. пакта према коме се „са сваким лицем које је лишено слободе поступа човјечно и с поштовањем урођеног достојанства људске личности“.

Поред универзалних међународних докумената за заштиту људских права и слобода на европском континенту нарочиту важност има регионални документ донет у оквиру Савјета Европе. То је Конвенција за заштиту људских права и основних слобода³⁰ из новембра 1950. године са изменама предвиђеним Протоколима 11 и 14 и Протоколима 1, 4, 6, 7, 12 и 13. Тако ова европска конвенција у члану 1. успоставља обавезу поштовања људских права. Наиме, „високе стране уговорнице јемче свакоме у својој надлежности права и слободе одређене у Дјелу првом ове Конвенције“. Дио први конвенције носи назив: „Права и слободе“.

У овом дјелу се на првом мјесту гарантује право на живот (члан 2.)³¹. Према овом рјешењу „право на живот сваког лица (особе) је заштићено законом. Наиме, нико не може бити намјерно лишен живота, сем приликом извршења пресуде суда којом је осуђен за злочин за који је ова казна предвиђена законом“. То значи да свако противправно и умишљајно одузимање живота другог лица, према националном законодавству, представља кривично дјело за које су прописане одређене врсте и мјере казни.

Истовремено, Конвенција наводи у којим случајевима је искључена противправност код лишења живота другог (у ком случају не постоји кривично дјело убиства). Наиме, „лишење живота се не сматра противним ако до њега дође (проистекне) из употребе силе која је апсолутно нужна у сљедећим случајевима као што су: а) ради одбране неког лица од незаконитог насиља, б) да би се извршило законито хапшење или спријечило бекство лица законито лишеног слободе и в) приликом законитих мјера које се предузимају у циљу сузбијања нереда или побуне“.

---

³⁰ Службени лист Србије и Црне Горе број 9/2003, 5/2005 и 7/2005.

³¹ С. Царић, Европско право људских права, Београд, 2015. године, стр. 248-258.

Члан 3. Европске конвенције забрањује мучење (тортуру), као и претходни универзални документи. Наиме, „нико не сме бити подвргнут мучењу или нечовечном или понижавајућем поступању или кажњавању“. У противном, такође постоји кажњиво дјело сходно прописима националног законодавства. У вези са овом одредбом конвенције је и члан 4.: „Забрана ропства и принудног рада“. Овај регионални стандард садржи сљедеће забране³²:

а) „нико се не сме држати у ропству или ропском положају и

б) ни од кога се не може захтијевати да обавља принудни или обавезни рад. У смислу ове одредбе израз "принудни или обавезни рад" не обухвата: 1) рад уобичајен у склопу лишења слободе (као изречене казне за кривично дјело или неко друго кажњиво дјело, нпр. прекршај) или током условног отпуста, 2) службу војне природе или, у земљама у којима се признаје приговор савести, службу која се захтијева умјесто одслужења војне обавезе, 3) рад који се изискује у случају какве кризе или несреће која прети опстанку или добробити заједнице и 4) рад или службу који чине саставни дио уобичајених грађанских дужности“.

„Право на слободу и безбједност“ из члана 5. Конвенције пружа гаранцију свакоме човјеку да има право на слободу и безбједност личности. То значи да нико не може бити лишен слободе осим у сљедећим случајевима и у складу са законом прописаним поступком³³:

а) „у случају законитог лишења слободе на основу пресуде надлежног суда,

б) у случају законитог хапшења или лишења слободе због неизвршења законите судске одлуке или ради обезбјеђења испуњења неке обавезе прописане законом,

в) у случају законитог хапшења или лишења слободе ради привођења лица пред надлежну судску власт због оправдане сумње да је извршило кривично дјело, или када се то оправдано сматра потребним како би се предуприједило извршење кривичног дјела или бјекство по његовом извршењу,

г) у случају лишења слободе малољетног лица на основу законите одлуке у сврху васпитног надзора или законитог лишења слободе ради његовог привођења надлежном органу,

---

³² С.Царић, Европско право људских права, ибидем, стр. 262-267

³³ А.Јакшић, Европска конвенција о људским правима (коментар), Београд, 2006.године, стр.212-221.

д) у случају законитог лишења слободе да би се спријечило ширење заразних болести, као и законитог лишења слободе душевно поремећених лица, алкохоличара или уживалаца дроге или скитница и

ђ) у случају законитог хапшења или лишења слободе лица да би се спријечио његов неовлашћени улазак у земљу, или лица против кога се предузимају мјере у циљу депортације или екстрадиције“.

„Свако ко је ухапшен биће одмах и на језику који разуме обавијештен о разлозима за његово хапшење и о свакој оптужби против њега. Такође, свако ухапшено лице или лице које је лишено слободе мора без одлагања да буде изведен пред судију или друго службено лице законом одређено да обавља судске функције и имаће право да му се суди у разумном року или да буде пуштен на слободу до суђења. Пуштање на слободу може се условити јемствима да ће се лице појавити на суђењу. Коначно, свако ко је лишен слободе има право да покрене поступак у коме ће суд хитно испитати законитост лишења слободе и наложити пуштање на слободу ако је лишење слободе незаконито. Такође, свако ко је био ухапшен или лишен слободе у супротности с одредбама овог члана има утуживо право на накнаду“.

2.2. Уставноправна заштита права на живот

На бази универзалних и регионалних међународних стандарда сва национална законодавства успостављају систем заштите људских права и слобода сходно својим интересима и потребама, али и сходно традицији, обичајима, стању морала и сл. Основну, темељну гаранцију људских права пружа у сваком случају устав као највиши правни акт државе³⁴. А појачану и крајњу (као посљедње и одсутно гарантивно средство) правну заштиту људским правима (и слободама) пружају одредбе кривичног (и другог казненог, у првом реду прекршајног) законодавства. То значи да се напад, повреда или угрожавање људских права јавља као противправно и у закону (или другом правном пропису) предвиђено кажњиво дјело. С друге стране, овакве се радње јављају и као противуставне

---

³⁴ Ж.Томовић, Ч.Богићевић, Људска права – међународни документи, Подгорица, 2003.године, стр.17-34.

дјелатности будући да се њима крши, повријеђује или угрожава систем људских права гарантованих и зајемчених у уставним актима.

Стога ћемо у наставку указати на основна уставноправна рјешења система заштите људских права уопште, па тиме и права на живот (које има својство уставног принципа) у праву Црне Горе.

Устав Републике Црне Горе³⁵ у другом дјелу под називом: „Људска права и слобода“ гарантује корпус људских права и слобода. Већ у одредби члана 6. Устава изричито је прописано да „Црна Гора јемчи и штити права и слобода. Права и слобода су неповриједиве вриједности. Коначно, свако је обавезан да поштује права и слобода других“. Права и слобода се у смислу члана 17. Устава остварују на основу Устава и потврђених међународних споразума. „Сви су пред законом једнаки, без обзира на било какву посебност или лично својство“³⁶.

Према члану 19. Устава³⁷ „свако има право на једнаку заштиту својих права и слобода, па тиме и права на живот“. Но, Устав дозвољава ограничење људских права и слобода (члан 24.). „Зајемчена људска права и слобода могу се ограничити само законом, у обиму који допушта Устав у мјери која је неопходна да би се у отвореном и слободном демократском друштву задовољила сврха због које је ограничење дозвољено. Ограничења се не смију уводити у друге сврхе осим оних ради којих су прописана“.

Привремено ограничење права и слобода је предвиђено одредбом члана 25. Устава³⁸. Наиме, „за вријеме проглашеног ратног или ванредног стања може се ограничити остваривање појединих људских права и слобода, у обиму у којем је то неопходно. Ограничење се не смије чинити по основу пола, националности, расе, вјере, језика, етничког или друштвеног поријекла, политичког или другог увјерења, имовног стања или било каквог другог личног својства“ (принцип забране дискриминације по било ком основу). При томе је предвиђено да се „не могу ограничити права на: живот; правни лијек и правну помоћ; достојанство и поштовање личности; правично и јавно суђење и начело законитости; претпоставку невиности; одбрану; накнаду штете за незаконито или неосновано лишење слобода и неосновану осуду; слободу мисли, савјести и

---

³⁵ Службени лист Црне Горе број 1/2007 и 28/2013.

³⁶ Устав Црне Горе, Пречишћен текст, друго издање, Подгорица 2016. године, стр. 9.

³⁷ С.Лукић, М.Вуковић, Уставно право, Подгорица, 2007.године, стр.89-93.

³⁸ М.Пајванчић, М.Вукчевић, Уставно право, Подгорица, 2016.године, стр.109-121.

вјероисповијести; закључење брака. Не могу се укидати забране: изазивања или подстицања мржње или нетрпељивости; дискриминације; поновног суђења и осуде за исто кривично дјело; насилне асимилације. Мјере ограничења могу важити најдуже док траје ратно или ванредно стање“.

У Црној Гори забрањена је смртна казна (члан 26.). Такође се следећом уставном одредбом: “Биомедицина” јамчи и „право човјека и достојанство људског бића у погледу примјене биологије и медицине. Забрањена је свака интервенција усмјерена на стварање људског бића које је генетски идентично са другим људским бићем, живим или мртвим. Забрањено је, такође, на људском бићу, без његове дозволе, вршити медицинске и друге огледе“.

За предмет нашега рада је од посебног значаја одредба члана 28. Устава Црне Горе под називом: „Достојанство и неповредљивост личности“³⁹. Према овом уставном принципу „јемчи се достојанство и сигурност човјека. Такође се јемчи се неповредљивост физичког и психичког интегритета човјека, његове приватности и личних права. Нико не смије бити подвргнут мучењу или нечовјечном или понижавајућем поступању, нити се смије држати у ропству или ропском положају (принцип забране тортуре)“.

Слично рјешење предвиђају и уставни акти других држава у региону, држава које су настале распадом СФР Југославије.

Тако Устав Републике Србије⁴⁰ у члану 1. истиче да је „Република Србија држава српског народа и свих грађана који у њој живе. Она је заснована на владавини права и социјалној правди, начелима грађанске демократије, људским и мањинским правима и слободама и припадности европским принципима и вриједностима“.

Други дио Устава носи назив: „Људска и мањинска права и слободе“⁴¹. Сходно члану 18. Устава „људска и мањинска права зајемчена Уставом непосредно се примјењују. Уставом се јемче, и као таква, непосредно се примјењују људска и мањинска права зајемчена општеприхваћеним правилима међународног права, потврђеним међународним уговорима и законима. Законом се може прописати начин остваривања ових права само ако је то Уставом изричито предвиђено или ако је то неопходно за остварење појединог права због његове природе, при чему закон ни у ком случају не смије да утиче на суштину

³⁹ М.Шуковић, Уставно право, Подгорица, 2009.године, стр.176-185.

⁴⁰ Службени гласник Републике Србије број 98/2006 и 115/2021.

⁴¹ В.Кутлешкић, Д.Голић, Уставно право, Нови Сад, 2017.године, стр.109-115.

зајемченог права. Одредбе о људским и мањинским правима тумаче се у корист унапређења вриједности демократског друштва, сагласно важећим међународним стандардима људских и мањинских права, као и пракси међународних институција које надзиру њихово спровођење“.

Сврха уставних јемстава је прописана чланом 19. Устава Републике Србије. „Јемства неотуђивих људских и мањинских права у Уставу служе очувању људског достојанства и остварењу пуне слободе и једнакости сваког појединца у праведном, отвореном и демократском друштву, друштву које је засновано на принципу владавине права“.

„Људска и мањинска права⁴² зајемчена Уставом могу законом бити ограничена (члан 20.) ако ограничење допушта Устав, у сврхе ради којих га Устав допушта, у обиму неопходном да се уставна сврха ограничења задовољи у демократском друштву и без задирања у суштину зајемченог права. Достигнути ниво људских и мањинских права не може се смањивати ни на који начин. При ограничавању људских и мањинских права, сви државни органи, а нарочито судови, дужни су да воде рачуна о суштини права које се ограничава, важности сврхе ограничења, природи и обиму ограничења, односу ограничења са сврхом ограничења и о томе да ли постоји начин да се сврха ограничења постигне мањим ограничењем права“.

Забрана дискриминације је уставни принцип прописан чланом 21. Устава. „Пред Уставом и законом сви су једнаки. Свако има право на једнаку законску заштиту, без дискриминације. Забрањена је свака дискриминација, непосредна или посредна, по било ком основу, а нарочито по основу расе, пола, националне припадности, друштвеног поријекла, рођења, вјероисповести, политичког или другог уверења, имовног стања, културе, језика, старости и психичког или физичког инвалидитета. Не сматрају се дискриминацијом посебне мјере које Република Србија може увести ради постизања пуне равноправности лица или групе лица која су суштински у неједнаком положају са осталим грађанима“.

„Свако има право на судску заштиту (сходно члану 22. Устава) ако му је повријеђено или ускраћено неко људско или мањинско право зајемчено Уставом, као и

---

⁴² Б.Милосављевић, Уставно право, Београд, 2011.године, стр. 167-175

право на уклањање посљедица које су повредом настале. Грађани имају право да се обратe међународним институцијама ради заштите својих слобода и права зајемчених Уставом“.

Достојанство и слободан развој личности су прописани у одредби члана 23. Устава Републике Србије: „Људско достојанство је неприкосновено и сви су дужни да га поштују и штите. Свако има право на слободан развој личности, ако тиме не крши права других зајемчена Уставом“.

Члан 24. Устава Србије носи назив: „Право на живот“. „Људски живот је неприкосновен. У Републици Србији нема смртне казне. Забрањено је клонирање људских бића“. Неповриједљивост физичког и психичког интегритета представља уставни принцип из члана 25. Устава. Према овом рјешењу „физички и психички интегритет је неповриједљив. Нико не може бити изложен мучењу, нечовјечном или понижавајућем поступању или кажњавању, нити подвргнут медицинским или научним огледима (експериментима) без свог слободно датог пристанка“.

На сличан начин поступа и Устав Републике Хрватске⁴³. Овај Устав у глави трећој која носи назив: „Заштита људских права и темељних слобода“ гарантује скуп људских слобода и права. Тако према члану 14. Устава „свако у Републици Хрватској има права и слободе, независно о његовој раси, боји коже, spolu, језику, вјери, политичком или другом увјерењу, националном или социјалном поријеклу, имовини, рођењу, образовању, друштвеном положају или другим особинама. Сви су пред законом једнаки“.

Према члану 16. Устава Хрватске „слободе и права човјека се могу ограничити само законом да би се заштитила слобода и права других људи, те правни поредак, јавни морал и здравље. Свако ограничење слободе или права мора бити размјерно природи потребе за ограничењем у сваком поједином случају“. Такав је случај предвиђен у одредби члана 17. Устава. Наиме, „у доба ратног стања или непосредне угрожености независности и јединствености државе, те великих природних непогода поједине слободе и права која су истина зајамчена овим Уставом могу се ограничити. О томе одлучује Хрватски сабор двотрећинском већином свих заступника, а ако се Хрватски сабор не може састати, на приједлог Владе, и уз супотпис предсједника Владе, предсједник Републике. Опсег ограничења мора бити примјерен природи опасности (нарави погибелји), а за посљедицу

---

⁴³ Народне новине Републике Хрватске број 56/90, 135/97, 8/98, 113/2000, 124/2000, 28/2001, 55/2001, 76/2010, 85/2010 и 5/2014.

не може имати неједнакост лица с обзиром на расу, боју коже, спол, језик, вјеру, национално или социјално поријекло“.

Специфично је уставно рјешење према коме се чак „ни у случају непосредне опасности за опстанак државе не може ограничити примјена одредби Устава које се односе на право на живот, на забрану мучења, суровог или понижавајућег поступања или кажњавања, о правној одређености кажњивих дјела и казни, те о слободи мисли, савјести и вјероисповиједи“.

Члан 20. Устава прописује принцип према коме је „свако лично одговоран ако се огријешу о одредбе Устава о темељним слободама и правима човјека и грађанина, и не може се оправдати вишим налогом“.

Посебан значај има уставно рјешење садржано у одредби члана 21. Према овој уставној одредби „свако људско биће има право на живот. У Републици Хрватској нема смртне казне“. Поред тога, човјекова слобода и личност су неповрједљива (члан 22.). То значи да се „никоме не смије одузети или ограничити слобода, осим када је то одређено законом, о чему у сваком конкретном случају одлучује суд“⁴⁴.

Конечно, члан 23. Устава Републике Хрватске гарантује да „нико не смије бити подвргнут било какву облику злостављања или, без своје сагласности, лијечничким или научним експериментима. Такође је забрањен присилни и обвезни рад“.

Устав Босне и Херцеговине⁴⁵ познаје слична рјешења правне заштите људских права и слобода, укључујући и најзначајније људско право – право на живот. И овдје је систем људских права, због свог великог значаја, истакнут на почетку Устава – у члану другом који носи назив: „Људска права и основне слободе“.

Људска права и основне слободе⁴⁶ су и у Босни и Херцеговини предвиђене под бројем 1. Према овом уставном рјешењу „Босна и Херцеговина и оба ентитета обезбијеђују највиши ниво међународно признатих људских права и основних слобода. У том циљу постоји Комисија за људска права за Босну и Херцеговину, како је предвиђено Анексом 6. Општег оквирног споразума за мир у БиХ“.

---

⁴⁴ А.Бачић, Уставно право и политичке институције, Загреб, 2012.године, стр.219-228.

⁴⁵ Анекс IV Општег оквирног споразума за мир у БиХ, Службени гласник Босне и Херцеговине број 25/2009 – амандман први.

⁴⁶ Н.Адемовић, Ј.Марко, Г.Марковић, Уставно право Босне и Херцеговине, Сарајево, 2012.године, стр.278-286.

На овом мјесту треба истаћи специфично рјешење присутно у уставним принципима, а то је да се „права и слободе сходно одредби 2.предвиђене Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода и њеним протоколима, директно примјењују у Босни и Херцеговини. Ови акти имају приоритет над свим другим законима“.

Од посебног значаја је трећа одредба Устава која носи назив: „Набрајање права“⁴⁷: „Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе која обухватају, између осталих,: а) право на живот (које је и овдје предвиђено на првом мјесту као најзначајније, темељно, основно и највише људско право), б) право да не буду подвргнута мучењу или нехуманом и понижавајућем поступку или казни, в) право да не буду држана у ропству или потчињености или на принудном или обавезном раду и г) право на личну слободу и безбједност“.

И Устав Републике Словеније⁴⁸ већ у другом дјелу који носи назив: „Људска права и основне слободе“ гарантује систем људских слобода и права зајемчених и међународним документима.

Члан 14. Устава носи назив: “Једнакост пред законом”. „У Словенији су свима загарантована једнака људска права и основне слободе, без обзира на националност, расу, пол, језик, вјеру, политичка или друга увјерења, финансијски статус, рођење, образовање, социјални статус, инвалидитет или било које друге личне околности. Сви су, дакле, једнаки пред законом“.

Људска права и основне слободе остварују се директно на основу Устава сходно одредби члана 15.Устава која носи назив: “Вршење и ограничење права”. Но, „законом се може прописати начин остваривања људских права и основних слобода када је то предвиђено Уставом или ако је то неопходно због саме природе појединачног права или слободе. Људска права и основне слободе ограничени су само правима других и у случајевима предвиђеним овим Уставом“.

При томе је гарантована судска заштита људских права и основних слобода и право на отклањање посљедица њиховог кршења. „Ниједно људско право или основна слобода

---

⁴⁷ Н.Побрић, Уставно право, Мостар, 2000.године, стр.151-167.

⁴⁸ Урадни лист Републике Словеније број 33/91, 42/97, 66/2000, 24/2003, 69/2004, 68/2006, 47/2013, 75/2016 и 92/2021.

који су регулисани правним актима са примјеном у Словенији не могу бити ограничени под изговором да га овај Устав не признаје или да га признаје у мањој мјери“.

“Суспензија и ограничење права” је наслов уставне одредбе из члана 16. Устава. Према овом рјешењу „само изузетно је дозвољено суспендовање или ограничавање људских права и основних слобода утврђених овим Уставом, али једино и искључиво у посебној ситуацији – у ратном или ванредном стању. Људска права и основне слободе могу се опозвати или ограничити само за вријеме трајања ратног или ванредног стања, али у мјери у којој таква држава захтјева и на такав начин да предузете мјере не стварају неједнакости засноване само на раси, држављанству, полу, језику, религији, политичком или другом мишљењу, финансијском статусу, рођењу, образовању, социјалном статусу или било коју другу личну околност“.

Члан 17. Устава Словеније носи назив: “Неповредљивост људског живота”. Људски живот је, и према овом уставном рјешењу, као и према претходним законодавствима, недодирљив. У Словенији не постоји смртна казна.

С друге стране, и словеначки Устав, у члану 18. који гласи: “Забрана мучења” предвиђа да „нико не смије бити подвргнут мучењу или нечовјечном или понижавајућем поступању или кажњавању. Забрањено је извођење медицинских или других научних експеримената на човјеку без његовог слободног пристанка“.

Коначно, ово излагање о уставноправној заштити људских права, укључујући и право на живот, завршавамо уставним рјешењима која су садржана у Уставу Сјеверне Македоније⁴⁹.

Други дио Устава Сјеверне Македоније носи назив: „Основне слободе и људска и грађанска права“⁵⁰. У првој уставној одредби, у члану 9. предвиђа се да су „грађани Републике Северне Македоније једнаки у слободама и правима без обзира на пол, расу, боју коже, национално и социјално поријекло, политичко и религијско вјеровање, имовински и социјални статус. Грађани су на исти начин једнаки пред Уставом и законом“.

---

⁴⁹ Службен весник на Република Македонија број 52/91, 1/92, 4/92, 31/98, 59/2000, 91/2001, 12/2003, 84/2003, 55/2005, 107/2005, 18/2007, 3/2009, 13/2009, 104/2009 и 49/2011.

⁵⁰ Л.Фраковски, Међународно право за правата на човекот, Скопје, 2005.године, стр.117-121.

Члан 10. Устава има посебну важност за наш рад. Наиме, према овом уставном принципу изричито је гарантовано да је „човјеков живот неповредљив⁵¹. Не може се изрећи никоме смртна казна у Републици Сјеверној Македонији без основа“.

Поред уставне гаранције права на живот, члан 11. Устава прописује да је „физички и морални интегритет човјека такође неповредљив. Постављена је забрана да се према било коме примјењује мучење, нечовјечно или понижавајуће поступање или кажњавање, али је такође забрањен и присилни рад“.

3. КАРАКТЕРИСТИКЕ КРИВИЧНОПРАВНЕ ЗАШТИТЕ ЖИВОТА И ТИЈЕЛА

У Кривичном закону Црне Горе⁵², као и у бројним савременим кривичноправним актима су у посебном дјелу најчешће на првом, централном мјесту систематизована кривична дјела против живота и тијела⁵³ (позната и као крвни деликти). Тиме су живот и тјелесни интегритет човјека одређени као најзначајније, највриједније и највише људске и друштвене вриједности⁵⁴.

Кривична дјела против живота и тијела на тај начин представљају, како сматрају К.Турковић и други⁵⁵, један од централних дјелова сваког кривичног закона зато што се „живот и тјелесни интегритет традиционално сматрају најважнијим правним добрима човјека. Живот и тијело су заштићени казним правом у врло широком подручју и од различитих видова напада. Овдје се управо ради о материјалним кривичним дјелима са посљедицом стварне природе као промјеном у спољном свијету“.

Б.Чејовић и В.Миладиновић⁵⁶ истичу да „кривична дјела против живота и тијела чине сва кривична дјела која имају за посљедицу смрт или тјелесну повреду једног лица, а која је проузрокована противправном радњом другог лица. То су општепозната кривична дјела и мање-више су иста у свим кривичним законодавствима у свијету. Њиховим

---

⁵¹ С.Шкарик, Г.Сиљановска Давкова, Уставно право, Скопје, 2007.године, стр.313-326.

⁵² Службени лист Црне Горе број 70/2003, 13/2004, 47/2006, 40/2008, 25/2010, 32/2011, 64/2011, 40/2013, 56/2013, 14/2015, 42/2015, 58/2015, 44/2017, 49/2018 и 3/2020.

⁵³ Д. Јовашевић, Кривична дела против живота и државна реакција у Републици Србији, Зборник радова, Тешки облици криминалитета и државна реакција, Требиње, 2013. године, стр. 269–287.

⁵⁴ М.Ђорђевић, Живот као објект кривичноправне заштите, Правни живот, Београд, број 9/1995. године, стр.43-55.

⁵⁵ К.Турковић ет ал., Коментар Казненог закона, Загреб, 2013.године, стр. 163-164.

⁵⁶ Б.Чејовић, В.Миладиновић, Кривично право, Посебни део, Ниш, 1995.године, стр.159.

извршењем не повријеђује се или не угрожава се ниједан други објекат. Циљ ових инкриминација је једино и искључиво заштита живота и тијела људи. Њима се штите живот и тијело сваког човјека без обзира на друштвени положај у коме се он налази“.

Право на живот и право на физички интегритет, како пише Н.Мрвић Петровић⁵⁷, су основна права човјека и најзначајније друштвене вриједности. „Ова кривична дјела спадају у класични, општи, конвенционални криминалитет који је својствен сваком друштву без обзира на државно уређење. Зато су напад на живот и тијело човјека противуставни акти, а конкретизација ових уставних гаранција у погледу заштите права на живот и тијело спроводи се кроз норме кривичног права“.

Из назива ове главе, групе кривичних дјела јасно произилази да је објект заштите ових кривичних дјела одређен као двоструки скуп вриједности. То су: а) живот (или право на живот) и б) тјелесни интегритет (физичка и психичка конституција човјека). Једно од најзначајнијих природних, али и универзалних људских права представља право на живот. Оно је основ и услов постојања свих других људских права и слобода. Оно такође спада у најзначајнија, не само лична, већ и општедруштвена добра⁵⁸.

Живот и тјелесни интегритет су, историјски гледано, заправо, од најстаријих времена били објект кривичноправне заштите. Зато кривична дјела која су управљена на њихову повреду или угрожавање спадају у најстарија кривична дјела попут кривичних дјела против владара, државе, цркве, имовине, полне слободе. Практично ова дјела настају уопште са појавом државе и права уопште. То је логично јер без заштите живота и тијела, нема опстанка, али ни развоја било које људске, па и друштвене заједнице. Али та заштита није била потпуна, свеобухватна, нити једнака за све чланове друштва. Наиме, од првих писаних правних споменика уочава се неједнакост у кажњавању учинилаца ових (али не само ових) кривичних дјела зависно од својства учиниоца кривичног дјела, односно својства његове жртве.

Учиниоци кривичних дјела који су припадали вишим друштвеним слојевима (властели) су по правилу блаже кажњавани (често имовинским казнама). С друге стране, припадници нижих друштвених слојева ако учине неко од кривичних дјела на штету живота и тијела другог лица, посебно лица које припада вишим друштвеним слојевима,

---

⁵⁷ Н.Мрвић Петровић, Кривично право, Београд, 2005.године, стр.225.

⁵⁸ Д.Јовашевић, Кривично право, Посебни део, Београд, 2018.године, стр.11.

кажњавани су строгим, често смртним и тјелесним казнама. У случају убиства роба, уопште се није радило о кривичном дјелу. Повреда роба је сматрана повредом имовине његовог власника. Кривична дјела повреде или нарушавања живота или тијела се називају природним или општим (атавистичким) кривичним дјелима за разлику од друштвених (еволутивних) или политичких кривичних дјела која се по начину кажњавања и карактеристикама разликују међу појединим државама и у појединим историјским периодима.

Заштитни објект ових кривичних дјела, како истичу З.Стојановић и О.Перић⁵⁹, су живот и тијело. „То не значи да се само овим инкриминацијама настоји пружити кривичноправна заштита живота и тијела човјека. Наиме, у овом случају ова кривична дјела имају само један заштитни објект, односно њима се искључиво пружа заштита животу и тијелу. Поред њих, постоје и друге инкриминације којима се такође пружа заштита живота и тијела човјека, али оне имају прије свега за циљ заштиту неких других добара уз која се, узгредно, споредно, штити живот, односно тијело неког лица“.

Такође треба истаћи, да се у кривичном законодавству поред ових кривичних дјела против живота и тијела предвиђају и друга дјела ове врсте – која су усмјерена на повреду или угрожавање живота и тијела, али у посебним условима – за вријеме рата, оружаног сукоба или окупације. Такав је случај са међународним кривичним дјелима као што су геноцид, злочин против човјечности или ратни злочини. Најтежи облици испољавања наведених међународних кривичних дјела се управо појавно манифестују у виду уништења живота и тијела другог или других лица.

Б.Павишић, В.Грозданић и П.Веић⁶⁰ указују да „кривично право приступа појму живота крајње функционално. Тај објекат заштите мора бити одређен предметно (појам живота као апстрактан појам који се налази насупрот смрти и неживој природи). При томе је појам живота тешко дефинисати. Јер у стварности постоје само животни процеси и живи организми. Но, тај објекат заштите се мора одредити и субјективно јер се ради о животу људског бића. Овако описани приступ објекту заштите налаже да се упозори на важност питања почетка и краја живота људског бића, условима који се захтијевају да би се могло узети да његов живот постоји, те када и под којим условима се може прихватити

---

⁵⁹ З.Стојановић, О.Перић, Кривично право, Посебни део, Београд, 2000.године, стр. 91.

⁶⁰ Б.Павишић, В.Грозданић, П.Веић, Коментар Казненог закона, Загреб, 2007.године, стр. 302.

одређено владање којим се утиче на живот људског бића. Почетак живота људског бића укључује билошка, медицинска, етичка, филозофска, вјерска и друга питања“.

Већина ових кривичних дјела спада у класична кривична дјела која су одавно предмет кривичноправне заштите и регулисања – истичу З.Стојановић и О.Перић⁶¹. Нека од ових дјела су настала, заправо, са настанком прве кривичноправне реакције.

Под кривичним дјелима против живота и тијела, сматрају М.Радовановић и М.Ђорђевић⁶², се уопште узев подразумевају „кривична дјела којима се проузрокује лишење живота или тјелесног интегритета једног лица од стране другог лица. На тај начин се штите живот и тијело човјека од противправних радњи другог или других лица“. То су дјела којима се искључиво, првенствено и једино напада на живот и тијело човјека, а не и на нека друга друштвена добра, друге објекте који су општег значаја, а која су предвиђена у другим групама кривичних дјела у Кривичном законнику.

Ђ.Ђорђевић⁶³ слично сматра да је „кривичноправна заштита живота и тијела једнака за све људе без обзира на било каква њихова својства или било какву њихову припадност. Живот и тјелесни интегритет као објекти кривичноправне заштите се овдје повезују као једна цјелина јер свака повреда тјелесног интегритета човјека истовремено представља и извјесно угрожавање његовог живота“.

Љ.Лазаревић⁶⁴ такође потврђује да „живот и тјелесни интегритет представљају основне људске вриједности. То су у исто вријеме и најважније друштвене вриједности јер се цјелокупни друштвени односи управо и заснивају на односима међу људима, другим ријечима, на односима човјека према одређеним материјалним добрима. Стога је разумљиво што ове вриједности представљају и основне објекте кривичноправне заштите. Обим и интензитет кривичноправне заштите живота и тијела био је различит током развоја кривичног права, али су напади на човјека, на његов живот и тијело у свим облицима људског друштва сматрани друштвено опасним понашањем на које се реаговало оштрим казнама. У систему вриједности савременог друштвеног, економског и културног развоја друштва живот човјека заузима најзначајније мјесто. Напад на живот и тијело човјека зато представљају противуставне дјелатности јер уставни акти пружају гаранције

---

⁶¹ З.Стојановић, О.Перић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр.91.

⁶² М.Радовановић, М.Ђорђевић, Кривично право, Посебни део, Београд, 1975.године, стр. 64.

⁶³ Ђ.Ђорђевић, Кривично право, Посебни део, Београд, 2011.године, стр. 9.

⁶⁴ Љ.Лазаревић, Кривично право, Посебни део, Београд, 1993.године, стр. 76.

заштити основним људским правима, у које свакако спадају право на живот и право на неповрједивост тјелесног интегритета“.

И З.Стојановић и Н.Делић⁶⁵ наглашавају да се „овим инкриминацијама искључиво штите живот и тијело човјека као једини објект заштите. Већина кривичних дјела из ове главе спада у класична кривична дјела или „*mala in se*“ која су одавно предмет кривичноправног регулисања. Живот и тијело спадају у добра појединца и на скали вриједности добара која кривично право штити заузимају највише мјесто. То нарочито важи у погледу заштите живота који је неприкосновен. Начело неприкосновености живота човјека је предвиђено и као уставни принцип, као што смо видјели из претходног излагања“.

Високо рангирање објекта заштите ових кривичних дјела огледа се и у строгости прописаних санкција – казни. Када је у питању кривичноправна заштита живота тада не долазе у обзир три основне карактеристике кривичног права као што су: а) акцесорност, б) фрагментарност и в) супсидијарност. Кривичноправна заштита живота је самостална, цјеловита и примарна. То ипак не значи да су неспорне границе кривичноправне заштите живота и тијела.

Кривична дјела против живота, према М.Чубинском⁶⁶, обухватају „све случајеве лишења живота човјечанског бића (човјека) и низ других дјела која стварају опасност за живот човјека или су управљене на уништење будућег живота“.

Б.Павишић, В.Грозданић и П.Веић⁶⁷ даље истичу да се „кривичноправна заштита живота и тијела остварује на два начина. То је директна, изравна заштита – искључива кривичноправна заштита тих вриједности која се постиже предвиђањем кривичних дјела против живота и тијела. То је директна, непосредна и искључива заштита јер су заштитни објекат тих кривичних дјела живот и тијело као темељне изворне вриједности, индивидуална добра човјека која истовремено чине опште вриједности. Но, постоји и посредна заштита ових вриједности, која је предвиђена у другим кривичним дјелима. Овдје се живот и тијело штите као вриједности, као правна добра и то укључено у шире односе сједињене са другим вриједностима. Тиме су створени сложени, нови објекти

---

⁶⁵ З.Стојановић, Н.Делић, Кривично право, Посебни део, Београд, 2013.године, стр. 5.

⁶⁶ М.Чубински, Научни и практични коментар Кривичног закона Краљевине Југославије, Београд, 1934. године, стр. 321.

⁶⁷ Б.Павишић, В.Грозданић, П.Веић, Коментар Казненог закона, оп.цит., стр.303-304.

заштите у којима су живот и тијело полазне вриједности уз неке друге вриједности. Тако настају посебни, изведени објекти заштите“.

4. КРИВИЧНО ДЈЕЛО УБИСТВА

4.1. Појам кривичног дјела

У развоју људског друштва још од првобитних скупина до данас, заједница се сријеће, у систему кривичних дјела, са убиством. Убиство представља нуспојаву друштва која је усмјерена на уништење људског живота. У човјеку и његовој природи лежи основа мотива уништења људског живота другог лица. Сама психа човјека усмјерена је под дејством унутрашњих (психолошких) и спољашњих (социолошких) елемената који дјелују деструктивно. Сви ови елементи усмјеравају дјеловање човјека ка остварењу циља, а то је одузимање живота другог човјека.

У правној теорији⁶⁸ се могу наћи бројна и различита појмовна одређења убиства. Иако се ради о једном од најстаријих кривичних дјела које је одувijek било присутно у људској заједници, правна теорија зависно од различитих критеријума убиство дефинише на више начина. При томе треба указати да у овом раду пажњу усмјеравамо само на правно одређење кривичног дјела убиства. Поред тога, убиство је предмет продубљеног проучавања и бројних других наука.

Тако се може указати на криминолошко одређење убиства које се може јавити у два облика. Прво, као етиолошко истраживање унутрашњих и спољашњих узрока и услова који доводе до појаве убистава. Друго, убиство се јавља у више различитих појавних (феноменолошких) облика испољавања као убиство жена (фемцид), убиство деце (инфантицид), партнерско убиство, убиство у породици, родно засновано убиство и др. Са аспекта судске психијатрије⁶⁹, проучавају се патолошки поремећаји психе учиниоца у вези са извршењем убиства. Криминалистичка методика даје правила о начину, поступку и средствима за откривање и доказивање извршених (или покушаних) кривичних дјела

⁶⁸ И.Ковчо Вукадин, Убојства у Хрватској, Хрватски љетопис за казнено право и праксу, Загреб, број 1/1997.године, стр. 225-241.

⁶⁹ Б.Капамација, Убиство – психопатологија и судска психијатрија, Нови Сад, 1981.године, стр.89-105.

убиства, односно кривице њихових учинилаца. Убиство представља даље предмет истраживања безбједносних наука, војних и других наука које се баве заштитом државе и јавног поретка. Убиство извршено у саставу међународних злочина (геноцид, злочин против човјечности, ратни злочини) предмет је интересовања међународног ратног права (права оружаних сукоба). Такође судска медицина утврђује вријеме, начин и средство проузроковања смрти човјека и њено третирање као природна, задесна или намјерна смрт.

За правну литературу приликом дефинисања појма кривичног дјела убиства од значаја је законски текст. Код кривичних дјела која су одређена описном диспозицијом нема већих дилема будући да сам закон набраја, наводи описује појам, садржину и карактеристике, те елементе бића конкретног дјела. Напротив, код кривичног дјела убиства ситуација је знатно другачија⁷⁰.

М.Чубински⁷¹ констатује да „закон не наводи законске ознаке кривичног дјела које се код народа зове убиство. На тај начин су обухваћени сви случајеви лишења живота човјека уколико је дјело извршено од стране лица за које постоје сви законски услови инкриминације, без разлике“.

М.Радовановић и М.Ђорђевић⁷² под убиством сматрају „лишење живота неког лица. Ово се дјело састоји, према овим ауторима, у проузроковању смрти неког лица предузетом радњом од стране другог лица. Према томе, не постоји убиство ако је смрт неког лица наступила усљед неке више силе, као на примјер, усљед удара грома или неког задеса или ако између радње једног лица и смрти другог лица не постоји узрочна веза“. Проузроковање смрти треба да је противправно да би могло да се сматра као убиство у кривичноправном смислу. Усљед тога није потребно да се у појам убиства уноси обележје противправност као што то чине поједини аутори нпр. Ј.Таховић⁷³ пошто је противправност општи елемент кривичног дјела.

Слично сматра Д.Атанацковић⁷⁴ који наводи да се „кривично дјело убиства састоји у лишавању живота неког лица“.

---

⁷⁰ М. Симовић, Д. Јовашевић, В. Симовић, Кривичноправна заштита безбедности живота у Републици Српској, Зборник радова, Савремени безбједносни ризици и пријетње и њихов утицај на безбједност држава у региону, Бања Лука, 2016. године, стр. 11–25.

⁷¹ М.Чубински, Научни и практични коментар Кривичног законика Краљевине Југославије, оп.цит., стр.324.

⁷² М. Радовановић, М. Ђорђевић, Кривично право, Посебни део, Београд 1967.године, стр. 66.

⁷³ Ј.Таховић, Кривично право, Посебни део, Београд 1961.године, стр. 71.

⁷⁴ Д. Атанацковић, Кривично право, Посебни део, Београд, 1970. године, стр. 89.

И Б.Златарић и М.Дамашка⁷⁵ истичу да се „убиство – кривично дјело против живота и тијела - састоји у лишавању живота другог човјека с умишљајем, при чему умишљај обухвата последицу смрти“.

Ј. Таховић⁷⁶ наводи да је „убиство у ширем смислу уништавање људског живота. Кривично дјело убиство је противправно лишење (одузимање) живота неког лица“.

У основи ових, као и даље наведених, дефиниција појма убиства налази се законски текст. Наиме, сам је законодавац ово дјело одредио као лишавање или одузимање живота или као проузроковање смрти или као уништење живота⁷⁷. Битно је да се ради о противправном дјелу. На готово идентичан начин појам убиства одређују и други аутори.

Тако Љ.Лазаревић⁷⁸ дефинише „убиство као противправно лишавање живота другог лица“.

Н.Мрвић Петровић⁷⁹ „под убиством подразумијева противправно лишавање живота другог лица. Оно се може извршити на различите начине, различитим средствима, под различитим околностима, као и из различитих мотива. Ове разлике се уважавају приликом правне квалификације учињеног дјела“.

М. Бошковић⁸⁰ истиче да је најтежи деликт из групе кривичних дјела убиство. „Убиство је један од најстаријих људских гријехова, познато још по библијским митовима и предањима. Оно представља најтежи облик кривичних дјела, познат кроз цјелокупну људску историју као деликт супротан обичајима, моралу и правној норми, санкционисан најтежим кривичним санкцијама. С обзиром на то да се, с временом, умножавала појава и човјек се почео питати, наука посебно, зашто се људи убијају, односно у чему је загонетка да је човјек једно од ријетких живих бића коме је својствено међусобно убијање“.

К.Турковић⁸¹ „убиство одређује као усмрћење (убиство) другог лица“. Термин „ко убије другога“ – иначе користи Казнени закон Хрватске у члану 110. за дефинисање обичног убиства.

---

⁷⁵ Б. Златарић, М. Домашка, Рјечник кривичног права и поступка, Загреб, 1966. године, стр. 337.

⁷⁶ Ј. Таховић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 71.

⁷⁷ В.Пешић, Убиства у Југославији, Београд, 1972.године, стр.115-127.

⁷⁸ Љ.Лазаревић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., 78.

⁷⁹ Н.Мрвић, Кривично право, оп.цит., стр. 227.

⁸⁰ М. Бошковић, Криминологија с пенологијом, Нови Сад, 2002. године, стр. 99.

⁸¹ К.Турковић ет ал., Коментар Казненог закона, Загреб, 2013.године, стр.163.

Љ.Лазаревић, Б.Вучковић и В.Вучковић⁸² „убиством сматрају противправно лишење живота другог лица. Оно се може извршити на различите начине, различитим средствима и под различитим околностима, али у бићу сваког кривичног дјела убиства постоји неколико заједничких обиљежја која могу бити различита“.

Према Б.Вучковић и В.Вучковић⁸³ „у бићу сваког кривичног дјела убиства постоји неколико заједничких обиљежја. То су: а) радња тј. свака дјелатност управљена на лишавање живота другог лица и б) наступање смрти као посљедица такве дјелатности“.

Да је „убиство умишљајно лишење живота другог лица“ сматра и Ђ.Ђорђевић⁸⁴. Према њему „убиство је основно и најзначајније кривично дјело из групе дјела против живота и тијела“.

Према Д.Јовашевићу⁸⁵ ово „дјело се састоји у противправном лишењу живота другог лица са умишљајем при чему не постоје посебне околности које га чине тешким или лаким дјелом“.

И М.Бабић и И.Марковић⁸⁶ истичу да је „убиство основно кривично дјело против живота. То је умишљајно лишење живота другог лица које није праћено додатним, посебним околностима које када постоје мијењају тежину и облик дјела стварајући тако неки од посебних облика квалификованог или привилегованог дјела. У основи свих тих посебних облика убиства налази се обично убиство чија су обиљежја заједничка за све друге инкриминације. Стога обично убиство има карактер општег кривичног дјела и супсидијарно је у односу на теже или лакше облике дјела. То практично значи да обично убиство постоји само онда уколико у конкретном случају не постоје обиљежја неког другог облика овог кривичног дјела“.

И.Симић и М.Петровић⁸⁷ указују да је „кривично дјело убиства с обзиром на вриједност заштитног објекта једно од друштвено најопаснијих кривичних дјела. У погледу објективне стране бића кривичног дјела оно може да се појављује у различитим облицима. Оно може да се изврши на различите начине, у разноврсним околностима и са

---

⁸² Љ.Лазаревић, Б.Вучковић, В.Вучковић, Коментар Кривичног законика Црне Горе, Цетиње, 2004.године, стр. 337.

⁸³ Б. Вучковић, В. Вучковић, Кривично право Црне Горе, Цетиње, 2009. године, стр. 391.

⁸⁴ Ђ.Ђорђевић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., 10.

⁸⁵ Д.Јовашевић, Кривично право, Посебни део, Београд, 2018.године, стр. 14.

⁸⁶ М.Бабић, И.Марковић, Кривично право, Посебни дио, Бања Лука, 2007.године, стр. 29.

⁸⁷ И.Симић, М.Петровић, Кривични закон Републике Србије, Практична примена, Београд, 2002.године, стр. 30.

различитим средствима. Исто тако мотиви који представљају покретачку снагу учиниоца за опрједелење на извршење убиства могу да буду различити. Ти фактори имају значајну улогу не само за оцијену степена кривице (кривичне одговорности), него и за правну квалификацију овог дјела, а тиме и досљедно за одлуку о казни“.

Б.Павишић, В.Грозданић и П.Веић⁸⁸ „убиство одређују као усмрћење тј. изазивање смрти другог лица. То је основно кривично дјело усмрћења када је проузрокована смрт другог лица, а нису остварени елементи који би дјело чинили тешким или лаким“.

Б.Чејовић и В.Миладиновић⁸⁹ као „обично убиство сматрају убиство код кога не постоје никаква посебна обиљежја. Другим ријечима, одсуство неког посебног обиљежја представља основну карактеристику кривичног дјела обичног убиства. То значи да се до појма обичног убиства долази методом елиминације тј. на тај начин што се утврђује да ли код конкретног кривичног дјела убиства постоји које обиљежје неког другог посебног кривичног дјела убиства, па уколико то није случај, учињено дјело се сматра обичним убиством“.

Имајући све напред наведено у виду можемо рећи да законодавац даје појам убиства обичном, простом, тзв. посљедичном диспозицијом. При томе се не прави термилошко разликовање „обичног убиства“ као основног облика кривичног дјела против живота човјека од нпр. “уморства“ као тешког, квалификованог или лаког, привилегованог облика кривичног дјела. Дакле, све што одређује садржину обичног убиства, такође улази у појам тешког или лаког убиства, наравно при постојању посебних, нарочитих, законом прописаних околности које се могу дефинисати као „квалификаторне“ околности (које учињеном дјелу дају тежи, опаснији облик) или као „привилегујуће“ околности (које учињеном дјелу дају лакши облик).

Тако обично убиство одређују сљедећи елементи бића⁹⁰: а) радња извршења се састоји у лишавању или одузимању живота другог лица (или у усмрћењу другога), б) посљедица дјела се јавља у виду повреде – наступања смрти лица према коме је предузета радња извршења и в) радња извршења се предузима противправно, противно постојећим

---

⁸⁸ Б.Павишић, В.Грозданић, П.Веић, Коментар Казненог закона, оп.цит., стр. 306.

⁸⁹ Б.Чејовић, В.Миладиновић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр.162.

⁹⁰ Г.Мршић, Казнена дјела убојства – посебан осврт на судску праксу, Хрватска правна ревија, Загреб, број 10/2007.године, стр. 87-100.

прописима, дакле, у случајевима у којима не постоји општи или посебни основ који искључује противправност.

Дакле, убиство или уништење живота, представља дјеловање, односно радњу кривичног дјела учиниоца, која дјелује деструктивно у циљу уништења људског живота. Уништење живота се у тим ситуацијама може вршити на било који начин или било којим средством⁹¹.

Уништење живота мора бити противправно, јер живот човјека је уједно и посебан заштитни објекат. Убиство увијек настаје у тренутку извршења самог кривичног дјела, без обзира на наступање посљедице (као нпр. убиство тровањем). То је увијек друштвено опасно дјело. Кривично дјело убиства повлачи санкције за извршиоца, које су одређене законом. У ширем смислу убиство је уништење људског живота, а гледајући као кривично дјело, то је друштвено опасно дјело које је уједно и противправно и као такво законом одређено као кажњиво дјело⁹².

Имајући у виду наведене теоријске дефиниције кривичног дјела убиства, на крају ћемо истаћи да сходно члану 143. КЗ Црне Горе „убиство“ (које Законик не назива „обично убиство“ као што је случај у неким европским законима) представља кривично дјело против живота које се састоји у лишењу живота другог. Или је то изазивање смрти другог (без одређења да се ради о противноправном и умишљајном деловању), за које је прописана казна затвора у трајању од пет до петнаест година.

4.2. Карактеристике кривичног дјела

Поред општих, основних елемената кривичног дјела која поседују сва кривична дјела уопште, па тако и кривично дјело убиство, оно мора да у свом законском опису садржи посебне конститутивне елементе које управо одсликавају суштину, садржину кривичног дјела убиства. Међу овим елементима наводимо сљедеће. То су: а) објекат заштите (који је истовремено и нападни и граматички објекат), б) радња извршења, в)

---

⁹¹ Д. Јовашевић, Кривична дела против живота и државна реакција у Републици Србији, Зборник радова, Тешки облици криминала и државна реакција, Требиње, 2013. године, стр. 269–287.

⁹² С.Цоковић, Обично убиство, Гласник АК Војводине, Нови Сад, број 9/2013.године, стр. 419-438.

посљедица дјела, г) узрочни однос радње и посљедице, д) противправност и ђ) умишљај као облик кривице учиниоца.

Заштитни објекат (објекат кривичноправне заштите) код кривичног дјела убиства, као што произилази из претходних излагања о кривичноправној заштити живота, јесте живот другог лица. То значи: а) да се ово дјело врши само према живом човјеку, код кога још увијек није наступила смрт, а које је већ рођено (дакле, не ради се о плоду човјека) и б) да се ово дјело врши према другом лицу, а не према самом учиниоцу (гдје би се у једној личности стекла два својства – активног и пасивног субјекта).

Објекат заштите код ових кривичних дјела је човјек као живо људско биће, тј. његов живот⁹³. Заштита живота човјека почиње од момента рађања човјека и траје до момента наступања његове смрти.

Ово схватање је претежно заступљено у правној литератури.

Објекат заштите, како пишу З.Стојановић и О.Перић⁹⁴, јесте живот човјека. При томе „живот и тијело спадају у добра појединца и на скали вриједности добара којима кривично право пружа заштиту заузимају највише мјесто. То нарочито важи у погледу заштите живота човјека која је неприкосновена. Начело неприкосновености живота човјека предвиђено је и као уставно начело. Високо рангирање објекта заштите из ове главе кривичних дјела огледа се и у строгости прописаних казни. Неповредљивост заштите живота човјека, а тиме и његова кривичноправна заштита је апсолутна. Од те кривичноправне заштите се одступа само у случајевима гдје је лишавање живота другог лица једини начин да се заштити живот, односно у случајевима искључења противправности (код примјене нужне одбране или крајње нужде). Те посебне ситуације не доводе у питање основно правило да се живот човјека штити од почетка до краја“.

Као човјек у смислу објекта заштите, како истичу М.Радовановић и М.Ђорђевић⁹⁵, сматра се „све оно што је од жене рођено макар то било и биће које нема људски облик (монструм), било да је неспособно за живот (сијамски близанци). За постојање овог дјела није потребно да је рођено дијете било способно за живот тј. виталитет плода и без значаја

---

⁹³ М. Ђорђевић, Живот као објект кривичноправне заштите, Правни живот, Београд, број 9/1995. године, стр. 43–55.

⁹⁴ З.Стојановић, О.Перић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., 91-92.

⁹⁵ М.Радовановић, М.Ђорђевић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 67.

је његово стање здравља. Кривичноправну заштиту живота ужива сваки човјек од рођења до смрти“.

Живот човјека је, сматра Н.Мрвић Петровић⁹⁶, „вриједност од највећег значаја у односу на сва друга добра која штити кривично право. Отуда је живот човјека неприкосновен. И тај живот се не сме некажњено поврјеђивати или угрожавати“.

Објекат заштите, како пише Ђ.Ђорђевић⁹⁷, јесте човјек. То може бити „сваки човјек без обзира на његова својства, особине, карактеристике и стање у коме се налази (да ли је здрав или болестан, какве су му шансе да остане у животу и сл.). То може бити и лице на самрти или лице са тешким тјелесним недостацима или у тешком здравственом стању коме пријети смрт“.

З.Стојановић и Н.Делић⁹⁸ истичу да је „неповриједљивост живота човјека, а тиме и његова кривичноправна заштита апсолутна. Од кривичноправне заштите се одустаје само у одређеним случајевима гдје је лишење живота другог лица једини начин да се заштити живот, односно у случајевима искључења противправности. Но, те посебне ситуације не доводе у питање основно правило да се живот човјека штити од рођења до смрти, од самог почетка до краја без обзира на његов квалитет и форме“.

Под човјеком, Ф.Бачић и З.Шепаровић⁹⁹, дакле, подразумијевају „живо људско биће од рођења, па све до смрти“.

О томе када је човјек рођен, односно када почиње заштита живота, у правној теорији се разликује више схватања у чијој се основи налазе знања медицинске науке и праксе¹⁰⁰.

У већини кривичноправних система¹⁰¹ заштита живота као добра, не почиње од зачећа, већ од момента нидације, када се учвршћује плод у матерични зид. Таква солуција диктирана је потребом за успостављањем равнотеже интереса у праву: мајка до периода нидације плода има право на одлучивање о животу, а фетус, од тог момента, има право на

---

⁹⁶ Н.Мрвић Петровић, Кривично право, оп.цит., стр. 226.

⁹⁷ Ђ.Ђорђевић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 11.

⁹⁸ З.Стојановић, О.Перић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 4.

⁹⁹ Ф.Бачић, З.Шепаровић, Казнено право, Посебни део, Загреб, 1997. године, стр. 29-34.

¹⁰⁰ Ђ.Ђорђевић, Устав Републике Србије и кривичноправна заштита права на живот, Зборник радова, Устав Републике Србије – кривично законодавство и организација правосуђа, Београд, 2007. године, стр. 115-128.

¹⁰¹ П.Новоселец, Посебни део казног права, Загреб, 2007.године, стр.11-31.

„условни“ живот. Моменат нидације, као почетак заштите фетуса према тзв. абортирном законодавству везује се за период између осме и десете недеље по зачећу¹⁰².

Према једном схватању, које је прихваћено у домаћем праву, правна заштита живота почиње са моментом започињања порођаја, дакле, са започињањем процеса рађања дјетета. Као релевантно се узима почетак порођаја, без обзира да ли се он врши природним путем или хируршком интервенцијом („царски рез“). За постојање објекта радње је потребно да је дијете живо рођено, али је ирелевантна његова способност за живот¹⁰³. Као вријеме рођења, односно као тренутак када плод постаје човјеком, обично се узима оно вријеме када је фактички започет процес рађања, односно издвајања плода од мајчине утробе. Не тражи се да је ово издвајање извршено потпуно, али је потребно да се ма који дио тијела појавио¹⁰⁴.

Друго схватање полази од тога да правна заштита живота започиње са дјелимичним или потпуним изласком дјетета из тијела мајке.

Према трећем и најужем схватању заштита живота почиње са престанком плацентарног и почетком плућног (ванматеричног) дисања тек рођеног дјетета¹⁰⁵.

Сматрамо да је исправније мишљење да заштита права на живот наступи у тренутку када је дошло до причвршћења плода на материчном зиду, јер тада настаје почетак раста и развоја живог организма. Све до тог тренутка мајка има право на одлучивање, да ли жели да донесе принову на свијет или да донесе супротну одлуку о побачају, значи све до тог тренутка зависи једино и искључиво од ње - да ли жели да одбаци фетус или да донесе одлуку о будућем рађању дијетета. Овдје, што је интересантно, право регулише до ког тренутка мајка одлучује о праву на живот свога дјетета. Моменат када се доноси одлука о том чину се креће између осам и десет недјеља, послије зачињања дијетета. Ово би се могло сматрати позитивним мишљењем, јер ако се доноси таква одлука, онда она треба да се донесе у овом периоду из медицинских разлога.

Ипак, независно од оваквог временског одређења почетка кривичноправне заштите човјека, постоји изузетак у једном специфичном случају када ова правна заштита живота

---

¹⁰² З. Кандић Поповић, Кривичноправна заштита личних права на живот, Зборник радова, Актуелни проблеми сузбијања криминалитета, Београд 1993.године, стр. 55.

¹⁰³ З. Стојановић, Кривично право, Општи дио, Београд, 2013.године, стр. 382.

¹⁰⁴ Ј. Таховић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 71.

¹⁰⁵ Б.Вучковић, В. Вучковић, Кривично право Црне Горе, Посебни део, Цетиње 2009.године, стр. 395.

почиње и прије рођења човјека (код кривичног дјела из члана 150. КЗ Црне Горе које носи назив: „Недозвољен прекид трудноће“ штити се плод човјека, а не човјек).

Према Ј. Таховићу¹⁰⁶ „живот човјека је предмет кривичноправне заштите од самог зачећа. Тако поред убиства – што је кривично дјело које се може завршити после рађања људског бића, постоје кривична дјела побацивања (побачај) која се могу извршити од момента зачећа, па све док се људски живот налази у стварању, у оспособљавању за ванматерични живот“.

На сличан начин правна наука, на бази медицинских знања, утврђује и моменат престанка кривичноправне заштите живота. То значи да наступањем тог момента више није могуће извршити било које кривично дјело из групе кривичних дјела против живота и тијела. И код утврђивања овог момента, разликују се три схватања¹⁰⁷.

Према првом схватању наступањем привидне или клиничке смрти престаје кривичноправна заштита живота. Дакле, у овом случају смрт човјека наступа са престанком рада срца и плућа.

Према другом схватању од значаја за правну заштиту живота човјека је наступање биолошке смрти. То је моменат када се не одвија ниједна животна функција и када ниједан биолошки орган у тијелу човјека не показује знакове живота.

Коначно, према трећем схватању (које је прихваћено у домаћем праву) за престанак кривичноправне заштите живота је од значаја мождана смрт (престанак рада мозга). Као престанак живота раније се узимао моменат престанка дисања и срчане радње, односно, коначан престанак крвотока. У складу са савременим схватањима у медицини, данас се у кривичном праву као моменат смрти узима тзв. мождана смрт, односно иреверзибилно оштећење мозга и престанак рада свих можданих функција¹⁰⁸.

У правној теорији се истиче да заштита живота, која се заснива на међународним стандардима, уставним принципима и националном кривичном законодавству, представља друштвену функцију. То значи да је дозвољено кажњавање лица која на противправан начин предузимају дјелатност лишавања живота другог лица¹⁰⁹.

---

¹⁰⁶ Ј. Таховић, Кривично право, Посебни део. оп.цит., стр. 69.

¹⁰⁷ С.Пановић Ђурић, Нека питања заштите људских права, Југословенска ревија за криминологију и кривично право, Београд, број 4/1991.године, стр. 159-165.

¹⁰⁸ З. Стојановић, О. Перић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 94.

¹⁰⁹ Б.Чејовић, Право на живот и право на смрт, Правни живот, Београд, број 9/1996.године, стр. 47-56.

Дакле, ова врста правне заштите живота не зависи од воље пасивног субјекта (жртве), осим у једној специфичној ситуацији коју предвиђа члан 147. КЗ Црне Горе. То је „лишење живота из самилости“ које се јавља као привилеговано кривично дјело за које законодавац уопште не употребљава реч „убиство, већ користи реч „лишење живота“. Ово привилеговано дјело постоји „ако је учињено на озбиљан и изричит захтев пунољетног оштећеног које се налази у тешком здравственом стању“.

4.3. Радња извршења кривичног дјела

Основни и најзначајнији елеменат бића кривичног дјела убиства, који га појмовно сходно законском опису и одређује, јесте радња извршења. Најопштије речено, то је свјесно и вољно предузимање тјелесног покрета или његово пропуштање у случајевима када постоји обавеза на чињење. Радња извршења обичног убиства састоји се у лишавању (одузимању) живота другог лица. То значи да радња извршења може бити свака дјелатност која је пододна да проузрокује смрт другог лица. Уосталом овакво појмовно одређење радње извршења кривичног дјела убиство произилази из његовог законског описа.

З.Стојановић и О.Перић¹¹⁰ истичу да се „радња основног облика убиства састоји у лишавању живота другог лица. То може бити свака радња која је пододна да проузрокује смрт другог лица. Осим радње чињења, то може бити и радња нечињења (неправо кривично дјело нечињења). То су врло различите и многобројне радње од којих се ни најтипичније радње лишавања живота, ни примјера ради, не могу обухватити описом бића кривичног дјела“.

Б.Павишић, В.Грозданић и П.Веић¹¹¹ „радњу извршења одређују посљедично као усмрћење. Законодавац је одабрао ознаку која је најповољнија, најприкладнија. То је видљиво у случајевима који налажу узимање у обзир разлике када се усмрћење односи на радњу, а када на посљедицу. Радња мора имати узрочно значење за наступање смрти, а то може бити директан, израван или посредан, искључиви или конкурирајући узрок“.

---

¹¹⁰ З.Стојановић, О.Перић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 92

¹¹¹ Б.Павишић, В.Грозданић, П.Веић, Коментар Казненог закона, оп.цит., стр. 306.

М.Бабић и И.Марковић¹¹² за „радњу извршења истичу да она није одређена кроз прецизно постављање дјелатности којима се проузрокује смрт другог лица, већ је одређена посредно на тај начин што је описана посљедица – лишавање живота. Тиме су обухваћене све радње које могу произвести наведену посљедицу (тј. посљедичне радње). Овакво легислативно рјешење при одређивању радње извршења условљено је могућношћу изналагања нових облика и начина проузроковања смрти неког лица. У том случају би такво законско дефинисање радње извршења по принципу законитости онемогућило примјену ове инкриминације на случајеве који нису законом изричито унапријед предвиђени“.

З.Стојановић и Н.Делић¹¹³ као „радњу извршења одређују лишавање живота другог лица. То може бити само она радња која је подобна да проузрокује смрт другог лица. Осим радње чињења, то може бити и радња нечињења у случају када постоји гарантивни однос (ово је неправо кривично дјело нечињења). То су врло различите и многобројне радње од којих се ни најтипичније радње лишавања живота, примјера ради, не могу обухватити описом бића кривичног дјела“.

Б.Чејовић и В.Миладиновић¹¹⁴ сматрају да је „радња извршења убиства предузимање било које дјелатности којом се проузрокује смрт другог лица, под условом да је радња противправна, односно да не постоји никакав правни основ за проузроковање смрти“.

„Радња извршења може бити извршена било којим средством“¹¹⁵, сматра В.Пешић.

Радња извршења убиства, према Н.Мрвић Петровић¹¹⁶, није законом одређена јер постоје многи начини извршења овог кривичног дјела. „Ову радњу представља свака дјелатност којом се изазива посљедица смрти другог лица“.

Радња извршења убиства, сматрају Љ.Лазаревић, Б.Вучковић и В.Вучковић¹¹⁷, је „свака дјелатност која је управљена на лишавање живота другог лица. Она није прецизно законски одређена. Она је, заправо, одређена путем посљедичне норме. То је, дакле, свака дјелатност којом је друго лице лишено живота. Она се најчешће врши чињењем –

---

¹¹² М.Бабић, И.Марковић, Кривично право, Посебни дио, оп.цит., стр. 30.

¹¹³ З.Стојановић, Н.Делић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 4-5.

¹¹⁴ Б.Чејовић, В.Миладиновић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 161.

¹¹⁵ В.Пешић, Убиства у Југославији, оп.цит., стр.34.

¹¹⁶ Н.Мрвић Петровић, Кривично право, оп.цит., стр. 228.

¹¹⁷ Љ.Лазаревић, Б.Вучковић, В.Вучковић, Коментар Кривичног законика Црне Горе, оп.цит., стр. 337-338.

предузимањем неке активне дјелатности – ударање, пуцање, задављење, бацање у воду, задављење, спаљивање. Могуће је такође да се радња врши нечињењем ако је смрт другог лица проузрокована пропуштањем обавезе чињења – ускраћивање хране и воде, ускраћивање лијекова болеснику. Употријебљена средства или начини извршења убиства нису од значаја за постојање овог дјела, али могу утицати на његову тежу квалификацију. Скоро да нема средства којим се неко лице не може лишити живота. То могу бити разна физичка средства и оруђа: оружје, хемијска, бактериолошка или радиолошка средства“.

Убиство се може остварити и психичким средствима као што је изазивање страха или посебних узбуђења жртве или психичко мучење којим је изазвана смрт другог. Убиство се може извршити директно или индиректно. Директан начин извршења дјела постоји када учинилац сам, својом дјелатношћу непосредно лишава живота жртву. У случају индиректног убиства, посљедица смрти се остварује, осим радњом учиниоца, и посредством неког другог лица, па чак и саме жртве.

М.Радовановић и М.Ђорђевић¹¹⁸ такође истичу да „радња извршења убиства није у закону одређена. Она се састоји у свакој дјелатности која је објективно подобна да проузрокује смрт другог лица“.

Б.Павишић, В.Грозданић и П.Веић¹¹⁹ истичу да „радњу извршења чине претежно активне радње чињења. Оне појмовно чине важну скупину аката насиља. Но, ова се радња може предузети и другачијим дјеловањем, па се тако учинци посљедице кривичних дјела против живота постижу другачијим поступањем (нпр. излагањем климатским утицајима, дјеловањем на живот и тијело психолошким утицајима итд). Свим тим владањима је заједничко њихово узрочно (каузално) дјеловање у односу на посљедицу смрти, при чему је механизам њеног изазивања различит“.

Ђ.Ђорђевић¹²⁰, као и напријед наведени аутори, понавља да „радња извршења није у закону изричито одређена, већ је она одређена заједно са посљедицом. Она је одређена као лишење живота. Када је радња на овај начин одређена, онда се под радњом може сматрати свака дјелатност којом се таква посљедица може проузроковати. То је значи свака дјелатност којом се други може лишити живота“.

---

¹¹⁸ М.Радовановић, М.Ђорђевић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 67.

¹¹⁹ Б.Павишић, В.Грозданић, П.Веић, Коментар Казненог закона, оп.цит., стр. 304.

¹²⁰ Ђ.Ђорђевић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 11.

Нечињење, као облик радње извршења убиства, како наводе Б.Павишић, В.Грозданић и П.Веић¹²¹, је „непредузимање дужне радње којом би се могло спријечити наступање смрти“.

М.Ђорђевић и Ђ.Ђорђевић¹²² наводе да се „радња извршења убиства састоји у лишењу живота другог лица. Она се може састојати из једне или више, истих или различитих, дјелатности под условом да су оне управљене против другог човјека (самоубиство није кривично дјело), при чему је изузето лишење живота неког другог живог бића (што може да представља неко друго кривично дјело)“.

Радња извршења кривичног дјела убиства је одређена према посљедици будући да се овдје ради о посљедичној диспозицији¹²³. Тако се као радња сматра свака дјелатност чињења или нечињења, психолошка или физичка дјелатност, којом се непосредно или посредно проузрокује посљедица – смрт другог лица. То могу бити разноврсне дјелатности које су подобне или довољне да проузрокују посљедицу - смрт другог лица. Радња извршења ових кривичних дјела може бити предузета само према другом лицу, али не и према самом себи.

Убиство¹²⁴ се може извршити различитим дјелатностима чињења и нечињења.

Нечињењем се може проузроковати смрт другог лица у случајевима када постоји дужност на чињење којом би се спријечило наступање смрти. У том смислу је рјешење Апелационог суда у Новом Саду Кж. 3563/2010 у коме стоји да нечињењем може бити извршено убиство ако је учинилац пропуштањем дужног чињења остварио обиљежја овог дјела. Пропуштањем предузимања одређених радњи за чије предузимање би евентуално постојала морална обавеза не може да има за посљедицу кривичну одговорност.

Дјелатности чињења су разноврсне и могу се вршити на разне начине и разним средствима, посредно или непосредно.

С обзиром на начин извођења дјелатности убиство се може извршити директним, индиректним, физичким и психичким дејством. Физичко проузроковање смрти, које је и најчешће у пракси, остварује се различитим средствима: ватреним или хладним оружјем, оруђем и другим средствима која су подобна да тијело тешко повреди или здравље тешко

---

¹²¹ Б.Павишић, В.Грозданић, П.Веић, Коментар Казненог закона, оп.цит., стр. 306.

¹²² М.Ђорђевић, Ђ.Ђорђевић, Кривично право, Београд, 2020.године, стр.129.

¹²³ Ј.Ћирић, Покушај убиства, Правни живот, Београд, број 9/2016.године, стр. 141-156.

¹²⁴ В.Голубовић, Крвни деликти малолетника у Црној Гори, Подгорица, 2000.године, стр. 116-125.

наруше. Психичко проузроковање смрти се врши изазивањем узбуђења, страха, препасти или жалости у таквом степену, обиму или интензитету који има карактер шока, подобног да блокира рад срца или прекине другу животну функцију.

4.4. Посљедица кривичног дјела

Поред радње извршења, садржину или суштину бића кривичног дјела убиства чини и посљедица. Она се састоји у проузроковању промјене или стања у спољном свијету, у материјалној природи, усљед предузете радње извршења. Посљедица кривичног дјела убиства се јавља у облику повреде – изазивања или наступања смрти другог лица. При томе је потребно да између радње извршења и посљедице, постоји узрочна веза. Наиме, посљедица овог кривичног дјела представља настанак смрти неког лица, односно престанак његових животних функција. Наступање смрти која настаје као посљедица убиства може бити тренутна тј. која наступа одмах. Но, смрт може настати и касније као посљедица претходно задобијених повреда.

Постоје различита тумачења по питању наступања посљедице, тј. тренутка наступања смрти. У вези са овим се констатује да је суштина овог дјела вријеме наступања смрти. Тиме је завршена радња кривичног дјела убиства проузроковањем њеног ефекта. У супротном, протеком одређеног времена од извршене радње и наступјеле смрти неког лица радило би се о неком другом кривичном дјелу, посебно ако се не може утврдити постојање узрочне везе међу њима. Свјетска здравствена организација сугерисала је да за утврђивање насилне смрти буде усвојен рок од 30 дана¹²⁵. Овим роком се сматра вријеме које је протекло од радње извршења кривичног дјела убиства, то јест радње чињења или радње нечињења (пропуштања) усљед чега је наступила смрт као посљедица претходних радњи. У упоредном кривичном законодавству различито се тумачи овакво рјешење, па се ови рокови разликују од земље до земље.

У кривичноправној теорији у Црној Гори не ограничава се потребно вријеме за настанак посљедице, већ се сматра да постојање узрочно-посљедичне везе производи кривично дјело убиства, од стране другог лица које је извршилац кривичног дјела. Овдје

---

¹²⁵ Ф. Бачић, З. Шепаровић, Кривично право, Посебни дио, Загреб 1989. године, стр. 61.

значи није битно, да ли је радња извршена раније, већ да је посљедица наступила усљед радње извршења кривичног дјела убиства, па тај временски интервал може бити различит. Тако на примјер, радња кривичног дјела убиства извршена ватреним оружјем, претходно је проузроковала рањавање неког лица, које је послије дужег и неуспјелог лијечења подлегло повредама рањавања. Посљедица настаје у тренутку наступања смрти неког лица, која је проузрокована радњом извршења кривичног дјела убиства.

Посљедица код убиства је смрт другог лица, сматрају З.Стојановић и О.Перић¹²⁶. „Између радње извршења и посљедице дјела мора постојати узрочна веза. То опште правило које важи код свих кривичних дјела, код убиства задаје у неким случајевима посебне тешкоће јер до наступања посљедице може доћи и дјеловањем више фактора. Код овог кривичног дјела превладава теорија еквиваленције, односно *conditio sine qua non*. Према овој теорији сваки услов који је непосредно или посредно претходио посљедици, а без кога она не би наступила, представља узрок посљедице. Опште је прихваћено да и посредни услови могу бити узрок смрти, као и када је радња учиниоца погоршала, већ постојеће стање, односно обољење пасивног субјекта или ако је смрт наступила усљед заједничког дјеловања радње учиниоца и неких посебних својстава и стања жртве. У пракси се јављају ситуације када је спорно да ли је неки накнадни услов скренуо узрочни ток и засновао нови узрочни ланац који је довео до смрти“.

Б.Чејовић и В.Миладиновић¹²⁷ истичу да се „посљедица дјела састоји у наступању смрти неког лица. Под тренутком смрти у смислу овог кривичног дјела може се сматрати тренутак када су неповратно заустављене функције крвотока и дисања, односно када је наступила тзв.права или биолошка смрт. Смрт треба да је посљедица радње извршења кривичног дјела“.

Љ.Лазаревић, Б.Вучковић и В.Вучковић¹²⁸ такође пишу да се „посљедица убиства јавља као наступање смрти лица према коме се предузима радња извршења. Појам смрти треба тумачити у биолошком смислу, тј.као апсолутну смрт која настаје смрћу мозга. За постојање дјела није од значаја да ли је смрт наступила одмах послије радње извршења или послије краћег или дужег времена. У случају када је посљедица смрти наступила

---

¹²⁶ З.Стојановић, О.Перић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 92-93.

¹²⁷ Б.Чејовић, В.Миладиновић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 162.

¹²⁸ Љ.Лазаревић, Б.Вучковић, В.Вучковић, Коментар Кривичног законика Црне Горе, оп.цит., стр. 339.

касније, за постојање убиства је неопходно утврдити узрочну везу између предузете радње и наступјеле посљедице и постојање умишљаја да се друго лице лиши живота“.

Б.Павишић, В.Грозданић и П.Веић¹²⁹ такође говоре о „посљедици убиства која се огледа у смрти другог лица. У сваком случају посљедица – усмрћење мора наступити код другог лица различитог од учиниоца дјела“.

М.Радовановић и М.Ђорђевић¹³⁰ сматрају да се „посљедица дјела убиства састоји у лишењу живота, односно у наступању смрти једног лица. Ако је ова смрт наступила непосредно послије нечије радње, онда се и не поставља питање узрочног односа између ове радње и наступјеле посљедице јер се непосредни услови посљедице сматрају као њен узрок“.

З.Стојановић и Н.Делић¹³¹ под „посљедицом убиства подразумевају смрт другог лица. Између радње извршења и посљедице мора да постоји узрочна веза. То је опште правило које важи за сва кривична дјела, па чак и ако до наступања посљедице долази усљед дјеловања више фактора“.

Уколико и поред предузете радње извршења, која је остварена са умишљајем, посљедица смрти ипак изостане (случајно, усљед благовремено предузете љекарске интервенције или из других разлога), тада постоји покушај кривичног дјела убиства¹³². Он је кажњив с обзиром на висину прописане казне затвора, али се учинилац може блаже казнити.

Врховни суд Хрватске у пресуди Кж. 976/2003 наводи да врста употребљеног средства приликом извршења дјела убиства – нож, локација повријеђивања – леђа и број убода, указују на правилан закључак да се ради о кривичном дјелу убиства у покушају.

---

¹²⁹ Б.Павишић, В.Грозданић, П.Веић, Коментар Казненог закона, оп.цит., стр. 306.

¹³⁰ М.Радовановић, М.Ђорђевић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 68.

¹³¹ З.Стојановић, Н.Делић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 7.

¹³² Г.Божиловић Петровић, Покушај кривичног дела убиства, *Vox iuris*, Београд, број 2/2009.године, стр. 90-95.

4.5. Остали елементи кривичног дјела

Поред објекта кривичног дјела, радње извршења и наступјеле посљедице, који чине обиљежје бића кривичног дјела убиства, ово дјело чине још неки конститутивни елементи.

На првом мјесту треба рећи да лишавање живота другог лица мора бити учињено противправно, дакле, противно постојећим прописима. Елеменат противправности, иако није изричито унијет у законски опис дјела убиства, произилази из природе овог кривичног дјела. Сматра се да је лишавање живота другог лица увијек противправно¹³³, како пишу Љ.Лазаревић, Б.Вучковић и В.Вучковић, односно Ј.Таховић. Противправност овог кривичног дјела може бити искључена по неком правном основу¹³⁴ (нпр. нужна одбрана или крајња нужда). При томе треба указати да пристанак жртве није основ искључења противправности код овог дјела.

Поред наведених објективних елемената кривичног дјела убиства, њега краси и субјективна страна, везана за учиниоца. На субјективном плану за постојање кривичног дјела убиства неопходан је умишљај¹³⁵. Он може да се зависно од облика, обима, интензитета и трајања свјесног (интелектуалног, когнитивног) и вољног (волунтаристичког, емоционалног) елемента јави у два облика испољавања. То су: а) директни и б) евентуални умишљај. Дакле, поред свијести о проузроковању смрти другог лица усљед предузете радње извршења под конкретним околностима, умишљај учиниоца мора бар да обухвати пристајање учиниоца на наступање смрти пасивног субјекта.

Тако З.Стојановић и Н.Делић¹³⁶ сматрају да „уколико у конкретном случају нема пристајања на страни учиниоца, већ се ради о свјесном нехату, тада нема ни овог кривичног дјела, већ постоји нехатно лишење живота“ (из члана 148. КЗ Црне Горе).

О субјективном елементу убиства, судска пракса је заузимала одговарајуће ставове.

Тако Врховни суд Србије у пресуди Кж. 356/91 истиче да се умишљај код убиства утврђује на основу околности случаја самог догађаја. Намјера учиниоца није потребна

¹³³ Љ.Лазаревић, Б.Вучковић, В.Вучковић, Коментар Кривичног законика Црне Горе, оп.цит., стр. 342.

¹³⁴ Д. Јовашевић, Право на живот и нужна одбрана, Правни живот, Београд, број 9/1998. године, стр. 43–61.

¹³⁵ М. Перовић, Кривично право СФРЈ, Општи дио, Никшић, 1990. године, стр. 183-184.

¹³⁶ З.Стојановић, Н.Делић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 8.

када се ради о виности учиниоца за кривично дјело убиства, већ је довољан само умишљај учиниоца.

Исти суд у пресуди Кж. 131/93 наводи да мотив није елеменат основног облика кривичног дјела убиства. Но, ипак се мора обратити пажња на утврђивање мотива. Посебно због квалификације тешког убиства, зато што у случају постојања посебних мотива обично убиство прераста у тешко убиство.

Врховни суд Србије даље наводи у пресуди Кзз. 204/93 да када се ради о убиству у покушају, оно може бити извршено не само са директним, већ и са евентуалним умишљајем, с тим што за извршење дјела није потребна намјера учиниоца за лишавање живота другог лица.

Мотив за извршење убиства (осим када се ради о појединим облицима тешког убиства) може остати неутврђен сматра Врховни суд Србије у пресуди Кж.2124/98. Тај мотив је иначе познат учиниоцу у вријеме извршења дјела.

Врховни суд Србије даље у пресуди Кж.1545/99 наводи да намјера да се други лиши живота није субјективан елеменат кривичног дјела убиства, па таква намјера и не мора бити утврђивана у конкретном случају.

Врховни суд Србије такође у пресуди Кж. 695/2002 наглашава да околности под којима је дјело учињено треба да недвосмислено указују на постојање умишљаја као што је испалење четири хица у правцу тијела оштећеног са растојања од 80 цм.

Даље, Врховни суд Србије у пресуди Кж. 608/2003 утврђује да је умишљај оптуженог приликом извршења убиства био усмјерен на лишење живота што се закључује из његовог понашања спорном приликом.

Оптужени је поступао са евентуалним умишљајем, како тврди Врховни суд Србије у пресуди Кж.649/2003, јер је био свјестан да наношењем убода ножем у витални дио тијела оштећеног може да га лиши живота, па је на то пристао.

С друге стране Врховни суд Србије у пресуди Кж. 618/2004 сматра да се, постојање директног умишљаја код оптуженог, не може доводити у питање када је он ударцима ножа нанео оштећеном шест убода у предјелу трбуха и груди и поред тога што је након критичног догађаја покушао да заустави крварење оштећеног.

Врховни суд Хрватске у пресуди Кж. 895/2004 наводи да суд може да огласи кривим оптуженог да је убиство учинио у изравној намјери, као и у неизравној намјери.

Врховни суд Србије коначно заузима такво правно схватање у пресуди Кж. 2740/2007 када констатује да код кривичног дјела убиства намјера није битан елемент бића кривичног дјела.

Кривично дјело убиства спада у *delicta communia*. То значи да ово дјело може учинити било које лице, малољетно или пунољетно, домаћи држављанин или странац, односно лице без држављанства. С друге стране, ово дјело се може учинити такође према било ком лицу. У случају да се ради о кривичном дјелу убиства које се врши према неком одређеном лицу (нпр. лицу које има својство службеног или војног лица, својство бремените жене или дјетета, својство члана породице или породичне заједнице учиниоца), тада својство пасивног субјекта утиче на прерастање обичног убиства у тешко убиство, при чему се мора утврдити да је учинилац у вријеме извршења дјела имао свијест, знање о том посебном личном својству пасивног субјекта, па хтио или бар пристао на изазивање посљедице над таквим лицем¹³⁷.

За обично убиство (кривично дјело из члана 143. КЗ Црне Горе) је прописана казна затвора у трајању од пет до петнаест година.

5. СИСТЕМАТИКА КРИВИЧНИХ ДЈЕЛА УБИСТАВА

5.1. Облици кривичног дјела убиства

У глави четрнаестој у „Посебном дјелу“ Кривичног законика Црне Горе са бројним новелама, у групи кривичних дјела против живота и тијела прописано је више облика и видова испољавања кривичног дјела убиства.

Основно, опште дјело ове врсте је предвиђено у члану 143. под називом: „Убиство“. То је заправо „обично“ убиство које је одређено на најједноставнији начин. То је противправно и умишљајно лишење живота другог лица.

---

¹³⁷ З. Стојановић, Коментар Кривичног законика, Подгорица, 2010. године, стр. 326-329.

Обично убиство, како истичу Љ.Лазаревић, Б.Вучковић и В.Вучковић¹³⁸, се сматра оно „умишљајно и противправно лишење живота другог лица које није праћено оним законским околностима које ово дјело чине тежим или лакшим, а гдје се живот човјека појављује као његов основни и искључиви објект заштите“.

У правној теорији¹³⁹ се могу наћи и таква схватања према којима се појам кривичног дјела обичног убиства добија методом елиминације, односно испитивањем да ли у конкретном случају постоје обиљежја неког другог кривичног дјела убиства нпр. тешког или привилегованог убиства.

Тако се сматра да је појам обичног убиства негативно одређен. С друге стране, појам другог кривичног дјела убиства који је позитивно одређен је тешко убиство. Тако се у њемачкој правној теорији тешко убиство назива уморство: „*Mord*“. Ово се дјело у француском праву назива – *Assassinat*, у енглеском праву – *Murder* или пак у италијанском праву – *L'omicidio*. Ово се дјело разликује од обичног убиства: нем. *Totschlag*, франц и швајц. *Meurtre*, енгл. *Manslauder* или итал. *Ergastolo*.

Слично термилошко разликовање противправног лишења живота другог лица је познавао и ранији Кривични законик Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца из 1929.године који наводи два облика овог дјела. То су: а) уморство и б) убиство.

Поред обичног убиства као основног облика кривичног дјела убиство, позитивно кривично законодавство Црне Горе познаје још два облика кривичног дјела убиства. То су:

- а) тешко (квалификовано) убиство – члан 144. КЗ и
- б) лака (привилегована) убиства.

Заправо, законодавац ова два облика кривичног дјела дефинише описном диспозицијом наводећи конститутивне елементе који чине њихово биће. Тек у случају одсуства, тих посебних, законом таксативно набројаних елемената, у конкретном случају постоји кривично дјело: „Убиство“ из члана 143. КЗ Црне Горе (које правна теорија назива обично убиство).

---

¹³⁸ Љ.Лазаревић, Б.Вучковић, В.Вучковић, Коментар Кривичног законика Црне Горе, оп.цит., стр. 338.

¹³⁹ Б.Чејовић, В.Миладиновић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 162.

5.2. Тешко убиство

Једно од најтежих кривичних дјела у свим кривичним законодавствима од најстаријих времена до данашњих дана, у свијету, па тако и у Републици Црној Гори, представља тешко (квалификовано) убиство. То је тежи, квалификовани облик убиства или то је противправно умишљајно лишење живота другог лица које је учињено под тежим, квалификаторним околностима. Овдје се ради о кривичном дјелу којим се повријеђује живот другог лица, гдје учинилац поступа са високим степеном кривице и гдје је предузетом радњом извршења проузрокована тежа последица и већи степен друштвене опасности¹⁴⁰.

Тешко убиство је умишљајно лишење живота код кога је степен опасности веома изражен. Ово кривично дјело врши се на специфичан начин, из посебних врста побуда (мотива), према одређеном лицу, као и у неким, законом прописаним, конкретним околностима. У неким законодавствима оно се, као што смо видјели, назива уморство. Дјело карактеришу квалификаторне околности чега је учинилац кривичног дјела свјестан у вријеме предузимања радње извршења, а умишљај учиниоца који посједује обухвата све елементе тог кривичног дјела¹⁴¹.

М.Бошковић¹⁴² наводи да се „тешки, квалификовани облици убиства у кривичноправним системима одређују као посебно дјело или се степенују по тежини с обзиром на начин извршења. Специфичност тешког убиства лежи у томе што се лишавање живота врши са већим степеном опасности, тежим обликом кривице, као и тежим околностима под којима је извршено“. Тешко убиство, тумачећи мишљења различитих аутора, представља „убиство изведено са директним или евентуалним умишљајем код кога је опасност веома изражена, које је извршено под околностима, на начин, из побуда или према лицу које управо представљају карактеристичност његових квалификаторних околности“¹⁴³.

---

¹⁴⁰ З. Стојановић, Кривично право, Посебни дио, Подгорица, 2008. године, стр. 384

¹⁴¹ М. Радовановић, М. Ђорђевић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 70-74.

¹⁴² М. Бошковић, Криминолошки лексикон, Нови Сад, 1999.године, стр. 356.

¹⁴³ Ђ. Ђорђевић, Нови облици тешких убистава у предлогу Кривичног законика, Правни живот, Београд, број 9/2005. године, стр. 135-154.

Зависно од врсте, природе или карактера квалификаторне околности разликује се више видова испољавања тешког убиства. При томе је од значаја пресуда Врховног суда Србије Кж. 10/98 према којој када се у радњама учиниоца стекне више квалификаторних околности убиства од којих неке од њих остану у покушају, суд је дужан да у правну квалификацију поред тога што ће унијети квалификоване облике кривичног дјела унесе и да су неки од њих остали у покушају.

О појму, природи, садржини и суштини тешког убиства у правној теорији се јављају различита схватања.

Љ.Лазаревић, Б.Вучковић и В.Вучковић¹⁴⁴ када говоре о тешком убиству, имају у виду да се „овдје ради о противправном и умишљајном лишењу живота другог лица за које Законик прописује поштрено кажњавање имајући у виду посебне квалификаторне околности. Ово кривично дјело, поред основних, конститутивних елемената бића које улазе у састав, садржину сваког убиства, карактерише посебна врста квалификаторних околности, које чине тежим и опаснијим дјело од обичног убиства“.

З.Стојановић и О.Перић¹⁴⁵ сматрају да „поред елемената кривичног дјела који улазе у основни облик кривичног дјела убиства, као допунски елеменат мора бити остварена нека од прописаних квалификаторних околности да би се уопште могло радити о тешком убиству“.

Љ.Лазаревић¹⁴⁶ такође истиче да „тешко убиство представља противправно лишавање живота другог лица које је праћено неком околношћу која му даје тежи облик“.

Б.Павишић, В.Грозданић и П.Веић¹⁴⁷ као „квалификована или тешка убиства сматрају противправно усмрћење другог лица које за разлику од обичног убиства садржи квалификаторна обиљежја тј. околности које га чине тежим“.

М.Радовановић и М.Ђорђевић¹⁴⁸ наводе да „тешка убиства карактеришу у закону наведена посебна обиљежја на основу којих се иста одређују и међусобно разликују. За обично убиство се у закону не наводе нека посебна обиљежја, па се као обично убиство сматрају сва она убиства која у закону нису одређена као тешка или лака. Дакле, да би

---

¹⁴⁴ Љ.Лазаревић, Б.Вучковић, В.Вучковић, Коментар Кривичног законика Црне Горе, оп.цит., стр. 346.

¹⁴⁵ З.Стојановић, О.Перић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 95.

¹⁴⁶ Љ.Лазаревић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 81.

¹⁴⁷ Б.Павишић, В.Грозданић, П.Веић, Коментар Казненог закона, оп.цит., стр.313.

¹⁴⁸ М.Радовановић, М.Ђорђевић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 69.

једно убиство могло да се квалификује као обично убиство потребно је да исто у себи нема нека обиљежја која карактеришу тешка или лака убиства“.

Ђ.Ђорђевић¹⁴⁹ на идентичан начин истиче да је „тешко убиство само тежи облик кривичног дјела убиства које се од њега разликује по томе што код тешког убиства постоји поред основног кривичног дјела убиства још неки елеменат који том убиству даје већу тежину тако да дјело добија посебан тежи вид“.

З.Стојановић и Н.Делић¹⁵⁰ за тешко убиство истичу, да оно „поред елемената који улазе у основни облик убиства, чине и допунски елементи којима мора бити остварена нека од више законом прописаних квалификаторних околности које се везују за начин извршења, мотив или пасивног субјекта“.

М.Бабић и И.Марковић¹⁵¹ наводе да је „тешко убиство умишљајно лишавање живота другог лица извршено под посебним отежавајућим околностима које су предвиђене законом, а које у тој мјери утичу на степен опасности учиниоца и дјела тако да законодавац за овај деликт предвиђа најтежу казну. Те специфичности тешких убистава у односу на друге облике лишавања живота чине управо квалификаторне околности. С обзиром да је тешко убиство умишљајно лишење живота праћено посебним околностима за примјену ове инкриминације неопходно је утврдити да је учинилац био свјестан свих елемената дјела тј. да су квалификаторне околности обухваћене његовим умишљајем“.

Но, интересантно је при томе схватање везано за видове испољавања тешког убиства према особености пасивног субјекта, које заступа К.Турковић¹⁵². Наиме, према овом схватању „ступњевање људског живота према вриједности особе, а што укључује и вриједновање према старости жртве је потпуно страно казненом праву. Устав, наиме, јемчи једнако право на живот сваком људском бићу. С друге стране, избјегнута је противурјечност да се убиство дјетета, дакле, једна иста околност третира једном као квалификаторна, а други пут као привилегујућа околност зависно о тога да ли се ради о убиству дјетета изравно након порођаја (привилеговано дјело), а убиство дјетета након тога као квалификаторна околност иако је наведену временску границу тешко повући, а и пракса у том погледу није уједначена“.

---

¹⁴⁹ Ђ.Ђорђевић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 12.

¹⁵⁰ З.Стојановић, Н.Делић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 9.

¹⁵¹ М.Бабић, И.Марковић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 32.

¹⁵² К.Турковић ет ал., Коментар Казненог закона, оп.цит., стр. 164.

Коначно, Н.Мрвић Петровић¹⁵³ истиче да „противправно лишење живота другог лица под околностима предвиђеним законом које му дају тежи облик представља тешко, квалификовано убиство. Те околности под којима се обично убиство сматра тешким, могу да се односе на начин извршења, мотиве учиниоца, околности под којима се дјело врши или на својства пасивног субјекта“.

Зато, на крају, можемо да констатујемо да квалификовано или тешко убиство постоји када је противправно умишљајно убиство извршено на такав начин, из таквих побуда, под таквим околностима или према таквом лицу који му дају већи степен тежине и опасности за које закон прописује теже кажњавање. Из оваквог законског појма, произилази да постоји више видова испољавања тешког убиства. Ова се дјела разликују према:

- а) начину извршења – убиство на свиреп или подмукао начин (тачка 1.),
- б) побудама учиниоца – убиство из користољубља, ради извршења или прикривања другог кривичног дјела, из безобзирне освете или из других нислих побуда (тачка 4.),
- в) околностима извршења и посљедици – убиство при безобзирном насилничком понашању (тачка 2.), убиство при коме се са умишљајем доведе у опасност живот још неког лица (тачка 3.) и убиство више лица ако се не ради о убиству на мах, убиству дјетета при порођају или лишењу живота из самилости (тачка 8.) и
- г) својству пасивног субјекта – убиство службеног или војног лица при вршењу или у вези са вршењем службене дужности (тачка 5.), убиство дјетета или бремените жене (тачка 6.) и убиство члана своје породице или породичне заједнице којег је учинилац претходно злостављао (тачка 7.).

За дјело тешко убиство је прописано поштрено кажњавање – казна затвора најмање десет година или казна дуготрајног затвора.

Везано за постојање више видова испољавања тешког убиства, а од значаја за посматрану тему, јесте и правно становиште које је садржано у пресуди Апелационог суда у Новом саду Кж. 4275/2012. У овој одлуци суда се истиче када је убиство које је остварено у извршењу одлуке послје зрелог размишљања извршено на такав начин да нема квалификованог убиства, тада постоји обично убиство.

---

¹⁵³ Н.Мрвић Петровић, Кривично право, оп.цит., стр. 230.

Квалификована убиства с обзиром на извјесна обиљежја се дјеле на више врста. Када су у питању саучесници код сваког од учесника не морају постојати све квалификаторне околности у извршењу кривичног дјела тако да се у погледу могућег рјешења разликују двије ситуације:

а) код постојања квалификаторних околности које су извјесна субјективна стања, осјећања или намјере које не морају постојати истовремено код извршиоца и саучесника, па се те околности рачунају само код оног лица код кога се и нађу и

б) ако квалификаторне околности нису извјесна субјективна стања, већ се односе на начин и средство извршења дјела, оне се морају урачунати свим учиниоцима у извршењу кривичног дјела, па и саучеснику ако су биле обухваћене његовим умишљајем.

5.3. Лака убиства

Коначно, кривично дјело убиства, поред обичног и тешког убиства, може да се јави и у облику лаког, привилегованог убиства. То је више кривичних дјела која се јављају као противправно лишење живота другог лица, која су прописана посебним законским одредбама, за која закон с обзиром на привилегујућу околност, прописује блажу казну имајући у виду мањи степен „неправа“ и блажи степен кривице учиниоца.

Тако се привилегованим убиством сматра оно противправно лишење живота другог лица које је извршено под посебним околностима које му дају лакши вид. То су:

- а) убиство на мах,
- б) убиство дјетета при порођају,
- в) лишење живота из самилости и
- г) нехатно лишење живота¹⁵⁴.

У Кривичном закону Црне Горе се ова убиства усљед извесних посебних олакшавајућих околности засебно излажу и разликују од обичног и тешког убиства¹⁵⁵. Лако или привилеговано убиство је убиство извршено под одређеним околностима које то убиство чине лаким, а те околности суд треба да узме у обзир. Те околности које чине

---

¹⁵⁴ Б. Вучковић, В. Вучковић, Кривично право Црне Горе, Посебни дио, оп.цит., стр. 406.

¹⁵⁵ М. Радовановић, М. Ђорђевић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 74.

дјело привилегованим убиством и његове облике увијек и изричито предвиђа закон. Тиме законодавац жели засебно приказати поједине облике привилегованог убиства. Сва ова убиства извршена су под таквим околностима која их чине лакшим, па одатле потиче и сам назив „привилеговано“, лако убиство, иако ове називе сам законски текст не користи.

Убиство на мах¹⁵⁶ (члан 145. КЗ) је прво привилеговано дјело убиства. То је лишење живота другог лица на мах од стране учиниоца који је доведен без своје кривице у јаку раздраженост нападом, злостављањем или тешким вријеђањем од стране убијеног¹⁵⁷. Ово дјело карактеришу три привилегујућа елемента. То су¹⁵⁸:

а) облик кривице је умишљај на мах (изненадни или моментални умишљај),

б) радњу извршења учинилац предузима у јакој раздражености, дакле у посебном психичком стању у које је доведен без своје кривице и

в) овдје се ради о провоцираном убиству јер је до извршења убиства дошло послије претходне радње (чињења) – напада, злостављања или тешког вријеђања од стране убијеног ако су такве радње предузете према учиниоцу дјела или њему блиском лицу.

За ово дјело је прописана казна затвора у трајању од једне до осам година,

Друго привилеговано дјело убиства носи назив: „Убиство дјетета при порођају¹⁵⁹ (члан 146. КЗ). Ово дјело, које је познато и као дјетеубиство (чедоморство)¹⁶⁰, чине следећа три привилегујућа елемента. То су¹⁶¹:

а) учинилац дјела је лице које има посебно својство (*delicta propria*). То може бити само мајка новорођенчета (пасивног субјекта),

б) пасивни субјект је, тек рођено дијете, мајке као учиниоца и

в) радња извршења се предузима у одређено вријеме - за вријеме порођаја или непосредно послије порођаја, али у вријеме док код мајке траје поремећај који је изазван порођајем.

---

¹⁵⁶ Б. Јерић, Убиство на мах, Југословенска адвокатура, Београд, број 1-2/1956. године, стр. 64.

¹⁵⁷ М. Аћимовић, Кривично дјело убиства прекорачењем граница нужне одбране и кривично дјело убиства на мах према нашем Кривичном законнику, Југословенска адвокатура, Београд, број 1/1960. године, стр. 10.

¹⁵⁸ Б. Кампација, Убиство у афекту – судско психијатријски приступ, Југословенска ревија за криминологију и кривично право, Београд број 1/1980. године, стр. 45.

¹⁵⁹ В. Вековић, Неке дилеме у вези са кривичним дјелом убиства детета при порођају, Зборник радова Правног факултета у Приштини, Приштина, 1996. године, стр. 207

¹⁶⁰ Д. Јефтић, Убиство новорођенчета учињено од мајке, Правни живот, Београд, број 11-12/1950. године, стр. 3-7.

¹⁶¹ Ж. Алексић, Кривичне санкције за убиство детета при порођају с посебним освртом на рецидивизам, Безбедност, Београд, број 5/1964. године, стр. 418.

За ово дјело је прописана казна затвора у трајању од шест мјесеци до пет година.

Треће привилеговано дјело убиства које, због своје природе и карактера, законодавац чак и не назива убиство (указујући тиме на лакши карактер дјела и блажи степен „неправа“) представља лишење живота из самилости (члан 147. КЗ). Ово кривично дјело које се састоји у умишљајном лишењу живота чине сљедећи привилегујући елементи. То су:

а) посебна побуда учиниоца - самилост,

б) посебно својство пасивног субјекта – пунољетно лице које се налази у тешком здравственом стању и

в) радња извршења се предузима на озбиљан и изричит захтјев пасивног субјекта¹⁶².

За ово дјело је прописана казна затвора у трајању од шест мјесеци до пет година.

Последње привилеговано дјело у кривичном законодавству Црне Горе јесте нехатно лишење живота¹⁶³ (члан 148. КЗ). Овдје се ради о противправном лишењу живота другог лица са блажим обликом кривице - из (свјесног или несвјесног) нехата¹⁶⁴.

За ово дјело је такође прописана казна затвора у трајању од шест мјесеци до пет година.

5.4. Убиство највиших представника Црне Горе

Већ смо у претходним излагањима истакли да су у кривичном законодавству Црне Горе основна, примарна, главна, општа кривична дјела којима се повређује живот другог лица садржана у глави четрнаестој под називом: „Кривична дјела против живота и тијела“. Она су управљена једино и искључиво против живота као основног, универзалног, међународним правом, заштићеног правног личног и друштвеног добра.

Но, у законодавству Црне Горе постоје и друга кривична дјела којима се повријеђује живот другог лица, али којима се истовремено повријеђују или угрожавају

---

¹⁶² З. Стојановић, Коментар Кривичног законика, оп.цит., стр. 341.

¹⁶³ М. Бошковић, Криминолошки лексикон, оп.цит., стр. 124.

¹⁶⁴ М. Бабовић, Нехат у кривичном праву, Београд 1985. године, стр. 53; Ф. Бачић, Кривична дјела из нехата - превенција и поступак са делинквентима, Наша законитост, Загреб, број 1/1980. године, стр. 8.

друга правна добра чија је заштита примарна и претежнија од заштите живота, на што управо указује критеријум (групног заштитног објекта) према коме су ова кривична дјела и систематизована.

Тако је у глави двадесетдеветој Кривичног законика Црне Горе, у групи кривичних дјела против уставног уређења и безбиједности Републике Црне Горе, предвиђено кривично дјело: „Убиство највиших представника Црне Горе“ у одредби члана 363.КЗ. Ово је посебни, специјални облик тешког убиства према својству пасивног субјекта. Ово се дјело састоји у лишењу живота Предсједника Црне Горе, предсједника Скупштине Црне Горе, предсједника Владе Црне Горе, предсједника Уставног суда Црне Горе, предсједника Врховног суда или врховног државног тужиоца у намјери угрожавања уставног уређења или безбједности Црне Горе.

Овдје се ради о облику тешког убиства у виду политичког убиства. Ово дјело карактеришу два елемента. То су:

а) политичка побуда (мотив) за извршење дјела – намјера угрожавања уставног уређења или безбиједности Црне Горе, која указује на директан умишљај као облик кривице учиниоца и

б) политичко својство пасивног субјекта (што мора бити обухваћено умишљајем учиниоца у вријеме извршења дјела). Тако се као пасивни субјект овдје јављају: Предсједник Црне Горе, предсједник Скупштине Црне Горе, предсједник Владе Црне Горе, предсједник Уставног суда Црне Горе, предсједник Врховног суда или врховни државни тужилац.

Кривично дјело убиства (које је квалификовано побудом учиниоца и посебним својством пасивног субјекта) се врши из политичког разлога, то јест изазивања дестабилизације земље, са намјером рушења државних институција, преузимања власти, онемогућавања нормалног функционисања државних органа, изазивања страха и немоћи у народу.

Извршиоци овог кривичног дјела могу бити: представници политичких партија, односно њихови помагачи и саизвршиоци. Исто тако, извршиоци ових кривичних дјела могу бити припадници криминалних група са циљем застрашивања највиших државних органа, како би их спријечили или ометали у рјешавању тешких кривичних дјела изазваних дјеловањем ових групација.

Најчешће су то напади који се врше према највишим представницима тужилаштва и судова. Но, овдје се јавља и њихово дјеловање у циљу застрашивања према предсједнику владе и предсједнику државе. Дјеловање оваквих извршилаца организовано је и усмјерено у самој земљи, али овакви извршиоци могу бити инсталирани од споља у циљу претходно наведеног дјеловања.

За ово дјело је прописана казна затвора најмање десет година или казна дуготрајног затвора (као и за тешко убиство).

ГЛАВА ДРУГА

ТЕШКО УБИСТВО ПРЕМА ПОБУДАМА УЧИНИОЦА

1. УВОД

Из систематике кривичних дјела уништења (лишења или одузимања) живота другог лица противправно предузетом радњом учиниоца произилази да Кривични законик Црне Горе¹⁶⁵ у глави четрнаестој у групи кривичних дјела против живота и тијела, у члану 144. предвиђа кривично дјело: „Тешко убиство“. То је најтежи облик повреде живота другог лица за који је прописана најтежа казна (казна затвора најмање десет година или казна дуготрајног затвора) коју уопште познаје кривично законодавство Црне Горе данас. Обично убиство (основно кривично дјело против живота) прераста у тешко убиство када је противправно лишење живота извршено при постојању једне или више квалификаторних (посебних, особених, допунских, нарочитих) околности које Законик изричито прописује.

У правној теорији¹⁶⁶ смо констатовали бројна схватања према којима се појам кривичног дјела обичног убиства добија методом елиминације, односно испитивањем да ли постоје обиљежја тог другог кривичног дјела убиства. Видјели смо да је појам обичног убиства негативно одређен. С друге стране, појам другог кривичног дјела убиства који је позитивно одређен је тешко убиство. Тако се у њемачкој правној теорији тешко убиство назива уморство (*Mord*), за разлику од обичног убиства (*Totschlag*). Слично је рјешење прихваћемо у француском, швајцарском, енглеском, америчком или италијанском кривичном праву. Слично терминолошко разликовање противправног лишења живота другог лица је познавао и ранији Кривични законик Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца из 1929. године који разликује: а) уморство и б) убиство (о чему говоримо у дјелу нашега рада о историјском развоју инкриминације кривичног дјела тешког убиства).

¹⁶⁵ Службени лист Црне Горе број 70/2003, 13/2004, 47/2006, 40/2008, 25/2010, 32/2011, 64/2011, 40/2013, 56/2013, 14/2015, 42/2015, 58/2015, 44/2017, 49/2018 и 3/2020.

¹⁶⁶ Б. Чејовић, В. Миладиновић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 162

Најједноставније речено, под утицајем италијанског кривичног права уморство квалификује предумишљај за разлику од обичног убиства које се врши без предумишљаја. Зависно од врсте и природе квалификаторне околности које убиству даје строжији, тежи вид испољавања дјела, опаснији карактер и већи степен кривице учиниоца разликује се више видова испољавања кривичног дјела тешког убиства. Међу овим дјелима се издваја убиство из тачке 4.члана 144. КЗ Црне Горе. То је: „Лишење живота другог лица из користољубља, ради извршења или прикривања другог кривичног дјела, из безобзирне освете или из других ниских побуда“. Овдје се, дакле, ради о противправном и умишљајном лишењу живота другог лица за које Законик прописује поштreno кажњавање имајући у виду посебну врсту побуде, мотива којим се руководио учинилац дјела приликом предузимања радње извршења.

Ово кривично дјело, поред основних, конститутивних елемената бића који чине законски појам и садржину сваког (обичног) убиства, карактерише посебна врста квалификаторне околности у виду побуде или мотива учиниоца.

То значи да ово кривично дјело карактерише:

а) радња извршења – лишење живота другог се предузима са посебном врстом побуде,

б) побуда мора да има посебан значај, природу, карактер и дејство да мотивише учиниоца на предузимање радње извршења,

в) побуда на страни личности учиниоца постоји управо у вријеме извршења или прије извршења кривичног дјела и

г) побуда утиче на облик кривице учиниоца – на постојање директног умишљаја.

Кривични законик у тачки 4.члана 144.познаје више врста побуда које утичу на понашање учиниоца кривичног дјела убиства, које, дакле, представљају квалификаторне околности због којих је прописано поштreno кажњавање – казна затвора најмање десет година или казна дуготрајног затвора. То су сљедеће побуде:

а) користољубље,

б) извршење или прикривање другог кривичног дјела,

в) безобзирна освета и

г) друге ниске побуде.

На овом мјесту ћемо указати на појам, садржину и карактеристике прве двије врсте побуде учиниоца, будући да су остале двије врсте побуде централна тема излагања у следећој глави наше дисертације.

2. ПОБУДЕ КАО КВАЛИФИКАТОРНА ОКОЛНОСТ КРИВИЧНОГ ДЈЕЛА УБИСТВА

Члан 144. Кривичног законика Црне Горе у тачки 4. разликује више видова испољавања кривичног дјела тешког убиства. Ово разликовање је управо учињено према побудама (мотивима) учиниоца као посебној врсти квалификаторне околности. У сваком случају, сматра Љ.Лазаревић, „тешко убиство је одређено као противправно умишљајно лишење живота другог лица које је праћено неком околношћу која му даје тежи облик“¹⁶⁷.

Или тешко убиство, у тумачењу Ђ.Ђорђевића и Д.Коларић, је „убиство које је праћено неком посебном квалификаторном околношћу која чини допунски елеменат што га чини тежим, што појачава кривицу учиниоца, као и степен неправда“¹⁶⁸.

Побуда учиниоца код кривичног дјела убиства као квалификаторна околност даје учињеном дјелу опаснији карактер и већу тежину¹⁶⁹.

Коначно, квалификована (тешка) убиства између осталог дефинише посебна врста побуде (мотива) учиниоца са којом предузима радњу извршења¹⁷⁰. Ради се, наиме, о тешком (квалификованом) облику лишења живота другог лица које квалификује посебна врста побуде (или мотива) учиниоца. Овдје је реч о субјективном, психичком елементу који карактерише личност учиниоца у вријеме предузимања радње извршења, елементу који представља унутрашњи покретач учиниоца на извршење дјела.

О појму, садржини и карактеристикама побуде учиниоца у правној, али и психолошкој теорији, као и у судској пракси заузимамо је више различитих схватања. У том смислу треба имати у виду да се појам „побуде“ поистовећује са појмом „мотива“, па се ова два појма често користе са истим значењем (као синоними).

---

¹⁶⁷ Љ.Лазаревић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 81.

¹⁶⁸ Ђ.Ђорђевић, Д. Коларић, Кривично право, Посебни део, Београд, 2020.године, стр. 11.

¹⁶⁹ М.Ђорђевић, Ђ.Ђорђевић, Кривично право, Београд, 2020.године, стр. 131.

¹⁷⁰ Н.Делић, Квалификована (тешка) убиства, Зборник радова, Тешка убиства (мотив-побуде), убиства и самоубиства у Југославији, Копаоник, 1998.године, стр. 81.

Мотив¹⁷¹, према И.Симићу и М.Петровићу, представља „покретачку снагу за оприједелење учиниоца за извршење убиства. Ти фактори имају значајну улогу не само за оцијену степена кривице учиниоца, него и за правну квалификацију дјела, а тиме и за одлуку о казни“.

З.Стојановић¹⁷² сматра да се „побуде (мотиви) могу етички вриједновати. У теорији, истиче овај аутор, има мишљења према којима побуде треба оцијењивати у вези са степеном кривичне одговорности учиниоца полазећи од тога да је тај степен виши уколико је мотив негативнији и обрнуто. Но, такво мишљење није у складу са психолошким схватањем кривице“.

М.Радовановић и М.Ђорђевић¹⁷³ „под мотивом подразумевају представу о нечему што у субјекту производи одлуку воље на нешто. Са кривичноправног становишта мотив је представа о последици или нечему другом кривичноправно релевантном која је допринијела извршиочевој одлуци на предузимање радње извршења. Мотив или побуда открива покретаче одлуке на извршење кривичног дјела“.

В.Грозданић и М.Шкорић¹⁷⁴ сматрају да „побуде из којих је кривично дјело учињено представљају субјективну околност која подлијеже, прије свега, етичком вриједновању“.

Ж.Хорватић¹⁷⁵ побуде из којих је кривично дјело учињено сматра као „морални показатељ у процесу извршења кривичног дјела. Побуде могу бити негативно вриједноване као ниске побуде“.

Б.Чејовић¹⁷⁶, између осталог, истиче да „мотив, односно побуде откривају интимне покретаче учиниоца који доводе до доношења његове одлуке да се изврши кривично дјело“¹⁷⁷. Исти аутор даље пише да „када је побуда елеменат бића кривичног дјела, као што је код овог облика тешког убиства, онда се она као таква узима у обзир приликом утврђивања да ли у понашању учиниоца постоје елементи наведеног кривичног дјела или не“.

---

¹⁷¹ И.Симић, М.Петровић, Кривични закон Републике Србије, Практична примена, оп.цит., стр. 30.

¹⁷² З.Стојановић, Коментар Кривичног закона СР Југославије, Београд, 2002.године, стр. 78.

¹⁷³ М.Радовановић, М.Ђорђевић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 185.

¹⁷⁴ В.Грозданић, М.Шкорић, Основи кривичног права, Опћи дио, Ријека, 2009.године, стр.184.

¹⁷⁵ Ж.Хорватић, Казнено право, Опћи дио 1, Загреб, 2003.године, стр. 188.

¹⁷⁶ Б.Чејовић, Кривично право, Општи део, Београд, 2002.године, стр. 249.

¹⁷⁷ Б.Чејовић, Кривично право, Општи део, ибидем, стр. 456.

Љ.Лазаревић, Б.Вучковић и В.Вучковић¹⁷⁸ спадају такође у ауторе који побуду изједначују са појмом мотива. Тако ови аутори сматрају да се „побуда често назива „мотивом“. То је унутрашња психичка снага која покреће људско понашање. Ниједна побуда не оправдава извршење кривичног дјела, али она није лишена кривичноправног значаја, поготово што се преко ње често манифестује личност учиниоца“.

Ж.Хорватић¹⁷⁹ „под побудом сматра мотиве или разлоге због којих је кривично дјело учињено. Употреби ли се умјесто речи побуда – синоним мотив – ова околност добија значење једног од најважнијих питања кривичног права. Мотивација је у дјеловању људског бића онај унутрашњи подстрек који је услов сваког поступања и сваке акције. Она је резултат тежње за задовољавањем одређене потребе од којих су неке потребе примарне, темељне и егзистенцијалне, а неке задовољавају постојање психосоцијалне равнотеже. У темељном мотивацијском механизму нема разлика између социјално прихватљивог и делинквентног понашања, али су реакције на њих различите“.

Овај аутор, попут схватања која су иначе присутна у њемачкој правној литератури, разликује мотив и непосредни подстрек. При оцјењивању мотива делинквентног понашања ваља водити рачуна о појави која се зове фрустрација. На путу остварења планираног циља могуће су бројне психичке, социјалне или друштвене препреке. Сукоби с тим препрекама мијењају уобичајени шематски мотивацијски механизам: потреба - подражај – напетост - циљ потребе. Оне препреке које се могу савладати поспјешују мотивацијску активност, а оне препреке које се не могу савладати гомилају се и стварају напетост. То нагомилавање напетости и ослобађања од ње назива се фрустрација. Под фрустрацијом се подразумијевају и она стања код којих због непрестаног неуспјеха због препрека престају уобичајени начини понашања. У тим случајевима због прилагођавања, понашање постаје квалитативно различито од моралног, друштвено прихватљивог.

З.Стојановић¹⁸⁰ такође ставља знак једнакости између појма побуде и мотива. „У правној теорији има мишљења да ипак побуде треба оцијењивати у вези са степеном кривике полазећи од тога да је тај степен виши уколико је мотив негативнији и обрнуто. Иако има извјесних аргумената за такво мишљење које се заснива на нормативном

---

¹⁷⁸ Љ.Лазаревић, Б.Вучковић, В.Вучковић, Коментар Кривичног законика Црне Горе, оп.цит., стр. 127.

¹⁷⁹ Ж.Хорватић, Казнено право, Опћи дио 1, оп.цит., стр. 186-187.

¹⁸⁰ З.Стојановић, Кривично право, Општи део, Београд, 2013.године, стр.319.

схватању кривице, оно ипак, како закључује овај аутор, нема упориште у законском решењу“.

Побуде или мотиви, према Н.Мрвић Петровић¹⁸¹, објашњавају „разлоге због којих је учинилац извршио кривично дјело и зато оне указују на личност учиниоца. Негативне побуде имају посебан значај у кривичном праву као што су: мржња, злоба, пакост, освета, неморалност, користољубље“.

Слично становиште заступа и И.Вуковић¹⁸². Према овом аутору „побуде или мотиве треба вриједновати према социјално етичким мјерилима сходно њиховом квалитету и јачини. Социјално негативно вриједновање ниске побуде редовно има отежавајуће дејство. Егоистичке побуде се, по правилу, вреднују на штету учиниоца“.

У судској пракси се, према Н.Мрвић Петровић¹⁸³, инсистира на „утврђивању мотива убиства што је значајно за доношење правилне пресуде, као и за правилну правну квалификацију нарочито код квалификованог убиства које се одликује нарочитим побудама“.

М.Чубински¹⁸⁴ сматра да „тежу квалификацију убиства у овом случају закон прописује с обзиром на мотив и циљ дјела“.

Тешко убиство према побудама, сматра К.Турковић¹⁸⁵, постоји када „закон прво, примјера ради, наводи најчешће појавне облике ниских побуда као што су: користољубље и безобзирна освета, а затим се генералном клаузулом обухватају и друге ниске побуде. Наиме, користољубље је увијек квалификаторна околност иако неки облици користољубља не морају нужно да представљају ниске побуде (убиство крадљивца који бјежи са украденом ствари, што је поступак на граници са нужном одбраном и не представља безобзирност која је својствена убиству из користољубља)“.

М.Ђорђевић и Ђ.Ђорђевић¹⁸⁶ сматрају да су „тешка убиства у овом облику испољавања учињена из посебних, законом наведених побуда, које учињеном кривичном дјелу дају опаснији карактер и већу тежину“.

---

¹⁸¹ Н.Мрвић Петровић, Кривично право, оп.цит., стр. 153.

¹⁸² И.Вуковић, Кривично право, Општи део, Београд, 2021.године, стр. 471-472.

¹⁸³ Н.Мрвић Петровић, Кривично право, оп.цит., стр.228.

¹⁸⁴ М.Чубински, Научни и практични коментар Кривичног законика Краљевине Југославије, оп.цит., стр. 328.

¹⁸⁵ К.Турковић ет ал., Коментар Казненог закона, оп.цит., стр. 165.

¹⁸⁶ М.Ђорђевић, Ђ.Ђорђевић, Кривично право, оп.цит., стр. 131.

Побуда као квалификаторна околност код овог облика лишења живота другог лица мора да постоји на страни учиниоца у вријеме предузимања радње извршења. Она мора да усмјерава активност таквог лица, тако да оно под њеним утицајем доноси или учвршћује одлуку да изврши лишење живота другог лица. Дакле, без побуде нема ни кривичног дјела уопште, или бар у овом облику. Иако ова побуда мора да постоји у вријеме извршења кривичног дјела, она не мора да буде и остварена у сваком конкретном случају. Постојање побуде на страни учиниоца има још један правно релевантан значај – она квалификује умишљај као облик кривице учиниоца. Тако се кривична дјела код којих је побуда елемент њиховог бића могу извршити само са директним умишљајем, а то је и најтежи и најопаснији облик кривице.

Мотив, сматра З.Стојановић¹⁸⁷, ни данас није довољно проучаван, а „представља један о значајних елемената који нам указује зашто и због чега је неко кривично дјело извршено и о каквој се личности извршиоца ради. Мотивом се мало бавило и кривично право, док га је психологија као наука много више проучавала. Субјективни елемент кривичног дјела убиства је немогуће одредити уколико се не утврди мотив учиниоца. Наиме, откривањем мотива можемо приступити утврђивању кривице учиниоца. Постојањем мотива утврђују се одређене побуде за извршење кривичног дјела као што су код убиства из ниских побуда, убиства из безобзирне освете, убиства ради извршења или прикривања другог кривичног дјела или убиства из користољубља. Откривање мотива представља основу за квалификацију овог кривичног дјела, као и за тежи вид кажњавања њихових извршилаца, јер се у суштини ради о тешком убиству“.

Мотив су различито тумачили, како смо видјели, многи теоретичари, па тако Љ. Јовановић¹⁸⁸ каже: „Мотив је ипак свијесно схваћена побуда настала на бази потреба. Овдје се указује на свијест и схватање побуде која настаје на основу неких потреба које се јављају код учиниоца. Па тако на примјер, убиство из користољубља има све елементе обичног убиства, али разлика је у томе што код убиства из користољубља постоји мотив, а тај мотив је тежња за богаћењем, за добијањем веће количине новца или каква друга материјална корист“.

---

¹⁸⁷ З. Стојановић, Кривично право, Посебно дио, оп.цит., стр. 387.

¹⁸⁸ Љ. Јовановић, Мотивисаност, Зборник Правног факултета у Нишу, Ниш, 1972. године, стр. 65.

Слично сматра и М.Суботић¹⁸⁹. Према њему „мотив је психолошка појава која се развија из надражаја и психичких својстава учиниоца и као таква проузрокује његову вољну дјелатност“.

Из наведених теоријских одређења појма и садржине побуде (мотива) у правној литератури произилази његова психолошка садржина и значај. Зато ћемо указати на анализу психолошких схватања побуде и њеног значаја на човјеково понашање.

Тако Н.Рот¹⁹⁰ сматра да „мотиви одређују органске или психолошке факторе који покрећу и регулишу понашање човјека ради постизања одређених циљева“.

Према Д. Кречу и Р. Крачфилду¹⁹¹ „мотиви су потребе или жеље удружене са интенцијом да се постигне одговарајући циљ“.

З.Ћирић¹⁹² такође истиче да је „човјеково понашање условљено различитим факторима међу којима мотиви заузимају значајно мјесто. Они представљају „снаге“ које доводе до активности лица, па се о мотивима говори у оквиру динамике личности. Мотиви су унутрашњи физиолошки и психолошки фактори који подстичу, усмјеравају и интегришу разноврсне човјекове активности почев од оних којима се обезбјеђује биолошки интегритет, па до оних којима се остварују различите социјалне реакције и функционисање“.

У вези са мотивом је и појам мотивација. То је процес покретања активности човјека, њеног усмјеравања и регулисања ради постизања одређених циљева тј.задовољавање одређених потреба. Мотивација је, заправо, мотив у акцији. Сваки мотивациони акт садржи двије компоненте. То су, према З.Ћирићу: „а) унутрашњи подстицај и б) циљ према коме је усмјерена активност. Доживљени унутрашњи подстицај је потреба и основ мотивационог процеса као његова објективна категорија. Мотивација настаје усљед одређених недостатака или поремећаја биолошке и психосоцијалне равнотеже, а манифестује се тенденцијом да се настали недостаци отклоне и нарушена равнотежа поново успостави“.

Подјела мотива се, наставља З.Ћирић, најчешће заснива на потребама које се у мотивационом процесу задовољавају. „Они се заснивају на тјелесним (биолошким)

---

¹⁸⁹ М.Суботић, Мотив и његов значај у кривичном праву, Београд, 1938.године, стр. 46.

¹⁹⁰ Н.Рот, Психологија личности, Београд, 1976.године, стр.132.

¹⁹¹ Д. Креч, Р.Крачфилд, Елементи психологије, Београд, 1980.године, стр. 79.

¹⁹² З.Ћирић, Основи судске психијатрије, Ниш, 2004.године, стр.124-125.

потребама – биолошки мотиви и онима који настају из социјалних потреба – социјални мотиви. У форензичком смислу мотиви се разликују на: а) органске, б) ситуационе, в) изведене и г) стечене“.

Биолошки мотиви се заснивају на потребама које су значајне за одржавање живота, те су они доминантни фактор човјековог понашања, посебно у ситуацијама када је њихово задовољавање осујећено или отежано. Они настају у ситуацијама када је нарушена биолошка (физичка) равнотежа која се означава хомеостазом.

Социјални мотиви настају из потреба личности које се могу задовољити уз директно или индиректно учешће других људи. Они се развијају у људској заједници, па ће њихова врста, облик и заступљеност зависити од степена организације и културног нивоа социјалног амбијента у коме личност битише. Они се стичу развојем личности, па се називају и стеченим мотивима. Јављају се као: грегарни мотив, мотив сигурности, мотив борбености, мотив самопотврђивања (личне афирмације), мотив постигнућа алтруистички мотив, афирмативни мотив, когнитивни мотив, естетски мотив и др.

О значају побуде (мотива, намјере, циља) при предузимању радње извршења кривичног дјела тешког убиства говори и судска пракса.

Тако је готово општеприхваћено да се за кривично дјело убиства не тражи намјера да се друго лице лиши живота. Такво схватање заступају и И.Симић и М.Петровић¹⁹³. Наиме, „за правну квалификацију кривичног дјела убиства је довољно да је учинилац дјела био свјестан да усљед његовог чињења или нечињења може наступити забрањена посљедица, па је ипак пристао на њено наступање“. Ово схватање заузима и судска пракса (пресуда Окружног суда у Београду К 517/95 и пресуда Врховног суда Србије Кж.632/96).

Слично схватање износи Врховни суд Србије у пресуди Кж.664/72 гдје, између осталог стоји, да мотив за извршење кривичног дјела убиства није законско обиљежје тог кривичног дјела, па околност да се у току кривичног поступка није утврдио мотив учиниоца, не представља повреду кривичног закона на штету оптуженог. Уосталом познато је да има и таквих кривичних дјела убистава код којих није било неког посебног мотива.

Врховни суд Србије у пресуди Кж 1316/75 сматра да мотив представља психолошку побуду из које се чини кривично дјело, односно оно чиме се руководио

---

¹⁹³ И.Симић, М.Петровић, Кривични закон Републике Србије, Практична примена, оп.цит., стр. 30.

учинилац да изврши кривично дјело, па је утврђивање мотива нужно код квалификованих убистава нпр.из освете или из ниских побуда.

Апелациони суд у Београду у пресуди Кж. 5337/2011 наводи: „Побуда је унутрашња психичка снага која мотивише и покреће људско понашање. Првостепеном пресудом окривљени је оглашен кривим за извршење кривичног дјела тешко убиство. Бавећи се питањем побуде суд закључује да побуда сходно кривичноправној теорији представља унутрашњу психичку снагу која мотивише и покреће људско понашање као што је у овом случају. У питању је освета због нерашћишћених међусобних рачуна између окривљеног и свједока“.

Врховни суд Србије у пресуди Кж. 1796/2006 истиче да је у закону регулисано кривично дјело тешко убиство које у својој основи има основна обиљежја заједничка за свако убиство – противправно лишавање живота другог лица, али је убиство праћено и неком посебном, квалификаторном околношћу која га чини тежим и друштвено опаснијим од обичног убиства. Свака од ових правних квалификација представља по једно самостално кривично дјело. Ако се пође од тога, онда би испало да су оптужени на начин како су правно квалификоване њихове радње извршили два кривична дјела – односно тешко убиство на свиреп или подмукао начин и тешко убиство из користољубља, ради извршења или прикривања другог кривичног дјела, из безобзирне освете или из других ниских побуда, а то није могуће. Практично, у овом случају се ради само о једном кривичном дјелу, извршеном у саизвршилаштву, јер несумњиво утврђивање мотива – психолошке побуде из које су оптужени извршили кривично дјело (безобзирна освета, жеља да се врати зло пок. ПП, које је нанио оптуженима), управо указује на обиљежје кривичног дјела тешко убиство из безобзирне освете (као облика тзв. квалификованог убиства), док начин извршења, односно да је исто учињено на подмукао начин представља само отежавајућу околност која се цијени при одмјеравању казне.

В. Голубовић истиче да „побуде зависе од низа фактора. Међу њима се налази морал у некој средини, као и етика и понашање. То зависи од средине и начина живота и културе народа у којем настају. Побуде су многобројне и оне зависе увијек од околности извршења кривичног дјела, а те околности могу бити: а) субјективне и б) објективне. Побуде са психолошког аспекта представљају неоткривене скривене мисли које се испољавају у спољном свијету и задовољавају рушилачке нагоне човјека кога одликује

егоизам и себичност, који свијет посматра онако, како би се задовољили његови интереси не осврћући се на укупну друштвену штету и уништење људског живота¹⁹⁴.

Са социолошког аспекта, побуде представљају онакво понашање појединаца при извршењу кривичног дјела, које настају различито у свакој средини и зависе од кодекса морала и етике такве заједнице. Побуде су специфичне морално-етичке категорије, оне су бројне и различите (међу њима се јављају и ниске побуде). Побуде негдје могу бити критички јако изражене, док другдје могу представљати појаву коју друштво у цјелини и не гледа као такву. Сматра се да се у спољном свијету најчешће јављају различите врсте побуда. На примјер, мржња је једна од побуда која ствара унутрашњи нагон код човјека, који га тјера на уништење другог људског бића. Она опстаје у психи човјека у облику сентимента да би на крају превазишла такво стање и прешла у нови облик - страст. Често су овакви извршиоци окрутна лица која своје дјело извршавају суровим методама егзекуције. Некада и љубомора, која не представља увијек ниску побуду, може прећи у такав облик који тежњом елиминације љубавне препреке прелази у облик побуде који на крају завршава убиством неког лица. У супротном љубомора се може јавити као побуда чији је интерес супротан претходној љубави и представља само неки унутрашњи страх који постоји онда када се жели сачувати вољена особа.

3. ТЕШКО УБИСТВО ИЗ КОРИСТОЉУБЉА

Први вид испољавања тешког убиства према побудама учиниоца је убиство из користољубља. То значи да учинилац предузима радњу противправног и умишљајног лишавања живота другог лица, руковођен посебном врстом побуде, мотива. То је користољубље. Овако законом одређена побуда или мотив морају да постоје на страни учиниоца управо у вријеме када он приступа радњи чињења или нечињења којом жели да проузрокује последицу смрти другог лица. Овако одређена побуда, као што смо видјели из претходних излагања, мора да одликује одлуку учиниоца, она утиче на његову свијест и вољу при доношењу одлуке да изврши ово дјело¹⁹⁵.

---

¹⁹⁴ В. Голубовић, Убиства у Црној Гори, Подгорица 1996. године, стр. 178-186.

¹⁹⁵ М. Давидовић, Убиство из користољубља и убиство при извршењу разбојништва, Гласник АК Војводине, Нови Сад, број 4/2009. године, стр. 116-143.

То значи да побуда постоји прије или у вријеме извршења дјела. Она утиче на облик кривике учиниоца кроз постојање директног умишљаја. То је највиши облик свјесне и вољне усмјерености радње учиниоца на проузроковање последице смрти неког лица у спољном свијету. Но, овако дефинисана побуда користољубља не мора да буде остварена у конкретном случају иако она усмјерава човјеково понашање, било уопште, било у конкретној ситуацији¹⁹⁶.

О појму, садржини и карактеристикама побуде користољубља у правној теорији постоје бројна схватања.

Б.Павишић, В.Грозданић и П.Веић¹⁹⁷ истичу да је овај „облик убиства битно одређен мотивом. Циљ је поступања учиниоца да прибави корист, а средство за постизање тог циља је убиство. Користољубље је, дакле, побуда безобзирног, егоистичког стремљења за особитом, нарочитом коришћу које у довољној мјери не уважава интересе других. Корист се може састојати у повећању имовине или у спријечавању њеног умањења. Није нужно да се ради о имовинској користи“.

Према Н.Срзентићу¹⁹⁸ „убиство из користољубља је такво убиство које је мотивисано прибављањем имовинске користи. Овдје јасно увиђамо егоизам код извршиоца, гдје се остварује добијање новца или друге материјалне користи, гдје при томе долази до одузимања живота жртви, што чини уједно и побуду извршења радње кривичног дјела убиства из користољубља, тј. убиства из ниских побуда. Те ниске побуде огледале би се као егоистичке побуде лакомости и сл. Овдје мотив и психичко стање учиниоца тј. унутрашњи нагон тежи за потребом уништења људског живота што чини ниску побуду код овог облика тешког убиства“.

Д. Јовашевић¹⁹⁹ као „убиство из користољубља сматра лишавање живота другог у намјери да се дође до материјалне користи за себе или другог. Односно мотив или побуда за извршење овог дјела се јавља у виду тежње, пожуде, похлепе за стицањем енормне, велике материјалне користи, за увећањем постојеће имовине или спречавањем њеног умањења. Овдје се не ради о лишавању живота неког лица ради задовољења основних егзистенцијалних потреба, већ због похлепе за гомилањем имовинских добара. Није од

---

¹⁹⁶ Д.Јовашевић, Убиство из користољубља, Правни живот, Београд, број 9/2007.године, стр. 37-53.

¹⁹⁷ Б.Павишић, В.Грозданић, П.Веић, Коментар Казненог закона, оп.цит., стр. 313.

¹⁹⁸ Н. Срзентић, Кривично право, Посебни дио – скрипта, Нови Сад, 1965. године, стр. 59.

¹⁹⁹ Д.Јовашевић, Коментар Кривичног закона Републике Србије са судском праксом, Београд, 2003.године, стр. 57.

значаја да ли је ова корист у конкретном случају остварена, али је довољно постојање користољубиве побуде у моменту извршења дјела“.

Љ. Лазаревић²⁰⁰ „постизање материјалне користи сматра, у смислу овог кривичног дјела, као остварење неке материјалне добити тј. као увећање имовине или спречавање њеног умањења до кога би иначе требало доћи. Дјело се најчешће врши ради постизања противправне имовинске користи на коју учинилац нема право, али овај облик тешког убиства постоји и када се оно врши ради постизања користи која није противправна. Основно је у овом случају да је убиство средство, начин на који се остварује неки користољубиви циљ. За постојање овог облика дјела није неопходно да је и остварена користољубива намјера којом је убиство мотивисано“.

Б. Чејовић и В. Миладиновић²⁰¹ истичу да се „убиство из користољубља врши ради стицања материјалне користи. То може да буде не само непокретна материјална корист, већ свака материјална корист која може да се оствари на било који начин. При томе је потребно да је корист противправна (иако овакво схватање трпи озбиљне критике)“.

Н. Мрвић Петровић²⁰² инсистира да је код „убиства из користољубља битан мотив, па ово дјело предузима лице са намјером да за себе или за друго лице прибави какву корист – имовинску или неимовинску. При томе није важно да ли је ова корист заиста и прибављена у конкретном случају, већ је довољно да је користољубива побуда била мотив за извршење убиства. Користољубље као мотив постоји ако учинилац жуди за материјалном коришћу, ако је похлепан на новац или имовину, било да је стекне или да је очува“.

Љ. Лазаревић, Б. Вучковић и В. Вучковић²⁰³ сматрају да ово „тешко убиство постоји када се лишавање живота врши у намјери да се на тај начин за себе или за другог оствари нека материјална корист – увећање имовине, као и спречавање њеног умањења до кога је иначе требало да дође. Дјело се најчешће врши ради постизања противправне имовинске користи тј. користи на коју учинилац нема право, али ово дјело постоји и када се оно врши ради постизања користи која није противправна. Убиство се јавља као начин да се оствари

---

²⁰⁰ Љ. Лазаревић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 82.

²⁰¹ Б. Чејовић, В. Миладиновић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 165.

²⁰² Н. Мрвић Петровић, Кривично право, оп. цит., стр. 233.

²⁰³ Љ. Лазаревић, Б. Вучковић, В. Вучковић Коментар Кривичног законика Црне Горе, оп.цит., стр.352.

користољубив циљ (нпр. убиство за награду, убиство ради постизања наслеђа, убиство пословног партнера)“.

М.Радовановић и М.Ђорђевић²⁰⁴ указују да „тешко убиство у овом случају постоји када је убиство извршено ради прибављања какве материјалне користи, нарочито имовинске користи. Овакво одређење овог кривичног дјела указује да ови аутори разликују појам материјалне користи од појма имовинске користи. При томе није потребно да је ова корист заиста постигнута, нити се тражи да је корист противправна“.

Слично схватање заступа и Т. Живановић²⁰⁵. Он сматра да се „радња лишавања живота предузима ради прибављања какве материјалне користи, а не ради одузимања туђе покретне ствари. То чини основу за разликовање овог кривичног дјела од убиства при извршењу разбојништва или разбојничке крађе“²⁰⁶.

Иначе разликовање ове двије кривичноправне ситуације има велики практичан значај. У оба случаја учинилац предузима радњу лишавања живота којом приликом остварује за себе или за другог противправну имовинску корист. Но, код убиства из користољубља лишавање живота је мотивисано побудом користољубља (посредством покретне или непокретне имовине), док се у другом случају ради о двоактном кривичном дјелу. Наиме, у овом другом случају учинилац прво предузима радњу одузимања туђе покретне ствари употребом силе или пријетње или пак учинилац последице одузете туђе покретне ствари употреби силу или пријетњу у намјери да задржи претходно украдену ствар, при чему услед тако употребљене силе дође до умишљајног наступања смрти неког лица.

Слично М.Радовановић и М.Ђорђевић²⁰⁷ заступају гледиште које се најчешће среће у пракси, као и у правној теорији, а које се односи на разлику између кривичног дјела убиства из користољубља и кривичног дјела убиства при разбојништву. „Основна разлика између ових инкриминација огледа се у томе што се код убиства из користољубља јавља прибављање за себе неке материјалне користи, док код убиства при разбојништву увијек

---

²⁰⁴ М.Радовановић, М.Ђорђевић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 71.

²⁰⁵ Т.Живановић, Основи кривичног права, Посебни део, Друга књига, Београд, 1933.године, стр. 21-22.

²⁰⁶ М.Давидовић, Убиство из користољубља и убиство при извршењу разбојништва, Гласник АК Војводине, Нови Сад, број 4/2009.године, стр. 116-143

²⁰⁷ М. Радовановић, М. Ђорђевић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 70-74.

се ради о насилном одузимању неке покретне ствари уз лишење живота“. Слично гледиште заступа и Ђ.Ђорђевић²⁰⁸.

З.Стојановић и О.Перић²⁰⁹ сматрају даље да „убиство из користољубља постоји када учинилац лишава друго лице ради прибављања одређене имовинске, материјалне користи. Спорно је да ли постоји овај облик убиства када се оно врши ради обезбјеђивања средстава за основне егзистенцијалне потребе учиниоца и његове породице“.

Ђ.Ђорђевић²¹⁰ такође истиче да овдје постоји „тешко убиство да би се прибавила каква корист која по правилу треба да је материјалне природе. Но, постоји и ређе прихваћено становиште да то може бити и корист нематеријалне природе. У питању је најчешће прибављање имовинске користи, али то може да буде и нека друга материјална корист. Користољубље карактерише јако изражена жеља и склоност да се прибавља што већа корист и тако остварује неумјерено богаћење“.

З.Стојановић и Н.Делић²¹¹ закључују да „користољубље постоји када учинилац врши дјело убиства ради прибављања себи или другоме одређене, не само имовинске, већ било какве материјалне користи. Она може да се огледа и у спријечавању материјалног губитка. Спорно је да ли постоји овај облик тешког убиства када се оно врши ради обезбјеђивања средстава за основне егзистенцијалне потребе учиниоца, односно његове породице“.

У теорији се, како наводе ови аутори, истиче да је за постојање користољубља потребно да је „учинилац поступао из похлепе за коришћу, а не ради задовољавања неких својих основних материјалних потреба. Такав став се ипак, према њиховом мишљењу, не може прихватити. Наиме, нема оправдања за такво сужавање појма користољубља. Напротив, више аргумената иде у прилог схватању које заступа судска пракса да и у тим случајевима постоји ово кривично дјело. Та околност може бити од значаја за одмјеравање казне. Иначе остваривање материјалне користи се извршењем убиства може остварити: а) директно – примањем накнаде за учињено убиство (убиство повериоца) и б) индиректно - убиство лица које представља препреку да учинилац на легалан начин стекне имовину“²¹².

---

²⁰⁸ Ђ.Ђорђевић, Убиство и тешка телесна повреда при разбојничкој крађи и разбојништву, Правни живот, Београд, број 9/2000.године, стр. 45-58.

²⁰⁹ З.Стојановић, О.Перић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 97.

²¹⁰ Ђ.Ђорђевић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 13.

²¹¹ З.Стојановић, Н.Делић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 12.

²¹² Д. Јовашевић, Убиство из користољубља, Правни живот, Београд, број 9/2007. године, стр. 37–53.

И.Симић и М.Петровић²¹³ „под користољубљем не подразумевају само тежњу да учинилац путем убиства прибави какву корист за себе, него и за другога. Та корист може бити имовинске или неимовинске природе. За постојање овог дјела нема значаја да ли је у вријеме извршења убиства или касније жељена имовинска корист заиста и прибављена. Довољно је да је користољубива намјера била мотив за извршење дјела“.

М.Бабић и И.Марковић²¹⁴ закључују да „код убиства из користољубља његово основно обиљежје, које представља његову *differentia specifica*, представља користољубље које се јавља као мотив овог кривичног дјела. Суштину овог убиства представља чињеница да је умишљајно лишење живота другог лица мотивисано користољубивим побудама извршиоца. За постојање ове инкриминације је ирелевантно да ли је материјална корист имовинске или неимовинске природе, те да ли се ради о противправној користи или не“.

Ф.Бачић и З.Шепаровић²¹⁵ истичу да се „корист као мотив убиства може састојати у повећању имовине тј. остварењу неке добити, као и у очувању постојећег имовинског стања од штете или губитака, односно када је убиство извршено ради ослобођења учиниоца од било какве имовинске обавезе према убијеном (као што је враћање дуга). Ово дјело постоји и када учинилац само претпоставља да може доћи до остварења имовинске користи“.

Користољубље, према М.Бабић и И.Марковић²¹⁶, означава да „корист може бити остварена искључиво у личном интересу учиниоца, али она обухвата и тежњу за прибављањем користи другоме. Под коришћу се, у смислу ове инкриминације, подразумева како тежња за постизање властите користи, тако и тежња за постизањем користи за другога“.

Такво схватање прихвата и судска пракса као што закључује Врховни суд Хрватске у пресуди Кж. 949/90.

Овдје треба правити разлику између ситуација у којима се корист прибавља за друго лице са којим је извршилац у блиским односима и ситуација у којима између

---

²¹³ И.Симић, М.Петровић, Кривични закон Републике Србије, Практична примена, оп.цит., стр. 34.

²¹⁴ М.Бабић, И.Марковић, Кривично право, Посебни дио, оп.цит., стр. 37-38.

²¹⁵ Ф.Бачић, З.Шепаровић Казнено право, Посебни дио, Загреб, 2001.године, стр. 69.

²¹⁶ М.Бабић, И.Марковић, Кривично право, Посебни дио, оп.цит., стр. 38.

учиниоца и другог лица не постоји такав однос²¹⁷. У правној литератури постоје различита схватања суштине и смисла убиства из користољубља по овом питању.

Према једном схватању убиство из користољубља постоји када је лишавање живота другог лица извршено у намјери да се на тај начин оствари нека материјална корист, при чему је ирелевантно да ли је извршилац при томе мотивисан безобзирном, неоправданом и егоистичком тежњом за стицањем користи или не.

У том смислу је схватање изложено у пресуди Врховног суда Србије Кжм. 158/91 према коме се не може прихватити став да се у конкретном случају противправно прибављање средства за задовољење биолошких потреба не би могло подвести под појам користи. Наиме, нико нема веће право на свој живот од права другог на сопствени живот, па се лишавање живота ради прибављања противправне имовинске користи у сваком случају мора сматрати користољубивим.

Према другом схватању обична намјера да се извршењем кривичног дјела постигне корист није довољна за заснивање ове квалификације дјела убиства. Тако убиство ради прибављања ствари неопходних за одржавање живота не мора увијек бити убиство из користољубља. Оно ће постојати ако се утврди да је учинилац поступао из похлепе, а не само ради задовољавања неких својих материјалних потреба.

Ово схватање нарочито заступа Д.Атанацковић²¹⁸. Према овом аутору да би се „за убиство могло рећи да представља тешко убиство није довољно да је оно мотивисано било каквом намјером остварења материјалне користи, већ је неопходно утврдити да је учинилац мотивисан безобзобзирном, егоистичком тежњом за постизањем користи, па чак и по цијену туђег живота“.

З.Стојановић и О.Перић²¹⁹ истичу аргумент, који је присутан у правној теорији, према коме је „за постојање користољубља потребно да је учинилац поступао из похлепе за коришћу, а не ради задовољавања неких својих основних материјалних потреба“. Но, у вези овог става аутори сматрају да је и у судској пракси знатно више аргумената према којима и у тим случајевима постоји ово кривично дјело. Иначе, остваривање материјалне користи може се извршењем убиства постићи више или мање директно (примањем

---

²¹⁷ Група аутора, Коментар Кривичних закона СР Србије, САП Војводине и САП Косова, Београд, 1981. године, стр. 116.

²¹⁸ Д.Атанацковић, Кривично право, Посебни део, Београд, 1981.године, стр. 139.

²¹⁹ З.Стојановић, О.Перић, Коментар Кривичног закона Републике Србије и Кривични закон Републике Црне Горе са објашњењима, Београд, 1996.године, стр. 71.

накнаде за извршење убиства, убиство повериоца), тако и индиректно (убиство лица које представља препреку да учинилац на легалан начин стекне неку имовину).

Према Т.Живановићу²²⁰ „убиство из користољубља постоји када се убиство извршава у „циљу“ постизања материјалне користи или „ради“ постизања имовинске користи. Ово кривично дјело ће постојати и онда, када корист уопште није постигнута, као и када при извршењу кривичног дјела није остварен циљ тј. корист није остварена. За постојање овог кривичног дјела није важно да ли је корист остварена, а исто тако није ни битна да ли је та корист противправна“.

Слично сматрају и Б.Вучковић и В.Вучковић²²¹ према којима „убиство из користољубља постоји када се лишавање живота неког лица врши у намјери да се на тај начин за себе или другог оствари нека материјална корист. Постизање материјалне користи означава, како остварење неке материјалне добити, тј. увећање имовине, тако и спријечавање умањења имовине до кога је иначе требало да дође“.

Овај облик тешког убиства²²² одликује извршење кривичног дјела у циљу прибављања противправне имовинске користи за себе или неко друго лице. Обично овдје постоји жеља за богаћењем, и велика похлепа код ових извршилаца, или пак за очувањем онога што је стечено нелегално. Овдје су у питању извршиоци који су иначе вршили ова кривична дјела, обично повратници. Основни мотив код овог кривичног дјела је постизање енормног богатства, луксузан живот, велико трошење новца, па се учиниоци лако одлучују на извршење овог тешког убиства у циљу постизања или очувања стеченог богатства.

У већини случајева учиналац овог облика тешког убиства поступа из своје грамзивости и лакомости, а у одређеним случајевима, према ријетким мишљењима, дјело се врши ради задовољења основних потреба. У већини случајева убиство из користољубља представља убиство ради постизања одређеног циља, а то је увијек добит, односно материјална корист. Међутим, постоје и случајеви у којима други мотиви скривено дјелују у свијести учиниоца при извршењу овог кривичног дјела, па се иза тога услед интензивирања и јачег дејства ових мотива јавља други облик убиства.

---

²²⁰ Т. Живановић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 21-22.

²²¹ Б. Вучковић, В. Вучковић, Кривично право Црне Горе, Посебни дио, оп.цит., стр. 398-399.

²²² Д.Петровић, Убиство из користољубља, Правни живот, Београд, број 9/1997.године, стр. 177-190.

Према М.Суботићу²²³ „користољубље се може посматрати и кроз психу учиниоца, његов нагон и тежњу да понавља таква кривична дјела. Оно одликава његов карактер и приказује учиниоца као личност која показује склоност ка стицању добити, тј. његова грамзивост и похлепа представљају црте његове личности, односно почиње постајати навика за вршењем таквих кривичних дјела. Тиме се испољава карактер личности које врши оваква кривична дјела. У унутрашњости његове свијести увијек постоји мотив ка остварењу циља, тј. остварењу материјалне користи чињењем и нечињењем радње убиства. Користољубље се јавља као такво психичко стање које стално и по својој природи, интензивно надражује кривца на противправно искоришћење туђег иметка“.

Међутим, постоје и карактерне особине личности гдје се мотив извршења овог кривичног дјела јавља првенствено када се жели задовољити потрепштина. У том случају овај мотив и престаје са задовољењем материјалне користи. То значи да се мотив за задовољење овакве користи може јавити само тада и у том тренутку, а да се касније и не понови. Мотиви који се јављају код извршилаца овог кривичног дјела увијек су различити од случаја до случаја.

Најчешће мотив који се јавља код убиства из користољубља је мотив тежње за богаћењем и стицањем материјалне користи. Тако Ј.Шипрага²²⁴ сматра да „убиство из користољубља постоји као лишење живота неког лица које је мотивисано безразложном и неоправданом тежњом за стицање користи и богаћење. Овдје постоји тежња да се постигне тај циљ – а то је обогатити се, газећи све вриједности и ништавно, бескрупулозно дјеловати на туђи људски живот, односно на жртву, гдје је мотив јединствен, како за стицање користи, тако и намјере богаћења. Сам мотив код овог убиства води ка потреби одузимања туђе ствари или новца, као и одузимање живота жртви, што ово чини такво убиство са најнижим побудама. Према томе, убиство из користољубља је убиство са најнижом побудом чији је циљ добијање неке користи при чему се доводи до лишења живота жртве, што чини ово убиство аморалним, бескрупулозним и антидруштвеним и даје му карактер убиства из ниских побуда“.

---

²²³ С. Суботић, Мотив и његов значај у кривичном праву и југословенском законуку, Суботица, 1937. године, стр. 236.

²²⁴ Ј. Шипрага, Тешка убиства из чл. 47 Кривичног законика, Ниш, 1984. године, стр. 171.

О постојању користољубља као врсте побуде на страни учиниоца која квалификује предузету противправну дјелатност лишавања живота другог лица говори богата судска пракса.

Врховни суд Србије у пресуди Кж. 521/66 сматра да постоји убиство из користољубља када је убиство извршено ради ослобођења извршиоца од било какве имовинске обавезе према убијеном.

Исти суд у пресуди Кж. 158/91 сматра да ово кривично дјело постоји када је остварена корист која је употријебљена за задовољење животних потреба јер мотив извршења није обилежје кривичног дјела убиства, али се може цијенити код одмјеравања казне. За постојање дјела није неопходно осварење користољубиве намере којим је убиство било мотивисано.

Врховни суд Хрватске у пресуди Кж. 949/90 утврђује да убиство из користољубља може постојати када учинилац иде за тим да прибави имовинску корист за друго лице ако је с њим у тако блиским односима да имовинску корист осећа као властиту. Стога ово дјело чини и отац који заједно са својом кћерком лиши живота бившег зета у намјери да се његова кћерка и њена дјеца домогну власништва цијеле породичне куће која је у парници за подјелу брачне имовине у 3/4 дјела припала оштећеном.

Врховни суд Босне и Херцеговине у пресуди Кж 485/88 наводи да је код убиства из користољубља лишавање живота неког лица услов остварења криминалног циља у том смислу што лишавање живота претходи реализацији користољубивог мотива.

Врховни суд Србије у пресуди Кж.1481/2006 сматра да изрека пресуде није неразумљива ако је у чињеничном опису наведено да је окривљени једно лице лишио живота из користољубља, а друго лице да би прикрио извршење претходног кривичног дјела јер је таквом изреком указано на мотиве извршења кривичног дјела.

Апелациони суд у Београду у рјешењу Кж. 5337/2011 истиче да је побуда унутрашња психичка снага која мотивише и покреће људско понашање. Бавећи се питањем побуде суд закључује да побуда представља унутрашњу психичку снагу која мотивише и покреће људско понашање.

Апелациони суд у Новом Саду у пресуди Кж. 757/2014 сматра да убиство из користољубља постоји када је неко лишио живота другог и за то примио награду

(плаћени убица) или када неко лиши живота насљедника или повериоца, а све у намјери да тако оствари неку корист.

4. ТЕШКО УБИСТВО РАДИ ИЗВРШЕЊА ИЛИ ПРИКРИВАЊА ДРУГОГ КРИВИЧНОГ ДЈЕЛА

Други вид испољавања кривичног дјела тешко убиство према побудама учиниоца из члана 144. Кривичног законика Црне Горе представља убиство ради извршења или прикривања кривичног дјела. Практично овдје се ради о двије различите, али сродне побуде са којима или услијед којих учинилац приступа лишавању живота неког лица²²⁵. Ово убиство се, заправо, састоји из два вида испољавања. При томе се критеријум за ово разликовање јавља зависно од времена, момента када долази до лишавања живота неког лица – да ли прије или после извршења неког другог, било ког кривичног дјела у вези са којим управо и долази до доношења смртне посљедице неком лицу.

Први вид испољавања овог тешког убиства постоји ако се убиство једног лица појављује као средство за извршење неког другог кривичног дјела. При томе убиство ради извршења другог кривичног дјела постоји, не само ако оно претходи извршењу овог дјела, већ и ако омогућава да се започето дјело доврши.

Други вид испољавања тешког убиства представља дјело код кога је убиство извршено да би се прикрило неко раније извршено кривично дјело. Исто тако и убиство ради прикривања другог кривичног дјела постоји ако се ово убиство учини не само после извршеног кривичног дјела, већ и за вријеме његовог извршења или чак прије овог (нпр. убиство човјека који није или да не би сметао крадљивцу за извршење крађе, али је било потребно да се овај отклони као свједок)²²⁶.

Уколико се убиство извршава у циљу прикривања другог кривичног дјела, онда то представља квалификаторну околност, не обраћајући пажњу да ли је учињено друго кривично дјело извршено, покушано или је остало неоткривено. Извршењем кривичног дјела убиства ради прикривања другог кривичног дјела, остварен је елемент квалификованог кривичног дјела и у случајевима када је друго убиство било откривено,

---

²²⁵ З. Стојановић, Коментар Кривичног законика, Београд, 2018. године, стр. 326

²²⁶ М. Радовановић, М. Ђорђевић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 72.

без обзира да ли је учинилац то знао или не. И код овог облика кривичног дјела важан је мотив, који производи квалификацију обиљежја кривичног дјела.

Убиство ради извршења другог кривичног дјела представља специфичан облик дјела кога карактеришу ниска побуда при извршењу. Овдје постоји мотив, а он се огледа у томе што учинилац лишава живота неко лице које му се јавља као препрека, сметња у сљедећем кораку извршења другог било ког (али се у теорији сматра тешког) кривичног дјела. Ово убиство се врши у тренутку када је потребно савладати препреку, лишавањем живота тога лица чиме се непосредно врши друго кривично дјело.

Овај облик тешког убиства постоји и ако убиство претходи покушају извршења неког другог кривичног дјела без обзира што је друго кривично дјело било у покушају или није довршено. У суштини, код овог облика тешког убиства најбитнија је намјера код извршиоца, јер уколико она не постоји, не постоји ни овај облик кривичног дјела. Посљедица дјела се јавља као лишење живота неког лица, док циљ извршења дјела је заправо извршење неког другог кривичног дјела које ће извршити исто лице које је извршило убиство или ће се омогућити неком лицу да изврши друго кривично дјело. Карактеристика овог квалификованог облика је то што се претходно јавља убиство што представља претходни циљ, док друго кривично дјело извршено последице тога представља главни циљ учиниоца. Значи, убиство ради извршења другог кривичног дјела је такав облик дјела, гдје постизање главног циља (извршење другог кривичног дјела) мора се одвијати тако што ће се претходно извршити убиство неког лица како би било омогућено извршење овог другог кривичног дјела.

У другој ситуацији извршењем кривичног дјела убиства се, заправо, остварује прикривање другог, претходно извршеног кривичног дјела (што учиниоцу убиства мора бити познато без обзира да ли је он учествовао у његовом извршењу или не). На овај начин се уништава живот неког лица, па тако уједно спречава сазнање за неко кривично дјело које је претходно учињено. Овај вид испољавања тешког убиства постоји и када се убиством неког лица помаже извршењу кривичног дјела које је већ претходно започето. За постојање овога облика нема утицаја када је и где кривично дјело, које се жели прикрити, извршено, да ли су ова два дјела истовремено извршена или не, да ли је прикривано кривично дјело извршено много раније или се сазнало касније за очевица догађаја који се треба елиминисати.

Углавном основа за прикривање кривичног дјела убиством се налази код лица за које се сумња да зна за претходно дјело и да би могло „проговорити“ о томе. Овдје је главни циљ извршити убиство ради прикривања споредног циља - претходно извршеног или покушаја извршења кривичног дјела, или истовремено извршеног убиства ради прикривања другог кривичног дјела. Небитно је да ли је код тог другог кривичног дјела постојао умишљај директни или евентуални, да ли је постојала намјера или не, или да ли се радило о нехату, као и покушају кривичног дјела или о недовршеном кривичном дјелу. Значи, у сваком случају битно је да је извршено убиство ради прикривања било ког, у претходном случају, извршеног или покушаног кривичног дјела.

На том становишту стоје и многи други аутори у правној теорији.

Убиство ради извршења кривичног дјела, сматрају М.Радовановић и М.Ђорђевић²²⁷, постоји само „ако оно претходи извршењу овог другог дјела и ако оно омогућава да се већ започето дјело доврши. С друге стране, убиство ради прикривања другог кривичног дјела постоји ако је лишавање живота извршено после извршења другог кривичног дјела или пак за вријеме његовог извршења, па чак и прије овога нпр. убиство човјека који није или да не би сметао крадљивцу за извршење крађе. У том случају је било потребно да се ово лице уклони као свједок“.

Б.Чејовић и В.Миладиновић²²⁸ сматрају да се „убиством ради извршења другог кривичног дјела овдје стварају услови да се изврши кривично дјело, односно отклањање препрека које стоје томе на путу. То значи да се овдје ради о кривичном дјелу које тек треба да буде извршено после убиства. Но, ово дјело постоји, сматрају ови аутори, и када је то друго кривично дјело већ започето, па се убиство предузима управо да би то друго започето дјело могло бити завршено. Чињеница да је то друго дјело делимично већ извршено не мијења ствар у погледу постојања овог облика тешког убиства“.

М.Бабић и И.Марковић²²⁹ напомињу да је у правној теорији спорно питање примјене ове инкриминације на случајеве када се као учинилац тог другог кривичног дјела јавља неко друго лице, а не сам извршилац убиства.

По једном схватању та околност искључује могућност примјене ове инкриминације. Ово схватање нарочито заступају Ф.Бачић и Ш.Павловић²³⁰.

---

²²⁷ М.Радовановић, М.Ђорђевић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 72.

²²⁸ Б.Чејовић, В.Миладиновић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 165.

²²⁹ М.Бабић, И.Марковић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 39.

Друго схватање полази од тога да је за примјену ове инкриминације једино релевантно утврдити да ли у основи поступања учиниоца лежи намјера прикривања другог кривичног дјела или намјера омогућавања његовог извршења. Идентитет извршиоца тог другог кривичног дјела је ирелевантан²³¹. Према мишљењу већине аутора ово друго схватање је прихватљивије. Погрешно је, наиме, искључити примјену ове инкриминације само због чињенице да је убиство извршено ради тога да се другом лицу омогући извршење кривичног дјела или да се прикрије кривично дјело које је извршило друго лице. У оба случаја је мотив исти и односи се на омогућавање или прикривање другог кривичног дјела. Чињеница да се друго лице јавља као учинилац тог кривичног дјела не утиче на криминално-политичко вриједновање мотива који леже у основи овог квалификованог убиства.

Б.Чејовић и В.Миладиновић²³² сматрају да „убиство ради прикривања кривичног дјела полази од претпоставке да је то друго кривично дјело већ извршено. И то је најчешћи случај. Међутим, и овдје то друго кривично дјело не мора бити извршено у тренутку извршења убиства, па се убиство и врши да би се омогућило довршење тог другог кривичног дјела“.

И.Симић и М.Петровић²³³ наводе да „убиство ради прикривања другог кривичног дјела постоји независно од тога да ли је то кривично дјело касније откривено, након извршења убиства. Но, ово дјело постоји и када је раније учињено кривично дјело откривено, али то није знао учинилац убиства. За правну квалификацију овог дјела се полази од мотива као квалификаторног обиљежја, а не од остварења жељене намјере која је учиниоца мотивисала на извршење убиства“.

Ђ.Ђорђевић²³⁴ такође истиче да се „убиство ради прикривања кривичног дјела обично врши послужење већ учињеног кривичног дјела да би се онемогућивало сазнавање да је оно учињено (нпр. убиство свједока, саизвршиоца, саучесника). Само изузетно ово убиство може бити извршено прије тог другог кривичног дјела које се жели прикрити ако се извршење тог другог кривичног дјела припрема или је започето, па се елиминише лице

---

²³⁰ Ф.Бачић, Ш.Павловић, Посебни дио казненог права, Загреб, 2001.године, стр. 22

²³¹ Група аутора, Коментар кривичних закона Ср Србије САП Војводине и САП Косова, Београд, 1981.године, стр.118.

²³² Б.Чејовић, В.Миладиновић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 165.

²³³ И.Симић, М.Петровић, Кривични закон Републике Србије, Практична примена, оп.цит., стр. 34.

²³⁴ Ђ.Ђорђевић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 13.

које би могло бити извор информација о кривичном дјелу које ће бити извршено, ако то дјело касније заиста буде извршено или довршено“.

Н.Мрвић Петровић²³⁵ наглашава да „мотиви извршења убиства представљају квалификаторне околности јер је лишење живота неког лица средство којим се остварује неки други циљ – да се олакша или омогући извршење другог кривичног дјела или да се прикрије друго кривично дјело. У првом случају се убиством олакшава извршење неког другог већ планираног кривичног дјела“.

Д.Јовашевић²³⁶ истиче слично да се овдје „убиство управо извршава ради омогућавања или олакшавања (у виду потпуног или дјелимичног доприношења) извршења неког, било ког другог кривичног дјела (али не и прекршаја или другог кажњивог дјела), које не мора бити извршено или покушано. У том случају његово извршење мора да представља мотив или побуду за учиниоца убиства“.

Убиство ради извршења или прикривања кривичног дјела, како истичу З.Стојановић и О.Перић²³⁷, постоји „независно од тога о којем се кривичном дјелу ради – да ли је у питању сродно или неко друго тешко кривично дјело. По природи ствари ради се о тежем кривичном дјелу, али овај квалификовани облик убиства постоји и када је у питању било које кривично дјело, па и оно дјело које је лакше од убиства“.

Љ.Лазаревић, Б.Вучковић и В.Вучковић²³⁸ закључују да „лишење живота другог лица није самосталан и основни циљ учиниоца, већ само средство да се оствари други циљ – да се изврши друго или да се прикрије извршење другог кривичног дјела“.

Б.Павишић, В.Грозданић и П.Веић²³⁹ такође заступају став да се „овдје ради о убиству које је средство да се олакша или омогући друго кривично дјело, оно му претходи, постоји када учинилац убиством уклања сметње за извршење кривичног дјела, при чему није битно о каквом се другом дјелу ради, али мора бити кривично дјело. У другом случају, код убиства ради прикривања кривичног дјела убиство слиједи тек након учињења другог кривичног дјела, али са циљем да се оно прикрије, без обзира да ли је то било успјешно или не“.

---

²³⁵ Н.Мрвић Петровић, Кривично право, оп.цит., стр. 233-234.

²³⁶ Д.Јовашевић, Коментар Кривичног закона Републике Србије са судском праксом, оп.цит., стр. 57

²³⁷ З.Стојановић, О.Перић, Коментар Кривичног закона Републике Србије и Кривични закон Републике Црне Горе са објашњењима, оп.цит., стр. 71-72.

²³⁸ Љ.Лазаревић, Б.Вучковић, В.Вучковић, Коментар Кривичног законика Црне Горе, оп.цит., стр. 353.

²³⁹ Б.Павишић, В.Грозданић, П.Веић, Коментар Казненог закона, оп.цит., стр. 313.

З.Стојановић и Н.Делић²⁴⁰ понављају да се „убиство ради извршења другог кривичног дјела предузима ради омогућавања његовог извршења или ради његовог прикривања. Није од значаја о ком се кривичном дјелу ради, односно да ли је у питању сродно или неко друго тешко кривично дјело, иако би по природи ствари то требало да буде теже кривично дјело“.

Д.Јовашевић²⁴¹ пише да „убиство ради извршења или прикривања другог кривичног дјела представља лишење живота другог лица како би се омогућило или олакшало извршење другог кривичног дјела или да би се прикрило раније извршено кривично дјело уклањањем неког лица као свједока, саучесника или оштећеног. Ово дјело се стога јавља у два вида испољавања. Први вид овог дјела постоји када се лишава живота лице како би се уклонило као препрека, сметња за извршење планираног кривичног дјела, без обзира да ли је отпочело са извршењем или не. Друго кривично дјело у овом случају не мора да буде извршено, али његово остварење мора да представља побуду за извршење убиства. Ако је планирано кривично дјело извршено или покушано, а за покушај се кажњава, тада постоји стицај између убиства и тог другог дјела. Други вид дјела постоји када се друго лице (свједок, жртва или саучесник) лишава живота да би се уклонило као свједок раније извршеног кривичног дјела. За постојање дјела је без значаја да ли је раније извршено кривично дјело откривено или није, као и у ком је својству учинилац овог дјела учествовао у ранијем дјелу: као извршилац или саучесник“.

И ово кривично дјело је, истина рјеђе, заступљено у судској пракси.

Савезни врховни суд у пресуди Кж. 18/59 истиче да ово тешко убиство постоји у случају убиства једног лица које је извршено ради обезбјеђивања бјекства неком лицу преко државне границе.

Пресуда Врховног суда Србије Кж. 562/69 одређује да за постојање кривичног дјела тешко убиство није потребно прикривање свршеног кривичног дјела, већ је довољно да је убиство учињено ради прикривања покушаја кривичног дјела, па се ради о таквој околности и у случају да окривљени изврши убиство у циљу прикривања кривичног дјела тешке крађе у покушају.

---

²⁴⁰ З.Стојановић, Н.Делић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 12.

²⁴¹ Д.Јовашевић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 11.

5. ТЕШКО УБИСТВО ПРЕМА ПОБУДАМА УЧИНИОЦА У УПОРЕДНОМ КРИВИЧНОМ ПРАВУ

У овом дјелу излагања извршићемо анализу кривичног дјела тешког убиства према побудама учиниоца у правним системима у различитим земљама: а) државама које су настале распадом СФР Југославије и б) репрезентативним европским државама²⁴². Послије извршене појединачне анализе законских рјешења о инкриминацији тешког убиства према побудама учиниоца у праву посматраних држава извршићемо упоређење појединих правних система у погледу ове инкриминације, у односу на законска рјешења која су садржана у праву Црне Горе.

Указивањем на сличности или разлике између појединих закона, односно на лоша или добра рјешења, можемо доћи до закључака која би се од наведених рјешења и у којој мјери могла примијенити у Црној Гори и на који начин, у ком облику.

На првом мјесту треба истаћи да се у погледу законске номотехнике код прописивања кривичног дјела убиства, односно тешког убиства, разликују два начина.

Према једном рјешењу, у истој законској одредби се прописују и обично убиство (став 1.) и тешко убиство (став 2.). Такво рјешење познају законодавства: Федерације Босне и Херцеговине, Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, Сјеверне Македоније и Русије. Ово је рјешење такође познавало и раније југословенско кривично законодавство.

Према другом рјешењу основно дјело убиства се прописује у једном законском члану, за разлику од тешког убиства (које је прописано са посебним „називом“ у другом законском члану). Такво рјешење познају законодавства: Републике Српске, Србије, Словеније, Хрватске, Француске, Италије, Швајцарске и Њемачке (са једном специфичношћу где се прво одређује појам тешког убиства, па тек у слиједећој одредби Законика разграничењем од ове инкриминације се прописује обично убиство).

Поред користољубља, извршења или прикривања другог кривичног дјела, освете (безобзирне) или других ниских побуда као што је случај у Црној Гори, поједина анализирана репрезентативна кривична законодавства Европе на различите начине, уз већ

---

²⁴² М.Марковић, Кривично дјело тешко убиство у упоредним законодавствима, Право, теорија и пракса, Нови Сад, број 1-2/2008.године, стр. 69-79.

наведене врсте побуда учиниоца, прописују тешко убиство и према другим врстама побуда (мотива) учиниоца.

Тако се у Словенији тешко убиство у овом случају јавља и ако је дјело извршено из себичности или због повреде равноправности, поред наведених облика побуда.

Мржњу као посебну квалификаторну околност, поред законом наведених околности у Црној Гори, познају законодавства Федерације Босне и Херцеговине, Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, Републике Српске, Сјеверне Македоније, Русије и Хрватске. Наравно то не значи да мржњу не познају као квалификаторну околност и друга посматрана кривична законодавства при прописивању тешког убиства, али њеним подвођењем под појам „ниске побуде“.

Руски законодавац тешко убиство према побудама учиниоца квалификује (поред раније наведених побуда у Црној Гори) и ако је радња извршења предузета: а) из хулиганских побуда, б) ради нетрпељивости или в) ради искоришћавања органа и ткива другог лица (који облик дјела постоји и у законодавству Сјеверне Македоније).

Лишавање живота ради задовољства или из сексуалних потреба квалификује тешко убиство у законодавству Њемачке.

У Швајцарској тешко убиство у овом виду испољавања постоји ако је радња лишавања живота другог предузета „из мотива који су нарочито изопачени“, при чему законодавац не одређује у чему се састоји и како се та „изопаченост“ утврђује. То представља фактичко питање које суд рјешава у свакој конкретној ситуацији на бази изведених доказа.

Коначно, италијански законодавац као „убиство при отежавајућим околностима“ (како носи назив за ово кривично дјело које по садржини обухвата обиљежја тешког убиства) сматра лишење живота другог, између осталог и, ради припреме извршења другог кривичног дјела (а не ради његовог непосредног извршења) или ради помагања извршиоцу или саучеснику другог кривичног дјела да побјегну и избјегну хапшење и кажњавање.

5.1. Право држава бивше СФР Југославије

У оквиру држава које су настале распадом бивше СФР Југославије анализираћемо следећа кривична законодавства:

- а) Босне и Херцеговине,
- б) Сјеверне Македоније,
- в) Словеније,
- г) Србије и
- д) Хрватске.

У Босни и Херцеговини данас постоји сложен кривичноправни систем. Њега чине:

- а) Кривични закон Босне и Херцеговине (КЗ БИХ)²⁴³,
- б) Кривични закон Федерације Босне и Херцеговине (КЗ ФБИХ)²⁴⁴,
- в) Кривични закон Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине (КЗ БД БИХ)²⁴⁵ и
- д) Кривични законик Републике Српске (КЗ РС)²⁴⁶.

Само посљедња три закона у одговарајућој глави посебног дјела, у оквиру кривичних дјела против живота и тијела предвиђају кривична дјела убиства.

Кривични закон Федерације Босне и Херцеговине²⁴⁷ у глави шеснаестој у члану 166. предвиђа основно и тешко кривично дјело убиства. Обично убиство (став 1.) се састоји у усмрћењу другог лица, за које је дјело прописана казна затвора најмање пет година.

Тешко убиство (став 2. исте законске одредбе) јавља се у више алтернативно предвиђених видова испољавања. Тако се према побудама тешко убиство, за које је иначе прописана казна затвора најмање десет година или казна дуготрајног затвора, јавља као²⁴⁸:

а) убиство из мржње (тачка ц.). Овај је закон у члану 2.тачка 11.прописао да кривично дјело из мржње представља свако кривично дјело учињено због расне

---

²⁴³ Службени гласник Босне и Херцеговине број 3/2003, 32/2003, 37/2003, 54/2004, 61/2004, 30/2005, 53/2006, 55/2006, 32/2007, 8/2010, 47/2014, 22/2015, 40/2015, 35/2018 и 46/2021.

²⁴⁴ Службене новине Федерације Босне и Херцеговине број 36/2003, 37/2003, 21/2004, 69/2004, 18/2005, 42/2010, 42/2011, 59/2014, 76/2014 и 75/2017.

²⁴⁵ Службени гласник Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине број 19/2020.

²⁴⁶ Службени гласник Републике Српске број 64/2017, 104/2018, 15/2021 и 89/2021.

²⁴⁷ М.Симовић, Љ.Тодоровић, В.Симовић, Кривични закони у Босни и Херцеговини, Сарајево, 2010.године, стр. 190.

²⁴⁸ Б.Петровић, Д.Јовашевић, А.Ферхатовић, Кривично право 2, Сарајево, 2016.године, стр. 316-318.

припадности, боје коже, вјерског увјерења, националног или етничког поријекла, језика, инвалидитета, пола, сексуалне оријентације или родног идентитета друге особе. Такво поступање узео се као отежавајућа околност ако овим законом није изричито прописано теже кажњавање за квалификовани облик кривичног дјела учињеног из мржње и

б) убиство из користољубља, ради учињења или прикривања ког другог кривичног дјела, из безобзирне освете²⁴⁹ или из других ниских побуда²⁵⁰ (тачка д.).

Исти законски опис кривичног дјела убиства (тешког убиства) познаје и члан 163. Кривичног закона Брчко дистрикта Босне и Херцеговине (глава шеснаеста). Наиме, према овом законском рјешењу, тешко убиство према побудама учиниоца (став 2.) се јавља у следећа два вида испољавања. То су²⁵¹:

а) убиство из мржње (тачка 3.). У члану 2.тачка 42. КЗ Брчко дистрикта БИХ мржњу дефинише на следећи начин. Тако према овом пропису мржња представља побуду за извршење кривичног дјела, прописаног овим законом, која је у цјелини или дјелимично заснована на разликама по основу стварног или претпостављеног етничког или националног поријекла, језика или писма, вјерских увјерења, расе, боје коже, пола, сполне оријентације, политичког или другог увјерења, социјалног поријекла, друштвеног положаја, доби, здравственог статуса или других особина, или због довођења у везу са лицима која имају неку од наведених различитих особина и

б) убиство из користољубља, ради учињења или прикривања ког другог кривичног дјела, из безобзирне освете²⁵² или из других ниских побуда (тачка 4.).

За ово кривично дјело је такође прописана казна затвора најмање десет година или казна дуготрајног затвора.

Коначно, Кривични законик Републике Српске на другачији начин предвиђа систем кривичних дјела убиства за разлику од претходна два закона. На првом мјесту, обично и тешко убиство су два самостална кривична дјела, предвиђена у двије одвојене законске одредбе, у глави дванаестој.

---

²⁴⁹ И.Марковић, Убиство из безобзирне освете, Безбједност, полиција, грађани, Бања Лука, број 2/2007. године, стр. 1138-1152.

²⁵⁰ В.Чучковић, Крвна освета у средњовековном босанском праву, Годишњак Правног факултета у Сарајеву, Сарајево, 1971.године, стр. 255-274.

²⁵¹ М.Симовић, В.Симовић, Кривично право Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, Посебни дио, Лакташи, 2021.године, стр. 7-8.

²⁵² М. Тепавац, Безобзирна освета код кривичног дјела убиства, Годишњак Правног факултета у Сарајеву, Сарајево, 1966.године, стр. 125-132.

Обично убиство²⁵³ (члан 124. КЗ) се састоји у лишењу живота другог лица. За ово дјело је прописана казна затвора у трајању од пет до двадесет година. Но, ако је ово дјело учињено под посебно олакшавајућим околностима (став 2.), тада се учинилац може казнити затвором у трајању од једне до осам година.

У члану 125. Кривични законик Републике Српске²⁵⁴ предвиђа тешко убиство, за које је прописана казна затвора најмање десет година или казна доживотног затвора. Према побудама, мотивима учиниоца, ово кривично дјело се јавља као лишење живота из користољубља, ради извршења или прикривања другог кривичног дјела, из безобзирне освете, мржње или из других нарочито ниских побуда²⁵⁵ (тачка 2.). Уз то је Законик у члану 123.тачка 21.одредио да кривично дјело из мржње представља дјело које је извршено у потпуности или дјелимично због расне, националне или етничке припадности, језика, вјерског увјерења, боје коже, пола или сексуалног опредјељења, здравственог статуса или родног идентитета неког лица.

Кривични законик Сјеверне Македоније²⁵⁶ у глави четрнаестој: “Кривична дјела против живота и тијела” у члану 123. предвиђа обично (став 1.) и тешко убиство (став 2.). Обично убиство се састоји у лишењу живота другог лица. За ово дјело је прописана казна затвора од најмање пет година.

Тешко убиство, према побудама учиниоца, за које је прописана казна затвора најмање десет година или казна доживотног затвора, постоји у сљедећим случајевима:

а) лишавања живота из користољубља, због чињења или прикривања другог кривичног дјела, из немилосрдне (безобзирне) освете, из мржње или из других ниских побуда (тачка 4.) и

б) лишавања живота ради издвајања органа, ткива или ћелија за трансплантацију.

---

²⁵³ М.Бабић, И.Марковић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 37-41.

²⁵⁴ Д.Јовашевић, Љ.Митровић, В.Икановић, Коментар Кривичног законика Републике Српске, Бања Лука, 2021.године, стр.263-268.

²⁵⁵ В. Видовић, Крвна освета – примитивна реакција архаичних друштава, Зборник Правног факултета у Мостару, Мостар, број 9-10/1989-1990.године, стр. 163-173.

²⁵⁶ Службен весник на Република Македонија број: 37/1996, 80/1999, 4/2002, 43/2003, 19/2004, 81/2005, 60/2006, 73/2006, 87/2007, 7/2008, 139/2008, 114/2009, 51/2011, 135/2011, 185/2011, 142/2012, 166/2012, 55/2013, 82/2013, 14/2014, 27/2014, 28/2014, 41/2014, 115/2014, 132/2014, 160/2014, 199/2014, 196/2015, 226/2015, 169/2016, 97/2017, 170/2017 и 248/2018.

Кривични (Казенски) законик Словеније²⁵⁷ у глави петнаестој, под називом: “Кривична дјела против живота и тијела” у члану 115. предвиђа кривично дјело убиства убиства - “Убој”. Дјело се састоји у одузимању живота (“Кдор кому взаме живљење”), за које је прописана казна затвора у трајању од пет до петнаест година.

Тешко убиство или “Умор” представља кривично дјело из члана 116. КЗ Словеније, за које је прописана казна затвора најмање петнаест година. Ово дјело, зависно од побуда учиниоца, постоји у сљедећим случајевима:

а) због повреде равноправности (тачка 3.) и

б) из себичности (“из морилске силе”), користољубља, ради извршења или прикривања другог кривичног дјела, из непромишљене освете (“из брезобзирнега машчевања”) или из других ниских побуда (“из какшних других низкотних нагибов”) (тачка 4.).

Кривични законик Србије²⁵⁸ у глави тринаестој под називом: “Кривична дјела против живота и тијела” у одредби члана 113. предвиђа кривично дјело: “Убиство”. Ово дјело се састоји у лишењу живота другог лица. За ово дјело је прописана казна затвора у трајању од пет до петнаест година.

Тешко убиство (члан 114. КЗ), за које је прописана казна затвора најмање десет година или казна доживотног затвора²⁵⁹, постоји, с обзиром на побуде (мотиве) учиниоца у случајевима лишења живота другог лица (тачка 5.): а) из користољубља, б) ради извршења или прикривања другог кривичног дјела, в) из безобзирне освете и г) из других ниских побуда²⁶⁰.

Послије новеле из 2019. године²⁶¹, као посебан облик овог дјела (став 2.) предвиђено је кажњиво припремање извршења тешког убиства у било ком виду испољавања. Тако је према овој законској одредби кажњива радња учиниоца којом набавља или оспособљава средства за извршење кривичног дјела тешко убиство или

---

²⁵⁷ Урадни лист Републике Словеније број 55/2008, 66/2008, 39/2009, 91/2011, 50/2012, 54/2015, 6/2016, 38/2016, 27/2017, 23/2020, 91/2020, 95/2021 и 186/2021.

²⁵⁸ Службени гласник Републике Србије број 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019.

²⁵⁹ Ђ.Ђорђевић, Казнена политика за најтежа кривична дела против живота и тела, Правни живот, Београд, број 9/2015.године, стр. 143-157.

²⁶⁰ Д.Јовашевић, Убиство из ниских побуда учиниоца, Правни живот, Београд, број 9/2012.године, стр. 229-244.

²⁶¹ Службени гласник Републике Србије број 35/2019.

отклања препреке за његово извршење или са другим договара, планира или организује његово извршење или друга радња којом се стварају услови за његово непосредно извршење. За ово дјело, кажњивих припремних радњи, прописана је казна затвора у трајању од једне до пет година.

Кривични (Казнени) закон Хрватске²⁶² у глави десетој под називом: “Кривична дјела против живота и тијела” у члану 110. предвиђа кривично дјело: “Убојство”. Оно се састоји у убијању другог лица. За ово дјело је прописана казна затвора најмање пет година.

“Тешко убојство” је кривично дјело из члана 111. КЗ, за које је прописана казна затвора најмање десет година или казна дуготрајног затвора. Између осталог, ово тешко убиство, према побудама учиниоца, карактеришу сљедећи видови испољавања. То су²⁶³:

- а) убиство из користољубља, безобзирне освете, мржње или из других ниских побуда (тачка 4.) и
- б) убиство ради почињења или прикривања другог казног дјела (тачка 5.).

5.2. Право других репрезентативних европских држава

У наставку рада ћемо изложити карактеристике кривичних дјела убистава према побудама учиниоца, сходно рјешењима најзначајнијих европских кривичних законодавстава као што су:

- а) Француска,
- б) Италија,
- в) Немачка,
- г) Швајцарска и
- д) Русија.

Кривични законик Француске²⁶⁴ у посебном дјелу, у Одељку другом под називом: "Напад на човјекову личност", у глави првој: "Напад на живот човјека" у два поглавља

---

²⁶² Народне новине Републике Хрватске број 125/2011, 144/2012, 56/2015, 61/2015, 101/2017, 118/2018, 126/2019 и 84/2021.

²⁶³ К. Турковић ет ал., Коментар Казног закона, оп.цит., стр. 163-164.

²⁶⁴ Code Penal France, Juillet 2012, Paris, Dalloz, 2013. godine, str.1.

предвиђа кривична дјела против живота, зависно од облика кривице (виности) учиниоца. То су: а) прво поглавље – "Умишљајни напад на живот" и б) друго поглавље – "Нехатни напад на живот". Дакле, у ова два поглавља су, управо, систематизована кривична дјела убиства.

У оквиру кривичних дјела умишљајног напада на живот (прво поглавље) разликују се три дјела: а) обично (умишљајно) убиство – члан 221-1.КЗ, б) тешко убиство – чл. 221-2 до 221-4.КЗ и в) тровање (*empoisonnement*) – члан 221-5. КЗ. Умишљајно убиство – члан 221-1.КЗ (*meurtre*) је умишљајно проузроковање (изазивање) смрти другог лица. За ово је дјело прописана казна затвора до тридесет година.

Тешко убиство или "уморство" Законик прописује у три законска члана (чл. 221-2 до 221-4. КЗ) за које је прописана казна доживотног затвора. Законик одређује ово дјело као умишљајно убиство које је извршено под одређеним околностима, на одређени начин, из одређених побуда (циљева) или према одређеном лицу. Тешко убиство (*meurtre*) с обзиром на мотив, побуду учиниоца (члан 221-2. КЗ) постоји када се умишљајно убиство предузима са сљедећим циљем²⁶⁵:

- а) припреме или лакшег извршења другог кривичног дјела и
- б) помагања извршиоцу другог кривичног дјела или његовим саучесницима да побјегну или да не буду кажњени.

Овдје убиство представља неопходан услов да се отклони препрека и тако припреми, омогући уопште или олакша извршење неког кривичног дјела, без обзира да ли је то друго, накнадно, кривично дјело уопште и извршено или покушано. Али његово извршење мора бити мотив, разлог због кога учинилац приступа извршењу убиства. У другом случају убиство се врши како би се омогућило да извршилац или саучесници у извршењу неког другог, раније извршеног, кривичног дјела побјегну или на други начин избјегну кривично гоњење и кажњавање, односно извршење изречене казне.

Кривични законик Италије²⁶⁶ у глави дванаест, у групи кривичних дјела против личности: "*Delitti contro la persona*", у поглављу: "Кривична дјела против живота и тјелесног интегритета" прописује више кривичних дјела убистава²⁶⁷. У члану 575. КЗ је

²⁶⁵ Л.В. Головки, Н.Е. Крылова, Уголовный кодекс Франции, Санкт Петербург, 2002.године, стр. 170-175.

²⁶⁶ Legge 10. Ottobre 1930. No. 1398. Testo coordinate ed aggiornate del Regio Decreto Legge 20.3.2016. No. 20 e 8.Marzo 2017. No. 24.

²⁶⁷ Compendio di Diritto penale, Parte generale e speciale, Napoli, 2008.godine, str.401-403.

предвиђено убиство (*L'omicidio*). Дјело се састоји у проузроковању смрти другог лица. За ово дјело је прописана казна затвора до двадесетједне године.

У члану 576. КЗ је прописано тешко убиство које се назива: "Убиство при отежавајућим околностима" (*Circostanze aggravanti. Pena dell' egastolo*). За ово дјело је прописана казна доживотног затвора. Тешко убиство при постојању мотива као отежавајућих околности се јавља у више видова испољавања.

Први облик тешког убиства (члан 576. став 1.КЗ) постоји ако је радња извршења кривичног дјела предузета при постојању неке од отежавајућих околности из члана 61. став 2.КЗ, где се јављају слjedeћи мотиви²⁶⁸:

а) ако је дјело извршено ради прикривања другог раније извршеног кривичног дјела, при чему је без значаја у ком својству је учинилац убиства учествовао у ранијем кривичном дјелу, као ни да ли је то дјело откривено и познато органима кривичног гоњења или није,

б) ако је дјело извршено како би учинилац за себе или другог прибавио или осигурао какву корист или другу добит и

в) ако је дјело извршено како би учинилац избегао одговорност за друго раније учињено кривично дјело, без обзира да ли је његова одговорност утврђена од стране надлежних правосудних органа или не.

Други облик тешког убиства (члан 576.став 2. КЗ) постоји ако је радња лишавања живота предузета из слjedeћих мотива:

а) из ниских, аморалних, нечасних побуда,

б) како би се извршило или прикрило друго кривично дјело,

в) како би се за себе или друго лице прибавила корист која у конкретном случају уопште и не мора бити прибављена и

г) како би се на овај начин избјегла одговорност и кажњавање за друго раније учињено кривично дјело.

Трећи облик тешког убиства (члан 576. став 3. КЗ) постоји ако је радња проузроковања смрти другог предузета како би се учинилац убиства сакрио (остао или постао недоступан органима кривичног правосуђа) у циљу избјегавања изречене казне

---

²⁶⁸ Д.Јовашевић, Убиство у кривичном праву Италије и Швајцарске, Правни живот, Београд, број 9/2017.године, стр. 201-216.

затвора или хапшења због раније учињеног било ког кривичног дјела, без обзира о каквом се кривичном дјелу ради и у ком својству је учинилац убиства учествовао у таквом кривичном дјелу.

У Кривичном законнику Њемачке²⁶⁹ у шеснаестој глави под називом: "Кривична дјела против живота" су предвиђена кривична дјела против живота и тијела. У члану 211. КЗ је предвиђено тешко убиство (уморство или *Mord*). Ово се дјело састоји у противправном лишењу живота другог лица са умишљајем за које је прописана казна доживотног затвора²⁷⁰.

Према мотивима којима се учинилац руководио приликом извршења дјела, тешко убиство постоји у сљедећим случајевима:

а) ако лишење живота човјека представља задовољство за учиниоца као посебна врста ниске, неморалне, безобзирне побуде (*Mordlust*),

б) ако се лишава живота човјек ради задовољења сексуалних потреба, дакле, ниских страсти, настраности (*Geschlechttrieb*),

в) ако до лишења живота човјека долази из користољубља (*aus Habgier*) или из других ниских побуда (*aus niedrigen Beweggründen*) и

г) ако се лишење живота другог претвара да би омогућило (олакшало) извршење другог кривичног дјела или да би се сакрило његово извршење.

Обично убиство (*Totschlag*) је предвиђено у одредби члана 212. КЗ на негативан начин. Ово кривично дјело постоји у свим случајевима који не представљају тешко убиство (*ohne Morder zu sein*) или како Законик каже: "Ко усмрти човјека, а није убица у смислу члана 211. став 1. За ово дјело је прописана казна затвора најмање пет година".

Кривични законик Швајцарске²⁷¹ у првој глави другог дјела под називом: "Кривична дјела против живота и здравља" у члану 111. предвиђа обично убиство – *Totung*²⁷². Оно се састоји у умишљајном лишењу живота човјека (другог лица). Но, ово дјело постоји само у случају ако нису испуњени услови за постојање тешког убиства из

---

²⁶⁹ Strafgesetzbuch – StGB, Deucher Taschenbuch Verlag, Munchen, 2012. godine, str. 113-116.

²⁷⁰ Д.Јовашевић, Убиство у кривичном праву СР Немачке, Правни живот, Београд, број 9/2014.године, стр. 215–226

²⁷¹ StGB, Schweizerisches Strafgesetzbuch, Aktuell geltende Fassung 2013., 7. Auflage, Zurich, 2013.godine, str.77-78.

²⁷² А.В.Серебренникова, Н.Ф.Кузњецова, Уголовниј кодекс Швецарији, Москва, 2000.године, стр. 48-49.

члана 112. КЗ. За обично убиство прописана је казна затвора у трајању од најмање пет година.

Тешко убиство (*Mord*) је предвиђено у члану 112.КЗ. За ово дјело је прописана казна доживотног затвора или казна затвора од најмање десет година. Ово дјело, између осталог, постоји ако је радња лишавања живота другог лица предузета из таквих мотива “који су нарочито изопачени”. Тако ово кривично дјело одређује више квалификаторних околности²⁷³ међу којима се истиче нарочита изопаченост мотива или циља извршења дјела која изазива посебну осуду друштва тако да извршеном дјелу даје тежи вид. Када постоји "нарочита изопаченост" представља фактичко питање које суд рјешава у сваком конкретном случају имајући у виду објективне околности учињеног дјела и субјективне околности личности учиниоца.

Кривични законик Русије²⁷⁴ у дјелу седмом под називом: "Кривична дјела против личности", у глави шеснаестој: "Кривична дјела против живота и здравља" (*Преступленија против жизни и здоровја*) предвиђа кривична дјела убиства. Обично убиство (*Убијство*) је предвиђено у одредби члана 105. став 1. КЗ. То је умишљајно проузроковање (изазивање) смрти другог лица²⁷⁵. За ово дјело је прописана казна затвора у трајању од шест до петнаест година.

У члану 119.КЗ прописано је специфично кривично дјело које се састоји у пријетњи (најави, стављању у изглед) извршења убиства. Ово дјело носи назив: "Пријетња убиством или доношењем тешке штете по здравље". За ово дјело је алтернативно прописана казна ограничење слободе до двије године, изолација у трајању од четири до шест мјесеци или казна затвора до двије године.

Тешко убиство или "уморство"²⁷⁶ је предвиђено заједно са обичним убиством у одредби члана 105. став 2.КЗ. За ово дјело је алтернативно прописана казна затвора у трајању од осам до двадесет година, казна доживотног затвора или смртна казна. С обзиром на побуду учиниоца тешко убиство постоји у сљедећим случајевима:

---

²⁷³ Д.Јовашевић, Убиство у кривичном праву Италије и Швајцарске, Правни живот, Београд, број 9/2017.године, стр. 201-216.

²⁷⁴ Росијскаја газета број 63/1996.

²⁷⁵ А.И.Рарог, Г.А.Есаков, А.И.Чучаев, В.П.Степалин, Уголовное право России, Части обшјаја и особеннаја, Курс лекциј, Москва, 2007. године, стр. 207-214.

²⁷⁶ Д.Јовашевић, Убиство у кривичном праву Руске федерације, Правни живот, Београд, број 9/2015.године, стр. 75-86.

1) када је убиство извршено из побуде користољубља²⁷⁷, по унајмљивању или је извршено заједно са разбојништвом, изнудом или бандитизмом (тачка ж.). Овдје се, заправо, ради о три вида испољавања овог облика тешког убиства. То су²⁷⁸: а) ако је до лишења живота другог лица дошло из користољубља, б) ако је извршилац убиства унајмљен да за одређену имовинску корист изврши ово кривично дјело и в) ако је до умишљајног лишења живота другог лица дошло у стицају са другим тешким насилним имовинским кривичним дјелима као што су: разбојништво, изнуда (рекет) или бандитизам, где примјењена сила према другом лицу у намјери да се прибави противправна имовинска корист доводи до умишљајног лишења живота другог лица,

2) када је убиство извршено из хулиганских побуда (тачка з.)²⁷⁹. Овдје се насилничко, силецијско понашање којим се напада (угрожава живот или тјелесни интегритет другог лица) на јавном мјесту јавља као побуда, унутрашњи покретач учиниоца да предузме радњу лишења живота другог лица – било лица према коме се учинилац претходно хулигански понашао или другог лица које се ту случајно нашло (посматрач, пролазник) или лица које је покушало да спријечи учиниоца у хулиганском понашању,

3) када је убиство извршено у намјери да се прикрије друго кривично дјело или да се олакша његово извршење или је извршено заједно са силовањем или насилним радњама сексуалног карактера (тачка и.),

4) када је убиство извршено из мотива националне, расне или вјерске нетрпељивости или мржње или крвне освете (тачка ј.) и

5) када је убиство извршено у намјери да се искористе органи или ткива жртве (тачка к.). И овдје побуда учиниоца представља квалификаторну околност. Та побуда се испољава у виду намјере да се друго лице лиши живота како би се искористили његови органи или ткива за пресађивање (трансплантацију) противно законским прописима, било да се ови органи и ткива користе за себе или за другога, са или без имовинске или друге користи.

---

²⁷⁷ А.И.Рарог, Уголовеное право России, Част особеннаја, Москва, 2008.године, стр. 40-41.

²⁷⁸ Д.Јовашевић, Тешко убиство у кривичном законодавству Пољске, Русије и балтичких држава, Страни правни живот, Београд, број 2/2018.године, стр. 85-102.

²⁷⁹ И.Федосова, Т.Скуратова, Уголовниј кодекс Россијској федерации, Москва, 2005.године, стр. 76-78.

ГЛАВА ТРЕЋА

ТЕШКО УБИСТВО ИЗ БЕЗОБЗИРНЕ ОСВЕТЕ ИЛИ ИЗ ДРУГИХ НИСКИХ ПОБУДА У ПРАВУ ЦРНЕ ГОРЕ

1. УВОД

У глави четрнаестој у „Посебном дјелу“ Кривичног законика Црне Горе²⁸⁰, у групи кривичних дјела против живота и тијела, послѣје члана 143. под називом: „Убиство“ у слѣдећој законској одредби – у члану 144. предвиђено је кривично дјело које носи назив: „Тешко убиство“. Ради се о кривичним дјелима која се налазе на првом мјесту у систематици кривичних дјела у кривичноправном систему Црне Горе. Тиме се истиче њихов изузетан значај и вриједност, посебно са аспекта заштите права на живот, које представља најзначајнију личну, али и друштвену вриједност.

Међу облицима испољавања кривичног дјела тешког убиства се издваја убиство из тачке 4. овог члана – лишење живота другог лица из користољубља, ради извршења или прикривања другог кривичног дјела, из безобзирне освете или из других ниских побуда. Овдје се, дакле, ради о противправном и умишљајном лишењу живота другог лица за које Законик прописује поштено кажњавање имајући у виду посебну врсту побуде, мотива²⁸¹ којима се руководио учинилац дјела приликом предузимања радње извршења. Ово кривично дјело, поред основних, конститутивних елемената бића која улазе у састав, садржину сваког убиства, карактерише посебна врста побуде, мотива учиниоца (као квалификаторна околност)²⁸².

---

²⁸⁰ Службени лист Црне Горе број 70/2003, 13/2004, 47/2006, 40/2008, 25/2010, 32/2011, 64/2011, 40/2013, 56/2013, 14/2015, 42/2015, 58/2015, 44/2017, 49/2018 и 3/2020.

²⁸¹ Н.Делић, Побуде учиниоца као квалификаторна околност код кривичног дела тешко убиство, Правни живот, Београд, број 9/2008.године, стр. 139-162.

²⁸² Н.Делић, Воља и намера у српском кривичном праву, Зборник радова, Казнена реакција у Србији, Књига шеста, Београд, 2016.године, стр. 92-116.

Највећи дио излагања на овом мјесту нашега рада ће бити посвећен анализи појма, елемената, садржине, карактеристика, врсте, те облика испољавања остале двије врсте побуде учиниоца које противправном лишењу живота другог лица дају карактер тешког убиства. То су²⁸³:

- а) освета (у оквиру које спадају крвна освета и безобзирна освета) и
  - б) друге ниске побуде,
- у позитивном кривичноправном систему Црне Горе.

Значај проучавања безобзирне освете (укључујући и крвну освету), као и ниских побуда, огледа се у томе што ова опака, насилна кривична дјела (крвни деликти) узимају све већи данак и процентуално се увећавају посљедњих година. На појаву овог облика тешког убиства доприноси низ социо-психолошких фактора, незаобилазних социоекономских утицаја, као и криминално дјеловање појединаца или група²⁸⁴.

Стога ћемо указати на битност утврђивања мотива учиниоца код овог кривичног дјела, што ће нам дати одговор на многа питања и на тај начин омогућити исправну правну квалификацију овог облика тешког убиства. На овом мјесту ћемо такође одређену пажњу посветити појави која је реликт прошлости у виду крвне освете и њених облика испољавања који су проткани кроз облик тешког убиства из безобзирне освете. Наравно, ту су и бројни облици испољавања ниских, бесчасних, дифамних побуда (мотива) који у пракси преовладавају као што су мржња, пакост, нетрпељивост, љубомора, злоба, завист итд.

Посебан значај при томе има крвна освета која је у ранијем кривичном законодавству била изричито прописана као квалификаторна околност кривичног дјела тешко убиство. С обзиром да смо у претходној глави изложили користољубље, односно мотив извршења новог или прикривања раније учињеног кривичног дјела као побуде које усмјеравају учиниоца на предузимање радње извршења кривичног дјела тешко убиство, у наставку ћемо детаљније изложити остала два вида испољавања тешког убиства с обзиром на побуде учиниоца као што су²⁸⁵:

- а) убиство из безобзирне освете и
- б) убиство из друге ниске побуде.

---

²⁸³ Г.Божилковић Петровић, Тешка убиства, Београд, 2011.године, стр.178-194.

²⁸⁴ М.Перовић, Тешка убиства и њихово медијско представљање у Црној Гори, Медијски дијалози, Подгорица, број 26/2017.године, стр. 213-235.

²⁸⁵ Ј.Ћирић, Убиство – мотиви и побуде, Правни живот, Београд, број 9/2001.године, стр. 25-43.

2. КРВНА ОСВЕТА

2.1. Појам и садржина крвне освете

Постојање и значај крвне освете у црногорском друштвеном и правном систему је вијековима осликавано у нормама обичајног права²⁸⁶. Но, с временом крвна освета улази у законодавство, зависно од значаја који јој је у то вријеме придаван. Најстарији правни споменици који су донијети на територији Црне Горе познавали су институт „крвне освете“²⁸⁷.

Законик Обшћи црногорски и брдски²⁸⁸ из 1798. године је био први писани црногорски законски текст који је у циљу очувања слоге и братства између Црногораца и Брђана у петој точки дозвољавао да било ко, може да изврши крвну освету према убици, те да га убије ако би га било гдје у међувремену пронашао. То значи да крвна освета није била кажњавана, већ је напротив дозвољавана и подржавана.

Точка 18 забрањује крвну освету на следећи начин: “за садржати с Приморцима мир и тишину сусједску, које приноси на обје стране взаимну корист и срећу, забрањује се свако самовољство и освета. А што који Црногорац имаде од Примораца искати, то нека иште по путу суда, јер иначе биће подложен кастигу; на исти начин, који би међу нама смутњу чинио или зло у Црну Гору и Брда приносио што се тиче до мртвих главах”.

Васојевићки закон у 12 точкака²⁸⁹ из 1829. (или 1830.) године представљао је следећи црногорски законски текст који изричито познаје институт крвне освете. Тако члан 7. треће тачке предвиђа убиство Колашинца без знања Слатињана када ови држе вјеру са Колашином градом. У овом случају је за кривично дјело била прописана смртна казна – у виду крвне освете или како Закон каже „да се Слатињанима дугује крв“.

---

²⁸⁶ И.Салиху, Убиство у САП Косову и Метохији, докторска дисертација – необјављена, Приштина, 1982.године, стр.171-189.

²⁸⁷ Љ.Јокић, Кривично дело убиства у најстаријим црногорским законцима, Ревизија за криминологију и кривично право, Београд, број 1/2003.године, стр. 101-108.

²⁸⁸ П. Стојановић, Законик обшћи Црногорски и брдски и Законик Данила I, Цетиње, 1982. године, стр. 27-30.

²⁸⁹ Р.Бабовић, Васојевићки закон у 12 точкака, Андријевица, 1997.године, стр.34-43.

Законик Данила Првог²⁹⁰ из 1855. године у одредби члана 17. је предвиђао да „сваки човјек (Црногорац или Брђанин) може слободно да убије (лиши живота) издајника и крвника отечества нашега“. Крвна освета, иако је дозвољена у законом прописаним случајевима, сходно члану 39. се строго забрањује. Наиме, забрањено је да се врши освета не само према кривцу или крвнику, већ и према његовом правом брату. У случају кршења ове забране, за убиство из крвне освете је такође била прописана смртна казна стријељањем као што је прописана за својевољно убиство.

За јатаковање убици, такође је била прописана иста казна као и за убицу (члан 29.). И убицу, односно његовог јатака свако је могао убити без икакве казне (члан 30.), што значи да је дужност сваког Црногорца или Брђанина била да таква лица или ухвате или убију (дозвољена крвна освета), без обзира чији је сродник на овај начин убијен.

Сличне одредбе о крвној освети садржи и Канон Леке Дукађинија. Он потиче из племена Дукађини у пограничном дијелу са Албанијом и биљежи обичајно право које је у то вријеме било једина врста „законског“ права за хришћанска албанска племена и Црногорце, посебно у покушају регулисања крвне освете. Томе у прилог говоре одредбе Канона којима је регулисано кривично дјело убиства из крвне освете у чл. 126, 901, 904, 127, 909, 910, 911 и 914. Тако се сходно одредби члана 128. Канона „крв замјењује глобом“²⁹¹.

Интересантно је да сви остали законски прописи донијети у Црној Гори у 19. и 20. веку (почев од Кривичног законика за Књажевину Црну Гору из 1906. године, Кривичног закона СР Црне Горе из 1977. године и Кривичног закона Црне Горе из 1993. године, као и данашњег Кривичног законика Црне Горе из 2003. године), као ни Кривични законик Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и Кривични законик ФНР Југославије у систему инкриминација тешког убиства не познају облик испољавања кривичног дјела тешко убиство из крвне освете²⁹².

О појму и садржини крвне освете у правној литератури (теорији и судској пракси) је заступано више-мање различитих схватања²⁹³.

---

²⁹⁰ П. Стојановић, Законик обшћи Црногорски и брдски и Законик Данила И, оп.цит., стр. 27-30.

²⁹¹ Ш. К. Ђечови, Канон Леке Дукађинија, Загреб, 1986. године, стр 117-123.

²⁹² Д.Груда, Гусиње и Плав без умира крви, Подгорица, број 22/2017.године, стр. 581-589.

²⁹³ С. Воећт, Ч.Пејовић, Крвна освета: регулисање и управљање сукоба у Црној Гори и другим племенским друштвима, Подгорица, 1998.године, стр.78-94.

Тако Љ. Лазаревић²⁹⁴ сматра да „мотив извршења кривичног дјела убиства може бити крвна освета. Она представља остатак прошлости чији се зачеци сријећу у првобитним људским заједницама која се заснива на принципу приватног талионског кажњавања – око за око, зуб за зуб, у овом случају крв за крв. Сматрало се да је дужност блиских сродника убијеног да га освете на тај начин што ће лишити живота убицу или неко друго, њему блиско лице“. Према овом аутору, „тешко убиство у овом случају постоји када се лишавање живота неког лица врши да би се тиме остварила освета због раније „проливане крви“, тј због раније извршеног убиства или нанијете тешке тјелесне повреде. Убиство из крвне освете постоји и у случају када је смрт која се свети наступила као последица саобраћајне несреће коју је изазвало лице према коме се врши освета или усљед предузимања неке општеопасне радње (изазивања пожара)“.

С обзиром на мотив извршења овог тешког убиства, закључује даље, Љ.Лазаревић²⁹⁵, „као учинилац овог дјела се може јавити само лице које се налази у сродству или у неком другом блиском односу са лицем чија се смрт или тјелесна повреда свети. Освета се у овом случају може вршити према непосредном учиниоцу ранијег злог дјела или према њему блиском лицу – дјетету, родитељу, брату, сестри или брачном другу. За постојање овог дјела није од значаја да ли између извршеног убиства и ранијег дјела због кога се освета врши постоји сразмерност, па се тако због нанесене тјелесне повреде може извршити убиство, због једног убиства може се лишити живота више лица или обратно, за убијеног брата може се лишити живота дијете убице, смрт стрица се може светити убиством брачног друга убице и сл. Суштину овог дјела чини мотив убиства – крвна освета, а свака друга околност може дјеловати приликом одмјеравања казне“.

З.Стојановић и О.Перић²⁹⁶ „крвном осветом сматрају облик освете који је био карактеристичан за прошлост као облик приватне реакције, али се још задржала као реликт обичајног права. Иако појам крвне освете није неспоран, у смислу овог кривичног дјела се може одредити као лишавање живота самог убице или неког његовог ближег или даљег сродника од стране сродника убијеног у циљу освете“.

---

²⁹⁴ Љ.Лазаревић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 83.

²⁹⁵ Љ.Лазаревић, Кривично право, Посебни део, ибидем, стр.83.

²⁹⁶ З.Стојановић, О.Перић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 98.

Крвна освета према З.Стојановићу и Н.Делић²⁹⁷ представља „облик приватне реакције који је карактеристичан за прошлост, али се још увијек задржала као риједак реликт обичајног права. У неким случајевима интенција законодавца није била да убиство из крвне освете не предвиди као тешко убиство, већ се једноставно ради о чињеници да је тај облик убиства постао врло риједак, тако да га не треба посебно прописивати с обзиром да се он може подвести под друге већ наведене квалификаторне околности (нпр.под појам безобзирне освете)“.

Крвна освета се према Б.Чејовићу и В.Миладиновићу²⁹⁸ не мора увијек квалификовати као безобзирна освета. Наиме, „код одређивања појма безобзирне освете одлучујуће треба да буду побуде учиниоца, а оне треба да су себичне и антисоцијалне, једном ријечју ниске“. Слично схватање заузимају и М.Радовановић и М.Ђорђевић²⁹⁹.

И.Симић и М.Петровић³⁰⁰ „под крвном осветом сматрају такву освету при којој извршилац лишава живота неко лице због примитивног схватања о дуговању крви. То је, у ствари, одмазда према лицу за које се сматра да дугује крв или према његовом крвном сроднику. До крвне освете не долази само после извршеног убиства, већ и после наношења тешке тјелесне повреде. По неким схватањима као крвна освета може се третирати само она освета која је учињена убиством због извршеног ранијег убиства или због раније тјелесне повреде при којој је проливена крв. По другом схватању под појмом крвне освете се подразумева свако лишење живота неког лица које је услиједило било због раније учињеног убиства, било због неке, било које тјелесне повреде, па и оне при којој није дошло до проливања крви нпр. унутрашњи прелом ребара или кости руке или ноге и сл. Као дужник крви сматра се не само оно лице које је раније учинило убиство или проузроковало тјелесну повреду, него и његови крвни сродници. При томе неке од тих последица служе као разлог за освету. Ово друго одређење појма крвне освете је прихватљивије“.

Љ.Лазаревић, Б.Вучковић и В.Вучковић³⁰¹ истичу да „мотиви код убиства из безобзирне освете и крвне освете нису идентични, иако у правној теорији има схватања да безобзирна освета обухвата и појам крвне освете. Сматра се, наиме, да се свако убиство из

---

²⁹⁷ З.Стојановић, Н.Делић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 12.

²⁹⁸ Б.Чејовић, В.Миладиновић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 166.

²⁹⁹ М.Радовановић, М.Ђорђевић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр.61.

³⁰⁰ И.Симић, М.Петровић, Кривични закон Републике Србије, Практична примена, оп.цит., стр. 34.

³⁰¹ Љ.Лазаревић, Б.Вучковић, В.Вучковић, Коментар Кривичног законика Црне Горе, оп.цит., стр. 354.

крвне освете не може да се аутоматски сматра као убиство из безобзирне освете: нпр.ако је због убијеног дјетета лишено живота дијете убице, таква освета се не сматра безобзирном. С друге стране, повод за убиство не мора бити крвна освета, већ то могу бити сасвим другачији разлози. Будући да домаће законодавство не сматра убиство из крвне освете тешким убиством као што је раније био случај, није јасно да ли изостављање овог облика тешког убиства полази од чињенице да се крвна освета више не сматра квалификаторном околношћу или се пошло од схватања да се убиство које је извршено са оваквим мотивом може квалификовати као убиство из безобзирне освете“.

Основно је и у овом случају, закључују наведени аутори, да ли се „крвна освета сматра аморалним мотивом тако да је код убиства треба узети као квалификаторну околност (која повлачи теже кажњавање учиниоца дјела) или је пак у том погледу законодавац промијенио свој став. Чињеница је да су ови облици тешког убиства (убиство из крвне освете) све ређи, али да још увијек нису попуно ишчезли. Зато се не види озбиљнији разлог да се одустане од ранијег и дуго времена примјењиваног законодавног става да се убиство из крвне освете квалификује као тешко убиство“.

С друге стране, крвна освета према, Б.Павишићу, В.Грозданић и П.Веићу³⁰² се узима „као примјер безобзирне освете, посебно у случајевима када је она усмјерена према дједи или неком другом лицу које је изван односа који је послужио као повод освете“.

Крвна освета је, према Н.Мрвић Петровић³⁰³, освета „пролирене“ крви, али неријетко и освета за свако друго убиство без обзира на начин његовог извршења, па чак и за претходно нанијету тјелесну повреду која погађа учиниоца или његове блиске крвне сроднике само из једног разлога – зато што припадају истој породици, иако у конкретном случају није уопште дошло до „пролијевања крви“.

Љ.Лазаревић, Б.Вучковић и В.Вучковић³⁰⁴ даље истичу да, „иако крвна освета представља остатак (реликт) прошлости чији се зачеци налазе у првобитним људским заједницама и која се заснива на талионском принципу око за око, зуб за зуб, у свијести народа се сматрало да је дужност блиских сродника убијеног да га освете на тај начин што ће лишити живота убицу или неко друго, њему блиско лице. У цивилизованом и правно уређеном савременом друштву такво убиство се сматра кривичним дјелом, а освета као

---

³⁰² Б.Павишић, В.Грозданић, П.Веић, Коментар Казненог закона, оп.цит., стр. 313.

³⁰³ Н.Мрвић Петровић, Кривично право, оп.цит., стр. 234.

³⁰⁴ Љ.Лазаревић, Б.Вучковић, В.Вучковић, Коментар Кривичног законика Црне Горе, оп.цит., стр. 355.

мотив извршења узима се као квалификаторна околност. При томе овај облик тешког убиства постоји када се лишавање живота неког лица врши да би се тиме остварила освета због „раније проливане крви“ тј. због раније извршеног убиства или нанијете тјелесне повреде. Последица смрти или тјелесне повреде која се јавља као повод за освету може настати из различитих разлога (нпр. у саобраћајној незгоди или усљед нехатно изазваног пожара)“.

Извршење убиства из крвне освете, према овим ауторима, карактеришу „сљедећи елементи: а) мотив за извршење убиства је освета – враћање нанијетог зла истим таквим злом, б) учиниоци овог кривичног дјела могу бити одређена лица – лица која су у сродству или у неком другом блиском односу са лицем чија се смрт или тјелесна повреда свети на овај начин и в) пасивни субјект је одређено лице – освета се може вршити само према учиниоцу ранијег дјела убиства или тјелесне повреде или према њему блиском лицу (дјетету, родитељу, брату, сестри, брачном другу). Уколико би се проширио круг лица која врше освету, односно круг лица према којима се врши освета, мијењала би се суштина овог кривичног дјела, те би слабио и мотив због кога се ово убиство врши. Суштину овог кривичног дјела чини мотив убиства – освета“.

Према М. Карану, „крвна освета у свом праисконском облику представља претходницу и претечу суда. Како у првобитној заједници, тако и много касније кроз вјекове постојала је чврста кохезиона веза између чланова породице, братства или племена. То је значило и постојање јединог начина опстанка групе, али и сигурну и ефикасну заштиту појединца у таквој средини. Уколико би било ко напао на појединца или му пак одузео живот, стварала би се обавеза за чланове заједнице да изврше освету. Тиме је она уједно представљала начин и суд према другоме ко се усуди да прекрши неписана правила“.

Међутим, кроз вјековно њено постојање крвна освета и данас опстаје и јавља се у различитим облицима у савременом друштву. Она је била израз одбране и спаса онда када нису постојале јаке мјере државне репресије. Психолошки посматрано она је значила одлуку, а одлука је доношена тежњом и нагоном унутрашње силе које се осветник ослобађао и доживљао смирење приликом извршења убиства. Тај нагон се јављао као наслијеђени генетски код који је диктирао понашање појединца у групи. Тиме је остварена традиција, религијски посматрано душа освећеног је задовољена, а исто тако и жалост и

туга за изгубљеним братом или братствеником ослобађана. У таквим ситуацијама није се презало ударити јаче и осветити се теже³⁰⁵.

„У тим борбама падало је и старо и младо, велико и мало, мушко и женско, свјесно и несвјесно – ријечју све што се противнички зове и што непријатељу шака падне, јер се противнику ништа није штедјело: ђеца су му убијана, жене одвођене, ђевојке отимане, стока пљачкана, куће паљене, чесме и бунари кварени, усјеви уништавани сваковрсне штете нанесене“³⁰⁶.

Према М. Медаковићу, „овакав начин понашања сријећемо код крвне освете у ранијем периоду. Из тога видимо колико је жешћи нагон постојао и колико је требало да се појединац и братство задовољи“³⁰⁷.

Према Б. Вуковићу, „током времена полако се мијењао начин крвне освете и то у облику крвне освете и њене сразмјере, јер и сам нагон и психичка тежња осветника ограничаване су моралним обавезама. На тај начин осветник се понашао у складу са „обичајем“ да се не осрамоти при освети, како себе, тако и свог братственика. У тим случајевима је његов нагон умириван при извршењу освете у оноликој мјери колико је било потребно и реципрочно“³⁰⁸.

Према В. Голубовићу, „дуго времена у Црној Гори примјењиван је талионски принцип. Са развојем обичајног права, крвна освета која је била врло широк појам, ограничава се принципом тзв. талиона“. Међутим, овај метод се временом губио, а „накнада причињене повреде“ је вршена осветом. Тиме је она прерастала у племенске сукобе³⁰⁹.

Чест обичај у Црној Гори био је и „чување крвавих кошуља“. Обично су их чували братственици или други рођаци и с времена на вријеме износили би их испред братственика чиме би се стварао нагон за осветом и за „прањем љаге“ са цијелог братства. При освети се најчешће бирао виђенији човјек, јер уколико је убица слаб и невиђен човјек, он није био за освету. Неписано је било правило тога времена да су обично убијани знаменити људи из другог братства (барјактар, племенски капетан, сердар, војвода и сл.),

---

³⁰⁵ М. Каран, Крвна освета, Београд 1985. године, стр. 142-147.

³⁰⁶ И. Јелић, Крвна освета и умир у Црној Гори и Сјеверној Албанији, Београд, 1926. године, стр. 4.

³⁰⁷ М. Медаковић, Живот и обичаји Црногораца (репринт из 1860), Београд 2001. године, стр. 112-116.

³⁰⁸ Б. Вуковић, Убиства из освете (меланхолија и манија жалости), Подгорица 1994. године, стр. 96-97.

³⁰⁹ В. Голубовић, Убиства у Црној Гори, оп.цит. стр. 21.

како би ударац другој страни био што тежи и јачи. Ово доба крвне освете називамо „крвном осветом у херојско вријеме“, односно постојао је респект и поштовање.

Крвна освета је у то вријеме имала одлику санкције, а санкцију је извршавао појединац. Тиме се посебно указивало да се поново нико не би усудио нешто слично направити, а све је то зависило од права јачега или пак, оних слабијих који су се морали светити. „Само доношење одлуке ко ће се осветити и како, исто тако која ће жртва бити изабрана да се над њом изврши крвна освета, било је искључиво на мушким главама припадника братства и таква одука се морала поштовати“³¹⁰.

Према М. Карану, „жене су ријетко извршавале освету, али „само, ако је дошло до погибије брата, сина или мужа у случају када није постојала могућност да то уради мушка глава. Оне би тада носиле оружје и биле би хероине свога доба на које се у Црној Гори гледало као на мушкарце, са великим поштовањем“³¹¹.

Према М. Перовићу, „као вид психолошког и социолошког гледања појединца према маси може се истаћи да је освета била извршавана јавно да свако види, када су одржавани неки скупови или сл. Освета је морала бити часна, при чему је супротна страна позивана да очекује напад – односно освету. Исто тако убијени се остављао да лежи на леђима, како се не би ни мртвом укаљао образ и част, како њега, тако и његових живих сродника. Освета се није никако могла извршити у манастирима, црквама, црквеним саборима, у кући на свом имању, у кући свог пријатеља и сл“³¹².

Развојем државе и њеним јачањем приватна реакција у облику „крвне освете“ постаје забрањена и кажњива. Држава преузима кажњавање учинилаца кривичних дјела чиме се зауставља лавина крвних освета, које представљају опасност за друштво у цјелини. Доносе се закони којима се сузбија крвна освета и она постаје забрањена радња, а њени актери се строго кажњавају.

Према В. Пешићу, „два значајна момента који су били покретачи освете у Црној Гори јесу: а) религиозност и б) социјални и морални елемент. Религиозност, иако у незнатној мјери изражена код Црногораца, ипак је постојала као водила која је указивала да душа убијеног лута и да не доживљава смирај док се освета не изврши. Социјални и

---

³¹⁰ С. Трајановић, М. Гајић, Крв и умир код Срба и Арнаута, Београд, 1901. године, стр. 14.

³¹¹ М. Каран, Крвна освета, Београд, 1985. године, оп.цит. стр. 91-92.

³¹² М. Перовић, Тешка убиства у кривичном праву Црне Горе (семинарски рад, Правни факултет), Ниш, 2015. године, стр. 28.

морални елемент значи, осветити се, не остати изолован и понижен од заједнице, остати достојанствен и очувати образ својих предака³¹³.

Постоји више основних облика крвне освете. Можемо их подијелити на оне које настају под психолошким утицајем као и оне који настају усљед социолошких фактора³¹⁴:

а) крвна освета блиског сродника извршена под тежњом психолошких нагона, као и усљед притиска социјалне средине,

б) крвна освета извршена послије краћег или дужег периода,

в) крвна освета извршена послије нанијете тјелесне повреде, односно моралног понижења,

г) крвна освета извршена поводом повреде части и морала дјевојке,

д) крвна освета извршена послије обећања дјевојке за удају и њеног одустајања,

ђ) крвна освета извршена наочиглед јавности из култа поштовања морала и части,

е) крвна освета обављена уз традиционално прослављање (пуцњаву) и

ж) крвна освета уз обичајно понашање, позивање крвника прије освете и сл.

Као најновији облик овог реликта крвна освета се јавља послије обрачуна криминалних група, када долази до обрачуна између породица и страдања у међусобним обрачунима крвних сродника.

Без обзира о ком облику освете се ради она укључује: моралне, религиозне, психолошке, социолошке и друге црте код извршилаца овог прастарог реликта прошлости³¹⁵, па и данас представља мултидисциплинарни недовољно изучени феномен.

---

³¹³ В. Пешић, Криминолошка истраживања (Крвна освета – истраживачки пројекат), Београд, 1981. године, стр. 498-503.

³¹⁴ Н.Голубовић, Феномен крвне освете у Црној Гори, Перјаник, Подгорица, број 21/2009.године, стр. 127-135.

³¹⁵ С.Ђурић, Извори за истраживање крвне освете на Косову и Метохији, Социологија, Београд, број 2/1995.године, стр. 175-196.

2.2. Карактеристике крвне освете

Према З. Стојановићу, „кривично дјело убиства из крвне освете представља облик тешког убиства, од најстаријих времена, било да је ово кажњиво дјело прописано обичајним или законским правним прописима. При томе није од значаја да ли је овакво лишење живота изричито у закону, с обзиром на крвну освету, прописано као квалификаторна околност или се крвна освета подводи под појам „безобзирне освете“. Извршење убиства из безобзирне освете представља такво кривично дјело, које је састављено од два обавезна елемента. То су: а) извршење убиства из освете – да је убиство извршено из освете, значи да је зло нанесено према неком лицу или према неком њему блиском лицу, у случају када је ово лице претходно извршило неко зло на штету учиниоца овог дјела и б) испољена безобзирност на страни учиниоца дјела у вријеме извршења дјела – безобзирност учиниоца се огледа у различитим сегментима, па ћемо навести неке од њих. Безобзирност би се испољила у случају да неко лице издржи казну послије правноснажне пресуде за неко претходно убиство, и послије тога буде убијено од стране лица које врши освету. Поред тога, безобзирност би се огледала и у протеклу времена, уколико би се освета извршила послије дугог низа година. Коначно, безобзирност би се могла утврдити и у случају када се освета изврши према неком лицу које нема никакве везе са претходним убиством и сл“³¹⁶.

Према М. Перовићу, сам „појам освете представља задовољење или потребу која постоји у свијести човјека да узврати на већ нанесено зло. Освета или обична освета представља облик освете гдје је сразмјера између претходног зла и зла које се наноси једнака. У томе се огледа и основна разлика са безобзирном осветом коју карактерише несразмјера у нанесеном злу, гдје је изражен егоизам, себичност и равнодушност према туђим добрима. Суд у сваком конкретном случају утврђује околности да ли се при лишењу живота другог лица ради о освети или о крвној освети или о безобзирној освети. Обична освета односи се и на крвну освету. Међутим, крвна освета се јавља и као облик безобзирне освете. Освета се може јавити и послије нанесене повреде, када се том лицу узврати истом мјером. То указује да постоји више облика испољавања освете, при чему је

---

³¹⁶ З. Стојановић, Коментар Кривичног законика, Подгорица, 2010. године, стр. 332-333.

основна подјела на: а) обичну освету и б) безобзирну освету. Крвна освета као реликт прошлости може се испољити у облику кривичног дјела освете или кривичног дјела безобзирне освете у зависности од сразмјере нанијетог зла³¹⁷.

Основна карактеристика крвне освете је уништење људског живота, као одговор на претходно извршено убиство (тјелесну повреду). То је намјера коју сачињава планирање и дуго припремање за извршење циља. Овдје постоји јак психички нагон који код извршиоца ствара тежину која кулминира ослобађањем тог терета при извршењу убиства када извршилац доживљава олакшање. Овдје су битни и утицаји социјалне средине, што заједно чини компактно дјеловање унутрашњих и спољних фактора на учиниоца.

Према Г. Божиловић Петровић, „значајна црта личности извршиоца јесте одлучност, будући да је овдје јако изражен умишљај учиниоца. Посљедица дјела у виду лишења живота мора наступити по сваку цијену, а извршиоца карактерише упорност, истрајност и одлука да се изврши освета. Поред одлучности овдје је изражена и храброст извршиоца“³¹⁸.

„Ову личност такође карактерише егоизам, себичност и антисоцијалност“³¹⁹.

Извршилац се често не каје за извршено кривично дјело и остаје при томе. Освета је карактеристична за веома ријетка друштва, а очигледно је везана за она подручја и земље, гдје је дуго имала моћ патријархална организација друштва, што је чини специфичном на различите начине тумаченом друштвеном појавом. Повод и мотив за извршење убиства из крвне освете је различит од случаја до случаја, некад је било довољно да се изврши физичко повријеђивање другог, да је проливена крв или слично. Све је то стварало унутрашњи нагон код човјека да изврши обавезу освете, у том тренутку долазило је до ослобађања напетости коју је човјек трпио до тада. Мотив извршења кривичног дјела, био је извршити кривично дјело, узвратити, одговорити на нанесено зло.

Према З. Стојановићи и М. Шкулићу, „некада се одговарало већим злом него што је нанесено зло. Па тако, нпр. због повреде одговарало би се већим злом што би представљало кривично дјело убиства из безобзирне освете. Уколико би се реаговало повредом, лицу које је претходно нанијело исто повреду, тада би мотив учиниоца био значајан при одмјеравању казне, док код кривичног дјела убиства мотив са осталим

³¹⁷ М. Перовић, Тешко убиство и њихово медијско представљање у Црној Гори, оп.цит., стр. 213-235.

³¹⁸ Д. Божиловић Петровић, Тешко убиство, Београд, 2011. године, оп.цит., стр. 261-262.

³¹⁹ Ј. Таховић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 43.

околностима добија на значају, при квалификовању тешког убиства као кривичног дјела учињеног из мотива безобзирне освете, у ком случају овај мотив представља квалификаторну околност извршеног кривичног дјела. Мотив настаје у тренутку када неко лице претрпи неко зло или буде лишено живота њему блиско лице, па он одлучи да се освети и задовољи његово унутрашње осјећање³²⁰.

Према В. Голубовићу, „сентимент самопоштовања представља, углед лица у социјалној заједници гдје живи. Сентимент самопоштовања, обухвата нпр. осјећања, солидарност, аспирације, емоције. Од њега ће зависити стабилност личности, његов карактер. Уколико емоције, солидарност и аспирација нијесу усклађени, долази до стварања мотива освете који је производ, психичких унутрашњих обиљежја личности“³²¹.

М. Перовић сматра да се „развојем друштва од првобитне људске заједнице, па до настанка првих држава, уочава да је човјек на удар зла одговарао истим или већим злом, сматрајући обавезом према живим и мртвим, одбрану части, образа чојства и људског достојанства путем освете која би подразумевјевала одузимање туђег живота као одговор на претходно одузимање нечијег живота. Просута крв значила је обавезу блиског сродника као обављање свете дужности, па макар и никад не дошло до умира крви. Овај реликт (као појавни облик тешког убиства стар је у Црној Гори, колико и сама држава). Цетињски владари, некад из духовне, касније из свјетовне власти, тражили су начине да сузбију ову самовољу или самозаштиту појединаца, братства и племена. Но, и поред тих вјековних настојања власти крвна освета и данас постоји на овим просторима. Истина, она је одавно законски сузбијена и стављена ван снаге као реликт прошлости. Ипак ова појава и даље живи у народу као усуд прошлости. Чинећи добро свом народу цетињски владари уочавају да највећа опасност баш пријети у њој. Све до тада крвна освета у Црној Гори је егзистирала уз извјесна правила обичајног права која потичу још из прадоба људског друштва. Црногорски народ племенски организован, слободан у својим одлукама – „сви су једнаки међу једнаким“, и прилике у којима је опстајао трасирале су пут обичајном понашању, а нарочито крвној освети као моралном и опаком чину појединаца и племена у црногорском друштву. Овакве и сличне поступке сријећемо иначе још на подручју Сјеверне Албаније, у дјеловима Италије (Сицилија) и на Корзици“.

---

³²⁰ З. Стојановић, М. Шкулић, В. Делибашић, Кривично право (материјално, процесно, извршно), Београд, 2018. године, стр. 148.

³²¹ В. Голубовић, Убиства у Црној Гори, оп.цит., стр. 144-146.

У првом реду, осветник у смислу „враћања крвине“ је морао бити лице из братства убијеног, достојан чина освете, частан човјек који неће прекршити обичајно право и понашање свог народа. Као први знак освете, устројено је правило да ће „пуцати преко гроба убијеног или чувати крваву кошуљу“, и на тај начин дати до знања свима да ће освета бити извршена. Освета се извршавала на достојан начин како доликује човјеку и јунаку, па се тијело убијеног није смијело масакрирати. Такође, постојала је забрана да се никако ни по коју цијену не смеју одузимати ствари од убијеног, јер би то значило бруку за братство или за племе. При извршењу освете, осветник би прилазио испред убице свог сродника и повиком назначио да је испред њега и да му даје шансу да се брани од њега. Напад никада није извођен с леђа из разлога, да би жртва знала да ће бити нападнута. Самим тим освета је представљала и чин части и образа, па се никад није смјела убити жена, чак и ако је и она учествовала у ранијем убиству³²².

У предању се може наћи много свијетлих примјера у Црној Гори гдје је сестра у много случајева светила свог брата, али при томе никада жена није убијена у освети. Исто тако дјеца жртве су била изузета од освете. Поред тога, заштићена су била и црквена лица, па је извршење крвне освете на скуповима при манастирима или црквама, обичај изричито забрањивао. На исти начин, гост у кући се такође никада није смио убити, па чак и ако је био крвник те куће.

„Навешћемо један од таквих примјера из црногорске историје који се десио 1858.године на Граховцу. Сердара Јоко Кусовца су другови носили да законаче у кући сердара Андрије Перовића. Но, пре тога је сердар Кусовац по налогу књаза Данила убио Стевана, сина Андрије Перовића. То значи да је Кусовац био дужник крви овој кући. Марија Перовић, жена сердарова, прихвати госта Кусовца и на питање путника намјерника: „Да ли можемо законачити са рањеником?, она одговори: „Што зборите, браћо? Нека су срећне ране граховском побједнику!“.

А онда упита: „Како се зове рањеник?“.

Отворише се врата, уђе Марија, носи кафу и упита рањеника: „Како је...“.

„Чија је ово кућа?“ – упита Кусовац.

---

³²² М. Перовић, Тешко убиство у кривичном праву Црне Горе (семинарски рад, Правни факултет), оп.цит., стр. 25-28.

„Ово је кућа сердара Андрије Перовића. А постеља у којој лежиш је мога сина, Стевана, којег си убио у Цариграду“. – одговори жена.

„А јеси ли ти, Марија?“.

„Јесам“.

Кусовац окрену поглед на другу страну.

„Донијела сам ти кафу. Ако не можеш држати шољу, ја ћу ти је принијети“.

Отворише се врата и у собу уђе један земљак сердара Кусовца.

„Одмах ме носите!“ – повика Кусовац.

„Неће“ – каже Марија³²³.

Сјутра дан, пошто су се одморили, војници кренуше са рањеником, а мајка Стевана Перовића рече:

„Данас, ја у теби видим само рањеника, јунака са бојног поља. Као таквоме, припада ти што си ушао у ову кућу и што лежиш у тој постељи, а када оздравиш, тада си већ друго, убица Стевана и мој крвник“³²⁴.

То значи, да се нијесу смјела прекршити обичајна правила никако, јер се гост у кући није смио убити, као ни на имању или у планини, све док је био на земљи која припада дужнику освете. У наведеном примјеру видимо како је мајка дочекала крвника свога сина, честитала му ране по старом црногорском обичају, указујући при томе поштовање принципа части и образа у оваквим случајевима.

Крвна освета вршена је из различитих разлога³²⁵. Основни мотив вршења крвне освете је убиство блиског сродника. Поред тога, крвна освета се вршила и у другим случајевима, усљед отмице ђевојке, честих сукоба у планинама око пашњака, усљед љубоморе, уколико обећана ђевојка није удата на обећано мјесто и сл. Разни мотиви чинили су крвну освету јединственом, јер се морало поштовати обичајно право људи и част појединца и братства. О крвној освети писали су многи савременици тога доба.

Према Симу Матавуљу, „Крвна освета јесте специфичан појам, везан само за поједина подручја, њом су се бавили писци, научници, пјесници и други. Крвна освета представља реакцију човјека који је храбар, односно јунак, али сматра да то није паметан

---

³²³ Б. Вуковић, Култ рањеника у Црној Гори, Подгорица, 1997. године, стр. 20.

³²⁴ Б. Вуковић, Култ рањеника у Црној Гори, ибидем, стр. 20.

³²⁵ Ђ.Пјанић, Крвна освета и умир у Црној Гори и дијеловима Сјеверне Албаније, Лучиндан, Подгорица, број 38/2011.године, стр. 94-98.

јунак, односно да се код њега истиче само храброст³²⁶. Алберт Манфред је написао књигу „Наполеон Бонапарта“ у којој наводи за самог Наполеона, који је по поријеклу Корзиканац, а Корзиканци имају „право на освету“, на што је и он имао право, али га није желио користити. „Саличети, као што видиш, ја сам ти могао нанијети исто зло као ти мени и да сам тако поступио, ја бих се само светио, док си ми ти нанио зло, иако те ја ничим нисам увриједио. Ко је поступио боље, ти или ја? Јесте, ја сам могао да ти се светим, али ја то нисам урадио“³²⁷.

У ранијем периоду је крвна освета била устаљена појава у Црној Гори и сјеверној Албанији, али и на Сицилији и Корзици, с обзиром да на овим мјестима људи живе сличним животом племенске организације, братства. Сматра се да овај начин живота представља и главни узрок за извршавање освете, јер се традиција, част и морал на овом нивоу живота морају поштовати. Често је у Црној Гори долазило до освете између самих племена, узроци зађевица најчешће су биле испаше, засади, усјеви, често је долазило до обрачуна, ако је стока похарала туђу њиву. Такође је долазило до обрачуна између братстава, уколико би муж потјерао жену, знамо по старом обичају, супружници би се узимали по договору родитеља, који су били велики пријатељи. Уколико би дошло до свађа, раздвајања између супружника, муж би потјерао жену, па би онда могло доћи до сукоба између братстава и цијелих племена.

Уколико би дошло до крви између братства и опасности од непрекидног убијања и уништења мушких чланова цијелих братстава, дошло би до формирања одређених група угледних људи који би учествовали у „умиру крви“. Одлуком угледних чланова бираних из племена, давала би се накнада оштећеној страни, накнада за крвнину, оштећена страна би тражила пушку којом је убијен члан њене породице, односно братства. Било је случајева да се није давала никаква надокнада, него је вршен чист „умир крви“, односно братимљење или прихватање кумства, што је значило прекид између зараћених страна. Ово је значило умиривање крви, а тиме се смиривала страст убијања, а угледни људи који су учествовали у умиру представљали би једну врсту обичајног народног суда чије су се одлуке морале поштовати. Постојало је више врста умира крви: „добровољни умир, присилни умир од стране заједнице, присилни умир од стране државе и присилни умир од

---

³²⁶ С. Матавуљ, Десет година у Мауританији, Београд, 1953. године, стр. 175-193.

³²⁷ А. Захаровић Манфред, Наполеон Бонапарта, Београд, 1975. године.

стране држава. Највреднији је ипак, добровољни умир, јер је он и психолошки најваљанији, најизгледнији, такође³²⁸.

Крвна освета³²⁹ карактерисана је на више начина, као освета која представља примитивно понашање. Примитивизам би се могао огледати код народа који нису прошли путеве братства, племена. Такви путеви су уједно представљали и смјернице понашања појединаца и група. На тај начин стварало се поштовање међу људима, њихово међусобно морално и часно одношење, а то је доводило до очувања заједнице. Црна Гора, специфичан терен, како географски и климатски, уз суров живот у планинама, захтијевао је посебан начин очувања и постанка. Тешко је схватити морал код Црногораца, презиме, преци, титула коју носи, а образ изнад свега, нема ни презимена ако нема јунаштва, нема јунаштва ако нема ратова, а то је све што је научило овај народ да брани све што је свето.

Други би рекли примитивизам, што знају од кога су и ко су, а не би било примитивно у модерном времену знати чак и за животињу, од кога и какав је педигре. Мишљења могу бити различита. Зато треба приступити и рећи забрањена је крвна освета. Понекад је потребно приказати њену опасност у друштву, осматрити и оштрицу са друге стране. Наиме, мала казна и репресија од стране државних органа производи и опет васкрсава крвну освету која се опет мора спријечити снагом државне принуде. То је логично јер је људски живот изнад свега, па његова мјера некад не може бити мала казна, и на тај начин произвешће се крвна освета која је већ нестала у историјско-правном развоју друштва. „Стари Црногорци су говорили – ко се не освети - тај се не посвети“³³⁰.

Кривци су се често скривали и бјежали на туђу територију, то је најчешће била Турска и Млетачка република. „Но, кривци су често бјежали у Турску, па је фактичка могућност кажњавања била сведена на најтеже злочине који радикално атакују на основне племенске вриједности“³³¹. Зато Законик Обшћи Црногорски и брдски обавезује сваког Црногорца и Брђанина да одбјеглог убицу ухвати ако је у могућности или га убије исто“ – колико и они којему је он брата убио“³³². Значи, ово се односило на убицу који би се крио, па се негдје појавио, тај ко га је видио могао га је убити ако је знао за претходно.

---

³²⁸ М. Каран, Крвна освета, Београд, 1985. године, стр. 54.

³²⁹ Н.Голубовић, Феномен крвне освете у Црној Гори, Црногорска ревија за кривично право и криминалну политику, Подгорица, број 2/2008.године, стр. 101-115.

³³⁰ С. Мариновић, Казнена историја Црне Горе, Подгорица, 2007. године, стр. 219.

³³¹ С. Мариновић, Казнена историја Црне Горе, ибидем, стр. 443.

³³² Б. Павићевић, Законик Петра I Петровића, Стварање црногорске државе, оп.цит., стр. 393-398.

Обично спорови су настајали различито, један од повода је био у вези одвођења ђевојке која је већ била обећана и заручена, па је дошло до убиства у овом случају – „убише Мирковићи Ћетка Томашевића“³³³. Виновници убистава су кажњени, јер се створио велики ланац убистава, па им је запријеђено строгим казнама, односно „ископањима њихових кућа“ (убијањем свих чланова породица). Пошто је долазило веома често, до великог броја убистава Петар I био је на мукама и живио у веома мучном времену, требао је смирити узбуркана племена и ратовати против љутих отомана, па се у једном говору обраћа Подгоранима. „Тражећи да се измире, ако то неће... да Бог да и сила божја да му се смути његов мозак и све његово да погине и да му се његов дом истражи“³³⁴.

Крвна освета је с временом јењавала, иако се она у појединачним случајевима и даље задржавала широм Црне Горе. Од казне која их је чекала за освету нису били поштеђени ни сенатори, војводе, а ни сви они који би се огријешили о земаљске законе. Један од неријетких примјера је и случај „сенатора Андрије Калуђеровић“³³⁵. Наиме, и даље је крвна освета постојала као морални кодекс и траг од старих Црногораца. Тако је почињало велико убијање коме није било стало до краја, па се дешавао велики број погибија.

2.3. Крвна освета и психолошко стање учиниоца кривичног дјела

Крвна освета³³⁶ се може посматрати на више начина од стране криминологије, социологије, филозофије, медицине, психологије, права, етике и др. Но, ниједна наука није дала њено појмовно одређење. Чак и законска регулатива не даје дефиницију крвне

---

³³³ С. Мариновић, Казнена историја Црне Горе, оп.цит., стр. 445.

³³⁴ Ч. Вуковић, Фреске на камену са предговором, Петар I Петровић Његош (мај 1824), Подгорица, 1966. године, стр. 275-276.

³³⁵ Ј. Миловић, Погибија и освета Андрије Калуђеровића, Историјски записи В, Цетиње, 1950. године, стр. 174-178.

³³⁶ М.Шћепановић, О крвној освети – кривичноправни прилаз, Подгорица, 2003.године, стр.56-83.

освете. Правна теорија, као и судска пракса је најчешће подводе под појам безобзирне освете. При томе што је безобзирно при освети, законодавац не одређује³³⁷.

Нормално је да у случају смрти блиског сродника наступи велика жалост и тешко психичко стање. Тај унутрашњи сукоб и средина од споља врше психички утицај на стање свијести појединца. При томе треба имати у виду да неко са стране и ван Црне Горе има другачији поглед на „просуту крв“, без обзира на жалост и губитак живота, који ће се манифестовати код других народа³³⁸. У Црној Гори тај осјећај је увријежен генетски и човјек се не може помирити са тим. Ово нарочито у случају ако је дошло до „ископања“ – односно прекида лозе презимена. У том тренутку психички моменат одлуке је много јачи и извршилац кривичног дјела убиства који „враћа крв“ руши све препреке пред собом и тежи извршењу деструктивног циља, односно уништењу људског живота по сваку цијену, па макар погибију свог потомка наплатио, са два или више убиства, независно од крвника.

Крвна освета³³⁹ је у кривичном законодавству регулисана у облику тешког убиства из безобзирне освете. Ту се поставља питање што је то безобзирна освета? Учињети нешто без обзира, али дуговати крв неком са психолошке стране гледишта, значи постајати разлог, неко је изгубио живот и њега нема, убица је жив или је у бјекству или у затвору, али живот се не може надомјестити. Када се све то надовеже на личност човјека, његов темперамент, патријархално васпитање, жалост за изгубљеним сродником настаје врхунац и долази до извршења освете.

Црна Гора представља подручје на вјетрометини Балкана, слободна тачка окружена непријатељем, пријетња њеном уништењу. Самим тим њено очување као државе представљао је опрез, спретност у сваком тренутку ударити на душманина, а све из разлога спаса свог народа и колективне самоодбране. Тиме се стварао морал у народу, обавеза у одбрани домовине.

„Судски и медицински гледано, крвну освету треба проучавати као реакционо убиство вољене особе. Термин реакције потиче од латинског глагола реагере или агере, што значи учинити, дјеловати“³⁴⁰.

---

³³⁷ М.Каран, Психолошка природа крвне освете, Београд, 1971.године, стр.109-125.

³³⁸ М.Ђуричић, Чиниоци крвне освете код Албанаца, Анали Правног факултета у Београду, Београд, број 6/1993.године, стр. 687-692.

³³⁹ Н.Голубовић, Убиство из крвне освете у Црној Гори, Правни живот, Београд, број 9/2005.године, стр. 233-247.

³⁴⁰ Б. Вуковић, Култ рањеника у Црној Гори, оп.цит., стр. 77.

Тако долази до схватања да губитак сваког појединца значи истовремено велику жалост у братству или племену као колективној заједници. То је производило мржњу, жељу за осветом, такав нагон, као нагон реакције на одбрану сваког свог члана. Честа братственичка повезаност и осјећај жалости за изгубљеним братствеником, значио је свету обавезу крвне освете. На тај начин у психи појединаца у братству стварало се олакшање и смиривање нечега напетог у самој личности. С обзиром да је то значило и очување, то је и разлог зашто се та ратоборност и жеља за осветом јављала у мањим народима који су имали племенску организацију. Тај психички бол за изгубљеним сином, братом, братанићем, можемо поткријепити и једним примјером:

„Жао ми га је, па сам дошао да га замијеним. Ево мене мјесто њега, па удрите, ако то икако може“³⁴¹.

Овим примјером жели се приказати колико је бол и жалост код стрица која се јавља и улаже свој живот за замјену његовог живота. Наиме, радња се дешава 1917. године кад Аустроугари стријељају на Богетићима сараднике црногорских комита. Том приликом Петко Спасојев Ускоковић замјењује свог братанића Крста на стрелишту. Код појединаца се јавља, као и код осталих братственика, емоционални мотив, а тај мотив је убити, осветити, извршити нешто, јер нашег сродника нема. Док се убица налазио у затвору појединци сматрају да није праведно да је један жив и макар у затвору, док је други под земљом. То је доводило до приватне реакције и револта који кулминира осветом. Тај емотивни нагон, жалост за изгубљеним сродником производи тежину одлуке и извршење овог опаког кривичног дјела.

„Губитак оца у рату за црногорску дјецу представља губитак вољеног објекта чиме се ствара основни услов за настанак депресије“³⁴². Настанком ове врсте депресије, а она није мала, толико вјекова генерације су остајале без очева, самим тим они су постајали депресивни без обзира на њихов израз лица, њихова ћуд се мијењала а бијес у њима кибио, па су тежили за осветом, све је то трајало до Другог свјетског рата, а наставило до данашњих дана преносећи га у генетском коду. Пошто је мајка била светиња у том патријархалном друштву, она је преносила обавезу на дјецу као да је отац жив, на тај начин јављао се супер его, како код појединца, тако и племена, радити што је свето, од

---

³⁴¹ С. Шкулетић, Дошао сам да га замјеним, „Побједа“, Титоград, 21. март 1979. године.

³⁴² Т. Баковић, Депресивни оптимизам Црногораца, Београд, 1977. године, стр. 91.

својих мајки слушају причу о својим храбрим прецима који су часно пали за слободу. То није празна прича како би се рекло у неком народу, то производи очување овог народа, очување образа, части појединца и племена. Урадити као појединац лоше, значи урадити нешто што кида образ братству, племену, народу, па и самим тим виша израженост колективног супер-ега. Тај супер-его у виду племенског да се примијетити, племена потичу од свог родоначелника (нпр. Пипо, Брато итд). Све је потчињено угледу, части, образу, братства и племена, чак и лични интереси.

Амбиваленцију Црногораца смо најбоље могли оцијенити кроз крвну освету, последице умира крви постају највиши пријатељи, побратими, кумови. То можемо видјети у сљедећем примјеру: „Уколико између побратима дође до непријатељства оно је исто толико јако као и пријатељство“³⁴³. Овим се описују контрасти који преовладавају код Црногораца за прелаз из једног психичког стања у друго, таква амбиваленција доводи до брзе реакције оштрог реаговања и доношења одлуке да се врши крвна освета одмах и сад, па макар и по цијену живота свога.

Према Т. Баковићу, „Црногорци као племенски народ имају велики зор, нарцисоидни су, воле себе, диче се, истичу се, не то због тога што су на просјеку највисочији народ у Европи, него због тога што су од куће, таквог братства, не смију узмакнути, ником се помјерити. Понос који носе не да им да омаловажавају непријатеља. Напротив, чак га величају. Све су ту добре и лоше особине, али та нарцисоидност у одређеном тренутку ствара депресивност, брзо се доноси одлука и долази до исхитреног дјеловања када се врши убиство. Из истог разлога врши се освета, тако поносно и са уживањем, ослобађајући се на тај начин напетости. Црногорац је такав и тако ће урадити, не да се хвале покољења, него он осјећа обавезу према братству као колективу“³⁴⁴.

Код Црногораца сријећемо и потребу за гратификацијом, како наводи Тодор Баковић³⁴⁵ у књизи: „Депресивни оптимизам Црногораца“: „Ова потреба за гратификацијом, тако карактеристична за депресивце, испољава се код Црногораца у сублимираном облику као стварна тежња за храброшћу, јунаштвом, добротворством и поштењем којим прибављају и обезбјеђују љубав и поштовање спољње средине, толико потребне депресивцу“. Овим примјером може се показати јунаштво и храброст, те

---

³⁴³ Т. Баковић, Депресивни оптимизам Црногораца, ибидем, стр. 101.

³⁴⁴ Т. Баковић, Депресивни оптимизам Црногораца, ибидем, стр. 106-110.

³⁴⁵ Т. Баковић, Депресивни оптимизам Црногораца, ибидем, стр. 111.

црногорска одлучност у рату. Наиме, у периоду 1876-1878. године у вријеме ратовања са Турцима, за двије године, изузимајући на десетине великих битака, нанешени су огромни губици и то: 51.692 мртвих, рањених 41.355, заробљених 11.331 турских војника³⁴⁶.

Ово је само једна коцкица из мозаика црногорских ратова, па је тај облик депресивности створио храброст која се вјековима очувала у Црној Гори. Како се ствара на колективном нивоу, стварала се и на племенском, братственичком. Тако ваља поменути, не испуштање алај-барјака и крсташ барјака у борби. Наиме, знала су цијела презимена да изгину, али се барјак није пуштао из братства. Тај облик депресивности изражавао се и кроз појединачну жељу за истицањем, па су појединци далеко од фронталне линије у дубини непријатеља тражили дужника крви, тако на тај начин вршећи крвну освету на туђој територији, коју нису смјели, због законских забрана у вријеме мира.

Према Т. Баковићу, апотеоза смрти код Црногораца је веома изражена: „Да живјети значи умирати и да послије смрти, остаје неки животни принцип, у неку руку душа који преживљава све организме, не само човјека“³⁴⁷. Црногорац се лако одлучује на смрт, радосно улази у окршај, памтиће га покољења, чека га живот послије смрти. У ударима црногорске војске на Скадар 1912. године, у једној од јединица, пита командир: „Морамо сјећи жице, ко ће то урадити?“ Цио батаљон једногласно виче ја, то се ријетко гдје сријеће, то је тај вид депресије, умријети часно да те сви виде да си први. Све то производи код појединаца да у тренутку извршења освете уради чин убиства часно, без масакрирања, одлучно и хитро, чак и ако зна да је у безизлазној ситуацији, да се гине, одлучује се на корак, извршити свету обавезу, умријети данас или сјутра, не значи ништа, али његов морални лик осветника помињаће се дуго послије његове смрти. Погинуо је часно, извршио је обавезу, сад је ред на сљедећем братственику да свети њега. Али жеља је испуњена, он је изнад свега, дивиће му се витезови, остварено је оно зашто је живио“.

Према Т. Баковићу, „утицај депресије на личност у Црној Гори је веома изражен. Црногорац као депресивна личност се рађа, односно то стиче кроз све фазе живота, наслеђује у генима од својих предака. Његов лични его слуша супер его неког ко је вођа у братству и племену и потчињава се не личном супер-егу, него супер-егу колектива. Он по

---

³⁴⁶ Т. Баковић, Депресивни оптимизам Црногораца, ибидем, стр. 111.

³⁴⁷ Т. Баковић, Депресивни оптимизам Црногораца, ибидем, стр. 127.

одлуци старјешине извршава задатак, а исто тако слуша свој супер-его у одређеним тренуцима. Ако сматра да је понижен, одступиће од правила братства и племена, тако на примјер, ковачи у Црној гори су били ријетки, односно није их било, људи су долазили са стране и обављали све послове. Обично Црногорци су сматрали Цигане радницима овог посла, па је једне прилике и сам господар узео наковањ да би показао да то није срамота. Али у суштини све главне одлуке братства и племена су поштоване, наравно, ако се нису косиле са личним моралом појединаца³⁴⁸.

Т. Баковић сматра да је „депресивност произвођила храброст на личном и колективном плану, као и истицање нарцисоидности код Црногораца. Он је морао бити обучен у најбољој ношњи и посједовати најбоље оружје, па макар и у оскудици других чланова породице. Све те одлике депресије одводиле су до лаког и једноставног рјешавања крвне освете, лако су се узимали оружја и извршавали свету обавезу. Често су то радили појединачно или у колективу (братству или племену). Освету су вршили из разноразних разлога, а основни су били убиство брата или сина, осрамоћена ђевојка, заручена ђевојка, увреда жене, око испаше планина и чести упади на туђим територијама, одузимање стоке и из других разлога. Вршили су освету у другим земљама на великим удаљеностима. Црногорац, ханџар или црногорски колтас стигао је гдје други стизали нису³⁴⁹.

Према М. Карану, „акције су изводили муњевито уз помоћ јатака и враћали се мирне душе у своје планине. Најчешће су се кретали ноћу, а освету би извршавали кад им се укаже прилика. Тиме би њихова репресија била смањена, а воља и нада им је давала снагу због претходног успјеха. Ништа мање тај облик депресивности није погађао ни жене, јер су и оне вршиле освету свога сина, брата, мужа и постајале хероине за сва времена. Њихова ажурност и упорност огледала се у извршењу светог задатка крвне освете. И жене су бирале начин и средство извршења, чак ако су биле у могућности позвале су крвника да зна зашто губи живот³⁵⁰.

Сви утицаји на личност човјека од природног амбијента до утицаја начина племенског живота и патријархалне средине створиле су ментални склоп овог човјека, који је и данас присутан у Црној Гори.

---

³⁴⁸ Т. Баковић, Депресивни оптимизам Црногораца, ибидем, стр. 83-94.

³⁴⁹ Т. Баковић, Депресивни оптимизам Црногораца, ибидем, стр. 107-111.

³⁵⁰ М. Каран, Крвна освета, оп.цит., стр. 91-92.

Крвну освету можемо посматрати са више страна. Она не представља понашање из ниских побуда: освета као правило у племенско-братственичким срединама представља у њима очување морала, јер су образ и част укаљани, у неким срединама је прихватљиво, а у средини каква је Црна Гора и данас представља препреку. Иако су поједине науке избјегавале да се баве овим проблемом, судска пракса је у новије вријеме, без обзира што је ово кривично дјело окарактерисано као тешко убиство из безобзирне освете или из ниских побуда, указала својим пресудама да крвна освета не представља ниску побуду.

Посматрајући психолошки, претходно извршено убиство изазивало је револт од стране убијеног изгубљеног члана породице, а тиме и њихово осјећање, патњу и депресивно понашање за изгубљеним чланом. Све је то доводило до ескалације у разуму човјека што резултира извршењем освете. Ниска побуда у том случају не постоји, јер бол и патња изазвана од једне стране, производи патњу, бол и револт код друге стране.

М. Каран сматра да се често истиче да „крвна освета није патолошки чин убиства. Наиме, нешто што је патолошки – сматрамо га ненормалним. Ненормално је супротно нормалном понашању. Значи ако би се крвна освета сматрала ненормалним у понашању човјека, онда би се поставило питање урачунљивости учиниоца. Најједноставније је одредити данас у науци да је то патолошко понашање, односно социјално-патолошко. Ненормално би било да се данас то деси у Швајцарској, али у средини каква је Црна Гора и данас не би нимало узбуркало јавност. Крвна освета је данас нежељена појава у друштву у Црној Гори, као и када је била у највишем успону. И данас се врше убиства ради стицања противправне имовинске користи, па се ова убиства не сматрају патолошким, иако се јављају у великом обиму. Обично убиства из крвне освете се врше једанпут, а можда и никад више. Што значи средина, начин живота, образ, част, морал и жалост која се јавља су фактори који су одлучни за појаву ове врсте тешког убиства, са чиме се слажемо да у овој средини не представља патолошко стање“³⁵¹.

Према М. Карану, често се може наћи схватање да „крвна освета настаје, али и опстаје под утицајем климатских услова и рељефа у Црној Гори. Брдско планински предјели, велики усјечи, кањони, велики број вода, сурова клима, све су то фактори који се јављају у Црној Гори као насљедна особина зацртана у коду гена, па утицај географско-климатских фактора не треба избацити из посматрања овог феномена у Црној Гори.

---

³⁵¹ М. Каран, Крвна освета, ибидем, стр. 78.

Постоје подручја у Црној Гори и малисорским племенима, гдје је ова појава јаче изражена него на другим територијама. Томе доприносе: услови живота, оскудан планински простор са оштрим зимама и непредвидивим љетима, географски неприступачан терен без благих падина, окомите литице, густе шуме, велико укрштање подземних вода. Све то утиче и на самог човјека. Огромне снијежне падавине на тим надморским висинама стварали су тежину живота, дуго пјешачење по леду, суровост овог човјека који се довијавао на сваки начин, одбранити се од природе, као и непријатеља кога је било на претек са свих страна³⁵².

Такође се у литератури може наћи схватање према коме на појаву или ширење крвне освете утиче систем образовања. Сматрало се да услови продуховљености, односно образовања и те како утичу на ову појаву. Средина каква је Црна Гора позната је по образованим људима, по првој штампарији у овом дијелу Европе, али све то није доприносило смањењу крвне освете, за разлику од неких народа, на примјер, Албанаца на Косову, гдје Каран наводи да је мањак духовности и писмености један од разлога крвне освете. „Косово је у Југославији, за само неку десетину година доживјело промене набоље које није познавало за вјекове пре тога. Основним школовањем су обухваћена сва деца; у огромном дјелу и оним средњим; на факултетима учи армија студената“³⁵³. Све су ово карактеристике које су појединачно везане за народ и средину за коју важе. Што се тиче Црне Горе и дјелова Малесије (гдје живи албанска популација католичке вјере), не важи, јер баш у овим подручјима гдје је изражена крвна освета, ту је и популација била на највећем нивоу образовања, у сваком времену према степену продуховљености народа на територији данашње Црне Горе.

Неријетко се у литератури истиче утицај средине на крвну освету. Средина и друштво какво је Црна Гора од вајкада су имали изузетног утицаја на извршење крвне освете. Средине, нарочито мање вароши и села гдје је то и најизраженије биле су и остале велика прилика за извршење кривичних дјела. Живот у племенима по братственичком принципу све до Другог свјетског рата, па и до седамдесетих година прошлог вијека, условљавао је овај начин убиства као нормалну појаву на овим просторима. Ништа мање тај реликт се односио на веће средине, као што су Подгорица и Никшић, уносећи своје

---

³⁵² М. Каран, Крвна освета, ибидем, стр. 85-86.

³⁵³ М. Каран, Крвна освета, ибидем, стр. 88.

племенско понашање које је и овдје од раније било познато. Нарочито послије Другог свјетског рата, када је у току рата на овим просторима страдао велики број људи од стране сарадника окупатора, што је довело послије рата до великог броја освета са друге стране.

У прилог овога наводимо примјер о коме је писао Михаило Лалић³⁵⁴: „Имао сам занимљивог сапутника: убицу који не помишља да се покаје. Бранко К. је прије неколико година, промишљено и хладнокрвно осветио свога брата Вељка, студента права, заробљеног 1942. године. Знало се да је Вељка убио бивши четник Јакша. И то га није људски убио, но га везао за неко дрво, тобоже га испитивао, у ствари, мучио. Сатима је то трајало, иживљавао се, уживао прије но је свршио ствар. Послије се Јакша предомислио, промијенио убијећење, пошао гдје га не познају, ступио у партизане, истакао се, стекао признања, пензионисали га као официра, генерала, запослио се у борачкој организацији. Жалбе које је Бранко К. слао надлежним судовима против Јакше бивале су крадене и уништаване без одјека, те су човјеку преостале само двије могућности: да опрости или да убије. Бранко К. је изабрао ово друго.

Већина Црногораца, а интимно скоро и сви, његов чин су прихватили као праведан. Сви би то изабрали, али је суд у Београду имао другачије погледе: његов чин је квалификован као „убиство из безобзирне освете“. Одређена му је казна од једанаест година робије. Врховни суд је промијенио квалификацију и смањио казну, па је ту скоро жив изашао. У оно вријеме кад се о томе случају писало по новинама, надао сам се да му, као борцу и резервном официру и човјеку честите прошлости, неће одредити тежак режим. Преварио сам се – намучили су га дугом самицом и грубим поступцима“.

Без обзира да ли је средина одобравала или не, појединци су вршили крвне освете. Радећи на томе највиши утицај су имали часни људи који су на освету гледали праведно. Без обзира на висину образовања, они су се одлучивали на свети корак извршења освете угледајући се на примјере предака. Многи од извршилаца овог обичајног реликта су вршили то под неким унутрашњим нагоном изазваним од спољне средине - како остати достојан свога брата, оца, како умирити душу (остати чистог образа). Па и данас послије многих обрачуна криминалних група, крвна освета надјача паклене планове организованог криминала, мутира фактички у нови облик и постаје јача извршењем од братственика од ма које криминалне групе, а друштво у цјелини у суштини постаје нијеми

---

³⁵⁴ М. Лалић, Тамара, Београд, 1992. године, стр. 132-133.

посматрач. Без обзира на реакцију државе, и даље постоји критика и подршка крвној освети, а то је и даље држи у животу. Средина ма како год реаговала, гледа и даје смјер извршиоцу, а он извршава обавезу под моралним притиском средине уз асистенцију унутрашњих нагона за осветом.

Према Б. Вуковићу, „из инстинкта за чување потомства, код убиства члана фамилије настаје емоционални шок, који може да прерасте у хроничну жалост, опсесивну неурозу и психозу ревандикације. Овај душевни поремећај има карактер нужности и неподношљиве принуде из које се јавља нагон за осветом“³⁵⁵.

Више о томе говори М. Перовић, па каже „храброст чини суштину код крвне освете. Израженост храбрости се види у одлучности лица које извршава освету. То лице не преза ни од чега, под нагоном жалости затвара се у себе и доноси паклени план. Тај немир ствара ненормалну храброст не марећи за свој живот. Чак и под ризиком живота осветник поступа хладнокрвно предузимајући радњу извршења. Тај нагон потиче из дугог црногорског четовања по сусједним територијама, правећи на тај начин плијен, који су доносили са собом. Као печат тог времена је кланац дуга и планина Голија према турској Херцеговини, гдје постоје многи споменици од погибија с обје стране. Данас је изражен тај генетски поремећај код криминалних група, гдје су вође ових група баш по поријеклу из храбрих братстава. И ту се може примјетити генетска предиспозиција из прошлости, а то касније производи крвну освету, што је данас у Црној Гори веома познато. Упорност и храброст се истицала код тих људи који су знали и по двијеста и триста километара поћи до одредишта и извршити обавезу. Нарочито су се истицали старији људи са више искуства који нису презали ни од чега, а њиховом животу је била мала цијена. Храброст је била и опстала одлика моралних Црногораца, који су знали зашто гину, дух предака, презиме, и у лично име“³⁵⁶.

У наставку рада ћемо изложити примјер убиства из крвне освете забиљежен у судској пракси: „У Загребу је педесетих година извршено убојство, у тадашњој кавани „Медулић“. У касне сате дошло је до нереди и опште тучњава. Конобар који је покушавао успоставити ред ударио је по глави студента, који је од ударца пао. Студент је последице пребачен у затвор и „остављен да се истријезни“. Сљедећег јутра нашли су га мртвог. У

---

³⁵⁵ Б. Вуковић, Убиства из освете, оп.цит., стр. 14.

³⁵⁶ М. Перовић, Тешка убиства и њихово медијско представљање, оп.цит., стр. 231-232.

поступку који је вођен, конобар је у недостатку доказа – ослобођен оптужбе. Неколико мјесеци касније исти конобар послуживао је у истој кафани једног старог човјека, који је, након што је добио наручено, упитао конобара за име. Када се увјерио да је то онај конобар којег је суд ослободио, стари човјек извадио је оружје и сасуо му цијели рафал у груди. Стари човјек је усред Загреба наплатио дуг, на истом мјесту гдје је убијен његов син, студент поријеклом из брдских предјела на југу наше земље. У кривичном поступку који је слиједио показало се да је старац извршио оно што је морао, из крвне освете, а то је морао пред собом и пред средином из које је дошао и његов син³⁵⁷.

У једном другом случају „отац је осветио кћерку. Ова освета је веома карактеристична за црногорски простор. Осветник отац, пун немира, омршао је 35 килограма. Он се спремао за чин убиства на самом суђењу. То се догодило 4. децембра 1975. године. Обукао доста робе, а онако мршав напунио пиштољ ЦЗ 7,62 мм, ставио га уз тијело, намотао доста завоја, тако да при претресу није одавао да носи оружје. Када му се указала прилика, отац Ђукић свети своју кћерку Бранку, па је сасуо цио оквир у груди крвника. Наиме, неколико руговаца покушали су силовати гимназијалку Бранку, а она им се отела, затим су је убили ватреним оружјем. Отац је доживио препород, олакшање и тако свјесно одговарао судији све о догађају, па је на питање судије одговорио: Морао сам то да учиним. Нијесам био у прилици да чујем своје дијете када ме је дозивало у помоћ, а сада када сам сазнао истину о њеној смрти морао сам да пресудим, кукавички је помало, што сам пуцао с леђа. Али другачије није могло. Нека ми људи због тога опросте, а суд нека пресуђује. То ми није важно, јер сам већ осуђен, да цијели живот тугујем за својим дјететом“³⁵⁸.

Он зна и осуђује, само себе што је прекршио црногорски обичај да га крвник види и ту сматра једином својом грешком, све друго је правда коју је чекао. „На питање, коју је корист имао од тог убиства, одговара са противпитањем: „Да ли имаш дијете? Па и кокош брани своје пиле“. Тврди да не би дуго живио да није извршио освету. Послије освете добио је олакшање за живот. Примијеђено је да је био хладнокрван при испаливању

---

³⁵⁷ Б. Вуковић, Убиства из освете меланхолија и манија жалости, Подгорица, 1994. године, стр. 102.

³⁵⁸ Б. Вуковић, Убиства из освете меланхолија и манија жалости, ибидем, стр. 98.

метака и да је послјије убиства имао осмијех на лицу, као израз олакшања, предао је пиштољ милиционеру и рекао му да пази, јер је репетиран³⁵⁹.

„Извршилац самим чином убиства доживљава олакшање. Његовог дјетета нема, шта је то безобзирно питање је свијести човјека (из чиста мира неко вам уништи живот, вама вољеној особи) и онда што пресуда од неколико година и на крају шта? Он осјећа олакшање у свијести, осјећа се душевно добро и његова добра намјера кад милиционеру предаје пиштољ, упозорава да је оружје пуно и да пази да се не би случајно ранио, себе или неког ако је стајао у близини. За вријеме истражног поступка добио је много писама. Многи адвокати су му јављали да ће га бесплатно бранити. Тврди да је било петиција са свих страна да га ослободе издржавања казне, било је каже 75.000 потписа³⁶⁰. Овдје се види колику је подршку имао човјек осветник и како је јавно мњење у Црној Гори посматрало овај случај“.

У сљедећем примјеру из праксе Н.К. је осветио сина. У налазу Казнено-поправног дома - болнице у Београду комисија вјештака је саставила извјештај 15. 5 1989.године у коме је стајало: „Рјешењем истражног судије Окружног суда у Титограду од 3. III 1989. године против Н.К. спроведена је истрага због основне сумње да је: 23. I 1989. године, око 0,35 часа у СВ. СТ. испред кафића „Арион“ у намјери да лиши живота из безобзирне освете Г.Р. који је дана 24. VIII 1987. године учествовао у тучи у Цетињу, када је лишен живота К.Ж., син окривљеног испалио један метак из ловачке пушке марке „Актер – специјал“ калибра 12 мм – Рајбер, бр. 103643 који је погодио Ш.Д. у предјелу десне стране тијела – стомака и кука, које су повреде узроковале смрт оштећеног Ш. дана 16. 2. 1989. године, а затим испалио још један метак који је погодио Г. узрокујући одмах смрт чиме је извршио кривично дјело убиства.

Окривљени Н.К. у записницима о испитивању од 24. 2. и 3. 3. 1989. године веома подробно и детаљно (у првом записнику на 12, а у другом на 9 страница) описује околности у вези с извршењем кривичног дјела које му се ставља на терет. Истиче да његова намјера није била да Р.Г. убије из безобзирне освете, како се наводи у решењу о спровођењу истраге, „већ сам ја хтјео да убијем Г. са разлога што ме изазивао од времена сахране мојег сина, па надаље и то његовим поступцима намјерним као што је пуцање у

---

³⁵⁹ Б. Вуковић, Убиства из освете меланхолија и манија жалости, ибидем, стр. 98.

³⁶⁰ Б. Вуковић, Убиства из освете меланхолија и манија жалости, ибидем, стр. 98.

кафићу у Ријечи Црнојевића, затим пуцањем у кафићу смјештеном испред ЕИ „Обод“ Цетиње који кафић је удаљен на можда неких 100 метара од мојег стана“. Даље објашњава да његова намјера нипошто није била да повриједи или убије Д.Ш. кога уопште није ни познавао.

Опширно описује околности под којима је раније „имао услов да пуца у Г.“, али то није урадио због тога да не би повриједио људе у његовој близини. Исто тако детаљно описује околности у вези са смрћу свога сина јединца, који је, по његовом увјерењу „убијен на дрзак начин“, а судска пресуда, која је дјелимично обухватила и оштећеног Р.Г. није, такође по његовом мишљењу, одговарала стварној тежини учињеног дјела. Истиче да је послјере смрти свог сина и „изазивања“ од стране оштећеног „почео да слаби и да је до времена истраге изгубио око 35 кг. Посебно наглашава да је то „слабљење“ изазвано понашањем оштећеног, тако да је „у посљедње вријеме почео примати одговарајуће љекове и ињекције од стране неуропсихијатра“, па детаљно описује и околности критичног догађаја, а у своју одбрану не наводи никакво своје психичко стање у то вријеме“³⁶¹.

„У налазу и изјавама учесника овог немилостивог догађаја јасно се види, да је човјек имао намјеру да освети сина јединца, али да је несрећним случајем страдало и друго лице за којим он жали, јер то не би никад урадио. Имао је намјеру, указала му се прилика, али је избјегавао како не би неко други страдао. Највише га је погађало бахато понашање Г. и пуцање које га је изазивало као славље за његовим мртвим сином. Одлучио се на корак, али дошло је и до страдања другог лица, на што се осветник каје у потпуности. Овим чином јасно се види да је Н.К. изазиван од стране Г. Иначе Р.Г. и Г. лице су браћа, а и жеља за осветом је владала код њега, јер по старом црногорском обичају, „ископање куће“ је била највиша несрећа што је данас у високом проценту оправдано у Црној Гори у оваквим случајевима. Презиме тог реда се гаси, мушких глава више нема, јер се ради о сину јединцу, а то све убрзава извршење овог облика кривичног дјела тешког убиства. извршилац у души осјећа чисту савјест, иако жалост у души и недостатак сина не може надокнадити. Одлучио се на извршење освете, али једина жалост и несрећа његова је што страда недужни човјек. Човјек кога није познавао Д.Ш. Један од свједока Ђ.М. је изјавио:

---

³⁶¹ Налаз Комисије вјештака, Казнено-поправни дом – болница, Београд, број 513-65-03 од 15 јуна 1989. године.

„Како љуби пушку, те и да изговара ријечи: „Ово ми је најсрећнији дан у животу“³⁶². У том тренутку он се ослобађа велике тежине и бремена који је носио до тада, и ствара сопствено олакшање, јер његов живот је сам презрео, о њему и не размишља, мирне душе иде у затвор без повратка и у смрт која га тамо чека“.

У сљедећем примјеру из праксе изложићемо случај извршења кривичног дјела убиства из крвне освете гдје је освета извршена послје двадесет четири године од настанка повода: „П.П. и П.К. били су велики пријатељи и другови. Радили су у Електронској индустрији „Обод“ Цетиње. Мала банална свађа се изродила у облик тешког убиства. Наиме, П.К. вади пиштољ и са два пуцња из револвера убија П.П. у двадесет седмој години живота, кобног мартовског дана 1984. године. Ј.П. најстарији од тројице браће, јавно се зариче на сахрани свога брата да ће извршити крвну освету. Отац В.П. као најстарији члан фамилије, често размишља и стално га прате зла коб и црне мисли, жеља за осветом га је вукла као да је тражио олакшање свијести извршењем самог чина убиства. Убрзо је П.К. осуђен на 10 година затвора у Казнено-поправном дому Спуж. В.П. је често ишао на Цетиње или у Никшић и ту би боравио по кафанама, сријетао се с пријатељима, што му је и вазда било у навици и прије овог убиства, а често је волио да иде када су били пазарни дани у Цетиње или Никшић. Иначе, В.Р. је живио у катунској нахији, племе Цуце – село Трњине, које се налази у Цетињској општини. Тачно је било двије године прошло од убиства сина, В.П. пође у Никшић, био је пазарни дан и случајно га сретне у центру града.

Тада су затворенике у колони спроводили на извођење јавних радова. В.П. познаде убицу свог сина, брзо се прибра, хитро заскочи, пуца три пута из револвера и сва три пута промаши. П.К. се извуче у гужви колоне, у томе му помогне и обезбјеђење које их је спроводило. Недуго затим В.П. бива осуђен на двије године затвора, за кривично дјело убиство из безобзирне освете и ниских побуда у покушају. Недуго затим, В.П. се већ налази у Казнено поправном дому Спуж, издржава казну од осам мјесеци затвора. Због самог стања, нервозе, неуспјеле освете В.П. умире послје осам мјесеци издржавања казне од посљедица можданог удара који је задобио у току извршења казне.

Његов син Ј.П. био је најмлађи од синова. Био је психички оптерећен убиством свога брата, доживљавао је стресове и доживио психичко растројство, па извршава

---

³⁶² Ђ. М. изјава свједока у истом налазу од 15.5. 1989. године.

самоубиство и умире од посљедица у четрдесет петој години живота. Ј.П. је био најстарији син од тројице браће покојног В.П. Стално је био под бременом оптерећења неизвршене крвне освете, вријеме је одмицало, а он се плашио да неће стићи за свога живота. Средина (рођаци, кумови, пријатељи) стално су помињали о неизвршеној освети, а и стара мајка која није ријеч изговарала душевном патњом, створила је још јачи нагон код Ј.П. да изврши крвну освету свога брата. Ј.П. је тада био већ зрио човјек, имао је педесет осам година, имао је велику породицу, три кћерке и три сина. Прошло је двадесет и четири године од немилог догађаја и убиства П.П. Тог јутра око осам и тридесет Ј.П. нађе се у центру Цетиња и кад оће нешто да се деси, сrete П.К. који је прелазео улицу, Ј.П. виђе прилику, приђе му на седам до осам метара и испали три пуцња од којих су сва три била смртоносна.

Тог дана као у случају, погоди се дан, вријеме, и исти мјесец када је извршено прво убиство. Послије извршене освете Ј.П. се пријави командиру ОБ Цетиње, преда наоружање и изјави што је урадио. Треба поменути и часно држање супротне породице К. који нису теретили Ј.П. и нису се придружили кривичном гоњењу. Убрзо затим Ј.П. бива осуђен на четрнаест година строгог затвора за тешко убиство из безобзирне освете и ниских побуда правноснажном пресудом Вишег суда у Подгорици, недуго затим и Врховни суд потврђује пресуду, без обзира на тражење Врховног државног тужиоца, који је дјело квалификовао само као освету, из разлога што је извршена над истим лицем, а не другим. У ЦЗ Београд, вјештак судско-психолошке струке В.П. утврђује битно смањену урачунљивост и Ј.П. послије пет година строгог затвора у К.П. Спуж прелазу у специјалну затворску болницу у Котор, на лијечење и послије двије и по године боравка умире у истој болници³⁶³.

На крају смо изложили случај крвне освете Цамаја: „По казивању Љуиђа Р. Цамаја, покојни Штјепан завршавао је богословију и живио је у Сплиту, у Републици Хрватској у тадашњој СФРЈ. Пред сам завршетак студија путује у Њујорк, у Америку, гдје и планира да заврши студије. Радио је аматерски за вријеме студија у Сплиту као преводилац и новинар, а био је и познавалац више свјетских језика. У Италији долази у камп као преводилац, у тај кампу су долазили људи разним каналима, да би отпутовали у Америку да раде и живе. У том кампу једног дана је дошао из Ђаковице А.Т. који је желио преко

---

³⁶³ М. П., према личном казивању (сина Ј.П.) текст интервјуа цитиран.

тог кампа, односно посредовањем људи у њему, да отпутује у Америку. Ту и добија потребне папире за пут у Америку и он путује тамо, а његова супруга остаје у кампу у Италији, јер није одмах добила папире и послије шест мјесеци (В.Т.) долази код њега у Америку.

Покојни Штјепан је нешто касније стигао у Америку, како смо рекли прије завршетка студија. Планирајући да тамо дипломира. Убрзо тамо, почео је са завршном фазом студија, све је ишло по плану, док једног кобног дана, враћајући се од факултета према кући, јасно у поподневним часовима, приликом изласка из воза, којим је путовао, А.Т. прилази с леђа и мучки пуца у леђа Штјепана и то седам пута из ватреног оружја (пиштоља).

Послије немилог догађаја А.Т. предаје пиштољ својој супрузи В.Т. доласком полиције лишавају их слободе, при чему полиција утврђује да је жена извршилац, с тим што она признањем прихвата кривично дјело, при чему је А.Т. сматрао, да ће према америчком закону жена бити мање кажњена. Међутим, дешава се чудо, појављује се жена, која се нуди да свједочи и заклиње се пред судом да ће изнијети праву истину. Она се на суду појављује као свједок сарадник. Износи на суду све тачно онако како се и десило. Рођаци А.Т. су на суду изнијели да ће дати кауцију, односно гаранцију, зграду од шест спратова да се А.Т. пусти и брани са слободе, што је и одговарало братству Цамај, да изврше свету обавезу према свом покојном брату.

Он се пушта да се брани са слободе и борави код свог брата Ф.Д. из Ђаковице, који живи и ради у Бронксу у Њујорку. Ту се налази под потпуном заштитом свога брата, не креће се, не излази. Људи које су послали Цамаји у извиђање јављају да је тако и да се добро пази. Љуић зове свога брата Ноша и описује му тачно одредиште гдје се налази (А.Т.), њихов крвник. Нош је тада био у Црној Гори, тачније у Вуксан-Лекићима, код Тузи, гдје је дошао на сахрану браће од стричева, који су погинули у саобраћајној несрећи у кањону Цијевне. Послије завршених обавеза Нош и Љуић крећу за Дубровник, тачније јуна мјесеца 1971. године, гдје Нош лети за Њујорк, а Љуић се враћа кући. Рођаци, пријатељи и племеници помажу му у набавци оружја, када је стигао у Америку.

Покушава да дође на сваки начин до убице свога брата, указала му се прва прилика, и то посматрајући кроз прозор код куће Ф.Ђ према свјетлости, јасно види, али избјегава да дјелује да не дође до нежељених посљедица, тј. убиства другог лица, које би се нашло на

ватреној линији, а то лице које је било у близини, био му је лични пријатељ. Следећа прилика је била послје упознавања са италијанком Џоаном, која му је касније и помогла у извршењу плана. Џоана је живјела у згради гдје је Нош био запослен, као вратар. Једне прилике избија пожар у згради, у пожару је изгорјело више станова. Нош се укључује у спасавање и при том спасава Џоаниног малољетног сина и постаје од тада пријатељ са њом. Она му нуди све што треба за њега. Она је била запослена у суду као дактилограф у Њујорку, а баш тај суд је одлучивао о овом случају.

Међутим, она се договара са Ношем да ће искористити своју љепоту и пронаћи кућу Ф.Д. Намјерила се на кућу у којој се Ф.Д. налазио, тражила је стан, јер није имала гдје. При томе је ступила у контакт са А.Т. и спријатељила се. Искористивши своју љепоту намамила је А.Т. да изађу ван, на шта је он пристао. Она му предлаже хотел у Менхетну. Убица родом из Ђаковице А.Т. креће својим аутом, оставља га и узима рентакар ауто, мислећи да завара траг осветницима, који су били корак иза њега. Стигавши у хотел, наручили су пиће, па онда вечеру, ту су сјеђели и причали, а онда је Џоана тражила од А.Т., извинивши му се, да се јави некој другарици, да је не би касније тражила. Искористивши прилику, с мало удаљености од А.Т., позива Ноша и казује му тачну локацију, улаз у хотел и излаз и указује му да је наоружан и опасан по живот, чак и да поседује панцир на себи. Нош позива своје сараднике и поставља их по плану извршења освете 21. јануара 1972. године.

Послије вечере А.Т. и Џоане и њиховог дружења у хотелу, Нош по договору са Џоаном, сачекује га излазу из хотела и иде према њему, зграби га за косу, знајући за панцир и пуца кроз прсте у главу крвника А.Т. Онда трчи према улици, гдје сријеће полицајца који га моли да не пуца у њега. Нош наставља првим таксијем и бјежи са лица мјеста. Браћа од стричева, који су се налазили у близини, вратили су се према хотелу да провјере да ли је А.Т. убијен. Утврдивши да је мртав, покушавају се удаљити са лица мјеста, међутим, полиција их хвата и држи их у затвору отприлике два мјесеца. Нош признаје да је убица, јавља се полицији из части и образа, као и из захвалности својим братственицима који су му помогли у овом светом чину - мирења душе и лишења живота дужника крви. Нош је одслужио затворску казну. Занимљиво је поменути да суд у Америци није могао да схвати да се ради о крвној освети, па су чак и признање окривљеног сматрали неувјерљивим (јер разлоге убиства из освете нису познавали, а

обично за таква тешка убиства у Америци они сматрају да су везана за интерес и користољубље), тј. да се ради о неком плаћеном убици.

Треба напоменути, да додам не нарушавајући казивање Љ.Р. Цамаја, јер сам га на крају разговора питао зашто је А.Т. убио његовог брата, одговорио ми је да разлога није било, а у питању је љубомора коју је безразложно посједовао А.Т. према својој супрузи В.Т. Сумњао је у њу јер је остала шест мјесеци послје њега у Италији. Све и без разлога А.Т. је учинио убиство из ниских побуда, што је произвело безобзирну освету по садашњем законнику или племенски речено у Црној Гори свету дужност и обавезу. На тај начин извршена је обавеза, према мртвом брату, чиме је ово угледно братство остало на висини, онако како доликује часним људима³⁶⁴.

3. БЕЗОБЗИРНА ОСВЕТА

3.1. Појам и садржина безобзирне освете

Пошто смо указали на историјски развој, појам, садржину и карактеристике крвне освете³⁶⁵ у наставку ћемо изложити садржину безобзирне освете као једног од облика испољавања освете. Наиме, код извршења убиства безобзирна освета представља квалификаторну околност за коју законодавац прописује најстрожу казну.

Освета је, према Ђ. Ђорђевићу и Д. Коларић³⁶⁶, „мотив који покреће учиниоца и усмјерава његово понашање у правцу лишавања живота неког лица“.

На сличан начин појам освете одређује и судска пракса. Тако Врховни суд Србије у пресуди Кж. 285/73 сматра да би се освета (посебно безобзирна освета) могла узети као мотив за извршење кривичног дјела убиства потребно је да код извршиоца постоји умишљај да злом врати зло које му је учињено или за које он мисли да му је учињено без обзира да ли је то објективно тако и да ли је зло учинило лице коме он зло враћа или неко друго лице. Самим тим када је утврђено да је оптужени своју одлуку о лишењу живота своје жене донио у моменту када је она одбила да га послужи, дакле, у моменту настанка

³⁶⁴ Љ. Р. Цамај, Према личном казивању, Тузи – Вуксан Лекићи, 29. X 2019. године.

³⁶⁵ И. Јелић, Крвна освета и умир у Црној Гори и северној Албанији, Београд, 1926. године, стр.78-96.

³⁶⁶ Ђ. Ђорђевић, Д. Коларић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 19.

једне конфликтне ситуације какву је оптужени и раније разријешавао примјеном насиља различитих облика тј. физичким нападом, вријећањем и сл., као и с обзиром на закључак љекара – вјештака да је оптужени у вријеме извршења дјела био у стању повишеног афекта, његово понашање се не може третирати само као силецијско понашање. Из тога произилази да је мотив дјела у питању било разријешавање конфликтне ситуације путем насиља, а не освете. Стога се овакво понашање оптуженог не може третирати ни као безобзирна освета.

Према Б. Вуковићу, „освета представља у праисконском смислу одговор на зло учињено лично неком лицу или њему блиском сроднику. Тај одговор се састоји у тежњи осветника да учини оно што је наумио, односно да се освети другој страни, тј. другом лицу. Тежња ка том циљу и нагон код осветника јавља се из више разлога, како унутрашњих, психолошких, тако и спољних, социјалних утицаја. Унутрашњи су немири који се јављају са нагоном да се врати дуг. Такви нагони су одлучујући у извршењу овог кривичног дјела. Њих је тешко савладати и они су ноћна мора код осветника. Једино олакшање он може доживјети у тренутку освете и послје ње. Освета представља јединствен примјер мотива за извршење кривичног дјела“³⁶⁷.

Према Б. Вуковићу, „освета је везана само за одређена подручја у свијету, а најчешће су то: Црна Гора, Сјеверна Албанија, Корзика и Сицилија“³⁶⁸.

Како постоји психолошки утицај на учиниоца кривичног дјела, тако имамо и утицај социјалне средине, односно социолошки утицај на учиниоца. То су најчешћи утицаји околине или средине у којој „осветник живи“, а то су утицаји породице његових најближих сродника, а посебно патња и психолошки утицај мајке, њена ћутња, братски и сестрински прекор, утицај ширег братства због нанијете љаге. Даље слиједи утицај околине сусједства, живот међу њима и њихова ријеч која га погађа као прекор.

Према Т. Баковићу, „карактеристике освете, односно осветника могу бити сљедеће: а) освета се извршава послје дужег времена, б) освета је чин задовољења унутрашњег нагона, в) освета је утицај спољне средине на учиниоца, г) освета потиче из емоција, д) освета је кривично дјело које има религиозни карактер, њ) освета је чување образа и е) освета представља нешто необјашњиво и застарјело (примитивно) у једном народу“.

---

³⁶⁷ Б. Вуковић, Убивства из освете, меланхолија и манија жалости, оп.цит., стр. 19-21.

³⁶⁸ Б. Вуковић, Убивства из освете, меланхолија и манија жалости, ибидем, стр. 37.

Када су у питању извршиоци кривичног дјела убиства из безобзирне освете, једни тврде да се ради о примитивним и полуписменим људима. Међутим, у Црној Гори то правило не важи. Наиме, међу осветницима, има и једних и других (односно и образованих). Самим тим можемо рећи оvdје су погледи другачији него у другим срединама, што ће и они тешко разумијети³⁶⁹.

„Можемо рећи, освета ће престати онда када тужилаштво и судови буду поступали праведно и једнако и када мотив убиства буду квалификовали стручно и како треба, а не једноставно. Оvdје се ради о убиству, мотив убиства није познат, а уједно није ни елемент кривичног дјела“³⁷⁰. Такав став судова производи нежељене посљедице и наводи људе на извршење ове „приватне реакције“.

Постоји више подјела освете, али ми ћемо навести основне облике као што су: а) безобзирна освета, б) обична освета, в) крвна освета (као реликт прошлости) и г) освета из ниских побуда (љубомора, мржња и сл.), односно тежња да се неком нанесе зло из унутрашњих нагона – побуда, које из невидиљивог дијела свијести прелази у спољашњи свијет тјеран искривљеном сликом и погледом према неком лицу.

Према В. Голубовићу, „обична освета, је освета у специфичном облику. Њена специфичност се огледа у томе што је осветник – извршилац кривичног дјела тјеран унутрашњим нагоном (плодом његовог психичког стања), као и нагоном који долази споља из његовог окружења у којем живи. Одлика обичне освете у психолошком смислу је унутрашњи нагон који тјера осветника, да узврати зло истом мјером, било да се то ради у враћању (шамара, удараца или враћању пуштене крви или убиства према лицу које је претходно нанијело зло). Просто речено, то је унутрашњи нагон који тјера човјека да врати истом мјером. Освета представља праисконску реакцију, чиме се свјесно и самовољно наноси зло другом лицу због причињене штете или нанетог зла. Унутрашњи нагон који се јавља код осветника при извршењу обичне освете, јесте његова осветољубивост која потиче из јаке крвне блискости и повезаности чланова братства (братственика). Она представља такву репресалију или одговор истом мјером“³⁷¹.

Извршењем и узвраћањем истом мјером код осветника се јавља олакшање и настаје психичко смирење и задовољење свијести. Обичном осветом често се тумачи у судској

---

³⁶⁹ Т. Баковић, Депресивни оптимизам Црногораца, оп.цит., стр. 133-182.

³⁷⁰ Пресуда Врховног суда Црне Горе Кж. бр.127/66, Државни архив Цетиње, фасцикла ф-34.

³⁷¹ В. Голубовић, Убиства у Црној Гори, оп.цит., стр. 144-146.

пракси и „крвна освета“, као реликт прошлости, најчешће у случајевима када је зло узврћано истом мјером и то према лицу које је претходно нанијело зло. Код обичне освете не постоји несразмјера, у психолошком смислу правда је задовољена. Социолошки фактор при извршењу обичне освете сачињава једну цјелину са психолошким чиниоцима, јер у противном не би било ни постојања обичне освете. Битни социолошки елементи који утичу на освету су: средина, религија, националност, образовање и сл.

„Освета је нешто рођено с човјеком. Она натјече по увреди душе и срца. Црногорац каже, да је рађе умријети, но срамотно живјети“³⁷². Како М.Г.Медаковић каже, „срамота је нечасно живјету у тадашњој Црној Гори, средини у којој се живи, њеном утицају, уз то образ и част, односно непостојање и понижење, уколико се на зло не узврати истом мјером. Обична освета представља часну крвну освету и враћање дуга у оноликој мјери колико је нанета патња или штета. Поредехи некад и сад, освета у социолошком смислу је задовољење правде и поглед средине у којој се живи, што је тешко оправдати и схватити у некој средини која не може оправдати, како социолошке, тако и психолошке елементе обичне освете која постоји у Црној Гори“.

Обична освета представља такав одговор на претходну радњу, или речено у физичком смислу, сила акције једнака је сили реакције, односно одговор на нешто што се раније десило. Свака несразмјера у освети значила би нешто друго, али не би постојала обична освета. Обична освета се најчешће јавља у неколико облика као што су: а) обична освета када је нанесена штета, б) обична освета када се врати примљени ударац, шамар и сл. и в) обична освета када се лиши живота неко лице које је претходно извршило убиство (а обична освета у овом случају би постојала само у случају када је освета извршена према лицу које је претходно извршило убиство). Карактеристика обичне освете огледа се у мјери једнакости зла којим се узвраћа на почињено зло. Можемо закључити „обична освета“ је производ психичког стања учиниоца и социолошког спољног утицаја на извршење овог кривичног дјела, односно узвраћања у сразмјери на претходно нането зло.

За постојање тешког убиства у овом случају, је према законском рјешењу из члана 144. Кривичног законика Црне Горе, потребно да се у конкретном случају ради не само о освети, већ о безобзирној освети као мотиву на страни учиниоца који га активира,

---

³⁷² М. Г. Медаковић, Живот и обичаји Црногорца (репринт издања из 1860.године), Београд, 2001. године, стр. 112.

покреће, мотивише, усмјерава на предузимање радње извршења противправног лишења живота другог лица.

Према З. Стојановићу, М. Шкулићу и М. Радоману, „основна разлика између „обичне“ и безобзирне освете, се јавља будући да безобзирну освету карактерише несразмјера у злу. Под безобзирношћу може се схватити при лишавању живота, испољеност крајње равнодушности према туђим добрима. То је обично дјело које се врши из обијести или могућих рушилачких нагона, када жртва не даје никакав повод. То је насиље које је испољено толико и много веће од насиља при извршењу убиства. Обична освета је таква освета код које се узвраћа истим злом које је и примљено. Нпр. при убиству из освете, убија се оно исто лице које је претходно извршило убиство, а безобзирност би се огледала нпр. убиством лица које нема никакве везе са нанесеним злом. Освета може бити узвраћање повреде која је претходно нанесена од другог лица. Ову разлику између обичне освете и безобзирне освете утврђује суд у сваком конкретном случају при чему утврђује околности под којима је извршено кривично дјело и судском одлуком предвиђа да ли је неко дјело обична освета или безобзирна освета“³⁷³.

Према З. Стојановићу и О. Перићу, „освета представља такво кривично дјело, којим се узвраћа неком лицу, које је претходно нанијело повреду или је претходно извршило убиство. Код убиства из освете нема околности које је чине безобзирним. Код одређивања и утврђивања околности да ли је освета безобзирна или не у бившој југословенској судској пракси и теорији не постоји јединствено мишљење, па у неким случајевима крвна освета је само освета, а негдје је окарактерисана као безобзирна освета. Безобзирна освета ће увијек постојати када се кривично дјело извршава из осветољубља, односно постојања несразмјере у наносењу зла. Разлика између безобзирне и обичне освете, јесте та што код безобзирне освете постоји несразмјера између нанијетог зла и оног зла које постоји у освети“.

Несразмјера мора бити велика, нпр. узвраћање убиством на повреду, лишавање живота блиског сродника или неког другог лица које нема везе са претходним убиством, постојање мотива и осјећања сатисфакције при извршеној освети. На основу околности извршеног кривичног дјела суд ће се одредити код овог питања, уз претходна сазнања из

---

³⁷³ З. Стојановић, М. Шкулић, М. Радоман, Кривично право, материјално-процесно-извршно, оп.цит., стр. 148.

судске праксе и правне теорије и на тај начин направити кључну разлику између безобзирне и обичне освете и донијети такву судску одлуку, која ће бити одређена у сваком случају посебно³⁷⁴.

У наставку рада ћемо изложити различита појмовна одређења безобзирне освете у правној теорији, али и у судској пракси.

Т.Живановић³⁷⁵ сматра да су „најзанимљивија питања психологије крвне освете она која се тичу извршилаца ових кривичних дјела. Она се могу подијелити на двије групе: а) на околности које се односе на личност ових људи и б) на прилике које њихове поступке вежу за њихову групу. У прву групу спадају: интелигенција, темперамент, ниво толеранције, одговор на конфликтну ситуацију и њихов сентимент, самопоштовање. У другу групу спадају: динамизам идентификације с референтном групом усвајања њеног система вриједности и узвратан утицај појединца на групни правилник понашања“.

Т. Живановић даље „дијели у двије групе, извршиоце овог кривичног дјела. У првој групи су извршиоци код којих се околности односе на њихову личност: интелигенција, темперамент, ниво толеранције, одговор на конфликтну ситуацију и њихов сентимент, само поштовање. Значи, извршење кривичног дјела зависи у овом случају од личности и његових особина. У другу групу околности које су везане за личност учиниоца спадају: средина у којој живи, начин живота, понашање и захтјеви средине, његов однос према средини, обавеза морална коју мора извршити, јер ако не изврши освету неће бити човјек од ријечи, изгубљеног образа и части. Не треба увијек утврђивати све околности које чине освету безобзирном, већ је довољно утврдити неку кључну околност која је чини безобзирном. Обично се узимају субјективне и објективне околности извршеног убиства“.

Било је случајева да је крвна освета вршена после дужег временског периода³⁷⁶. Таквих случајева у Црној Гори је било у ситуацијама када је освета вршена после четрдесет, педесет и осамдесет година. Такву крвну освету И. Салиху назива „неправом крвном осветом“, и она се сматра безобзирном осветом. И. Салиху сматра да би тај рок,

---

³⁷⁴ З. Стојановић, О. Перић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 98.

³⁷⁵ Т. Живановић, Основи кривичног права Краљевине Југославије, Општи део, оп.цит., стр. 184.

³⁷⁶ Љ.Јокић, Крвна освета, Зборник Правног факултета у Подгорици, Подгорица, број 33/2003.године, стр. 143-152.

односно протекло вријеме од извршења кривичног дјела у трајању од десет или више година значао да се ради о безобзирној освети³⁷⁷.

О појму безобзирне освете и њеној садржини у правној теорији се јављају бројна схватања.

Убиство из безобзирне освете, према Љ.Лазаревићу³⁷⁸, представља „дјело код кога је учинилац мотивисан аморалном побудом, жељом да се другом врати зло због учињеног зла, али се мора радити о безобзирној освети. За постојање дјела тешко убиство је потребно да се лишавање живота неког лица врши ради освете – која не значи крвну освету, али која је освета безобзирна. Безобзирност освете се мора процијењивати у сваком конкретном случају и при томе се морају узети у обзир разне околности. Најтипичнији случај овог дјела постојао би у случају велике сразмјере између зла због кога се врши освета и оног зла које се наноси убиством, нпр. када се због претходно нанијете увреде врши лишавање живота и то управо онога ко је увреду учинио или њему блиског лица“.

Ово дјело, сматра исти аутор, даље постоји и „када се освета врши послије дужег временског периода. Нпр. у случају када би неко сада лишио живота лице које га је за вријеме окупације пријавило окупатору усљед чега је био затваран и мучен. Безобзирност мора бити изражена и у посебној упорности учиниоца да убиством изврши освету. У судској пракси се безобзирном осветом сматра убиство лица које је судском одлуком осуђено за кривично дјело због кога се освета сада врши или је ослобођено за то дјело, затим убиство лица које је већ потпуно или делимично издржало казну и сл“.

М.Радовановић и М.Ђорђевић³⁷⁹ сматрају да „убиство из безобзирне освете постоји ако освета указује на безобзирност учиниоца на основу околности које су постојале у вријеме извршења кривичног дјела“.

З.Стојановић и Н.Делић³⁸⁰ у погледу одређивања појма безобзирне освете истичу да „проблем представља разграничење између обичне и безобзирне освете. Основни критеријум за ово разликовање јесте несразмјера између нанијетог зла и оног зла које се наноси кроз освету. Та несразмјера мора бити очигледна да би се радило о безобзирној

---

³⁷⁷ В.Ловићевић, Искоријењавање крвне освете у Црној Гори, Историјски записи, Подгорица, број 3-4/1994.године, стр. 89-105.

³⁷⁸ Љ.Лазаревић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 83.

³⁷⁹ М.Радовановић, М.Ђорђевић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 72.

³⁸⁰ З.Стојановић, Н.Делић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., 12.

освети. И неке друге околности могу бити релевантне приликом оцијене да ли је освета безобзирна (протек времена од причињеног зла, освета убиством лица које није имало никакве везе са причињеним злом)“.

Слично Љ.Лазаревић, Б.Вучковић и В.Вучковић³⁸¹ сматрају да је „убиство из безобзирне освете мотивисано аморалном побудом, жељом да се другоме врати неко зло због зла које је претходно нанијето учиниоцу дјела или он сматра да му је такво зло нанијето. При томе је потребно да се освета јавља као безобзирна. Безобзирност освете се процијењује у сваком конкретном случају и при томе се морају узети у обзир разне околности. Најтипичнији случај извршења овог дјела постоји у случају велике несразмјере између зла због кога се врши освета и оног зла које чини убиство. Ово дјело постоји и када се освета врши послвије дужег временског периода. Даље, безобзирност може бити изражена и у посебној упорности учиниоца да убиством врши освету“.

М.Бабић и И.Марковић³⁸² истичу да „за заснивање квалификације тешког убиства из безобзирне освете законодавац не сматра довољним постојање било какве освете као мотива извршења дјела, већ инсистира на посебном квалитету освете, односно на њеној безобзирности. Ово стога што освета сама по себи не представља тако негативан мотив дјела да би свако убиство из освете требало третирати као квалификовано убиство. Наиме, наношење зла због раније претрпљеног зла (у чему се састоји мотив освете) колико год да је сурово и нечовјечно, није увијек такво да подиже ниво, степен неправда и одговорности учиниоца на ниво квалификованог случаја јер у животу постоје и такве ситуације у којима осветнички акт има елементе задовољавања елементарне људске праведности“.

Даље М.Бабић и И.Марковић³⁸³ сматрају да је „утврђивање постојања безобзирне освете фактичко питање које се не може утврђивати на основу тачно утврђених критеријума, већ се њено постојање или непостојање процијењује у склопу свих објективних и субјективних околности које прате извршење конкретног убиства. При томе полазну основу за утврђивање безобзирности освете треба да чине позитивни законски прописи и моралне норме датог друштва. Обичајне норме које су у очигледној супротности са важећим законским и етичким принципима, а које владају у одређеном

---

³⁸¹ Љ.Лазаревић, Б.Вучковић, В.Вучковић, Коментар Кривичног законика Црне Горе, оп.цит., стр. 354.

³⁸² М.Бабић, И.Марковић, Кривично право, Посебни дио, оп.цит., стр. 40.

³⁸³ М.Бабић, И.Марковић, Кривично право, Посебни дио, ибидем, стр. 41.

друштву, ирелевантне су за утврђивање ове квалификаторне околности. Заправо, оне се не могу узети у обзир као оправдање за мотиве и побуде извршења кривичног дјела“.

Побуде према Ђ.Ђорђевићу и Д.Коларић³⁸⁴ „код безобзирне освете су ниске побуде у смислу владајућих моралних схватања у друштву, те стога такав учинилац представља још већу пријетњу за правне темеље уређене друштвене заједнице. Његова самовољна личност указује на то да он не поштује правни поредак. Да би се радило о кривичном дјелу које је извршено из безобзирне освете потребно је прво утврдити да се лишавање живота неког лица врши из освете, а потом да је освета била безобзирна. У тумачењу појма безобзирности велику улогу имају морална схватања прихваћена у нашој средини“.

У прилог тог схватања говори и пресуда Врховног суда Србије Кж. 942/84. Према овој судској одлуци за постојање убиства из безобзирне освете није довољно само извршење дјела из освете, већ и да је мотив за освету био објективно и субјективно такав да по моралним нормама нашег друштва очито чини ту освету безобзирном.

Мотив безобзирне освете, сматра Н. Мрвић Петровић³⁸⁵, цијени се према околностима случаја, субјективним и објективним. „Безобзирна освета је освета у којој се убиством (великим злом) убица свети за било које зло које је раније нанијето њему лично или лицу у чије „име“ се свети. Убица поступа као безосјећајна и асоцијална личност, он убија из саможивих побуда. Чак није неопходно ни да ли је зло раније заиста било нанијето, већ је довољно да је учинилац био у убијеђењу да му је оно нанијето и да се стога одлучио на извршење убиства. Битно је само да разлог освете по свом значају није ни приближно значајан вриједности људског живота“.

Ђ.Ђорђевић и Д.Коларић³⁸⁶ даље указују да се „безобзирност код лишења живота другог лица мора процијењивати у сваком конкретном случају на основу објективних и субјективних критеријума. Она објективно постоји кад је учињено дјело у очигледној несразмјери са оним злом због чега се чини убиство, а то може да буде како у погледу објекта над којим се врши радња, тако и у погледу постојања других услова и околности под којима се врше те радње у спровођењу такве освете“.

---

³⁸⁴ Ђ.Ђорђевић, Д.Коларић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 19.

³⁸⁵ Н.Мрвић Петровић, Кривично право, оп.цит., стр. 234.

³⁸⁶ Ђ.Ђорђевић, Д.Коларић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 20.

Слично схватање износи и Ј.Шипрага³⁸⁷ који сматра да „убиство из безобзирне освете постоји када оно због чега се свети није по свом значају ни приближно једнако вриједности људског живота. Субјективни елемент се испољава у овом случају као обиљежја личности учиниоца који не уважава и не поштује елементарне норме правног и друштвеног поретка које имају за циљ да регулишу сукобе у међуљудским односима“.

Убиство из безобзирне освете, сматрају Ђ.Ђорђевић и Д.Коларић³⁸⁸, постоји и „када се лишење живота другог врши послје дужег временског периода од настанка повода, нпр. ако је убиство извршено пре двадесет година на матури“.

М.Бабић и И.Марковић³⁸⁹ такође даље истичу „значај судске праксе када су у питању критеријуми за утврђивање безобзирне освете као квалификаторне околности код убиства. Наиме, судска пракса углавном стоји на становишту да за ову оцијену није одлучна сама околност да је зло које је учинилац убиства нанио својој жртви много веће и теже од зла које је раније нанијето самом извршиоцу или његовој родбини од стране убијеног. Наиме, за правилну оцијену извршења кривичног дјела убиства из безобзирне освете одлучно је да је убиство, које се изврши из осветољубивих побуда, учињено према таквом лицу и под таквим околностима да се поступци учиниоца појављују као очигледно безобзирни“.

Поред тога, истичу ови аутори, „безобзирност се испољава и у хладнокрвним припремама за убиство, у недостатку осјећаја одговорности, у великом степену могућности да припремано убиство буде стварно и извршено. Јасно је да, ако освета која је мотивисала учиниоца убиства има неко адекватно покриће у злу које је жртва претходно нанијела учиниоцу, неће постојати овај облик тешког убиства. Ово стога што је у питању таква освета која има рационално, психолошки разумљиво објашњење, односно која има елементе задовољења елементарне човјечне праведности. Субјективну страну ове освете чини директан умишљај јер учинилац поступа управо са намјером да се освети пасивном субјекту због зла које му је претходно нанесено“.

---

³⁸⁷ Ј.Шипрага, Убиство из крвне или безобзирне освете и других ниских побуда, Безбедност, Београд, број 5/1987.године, стр. 398.

³⁸⁸ Ђ.Ђорђевић, Д.Коларић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 20.

³⁸⁹ М.Бабић, И.Марковић, Кривично право, Посебни дио, оп.цит., стр. 41.

Ђ.Ђорђевић и Д.Коларић³⁹⁰ такође даље наводе да „у правној теорији као критеријум за обиљежавање безобзирне освете доминира несразмјерност између добара тј. несразмјерност између претходно учињеног зла које извршилац узима као повод за одмазду и кривичног дјела убиства“.

Безобзирна освета, како сматрају Б.Чејовић и В.Миладиновић³⁹¹, подразумева „освету при којој се испољава егоизам извршиоца, односно невођење рачуна о обзирима или интересима других лица“.

„Мотив за безобзирну освету истичу, И.Симић и М.Петровић³⁹², се може посматрати субјективно и индивидуално. Он и објективно и субјективно мора бити тако безобзиран да се као такав очигледно схвата у нашем друштву у ширем смислу. Безобзирна освета као мотив за извршење убиства није ништа друго него разлог за доношење одлуке извршиоца кривичног дјела убиства да убиством као великим злом освети друго, било које претходно, нанијето зло. Зло које се свети не мора за постојање овог квалификованог обиљежја кривичног дјела да је раније нанијето само учиниоцу дјела или лицу у име кога се на безобзиран начин свети, већ је довољно да учинилац стоји у убјеђењу да је оно нанијето и да се због тога и одлучио на такво убиство“.

Код безобзирне освете³⁹³ је карактеристично да често оно што се свети није по свом значају ни приближно вриједности људског живота.

Безобзирна освета, како сматрају Б.Павишић, В.Грозданић и П.Веић³⁹⁴, постоји када „освета нема рационалног психолошки разумљивог објашњења. Најчешће се она јавља у случају када постоји очита несразмјера између зла које је повод за освету и зла које се остварује убиством из освете. Када убиство из освете има релативно примјерен однос према злу које је жртва нанијела учиниоцу не може се говорити о безобзирној освети“.

Ђ.Ђорђевић³⁹⁵ слично сматра да „овај облик тешког убиства постоји када је код учиниоца дјела осветољубивост нарочито изражена, па се она налази у великој

---

³⁹⁰ Ђ.Ђорђевић, Д.Коларић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 20.

³⁹¹ Б.Чејовић, В.Миладиновић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 166.

³⁹² И.Симић, М.Петровић, Кривични закон Републике Србије, Практична примена, оп.цит., стр. 35.

³⁹³ М. Тепавац, Безобзирна освета код кривичног дјела убиства, Годишњак Правног факултета, Сарајево, 1966. године, стр. 25.

³⁹⁴ Б.Павишић, В.Грозданић, П.Веић, Коментар Казненог закона, оп.цит., стр. 313.

³⁹⁵ Ђ.Ђорђевић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 13.

несразмјери са поводом за освету. То може да буде и крвна освета коју најчешће карактерише јака осветољубивост учиниоца и безобзирност саме освете“.

Д. Јовашевић³⁹⁶ сматра да „безобзирна освета представља побуду која карактерише учиниоца кривичног дјела убиства као безосјећајну, егоистичку или саможиву личност која лишава живота друго лице само зато што му је оно претходно нанијело неко зло које је по свом карактеру, значају или интензитету далеко мање од убиства које се наноси“.

„Безобзирност освете се, према Д.Атанацковићу³⁹⁷, огледа код извршиоца кривичног дјела убиства, ако је зло истовремено несразмјерно према претходно нанијетом злу, односно кривичном дјелу, па постоји несразмјера између нанијетог зла и оног зла који му претходи, чиме се указује на постојану израженост безобзирности“.

Б.Чејовић³⁹⁸ „под убиством из безобзирне освете подразумијева освету при којој се испољава егоизам извршиоца, односно невођење рачуна о обзирима или интересима других лица. Код овог кривичног дјела ради се, на првом мјесту, о убиству из крвне освете“.

И.Салиху³⁹⁹ сматра „уколико је крвна освета извршена након дужег временског периода, за разлику од прошлости, сада се сматра (неправа крвна освета), као безобзирна освета“.

У правној теорији, не постоји јединствено мишљење о природи кривичног дјела убиства из безобзирне освете. Један дио теоретичара сматра да је кривично дјело учињено из безобзирне освете примитивно кривично дјело које се најчешће повезује са дјелом „крвне освете“, која је реликт прошлости⁴⁰⁰. Овдје се испољава најчешће егоизам, себичност, односно егоистично понашање учиниоца, његово неразмишљање о посљедицама учињеног дјела. Постојање убиства из безобзирне освете, односно појам овог кривичног дјела мора задовољити постојање два услова. То су: а) када је извршено убиство, то јест, лишено је живота друго лице из посебне врсте побуде - из освете и б) постојање безобзирности при извршењу овог облика тешког убиства.

---

³⁹⁶ Д.Јовашевић, Коментар Кривичног закона Републике Србије са судском праксом, оп.цит., стр. 56.

³⁹⁷ Д. Атанацковић, Кривично право, Посебни део, Београд, 1979. године, стр. 99.

³⁹⁸ Б. Чејовић, Кривично право, Посебни део, Београд, 1980. године, стр. 165.

³⁹⁹ И. Салиху, Кривичноправни појам убиства из освете, крвне и безобзирне освете, Југословенска ревија за криминологију и кривично право, Београд, број 3-4/1984.године, стр. 48

⁴⁰⁰ М.Матовић, Кривичноправна питања убиства из крвне освете, магистарски рад (необјављен), Правни факултет, Загреб, 1963.године, стр.67-93

Радњу кривичног дјела убиства⁴⁰¹ из „безобзирне освете извршава лице коме је раније већ неко зло нанијето од стране другог лица, сада жртве убиства. Безобзирност зла се огледа у односу са претходним злом или се безобзирност огледа у протеклу времена од претходног догађаја или у доношењу зла неком лицу које нема везе са претходним догађајем. Извршилац овог дјела је лице коме је претходно нанијето зло или њему неком блиском лицу. Умишљај учиниоца код овог облика тешког убиства се јавља као директни умишљај, због постојања посебне побуде (мотива, намјере) код извршиоца и нагона који постоји код њега да врати зло, за претходно нанесено зло. Посљедица овако предузете радње у виду лишења живота неког лица представља резултат предузете радње извршиоца који је поступао из безобзирне освете“.

Радња извршења овог кривичног дјела, врши се према лицу које је претходно нанијело зло учиниоцу или њему блиском лицу. Она се врши⁴⁰²: а) из посебне врсте побуде, мотива – освете због претходно нанијетог зла и б) према лицу које је учиниоцу дјела или њему блиском лицу претходно нанијело неко зло. Предузимањем радње извршења настоји се вратити зло које је претходно нанесено, с друге стране. Радња се изводи планирано, последице краћег или дужег времена, одлика извршиоца радње је стрпљивост и упорност. Она се предузима у било ком погодном тренутку.

„У том односу прворазредну улогу има сентимент самопоштовања којим особа осигурава одређени углед у средини гдје живи. Сентимент самопоштовања означава најширу интеграцију сличних осјећајања (емоција, солидарност, аспирација). Од степена и усклађености, те интеграције зависи стабилност и карактер личности и оно што се уобичајено назива душевним здрављем“⁴⁰³.

Радња лишавања живота другог се дуго времена ствара у мислима, последице дугог размишљања и психичког оптерећења које извршилац трпи. А реализација радње настаје предузимањем или пропуштањем тјелесног покрета у спољном свијету, када радња извршења кривичног дјела постаје материјализована. Радња се материјализује у тренутку, када се јавља истовремено дјеловање психолошких и социолошких елемената, односно кулминацијом психичких оптерећења, као и спољног утицаја средине што доводи до

---

⁴⁰¹ М. Миљковић, О убиству, *Crimen*, Београд, број 2/2016. године, стр. 223-232.

⁴⁰² Д. Коларић, Кривично дело убиства у Кривичном законнику Републике Србије, *Правни живот*, Београд, број 9/2008. године, стр. 181-196.

⁴⁰³ М. Каран, Психолошка природа крвне освете, *Југословенска ревија за криминологију и кривично право*, Београд, број 4/1971. године, стр. 620.

експлозије, која се емитује у спољном свијету и долази до радње извршења кривичног дјела.

У погледу одређивања појма безобзирне освете, према З.Стојановићу⁴⁰⁴, проблем представља њено разликовање од обичне освете. „И безобзирна освета је ипак само освета. Основни критеријум за њихово разликовање се јавља у погледу несразмјере између нанијетог зла и онога зла које се врши кроз освету. Та несразмјера мора бити очигледна да би се радило о безобзирној освети. И неке друге околности могу бити релевантне приликом оцјене да ли је освета безобзирна (нпр. протек времена од причињеног зла, освета убиством лица које није имало никакве везе са причињеним злом и сл.). Кривични законик данас, међу облицима испољавања тешког убиства, не предвиђа крвну освету као квалификаторну околност. Зато се у неким случајевима крвна освета, као реликт прошлости, може квалификовати као безобзирна освета, а у неким случајевима би се она могла подвести и под појам ниских побуда“.

Безобзирна освета, је одговор на претходно извршено кривично дјело од стране убијеног. Она се увијек врши по протеклу одређеног времена (више или мање) од повода за њено враћање. Убиство из безобзирне освете се врши увијек послѣ краћег или дужег времена, у којем лице детаљно размишља о претходном кривичном дјелу, које је супротна страна извршила према њему или њему блиском лицу. Освета не би могла постојати ако је кривично дјело узвраћено у истом тренутку, када је учиниоцу убиства зло нанесено, већ би се тада радило о неком облику кривичног дјела убиства (нпр. на мах или у нужној одбрани или у прекорачењу нужне одбране). Извршилац кривичног дјела убиства је потпуно и правилно свјестан својег поступка - да врши кривично дјело и да је оно противправно, али га ипак чини са умишљајем и то директним.

„Основна карактеристика освете је уништење људског живота, као одговор на претходно убиство. То је намјера коју сачињава планирање и дуго припремање за извршење циља. Овдје постоји јак психички нагон који код извршиоца ствара тежину која кулминира ослобађањем тог терета. Наиме, извршилац доживљава олакшање при самом извршењу кривичног дјела. Овдје су битни и утицаји социјалне средине, што заједно чини компактно дјеловање унутрашњих и спољних фактора на учиниоца. Значајна црта личности извршиоца јесте његова одлучност. Посљедица дјела мора наступити по сваку

---

⁴⁰⁴ З. Стојановић, Кривично право, Општи дио, Подгорица, 2003. године, стр. 387-388.

цијену, а извршиоца карактерише упорност, истрајност и одлука да се изврши освета. Поред одлучности овдје је изражена и храброст извршиоца. Такође, личност извршиоца карактеришу егоизам, себичност и тврдокорност. Он се не каје за извршено кривично дјело и остаје при томе. Освета је карактеристична за веома ријетка друштва, а очигледно је везана за она подручја и земље, гдје је дуго имала моћ патријархална организација друштва, што је чини специфичном на различите начине тумаченом друштвеном појавом⁴⁰⁵.

Извршилац кривичног дјела убиства које је мотивисано безобзирном осветом се понаша бахато, не размишља о својим члановима породице, па ни о интересу друге стране. То се, у првом реду, односи првенствено на „крвну освету“. Ипак, сматрамо да би ово мишљење било уско када би безобзирну освету везивали само за крвну освету и појединца, који је извршава као и његов лични егоизам. Насупрот томе, поставило би се питање колико је ту изражен егоизам. С друге стране, безобзирна освета је много шири појам да би се односила стриктно на крвну освету.

Поред тога постоје и правни теоретичари Ђ. Ђорђевић, Д. Коларић, Ј. Шипрага, М. Бабић и И. Марковић, који сматрају, да „основ извршења кривичног дјела убиства из безобзирне освете представљају околности под којима је извршено ово кривично дјело. Те околности могу бити различите. Утврђивање околности под којима је извршено кривично дјело (објективног и субјективног карактера), препуштено је суду и већ постојећој судској пракси. То значи да од околности под којима је извршено кривично дјело зависи да ли ће се оно квалификовати као дјело које је учињено са обичном осветом, крвном осветом или безобзирном осветом, што представља фактичко питање које суд рјешава у сваком конкретном случају“.

Одређивање безобзирности освете на страни извршиоца зависи од чињенице да ли је кривично дјело извршено ношено мотивом, побудом које су супротне моралу и понашању у једном друштву, у одређеном временском периоду, у одређеној средини. Уколико постоје такве побуде, тада се лишење живота другог лица квалификује као облик тешког убиства из безобзирне освете⁴⁰⁶. „Безобзирна освета представља несразмјеру између два зла и то претходног и зла које настаје убиством из освете. Па, да би постојало

---

⁴⁰⁵ Пресуда Врховног суда Црне Горе Кж 1/94.

⁴⁰⁶ З. Стојановић, М. Шкулић, М. Радоман, Кривично право (материјално-процесно извршно), Београд, 2013. године, стр. 148.

кривично дјело убиство из безобзирне освете потребно је постојање несразмјере између претходно нанесеног зла и зла којим се убиство из освете извршава⁴⁰⁷. У неким случајевима крвна освета би се могла квалификовати као безобзирна освета, а у неким би се могла подвести под појам ниских побуда

В. Голубовић сматра, „да би постојала безобзирна освета, прво треба да постоји освета, односно лице које се свети као извршилац овог кривичног дјела треба да изврши освету у односу на претходно кривично дјело и да узврати злом за зло које је претходно нанесено. Законодавац је при рјешењу овог питања стриктно водио рачуна, па је безобзирност свог понашања везао за освету у односу на претходно кривично дјело, када извршилац узвраћа много већим злом од зла које му је нанесено. Тада настаје безобзирна освета. У противном, уколико би сразмјера нанесеног и узвраћеног зла била иста, једнака, тада би се радило само о кривичном дјелу учињеном из обичне освете. Значи, безобзирност се јавља као облик понашања који је квалификован у једном друштву као неморалан, супротан здравом разуму, супротан социјалном понашању, који прелази границе понашања, који је супротан понашању разумног човјека“.

Безобзирност на страни извршиоца може да постоји и код обичног убиства. Она се у том случају јавља као једностранни акт према неком лицу, односно као његово безобзирно понашање при извршењу убиства. С друге стране, безобзирна освета представља такво кривично дјело, односно она се јавља када извршење претходног кривичног дјела производи, резултира извршењем новог кривичног дјела које по околностима под којима је изведено представља безобзирну освету⁴⁰⁸.

Нанесено зло није увијек једина околност, која је од значаја за одређивање појма кривичног дјела убиства из безобзирне освете. За ову правну квалификацију су потребне и друге околности које ово кривично дјело чине таквим. Нпр. неко лице изврши кривично дјело убиства из нужне одбране, па га суд правноснажном пресудом ослободи од кривице. Међутим, брат убијеног га и поред такве судске одлуке лишава живота. У овом случају нанесено и узвраћено зло су иста по природи и интензитету, али се ипак ради о кривичном дјелу убиства из безобзирне освете.

---

⁴⁰⁷ Група аутора, Коментар Кривичног закона Републике Србије, Београд, 1991.године, стр. 109.

⁴⁰⁸ В. Голубовић, Убиства у Црној Гори, оп.цит., стр. 91.

Према В. Голубовићу, „суд при утврђивању околности везаних за извршење кривичног дјела убиства из безобзирне освете узима све субјективне и објективне околности поводом кривичног дјела, те проучава однос који је постојао између учиниоца кривичног дјела и жртве. На основу утврђених чињеница суд сагледава да ли је мотив извршиоца испунио све услове да се такво дјело окарактерише као дјело из безобзирне освете. Постоји већи број околности које чине освету безобзирном, а које улазе у склоп објективних и субјективних околности као што су: освета неком лицу које нема никакве везе са причињеним злом, протек времена од нанесеног зла, упорност да се изврши освета (нпр. покушаји у више наврата да се изврши крвна освета)⁴⁰⁹.

Безобзирност освете се огледала и у сљедећим случајевима:

1) према мишљењу В. Голубовића:

а) што се оптужени и поред одлуке суда, одлучује на такав корак и убија убицу свога брата, не поштујући на тај начин државни орган који доноси судску пресуду и тиме кршећи закон наноси штетне посљедице цјелокупном друштву. Но, освета се може јавити и када учинилац врши кривично дјело према лицима која су на дужности: нпр. против војног лица, полицијског службеника, јавног тужиоца, судије, свједока, против лица са којим је закључен споразум о признању кривице, судског вјештака итд.,

б) освета се може извршити према војном лицу у мирнодопским или ратним условима, уколико је војно лице малтретирало претходно извршиоца овог кривичног дјела. Безобзирна освета се може односити према службеном лицу, које је запримило кривичну пријаву о убиству или службеном лицу које је вршило увиђај и тиме дошло до одређених доказа о извршеном кривичном дјелу убиства,

в) освета може да буде уперена према јавном тужиоцу, који је дошао до одређених чињеница и доказа, а на штету извршиоца кривичног дјела. Исто тако безобзирна освета може бити уперена према судији или предсједнику судског вијећа који је донио правноснажну пресуду,

г) освета се може извршити према свједоку који је изнио тачно чињенично стање, као и према судском вјештаку одређене струке који је дао налаз и мишљење, а на штету извршиоца кривичног дјела,

---

⁴⁰⁹ В. Голубовић, Убиства у Црној Гори, ибидем, стр. 150.

д) безобзирна освета се може извршити према љекару који је лијечио неко лице, које је касније преминуло⁴¹⁰ и

2) према мишљењу М. Перовића:

а) посљедњих година долази до појаве извршења кривичних дјела из безобзирне освете у вези са обрачунима криминалних група. Свједоци смо посљедњих година да је услед обрачуна организованих криминалних група страдао велики број лица. Најчешће ови обрачуни производе освету супротног (клана) организоване криминалне групе и тако се убиства настављају на штету једне, па друге супротстављене криминалне групе. Као извршиоци освете се појављују чланови породице убијеног. Тиме се оживљава реликт обичајног права у виду „крвне освете“. Међутим, то је нови облик кривичног дјела који можемо назвати „мутацијом крвне освете“ у новом облику, послје обрачуна организованих криминалних група. Као разлози за сукобе између криминалних група јављају се: сукоб око профита, заузимање тржишта и пласирање недозвољених средстава (опојне дроге, алкохол, цигарете), трговина људима, проституција и сл. У том послу организованог криминалитета долази до сукоба између ривалских криминалних група око престижа на одређеној територији или из других разлога. То доводи до убиства и елиминисања конкурената. Међусобним обрачунима нема краја. Убиства се обострано настављају. У одређеном тренутку долази до укључивања породица настрадалих, што ствара много јачи мотив за извршење безобзирне освете, па долази до стварања новог начина извршења кривичног дјела убиства из безобзирне освете. Овај вид безобзирне освете постаје још опаснији, јер сада ово кривично дјело врше чланови породица, настрадалог у обрачуну криминалних групација⁴¹¹.

Извршилац поступа при кривичном дјелу убиства из безобзирне освете када зна да оно што ради представља кривично дјело, али он то ипак ради из мотива задовољења и сатисфакције. На тај начин он се ослобађа психичког оптерећења, да учињено зло према њему или њему блиском лицу врати већим злом. Кривица као субјективни елемент се састоји у томе што извршилац поступа из безобзирне освете. Он поступа свјесно знајући да је његов акт противправан, али и поред тога узима ствар у своје руке желећи да постигне циљ, узвраћајући зло за већ нанесено зло.

---

⁴¹⁰ В. Голубовић, Убиства у Црној Гори, ибидем, стр. 160-166.

⁴¹¹ М. Перовић, Тешка убиства у кривичном праву Црне Горе, оп.цит., стр. 29.

У погледу посљедице – лишења живота другог лица, извршилац хоће њено наступање. Може се тако говорити о неколико ситуација у којима постоји директан умишљај на страни извршиоца⁴¹². Наиме, код учиниоца постоји свијест и воља да оствари предвиђену посљедицу и тежи њеном извршењу. Учиниоца је свјестан свога поступка, он жели и хоће наступање посљедице кривичног дјела. Он свјесно поступа и припрема се за извршење овог дјела. Он има сазнање да је то што ради противправно и да је одређено у закону као кривично дјело. Овдје је изражен висок степен свијести, као и воље која је јако изражена код извршиоца овог кривичног дјела. Свијест код њега има јасно сазнање, да се ради о квалификованом облику кривичног дјела који закон строго забрањује. Код њега такво сазнање не ствара колебљивост или одустанак од кривичног дјела, што представља карактерну особину тврдокорности и упорности. Настајањем посљедице је остварен резултат предузете радње извршења кривичног дјела убиства⁴¹³, а тиме је дошло до остварења мотива овог кривичног дјела. На тај начин је испуњена обавеза „освете“, и дошло је до задовољења код извршиоца.

3.2. Облици испољавања безобзирне освете у пракси

Слична правна становишта је заузимала судска пракса која пружа драгоцени извор сазнања о појавним облицима испољавања безобзирне освете. То је и разумљиво јер се ради о фактичком питању чије утврђивање на основу изведених личних и материјалних доказа врши суд у сваком конкретном случају. Посебно јер се мора у конкретној ситуацији утврдити: а) постојање освете и б) да ли је освета добила карактер „безобзирне“ освете или је остала на нивоу „обичне“ освете, када не представља квалификаторну околност, већ само околност (отежавајућу) код одмјеравања казне учиниоцу кривичног дјела убиства.

За правилну оцијену извршења дјела убиства из безобзирне освете, одлучно је по мишљењу Врховног суда Југославије које је садржано у пресуди Кж. 25/65, да је убиство које се врши из осветољубивих побуда, учињено према таквом лицу и по таквим околностима, да се поступци учиниоца јављају као очигледно безобзирни. На примјер, да

---

⁴¹² З. Стојановић, Кривично право, Општи дио, оп.цит., стр. 150.

⁴¹³ Д. Коларић, Заштита живота у Кривичном законик у Србије, Правни информатор, Београд, број 3/2009. године, стр. 50-55.

је убиство из освете почињено послије протеча дужег времена од дана раније почињеног зла, послије кога се извршење освете објективно не би више могло очекивати.

Врховни суд Хрватске у пресуди Кж. 227/66 утврђује да је убиство из безобзирне освете учињено када је утврђен одлучни мотив за учиниочеву одлуку у његовој неподмирљивој тежњи и посебној одлучности да се нека истинита или замишљена кривица задовољи једино тиме да се другоме одузме живот. И овдје је при извршењу кривичног дјела био одлучан мотив учиниоца - његова тежња да се изврши кривично дјело убиства из безобзирне освете, то јест да одузме живот другом лицу, јер је он тако желио. Овдје постоји одлучност и упорност као двије одлике извршиоца овог дјела, што представља околност на основу које се ово кривично дјело квалификује као дјело из безобзирне освете.

Врховни суд Југославије у пресуди Кзз. 33/72 наводи да је позивање одбране на обичајно право у случају оптуженог који је из освете убио члана породице своје ванбрачне жене која га је напустила прије четири године и отишла да живи ванбрачно са другим мушкарцем са којим је родила дијете неосновано будући да су такве застарјеле норме, неважеће и супротне позитивном праву и моралу, па не могу служити за оцијену поступака ни оптуженог, ни оштећених у односу на питање постојања безобзирног карактера извршене освете.

Врховни суд Србије у пресуди Кж. 29/73 истиче да убиство из безобзирне освете постоји када оптужени ради задовољења своје сујете лиши живота дјевојку само зато што је засновала ванбрачну заједницу са другим, те је одбила да се уда за оптуженог.

Врховни суд Србије у пресуди Кж. 1543/73 наводи када оптужени лиши живота убицу свога брата и поред тога што је сада убијени био правноснажно осуђен за убиство брата оптуженог, стекла су се сва законска обиљежја кривичног дјела убиства из безобзирне освете. Оптужени је, занемарујући постојање одговарајуће судске одлуке као објективне оцијене друштва у вези са конкретним догађајем, ишао за тим да кроз освету убици свога брата прибави неку „посебну задовољштину“, која се у овом случају појављује као очигледно безобзирна освета, и то како према угроженом добру, тако и према друштву уопште.

Окружни суд у Београду у пресуди К. 186/90 и Врховни суд Србије у пресуди Кж. 192/92 сматрају да је покушано убиство из безобзирне освете када је учинилац према

оштећеном покушао извршење убиства због тога што је он тукао и малтретирао његову љубавницу, иначе супругу оштећеног јер нема никакве адекватности између онога што је чинио оштећени према љубавници окривљеног када је њу тукао прије смрти и оног што је учинио окривљени приликом покушаја да оштећеног лиши живота.

Слично схватање заузима и Врховни суд Хрватске када у пресуди Кж. 175/93 наводи да се ради о убиству из безобзирне освете када је утврђено да је оптужена без икаквог повода у јутарњим сатима у јавном превозу испалила хитац у леђа малољетном оштећеном старом 16 година, а затим када је овај пао погођен, наставила је пуцати у његово тијело, што се све десило двадесетак дана након правноснажне пресуде којом су отац и стриц оштећеног осуђени због убиства брата оптужене почињеног такође из освете.

Врховни суд Србије даље у пресуди Кж. 877/96 истиче да покушај кривичног дјела убиства из безобзирне освете може бити извршен само са директним умишљајем. Да би у конкретном случају побуда и намјера постојале као субјективно обиљежје у бићу кривичног дјела неопходна је свијест и воља јаког интензитета, па су зато оне неспојиве са евентуалним умишљајем.

Даље, Врховни суд Србије у пресуди Кж. 39/2000 истиче када оптужени у намјери да се освети оштећеном што је трећем лицу у тучи нанио лаке тјелесне повреде из кратежа пуца оштећеном у главу чини кривично дјело убиства из безобзирне освете.

Врховни суд Хрватске у пресуди Кж. 66/2001 наводи да се, када је оптужени усмртио своју жену ради тога што је она покренула бракоразводну парницу, такав његов поступак оправдано цијени као убиство из безобзирне освете јер између повода за освету и зла које се остварује убиством из освете постоји велика несразмјера. Наиме, безобзирна освета постоји када је убиство учињено према лицу које нема никакве директне, изравне везе са злом које је оптуженом учинила његова супруга напуштањем брачне заједнице и одласком својим родитељима у иностранство, те покретањем бракоразводне парнице.

Такође Врховни суд Србије у пресуди Кж. 1077/2004 истиче да је за постојање кривичног дјела убиства из безобзирне освете довољно да је учинилац у убијеђењу да је зло за које се свети нанијето и да се зато одлучио на убиство.

Врховни суд Србије даље у пресуди Кж. 361/2005 наводи да мотив оптуженог да лиши живота ПП произилази из чињенице њихових озбиљно и дуготрајно поремећених односа на што упућују честе пријетње оптуженог ПП, па и пријетње убиством и агресивно

понашање оптуженог који је, и пре критичног догађаја, нападао ПП и дрвеном мотком нанео му тешку тјелесну повреду, што је све утврђено на основу исказа бројних саслушаних свједока, па и свједока ЉЉ и увидом у списе кривичног предмета. Као неосноване Врховни суд оцјењује и наводе жалбе јавног тужиоца да је првостепени суд погрешно закључио да су односи између оптуженог и сада пок. ПП, само у великој мјери поремећени и да оптужени није лишио живота ПП из користољубља, безобзирне освете или других ниских побуда. Правилан је закључак првостепеног суда да се не може говорити о безобзирној освети, јер се околност да сада пок. ПП није измијестио своју шталу и да се ради о стању које је трајало дуги низ година и које је оптужени затекао у вријеме градње своје куће, не може узети као доношење зла оптуженом од стране сада пок. ПП.

У судској пракси је, сматра Н. Мрвић Петровић⁴¹⁴, прихваћено схватање да „силецијско понашање (склоност ка примјени насиља) због безначајних повода не мора да увијек представља безобзирну освету“.

Убиство доношењем много већег зла од дјела за које се врши освета – када је последица дјела очигледна несразмјера (за тешку тјелесну повреду или увреду – убиство) представља безобзирност испољене освете. Под овим појмом се не подразумејева тзв. крвна освета, али у неким од конкретних случајева, с обзиром на начин извршења и својство жртве дјела, се дјеловање учиниоца може подвести под тешко убиство. За овај облик дјела није нужно да је пасивни субјект претходно према учиниоцу извршио кривично дјело. Као разлог за освету може бити и неизвршење неке грађанске или друге обавезе (нпр. невраћање дуга).

Освета би била безобзирна и у случајевима када неко лице страда, непажњом другог лица, нпр. у лову из нехата нестручним руковањем, убије друга, а онда брат погинулог последице издржане казне овог лица, врши одмазду над њим и убија га, што чини ово кривично дјело безобзирном осветом. Оваква ће освета увијек бити, она освета која је извршена према невином бићу, односно лицу које је члан породице или које нема никакве везе са претходним убиством. Најчешће овакве освете су вршене из различитих разлога и то ако се радило о неком лицу које је за осветника значило као угледан члан породице или братства, па је на тај начин наносило већи бол породици и братству.

---

⁴¹⁴ Н. Мрвић Петровић, Кривично право, оп.цит., стр. 234.

На сличан начин Апелациони суд у Новом Саду у пресуди Кж. 540/2012 сматра да је освета безобзирна када и по објективним и по субјективним нормама нашег друштва чини ту освету очигледно безобзирном цијенећи да и сама реч „безобзирно“ каже »без обзира« на све околности конкретног догађаја. Несумњиво је утврђено да је оштећени окривљеног у претходном периоду повриједио у једној тучи, да је окривљени то повријеђивање тешко поднео и поред чињенице да је он лично том оштећеном прије више од двије године нанијео много теже повреде без икаквог разлога, повреде због којих је оштећени имао велике и дуготрајне посљедице о којима говори велики број свједока (муцање, амнезија, превртање очима). И поред тога окривљени жели и хоће да се освети оштећеном за лаке тјелесне повреде које је задобио. Постоји велика несразмјера између зла због којег се освета врши и онога зла које се чини и по увјерењу суда у знатној мјери. Окривљени је показао посебну упорност да убиством изврши освету јер је он дужи временски период тражио оштећеног по граду говорећи да жели да му се освети.

Апелациони суд у Београду у пресуди Кж. 11/2014 одређује безобзирну освету као квалификаторну околност код кривичног дјела тешко убиство по својим карактеристикама тако да она подразумијева да постоји знатна несразмјера између убиства и зла које се убиство на овај начин свети.

Врховни касациони суд Србије у пресуди Кзз. 314/2014 је као ниску побуду окривљеног, поред „разочараности у оштећену“ која је наведена и у оптужници, додао на штету окривљеног и околност повреде „самољубља-нарцисоидности“, коју оптужница не садржи, а другостепеном пресудом је утврђена сасвим друга ниска побуда – „безобзирна себичност“ и жеља окривљеног да сада пок. С.К. буде само његова и да са истом живи до краја живота. Суд је радње окривљеног квалификовао да је лишио живота сада пок.С.К. из ниске побуде-разочараности у оштећену, због тога што га је напустила и раскинула ванбрачну заједницу са њим. Постојање ниске побуде код окривљеног, као квалификаторне околности дјела, утврђено је и правноснажном другостепеном пресудом “разочараност у оштећену“, као правилно и сасвим јасно и објективно дефинисану ниску побуду окривљеног, већ је оцјеном релевантних чињеница утврђених у првостепеном поступку и на претресу пред тим судом, закључио да се ниска побуда окривљеног огледа у његовој безобзирној себичности и жељи да са сада пок. С.К. живи до краја живота и да она буде само његова, без обзира на њена осјећања и њену одлуку да више не живи са њим

у ванбрачној заједници, а сагласно утврђењу да је наведена жеља окривљеног у складу са структуром његове личности (чија су емоционална обиљежја: лабилност, посесивност, рањивост, нарцисоидност) и да је ради остварења својих жеља окривљени прогањао и убеђивао сада пок. С.К. да наставе заједнички живот иако је она то упорно одбијала и јасно му ставила до знања да је између њих све готово, што окривљени није прихватао.

4. НИСКЕ ПОБУДЕ

4.1. Појам и садржина ниских побуда

Коначно, тешко убиство из члана 144. Кривичног законика Црне Горе, систематизовано према побудама (мотивима) учиниоца), може бити извршено и из „других“ ниских побуда. Већ је речено да и крвна освета, и обична освета и безобзирна освета представљају посебне врсте ниских, дифамних, бесчасних побуда учиниоца⁴¹⁵. Овдје је законодавац једном генералном клаузулом подвео велики број других побуда на страни учиниоца са којима предузима радњу лишења живота, а које не представљају „освету“ или „крвну освету“ или „безобирну освету“, али ни користољубље као покретача учиниоца на акцију. Те побуде се називају „ниске побуде“.

Убиство из других ниских побуда⁴¹⁶, дакле, представља облик испољавања тешког убиства. Овај специфичан облик убиства карактерише посебна врста побуде, мотива учиниоца на предузимање радње чињења или нечињења којом се друго лице лишава живота. При томе сам Кривични законик не одређује које су то „ниске“ побуде и у чему се оне састоје. Оне су описане у правној теорији, али је и судска пракса имала прилике да се сријеће са различитим облицима испољавања ових побуда. У правној теорији постоји више мишљења о томе шта су то ниске побуде и у чему се оне састоје⁴¹⁷.

---

⁴¹⁵ Ј.Ћирић, Јавно мњење и кривична дела против живота и тела, Правни живот, Београд, број 9/2001.године, стр. 25-43.

⁴¹⁶ Е.Бећировић, Кривично дело убиства у законодавству Републике Србије, Правне теме, Нови Пазар, број 4/2014.године, стр.200-215.

⁴¹⁷ Д.Коларић, Кривично дело убиства, Београд, 2008.године, стр.197-211.

У правној теорији се тако могу наћи схватања⁴¹⁸ која тврде да је појам ниских побуда веома широк, па их и не треба набрајати, јер се свеједно оне не би могле све обухватити. Обично извршиоци ових кривичних дјела су анти-социјална лица, аморална, бескрупулозна, лица која немају трунке стида од својих радњи или поштовања према другоме. Други аутори тврде да се ради о таквим побудама које су лично везане за неморално и нечовјечно понашање учиниоца, па се према томе ради о извршиоцу који чињењем и пропуштањем одступа од људских вриједности у једном друштву. Таква убиства из ниских побуда била би она која су учињена из расних или вјерских разлога, из пакости или зависти или ради задовољења сексуалних прохтјева, из користољубља и сл.

Појам ниских побуда у правној теорији⁴¹⁹ и судској пракси није у потпуности ријешен. Наиме, не постоји изричито набрајање побуда које би се сматрале „ниским“ генерално за све случајеве, већ судови зависно од случаја до случаја одређују мотив ниских побуда. Овдје се ради о томе да суд помоћу утврђених чињеница, одваја ниске побуде које утврђује околностима и квалификује кривично дјело као убиство из ниских побуда, што би указивало на сулудо понашање извршиоца које је супротно моралу једног друштва или у случају да је жртва својим чињењем изазвала љубомору код извршиоца. Према томе, појам ниских побуда је веома широк и представља комплексан проблем који се рађа од случаја до случаја и који зависи од низа фактора који постоје⁴²⁰.

Карактеристике ниских побуда можемо посматрати кроз призму извршиоца овог кривичног дјела⁴²¹. Извршилац дјела је лице слабог карактера. Основни циљ извршења овог облика тешког убиства представља побуда која је толико ниска и супротна моралу једног друштва да чини извршиоца егоистичним и себичним. То је човјек који не мари за лишење живота другог лица, што га чини лицем који свој интерес, нагон, егоизам ставља изнад свега. Квалификација побуде и степеновање нискости, која се јавља код извршиоца овог кривичног дјела, зависи од друштва и моралних вриједности у њему. Значи, друштво и средина гдје се ово кривично дјело десило, осуђују дјело и његовог учиниоца онолико

---

⁴¹⁸ З.Ђурђевић, Кривично дело убиства, Београд, 2014.године, стр.178-193.

⁴¹⁹ Д.Коларић, Биће кривичног дела убиства – обележја субјективног карактера, Правни живот, Београд, број 9/2012.године, стр. 181-199.

⁴²⁰ Р.Купчевић Млађеновић, Мотиви убиства у Босни и Херцеговини, Годишњак Правног факултета у Сарајеву, Сарајево, број 19/1971.године, стр. 107-139.

⁴²¹ А.Маврић, Методика откривања и доказивања кривичних дела са елементима злочина из мржње, Правне теме, Нови Пазар, број 9/2017.године, стр. 87-103.

колико сматрају да је неморално то недјело. У различитим срединама, другачије се гледа на ниске побуде. Негдје су ове побуде више супротне моралу, а негдје мање. Суштина ниских побуда лежи у задовољењу егоизма извршиоца, његовим похлепним намјерама које се огледају у анти-социјалном понашању супротно друштвеној заједници и њеним моралним вриједностима.

У правној теорији⁴²² и судској пракси се посебно истичу најзначајнији и најчешће присутни облици испољавања ниских побуда.

Тако љубомора не представља ниску побуду, али у одређеним случајевима љубомора између брачних или ванбрачних другова може да прерасте у мржњу. У случају да она доведе до убиства другог лица, тада она произилази из ниске побуде као што су мржња или пакост.

Мржња⁴²³ као ниска побуда, јавља се код извршиоца убиства из ниских побуда онда када осјећа да му то лице онемогућава неко задовољење. Мржња⁴²⁴ може прећи из сентименталног стања у неко стање страсти што производи нагон за одмаздом, односно убиством.

Пакост као ниска побуда може се јавити из зависти или из мржње према неком лицу. Дјело убиства учињено из ниских побуда постоји када извршилац види у жртви човјека који је способан и може у односу на њега више у било чему или ако у жртви види човјека који представља препреку његовом успјеху или остварењу неке од његовој тежњи.

Припадност некој националној скупини или вјерској заједници може код извршиоца убиства из ниских побуда створити мотив мржње према таквим групама. У случају ако се из овакве побуде друго лице лишавља живота, тада постоји убиство из ниских побуда.

Ниска побуда би могла да представља и задовољење својих сексуалних потреба при чему извршилац психички и физички злоставља жртву и лишавља је живота.

Ниском побудом могло би се третирати убиство лица, при чему се отклања препрека за задовољење свог циља, нпр. ради слободног љубавног односа елиминисањем супарника, односно брачног друга своје љубавнице.

---

⁴²² В.Голубовић, Убиства у Црној Гори, Подгорица, 1998.године, стр.212-235.

⁴²³ Д.Јовашевић, Мржња у светлу убиства из ниских побуда, Human Rights Protection, Нови Сад, број 1/2019.године, стр. 51-73.

⁴²⁴ Н.Делић, Кривичноправни значај мржње у светлу идентитетског преображаја Србије, Зборник радова, Идентитетски преображај Србије, Београд, 2016.године, стр. 127-154.

О различитом одређивању у чему се састоје ниске побуде и како се оне испољавају у свакодневним животним ситуацијама говоре бројна различита, више или мање слична схватања присутна у правној теорији⁴²⁵.

Убиство из ниских побуда постоји у случају, сматра Љ.Лазаревић⁴²⁶, „када је учинилац радњу лишења живота другог предузео из ниских побуда. Појам ниских побуда треба одређивати с обзиром на моралне норме понашања у одређеном друштву. Тако се сматра да су ниске побуде супротне тим нормама, јер њих осуђује већина чланова друштвене заједнице. Овакве побуде указују на слаб карактер личности, бескупулозност, похлепност. Такве су побуде: мржња, завист, пакост, похлепа, злоба, нетрпељивост. Као облик тешког убиства из ниских побуда сматра се нпр. лишавање живота неког лица да би се остварила нематеријална корист, убиство из мржње, расне, националне или вјерске нетрпељивости, убиство ради задовољења полног нагона или ради уклањања неког супарника. У сваком конкретном случају треба у контексту осталих околности под којима је конкретно кривично дјело учињено цијенити да ли се ради о ниској побуди извршења дјела или не“.

З.Стојановић и О.Перић⁴²⁷ одређују „ниске побуде као побуде које се морално негативно вреднују. Потребно је да се на скали негативног моралног вриједновања нека побуда налази високо да би се могла оцијенити као ниска побуда у смислу квалификаторне околности код овог кривичног дјела. Гдје је та граница тешко је рећи, тако да примјена ове норме (која је садржана у генералној клаузули) у великој мјери зависи од става судске праксе. У погледу неких побуда усталио се став у судској пракси да оне представљају ниске побуде“.

Љ.Лазаревић, Б.Вучковић и В.Вучковић⁴²⁸ сматрају да „убиство из ниских побуда треба да покрије све остале случајеве убиства који се врше из аморалних побуда, сем законом изричито наведених (из користољубља или безобзирне освете). Које се побуде сматрају ниским, процијењује се у сваком конкретном случају с обзиром на њихов однос према владајућим социјално-етичким нормама, јер њих осуђује већина људи у друштву.

---

⁴²⁵ З.Марић, Убиство из ниских побуда у Кривичном закону Републике Србије, Избор судске праксе, Београд, број 4/2007.године, стр. 28-30.

⁴²⁶ Љ.Лазаревић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 83-84.

⁴²⁷ З.Стојановић, О.Перић, Коментар кривичног закона Републике Србије и Кривични закон Републике Црне Горе са објашњењима, оп.цит., стр. 75.

⁴²⁸ Љ.Лазаревић, Б.Вучковић, В.Вучковић, Коментар Кривичног законика Црне Горе, оп.цит., стр. 355-356.

Ниске побуде изражавају слаб карактер личности учиниоца кривичног дјела, његову аморалност и бескрупулозност. У сваком конкретном случају треба у контексту осталих околности под којима је кривично дјело извршено цијенити да ли је ријеч о ниској побуди извршења дјела или не“.

Као ниске побуде, Д.Јовашевић⁴²⁹ сматра да се „у судској пракси, као и у правној теорији, сматрају сљедеће побуде: задовољење аморалних тежњи, ниских страсти, настраност, нетрпељивост, љубомора, мржња, пакост, завист, злоба“.

И.Вуковић⁴³⁰ пише ако је „дјело учињено из мржње као побуде због припадности раси или вјероисповести, националне или етничке припадности, пола, сексуалне оријентације или родног идентитета другог лица, такво се дјело сматра да је учињено из ниских побуда“.

Ђ.Ђорђевић⁴³¹ сматра да „ниске побуде представљају различите врсте „других“ побуда, осим користољубља или безобзирне освете, које се са етичког становишта сматрају ниским (завист, мржња, национална или вјерска нетрпељивост, сексуална настраност)“.

И.Бабић и И.Марковић⁴³² такође истичу да „ниске побуде представљају такве побуде које се са моралног и етичког становишта сматрају ниским. Скала ниских побуда је веома разноврсна и шаролика, те је немогуће прецизно набрајање свих ових побуда које у контексту осталих околности заслужују епитет ниских побуда. Ради се о побудама које су у директној супротности са моралним начелима једног друштва, те стога увијек представљају апсолутно ниске побуде без обзира на контекст у коме се јављају, за разлику од других ниских побуда које у сваком случају подлежу оцијени суда“.

Појам ниских побуда, сматрају даље ови аутори, је „нормативан, социјално етички детерминисан појам. Ово произилази из чињенице да законодавац није одредио његову суштину и смисао, па се у правној теорији при одређивању овог појма полази од владајућих социјално-етичких и моралних погледа и ставова датог друштва. Полазећи од овог критеријума ниске побуде су оне побуде које су у оштрој супротности са владајућим опште прихваћеним моралним нормама и ставовима и које наилазе на осуду већине

---

⁴²⁹ Д.Јовашевић, Коментар Кривичног закона Републике Србије са судском праксом, оп.цит., стр. 58

⁴³⁰ И.Вуковић, Кривично право, Општи део, оп.цит., стр.472.

⁴³¹ Ђ.Ђорђевић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 13.

⁴³² М.Бабић, И.Марковић, Кривично право, Посебни дио, оп.цит., стр. 42.

чланова друштвене заједнице. За све њих је карактеристичан посебно висок степен моралне прекорљивости, социјално етичке предбацивости и презира“.

Ради се о крајње негативним побудама⁴³³ које понашање учиниоца чине нечовјечним, нечасним и недостојним човјека, а њега бескарактерном и бескрупулозном личношћу. Као убиство из ниских побуда сматра се убиство код кога је учинилац дјела мотивисан таквим побудама које се ни по најстрожим критеријумима на могу удостојити човјека, побудама које указују на моралну нискост учиниоца и које изазивају тежак морални пријекор друштвене средине.

Закон једном генералном клаузулом, сматрају Ђ.Ђорђевић и Д.Коларић⁴³⁴, покрива и друге случајеве убиства који се могу извршити из ниских побуда. „Појам ниских побуда није законом одређен. Да ли се ради о ниској побуди одлучује суд у сваком конкретном случају имајући у виду квалитет тј. конкретни појавни облик ниске побуде и релевантне норме владајућег, општедруштвеног морала. Дакле, овдје се полази од владајућих социјално-етичких и моралних погледа и ставова. Ниске побуде су појам који је кривичним законодавством нормиран, али социјално-етички детерминисан. На овај начин законодавац обухвата све остале случајеве убистава која се врше из аморалне тежње и ниске страсти и да девалвирану и егоистичку личност учиниоца подвргне сразмјерној санкцији. Те побуде се налазе на највишој лествици скале негативног друштвено-моралног вриједновања“.

М.Бошковић и М.Радоман⁴³⁵ истичу да су „друге ниске побуде прописане као генерална клаузула за друге могуће случајеве као што су: мржња, љубомора, нематеријална корист, завист, пакост, сексуалне побуде и сл“.

Друге ниске побуде, према Н.Мрвић Петровић⁴³⁶, јесу „побуде које представљају квалификаторне околности код ове врсте убиства које се одређује на основу морала конкретног друштва као што су: мржња, завист, пакост, злоба, задовољење сујете или мржње изазване прекомјерном љубомором и сл“.

---

⁴³³ З.Јекић, Појам ниских побуда, Анали Правног факултета у Београду, Београд, број 1/1967.године, стр. 189-196.

⁴³⁴ Ђ.Ђорђевић, Д.Коларић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 20.

⁴³⁵ М. Бошковић, М. Радоман, Кривично право, Бар, 2018. године, стр. 134-135.

⁴³⁶ Н.Мрвић Петровић, Кривично право, оп.цит., стр. 234.

Убиство из ниских побуда, према Б.Павишић, В.Грозданић и П.Веић⁴³⁷, постоји ако је „оно учињено из побуда које налажу тежак морални пријекор учиниоца, а не представља ниједну од побуда везаних за освету нпр. убиство ради уклањања конкуренције на послу, такмичењу или ради одржавања љубавне везе“. Слично размишљају и З.Стојановић и Н.Делић⁴³⁸.

И.Симић и М.Петровић⁴³⁹ под „ниским побудама сматрају такве мотиве због којих се врши убиство, а који се ни по најстрожијим критеријумима не могу удостојити човјека и у супротности су са друштвеним схватањима о људском моралу. Такве побуде изражавају моралну нискост учиниоца. Према томе, да би се побуде могле сматрати ниским неопходно је испољавање таквог циља учиниоца који се и објективно и субјективно могу третирати у смислу нискости“.

З.Симић⁴⁴⁰ као „ниске побуде наводи такве побуде које изражавају моралну нискост учиниоца кривичног дјела убиства, слаб карактер личности, његову аморалност, бескрупулозност и које изазивају тежак морални пријекор“.

Н.Срзентић⁴⁴¹ „под убиством из других ниских побуда подводи такво убиство које је извршено ради остваривања неке користи, али која није материјалне природе. Тако нпр. ово убиство би постојало у случају када је мотив лишења живота неког лица била национална мржња или шовинизам, одржавање љубавних односа са женом убијеног и сл“.

Б.Вучковић и В.Вучковић⁴⁴² истичу да је „законодавац овим обликом тешког убиства хтјео да покрије остале случајеве убиства која се врше из аморалних побуда, а није ријеч о користољубљу и безобзирној освети. Које се побуде сматрају ниским, процјењује се у сваком конкретном случају, с обзиром на њихов однос према владајућим социо-етичким нормама у једном друштву. Ове побуде су супротне таквим нормама, па њих осуђује већина у друштву. Ниске побуде одражавају слаб карактер личности, његову аморалност, бескрупулозност и сл. Такви су мотиви нпр.: мржња, завист, пакост, похлепа, злоба, нетрпељивост и сл. Потребно је да се на скали негативног моралног вриједновања

---

⁴³⁷ Б.Павишић, В.Грозданић, П.Веић, Коментар Казненог закона, оп.цит., стр. 313.

⁴³⁸ З.Стојановић, Н.Делић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 13.

⁴³⁹ И.Симић, М.Петровић, Кривични закон Републике Србије, Практична примена, оп.цит., стр. 35.

⁴⁴⁰ З. Симић, Појам ниских побуда, Анали Правног факултета у Београду, Београд, број 1/1967.године, стр. 94.

⁴⁴¹ Н. Срзентић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 60.

⁴⁴² В. Вучковић, В. Вучковић, Кривично право Црне Горе, оп.цит., стр. 400

нека побуда налази високо да би се могла оцијенити ниском у смислу ове квалификаторне околности. Гдје је та граница тешко је рећи, тако да примјена ове норме у великој мјери зависи од става судске праксе“.

З.Стојановић⁴⁴³ сматра да се „у погледу неких побуда усталио став у судској пракси да оне представљају или пак да не представљају ниске побуде. Тако, на примјер, у погледу љубоморе, преовладао је став да она сама по себи није ниска побуда у смислу квалификаторне околности. Међутим, ако би се радило о убиству мужа да би се отклонила препрека за несметано одржавање сексуалних односа са његовом супругом, односно засновала ванбрачна или брачна заједница, то би се могло окарактерисати као ниска побуда“. Убиство из ниских побуда⁴⁴⁴ показује велику нискост учиниоца, по питању морала. Томе доприноси и његово бескрупулозно понашање, које доживљава пријекор у једном друштву.

Ове побуде⁴⁴⁵ са којима извршилац предузима радњу лишавања живота другог друштво различито карактерише и назива их „ниским“. Те ниске побуде представљају квалификаторне околности. Оне дају таквом убиству тежи облик испољавања, указују на већи степен „неправа“, али и већи степен кривице извршиоца. Ниске побуде су аморалне и ниске нпр.: завист, мржња, злоба, похлепа, пакост итд. Оне код извршиоца карактеришу аморалне радње лишења живота као радње супротне друштвеном моралу и понашању људи. Оне код извршиоца стварају такав облик кривице при чему се лишава живот човјека, што га означава аморалног, бескрупулозног извршиоца који нема обзира према никоме у друштву, показујући на тај начин ниске моралне особине.

Према В. Голубовићу, различите „побуде при извршењу овог кривичног дјела се у пракси судова сматрају ниским побудама: а) када извршилац лиши живота супруга своје љубавнице, да би са њом засновао брачну или ванбрачну заједницу, како би отклонио сметњу која му постоји као препрека на његовом путу, б) када постојеће организације скихедси чији чланови, пребијају или лишавају живота припадника ромске популације само зато што је само ром и в) када се лишење живота неког лица врши због мржње која

---

⁴⁴³ З. Стојановић, Кривично право, Посебни дио, оп.цит. стр. 388.

⁴⁴⁴ Д. Јовашевић, Убиство из ниских побуда, Правни живот, Београд, број 9/2012. године, стр. 189–211.

⁴⁴⁵ Д. Коларић, Кривично законодавство Републике Србије и кривична дела учињена из мржње, Теме, Ниш, број 2/2015. године, стр. 489-506.

претходи према њему из различитих разлога и то: националних, вјерских, расних, похлепе, пакости, злобе итд⁴⁴⁶.

Г. Божиловић Петровић сматра да „побуде указују да се ради о учиниоцу који је свјестан свога понашања, који разликује добро и зло. То је учинилац који се понаша бескрупулозно, који нема препрека и кочница према моралном понашању. Ради се о лицу које нема никаквих обзира или скрупула према другоме, који не посједује стид због свог понашања, при чему он тежи остварењу аморалног циља. Обично се у сваком појединачном случају зависно од конкретних субјективних и објективних околности утврђује као фактичко питање да ли је мотив извршења кривичног дјела ниска побуда, што утиче на правну квалификацију понашања овог лица. При томе ниске побуде представљају такво понашање извршиоца које је супротно моралу у једном друштву, што указује да су то кривична дјела која су по природи аморална“⁴⁴⁷.

Законодавац у Кривичном законнику Црне Горе у члану 144. стриктно набраја побуде учиниоца које представљају квалификаторне околности код тешког убиства⁴⁴⁸. То су: а) користољубље, б) извршење или прикривање другог кривичног дјела и в) безобзирна освета. Међутим, постоје „друге ниске побуде“, које је законодавац обухватио једним називом, као субјективни елеменат убиства. Један број теоретичара их такође набраја, што смо и поменули у свом излагању. Други аутори их опет постављају у односу на разлику или разграничење од законом таксативно набројаних побуда. Сматрамо да начин навођења појединих побуда и њихово разграничавање у односу на користољубље није баш адекватан и не омогућава тачно одређење „ниских“ побуда. При одређивању овог појма у кривичноправној теорији је битно, од значаја какви су морални критеријуми неког друштва у одређено вријеме, у одређеној средини. Наиме, ове побуде се у различитим друштвеним срединама могу различито сагледати и тумачити узимајући у обзир субјективне и објективне околности у јединству, у односу на конкретно кривично дјело и личност конкретног извршиоца.

Ниске побуде зависе од односа жртве и учиниоца и њиховог утицаја на извршење кривичног дјела. Само понашање жртве може бити одлучно при доношењу одлуке судског

---

⁴⁴⁶ В. Голубовић, Убиства у Црној Гори, оп.цит., стр. 177-186.

⁴⁴⁷ Г. Божиловић Петровић, Тешко убиство, оп.цит., стр. 263-265.

⁴⁴⁸ И.Симић, Утицај мотива на одмеравање казне код кривичног дела убиства, Правни живот, Београд, број 1/1981.године, стр. 84-88.

вијећа. Наиме, од значаја је у којој мјери, када и на који начин је жртва допринијела извршењу кривичног дјела убиства. Код извршиоца кривичног дјела је изражен егоизам, он не поштује друштвене стандарде, па код њега долази до изражаја себичност. Она се огледа у томе што извршилац тежи само задовољењу својих унутрашњих потреба. Задовољавањем својих унутрашњих побуда он постиже егоистични циљ уништења другог живота, чинећи на тај начин изражену себичност и похлепу, а ништаван однос према људском друштву и средини у којој живи. Такве побуде приказују учиниоца као бескрупулозног и изузетно поквареног човјека, лишеног сваког моралног осјећања и сваке кочнице у свом понашању, када је у питању остварење његових егоистичких циљева⁴⁴⁹.

Даље, Д.Атанацковић наставља: „Такав извршилац тежи остварењу циља и његово остварење настаје у тренутку. Наиме, долази до поклапања циља и посљедице које се остварују истовремено. Но, постоје и таква кривична дјела код којих се не поклапају циљ и посљедица у случају када се лишава живота супруг своје љубавнице, али постојање главног циља је склапање брака са том женом“.

И у иностраној (немачкој) теорији⁴⁵⁰ „ниске побуде се одређују као побуде које су према здравом осјећају морално презирне и које се по том критеријуму, наиме, према друштвено етичким мјерилима оцијене квалитативно појављују као ниске и отуда презриве или кажњиве. Као критеријум сврставања конкретних побуда као најнижи степен моралне оцијене треба да послуже одређени за конкретно друштво прихваћени и прокламовани морални принципи чија повреда и код необразованог посматрача према тако мотивисаном кривичном дјелу изазива извјестан осјећај презрења и одвратности“.

4.2. Облици испољавања ниских побуда у пракси

Поред користољубља, извршења новог или прикривања раније извршеног кривичног дјела, те безобзирне освете, законодавац у Црној Гори (на сличан начин као и нека упоредна кривична законодавства држава у региону) генералном клаузулом одређује да се као тешко убиство може квалификовати и свако умишљајно лишење живота другог

---

⁴⁴⁹ Д. Атанацковић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 100.

⁴⁵⁰ H.Schonke, H.Schroder, Strafgesetzbuch, Kommentar, 9.Auflage, Munchen, 1959.godine, str. 779.

лица које је мотивисано „ниским побудама“ учиниоца. Када постоје „ниске“ или „особито ниске“ или „нарочито ниске“ побуде, мотиви учиниоца усљед којих приступа лишењу живота другог лица тешко је унапред рећи. Најчешће одговор на ово фактичко питање у сваком конкретном случају даје суд имајући у виду изведене личне и материјалне доказе на главном претресу⁴⁵¹.

Тако Врховни суд Србије у пресуди Кж. 2105/50 под ниским побудама подразумејева све оне мотиве који нису достојни човјека и који се не слажу са усвојеним моралним схватањима друштва. У случају када је отац лишио живота своје дијете да би се ослободио родитељске дужности старања и издржавања постоји тешко убиство из ниских побуда.

Пресуда Врховног суда Хрватске Кж. 1437/64 каже: „Економски моменат, што је жртва (малољетница) била стављена на терет, бригу и старање оптуженом, створио је код оптуженог, иначе без сталног запосљења, мржњу према жртви, па је с њом поступао на начин недостојан човјеку. Према утврђеном он је био свјестан да од његовог дјеловања може наступити забрањена посљедица, па је пристао на крајњу посљедицу да се ријеши тог дјетета и тако ослободи дужности материјалног старања за то дијете. Иако је убиство из користољубља такође убиство из ниских побуда, овдје се ради о осталим побудама које такође могу имати значај користољубља, уз економски моменат, постојала је и стална жеља оптуженог да из куће одстрани туђе дијете, па се постепено код њега формирала та ниска побуда да се ријеши дјетета“⁴⁵².

У пресуди Врховни суд Србије Кж. 51/71 наводи да би се побуда за извршење убиства сматрала „ниским“ побудом потребно је да она сама за себе представља такву мотивацију која се и објективно мора третирати као ниска.

Врховни суд Србије даље у пресуди Кж. III 8/86 наводи да се ниске побуде које оптуженог карактеришу као аморалну и асоцијалну личност огледају и у његовој безобзирној себичности, злоби, пријетњи, пакости, његовој жељи да сада покојна, без обзира на њена осјећања, буде само његова.

Врховни суд Србије даље у пресуди Кж. 38/98 убиство из националне, расне или вјерске нетрпељивости сматра убиством из ниских побуда. Ово дјело постоји када су

---

⁴⁵¹ Т.Беловић, Специфични случајеви тешког убојства из особито ниских побуда, магистарски рад (необјављен), Правни факултет, Загреб, 2009.године, стр.127-135.

⁴⁵² Више: Б. Чејовић, Кривично право у судској пракси, Посебни део, Крагујевац, 2008. године.

учиниоци лишили живота друго лице само зато што је Ром јер су припадали скинхедсима чије су идеје да њихова нација и раса треба да буду „чисти“.

О правној квалификацији убиства из љубоморе као убиства из ниских побуда у правној теорији, али и судској пракси постоје различита схватања⁴⁵³.

Тако Врховни суд Србије у пресуди Кж. 1817/65 наводи да љубомора сама по себи не представља било какву побуду за извршење неког кривичног дјела, већ је то душевно стање учиниоца. Тек из осјећања која прате љубомору произилазе побуде за извршење кривичног дјела, односно ако се ради о кривичном дјелу убиства за постојање квалификованог облика убиства. У том случају нужно је утврдити да је из љубоморе проистекла нека од таквих побуда која се може подвести под појам ниских побуда.

Слично становиште заступа Врховни суд Србије у пресуди Кж. 982/70 када каже да се у пракси често као спорно поставља питање да ли љубомора представља ниску побуду или не. Зато се сматра да љубомора не може сама за себе да представља ниску побуду.

С друге стране, Врховни суд Србије у пресуди Кж. 8/86 заузима становиште да је оптужени поступао из ниских побуда ако је лишио живота оштећену због тога што му није узвраћала љубав и јасно му ставила до знања да не жели везу са њим. Прије свега оптужени је и поред тога што му покојна није узвраћала љубав, нити га својим понашањем доводила у заблуду да она према њему осјећа неке симпатије, већ му је отворено давала до знања да са њим не жели никакве ближе односе, сталним прогањањем, пријетњама, малтретирањем, па чак и физичким злостављањима у циљу остварења својих жеља, код покојне стварао осјећај неспокојства. Указује се на правилност закључка у постојању ниских побуда код оптуженог, као мотива којим се руководио приликом лишења живота. Ниске побуде које оптуженог карактеришу као аморалну и асоцијалну личност огледају се и у његовој безобзирној себичности, злоби, пријетњи, пакости, његовој жељи да сада покојна, без обзира на њена осјећања, буде само његова.

У пресуди К. 94/87 Окружног суда у Титограду стоји: „Управо његов ранији живот и осуђиваност указују да се код учиниоца ради о личности која не допушта ресоцијализацију. Тежина учињених дјела, посебно побуда која је оптуженог мотивисала на извршење дјела и његов ранији живот, упућују на несумњив закључак да се ради о непоправљивој личности која је увијек спремна да посегне на највеће друштвене

---

⁴⁵³ И.Симић, М.Петровић, Кривични закон Републике Србије, Практична примена, оп.цит., стр.36.

вриједности, као што је живот човјека. Према резонувању суда, оптужени је спреман да на најгрубљи начин крши друштвене норме и уништава људска добра, па и тада када треба да задовољи своје бестијалне прохтјеве. Због тога оптужени више не може бити члан друштва. Једина права и ефикасна одбрана друштва од оптуженог је његова трајна елиминација.

Радња оптуженог представља такву криминалну дјелатност која је без преседана и оптуженог издваја од свих извршилаца кривичног дјела убиства и то не само на подручју овог суда, већ и знатно шире. Обдукциони налаз је јасно указао на бројност и интензитет повреда, што је оптужени нанио покојници критичном приликом. Оптужени је својим радњама, ван сваке сумње, наносио М.С. веома интензивне физичке болове и психичке патње. Тога је оптужени био потпуно свјестан. Ове чињенице очигледно произилазе из налаза у повредама утврђеним на лешу погинуле, као и мишљења вјештака за судску медицину и вјештака за неуропсихијатрију. Имајући у виду и релативно дуже вријеме у којем је оптужени злостављао покојницу, као и њену животну доб (69 година) и тјелесну слабост, оправдано се закључује да су ови болови знатно превазилазили патње које редовно прате лишавање живота“.

У пресуди Окружног суда у Бијелом Пољу К. 54/93 суд налази да је оптужени В. из ниских побуда руководећи се мотивима који нијесу достојни човјека и који су супротни моралним схватањима друштва тј. због националне мржње коју је осјећао према Ђ.Ђ. као припаднику муслиманске националности истог лишио живота.

Слично схватање износи Виши суд у Подгорици у пресуди К. 97/95, гдје између осталог стоји: „Дана 21.04.1995. године, око 19 часова у Подгорици оптужени Б.С. са умишљајем подстрекнут од стране оптужене М.Ј., са којом је био у љубавној вези...., да се морају ослободити њеног супруга А.М., тако што ће га убити или спалити, из ниских побуда лишио живота А.М. на начин, што га је, након што су заједно дошли на Ђемовско поље, да на депонији смећа скину врата од шпорета који се тамо налазио, па у тренутку када му је сад покојни А.М. био окренут леђима више пута ударио Теслом у предјелу потиљачног и слепоочног дијела главе, нанијевши му смртоносне повреде у виду вишеструког пријелома лобање, а затим ради прикривања трагова кривичног дјела леш одвукао на сметлиште које је горело, послије чега је обавијестио оптужену М.Ј. да је А.... А убио“.

Врховни суд Хрватске у пресуди Кж. 519/2006 истиче да убиство које је мотивисано искључиво мржњом према припаднику другог народа недвојбено указује на убиство из ниских побуда.

Врховни суд Србије у пресуди Кж. 1796/2006 наводи: „У закону је регулисано кривично дјело тешко убиство које у својој основи има основна обиљежја заједничка за свако убиство – противправно лишавање живота другог лица, али је убиство праћено и неком посебном, квалификаторном околношћу која га чини тежим и друштвено опаснијим од обичног убиства. Свака од ових правних квалификација представља по једно самостално кривично дјело. Ако се пође од тога, онда би испало да су оптужени на начин како су правно квалификоване њихове радње извршили два кривична дјела – односно убиство на свиреп или подмукао начин и убиство из користољубља, ради извршења или прикривања другог кривичног дјела, из безобзирне освете или из других ниских побуда, а то није могуће. Практично, у овом случају се ради само о једном кривичном дјелу извршеном у саизвршилаштву, јер несумњиво утврђивање мотива – психолошке побуде из које су оптужени извршили кривично дјело (безобзирна освета, жеља да се врати зло пок. ПП, које је нанео оптуженима), управо указује на обиљежје кривичног дјела тешко убиство из безобзирне освете (као облика тзв. квалификованог убиства), док начин извршења, односно да је исто учињено на подмукао начин представља само отежавајућу околност која се цијени при одмјеравању казне“.

Врховни суд Србије даље у пресуди Кж. 361/2005 истиче да мотив оптуженог да лиши живота ПП произилази из чињенице њихових озбиљно и дуготрајно поремећених односа на што упућују честе пријетње оптуженог ПП, па и пријетње убиством и агресивно понашање оптуженог који је, и прије критичног догађаја, нападао ПП и дрвеном мотком нанео му тешку тјелесну повреду, што је све утврђено на основу исказа бројних саслушаних свједока, па и свједока ЉЉ и увидом у списе кривичног предмета. Као неосноване Врховни суд оцијењује и наводе жалбе јавног тужиоца да је првостепени суд погрешно закључио да су односи између оптуженог и сада пок. ПП, само у великој мјери поремећени и да оптужени није лишио живота ПП из користољубља, безобзирне освете ни других ниских побуда. Правилан је закључак првостепеног суда да се не може говорити о безобзирној освети, јер се околност да сада пок. ПП није измјестио своју шталу и да се ради о стању које је трајало дуги низ година и које је оптужени затекао у вријеме градње

своје куће, не може узети као наношење зла оптуженом од стране сада пок. ПП. Суд не налази постојање код оптуженог других ниских побуда (јаке мржње и нетрпељивости) које произилазе из исказа већине саслушаних свједока и списка предмета општинског суда чиме се у суштини указује на погрешну оцијену суда изведених доказа која је имала за последицу доношење погрешних чињеничних и правних закључака у односу на чињенице које су квалификаторни елемент кривичног дјела које је предмет оптужбе (користољубље и безобзирна освета), као и на одсуство закључака и разлога о другим таквим чињеницама (јак мржња и нетрпељивост), а које као побуде за извршење дјела нису ни садржане у чињеничном основу оптуженог акта.

Врховни касациони суд Србије у пресуди Кзз. 314/2014 наводи да је суд у првостепеној пресуди као ниску побуду окривљеног, поред „разочараности у оштећену“ која је наведена и у оптужници, додао на штету окривљеног и околност повреде самољубља-нарцисоидности, коју оптужница не садржи, а другостепеном пресудом је утврђена сасвим друга ниска побуда – безобзирна себичност и жеља окривљеног да сада пок. С.К. буде само његова и да са истом живи до краја живота. Суд је радње окривљеног квалификовао да је лишио живота сада пок. С.К. из ниске побуде-разочараности у оштећену, због тога што га је напустила и раскинула ванбрачну заједницу са њим.

Овај суд даље у истој пресуди наводи да је, постојање ниске побуде код окривљеног, као квалификаторне околности дјела, утврђено и правноснажном другостепеном пресудом “разочараност у оштећену“, као правилно и сасвим јасно и објективно дефинисану ниску побуду окривљеног, већ је оцијеном релевантних чињеница утврђених у првостепеном поступку и на претресу пред тим судом, закључио да се ниска побуда окривљеног огледа у његовој безобзирној себичности и жељи да са сада пок. С.К. живи до краја живота и да она буде само његова, без обзира на њена осјећања и њену одлуку да више не живи са њим у ванбрачној заједници, а сагласно утврђењу да је наведена жеља окривљеног у складу са структуром његове личности (чија су емоционална обиљежја лабилност, посесивност, рањивост, нарцисоидност) и да је ради остварења својих жеља окривљени прогањао и убјеђивао сада пок.С.К. да наставе заједнички живот иако је она то упорно одбијала и јасно му ставила до знања да је између њих све готово, што окривљени није прихватао.

О схватањима појединих ниских побуда у судској пракси, расправљала је и правна теорија.

Тако Љ.Лазаревић, Б.Вучковић и В.Вучковић⁴⁵⁴ сматрају исправним схватање из судске праксе да „љубомора сама за себе не представља ниску побуду ако из ње није проистекла нека друга побуда која се сматра ниском, нпр. мржња или освета“.

П.Новоселец⁴⁵⁵ „међу врсте ниских побуда убраја и брачно (ванбрачно) неверство (прељубу)“.

З.Стојановић и О.Перић⁴⁵⁶ заступају став код „љубоморе да она сама по себи није ниска побуда у смислу квалификаторне околности“.

Врховни суд Србије даље у пресуди Кж. 192/92 заступа схватање ако би се радило о убиству мужа да би се отклонила препрека за несметано одржавање сексуалних односа са његовом супругом, односно засновала ванбрачна или брачна заједница, да би се то могло окарактерисати као ниска побуда.

У литератури се такође истиче (поред љубоморе) да и мржња представља ниску побуду⁴⁵⁷.

Мржња се, према К.Турковић⁴⁵⁸, схвата као „дискриминаторски мотив који се манифестује у насиљу према припаднику одређене групе, а које може да има тешке последице“.

Поједина упоредна кривична законодавства држава у окружењу (државе настале распадом бивше СФРЈ) изричито одређују појам и садржину мржње⁴⁵⁹. Овакво одређење у великој мјери помаже суду приликом правне квалификације кривичног дјела тешко убиство из ове врсте мотива (побуде) учиниоца. Ради се о покретачу учиниоца (дискриминаторски мотив по било ком основу) на лишење живота другог због његовог личног својства или карактеристике или својства, односно карактеристике за коју учинилац сматра да оно посједује.

---

⁴⁵⁴ Љ.Лазаревић, Б.Вучковић, В.Вучковић, Коментар Кривичног законика Црне Горе, оп.цит., стр. 356.

⁴⁵⁵ П.Новоселец, Правна квалификација убојства невјерног брачног друга, Хрватска правна ревија, Загреб, број 9/2009.године, стр. 67-72. 382.

⁴⁵⁶ З. Стојановић, О.Перић, Коментар Кривичног закона Републике Србије и Кривични закон Републике Црне Горе са објашњењима, оп.цит., стр. 75-76.

⁴⁵⁷ Д.Јовашевић, Мржња у светлу убиства из ниских побуда, Human Rights Protection, Нови Сад, број 1/2019.године, стр. 51-73.

⁴⁵⁸ К.Турковић ет ал., Коментар Казненог закона, оп.цит., стр. 129.

⁴⁵⁹ Д.Коларић, Мржња као отежавајућа околност, Зборник радова, Нова рјешења у казненом законодавству Србије и њихова практична примена, Београд, 2013.године, стр. 407-420.

Тако Кривични законик Црне Горе, изричито у члану 42а. под називом: „Посебна околност за одмјеравање казне за кривично дјело учињено из мржње“⁴⁶⁰ предвиђа да је кривично дјело учињено из мржње ако је предузето према другом лицу због националне или етничке припадности, припадности раси или вјероисповијести или због одсуства те припадности, инвалидитета, пола, сексуалне оријентације или родног идентитета. Ову околност суд ће цијенити као обавезну отежавајућу околност приликом одмјеравања казне учиниоцу кривичног дјела, осим ако то није прописано као обиљежје основног или тежег облика кривичног дјела (као што је управо случај код тешког убиства из ниских побуда). На исти начин уставу 2. ове законске одредбе ако је кривично дјело учињено према лицу које припада посебно рањивој категорији лица (дјеца, лица са инвалидитетом, трудна жена, старија лица, избјеглице), суд такође ову околност узима као отежавајућу околност приликом избора врсте и мјере казне.

С друге стране, Кривични закон Хрватске⁴⁶¹ из 2011. године у глави осмој: „Значење израза у овом закону“, у члану 87. тачка 21. злочин из мржње одређује као кривично дјело које је извршено због расне припадности, боје коже, вјероисповијести, националог или етничког поријекла, инвалидитета, пола, полног одређења или родног идентитета другог лица. Овако одређење појма мржње је усклађено са захтевима Оквирне одлуке Савјета Европе број 2008/913/ПУП од 28.11.2008. године о сузбијању одређених облика и начина изражавања расизма и ксенофобије кривичноправним средствима.

Слично рјешење је предвиђао и ранији Казнени закон Хрватске⁴⁶² из 1997. године у члану 89. тачка 36. Према том старијем законском рјешењу у Хрватској мржња је учињење кривичног дјела према другом лицу због његове расе, боје коже, пола, полне оријентације, језика, вјере, политичког или другог увјерења, националног или социјалног поријекла, имовине, рођења, образовања, друштвеног положаја, доби, здравственог статуса или других особина.

---

⁴⁶⁰ С. Дечковић, Злочин из мржње у законодавству Црне Горе, Правне теме, Нови Пазар, број 15/2020.године, стр. 31-42.

⁴⁶¹ Народне новине Републике Хрватске број 125/2011, 144/2012, 56/2015, 61/2015, 101/2017, 118/2018, 126/2019 и 84/2021.

⁴⁶² Народне новине Републике Хрватске број 110/97, 27/98, 129/2000, 51/2001, 105/2004, 84/2005, 71/2006 и 110/2007.

Злочин из мржње према Кривичном законнику Србије⁴⁶³ у смислу члана 54а. постоји ако је кривично дјело учињено из мржње због припадности раси и вјероисповијести, националне или етничке припадности, пола, сексуалне оријентације или родног идентитета другог лица.

Слично рјешење познаје и Кривични закон Федерације Босне и Херцеговине⁴⁶⁴ у члану 2. тачка 11. Према овом законском рјешењу кривично дјело из мржње је свако кривично дјело учињено због расне припадности, боје коже, вјерског увјерења, националног или етничког поријекла, језика, инвалидитета, спола, сексуалне оријентације или родног идентитета друге особе. Такво поступање узео се као отежавајућа околност ако овим законом није изричито прописано теже кажњавање за квалификовани облик кривичног дјела учињеног из мржње.

И Кривични закон Брчко дистрикта Босне и Херцеговине⁴⁶⁵ у члану 2. тачка 42. предвиђа да мржња представља побуду за извршење кривичног дјела, прописаног овим законом, која је у цјелини или дјелимично заснована на разликама по основу стварног или претпостављеног етничког или националног поријекла, језика или писма, вјерских увјерења, расе, боје коже, спола, сполне оријентације, политичког или другог увјерења, социјалног поријекла, друштвеног положаја, доби, здравственог статуса или других особина, или због довођења у везу са лицима која имају неку од наведених различитих особина.

Коначно, Кривични законик Републике Српске⁴⁶⁶ (као други ентитет у саставу Босне и Херцеговине) у члану 123. под називом: „Значење израза у овом Законнику“, у тачки 21. као кривично дјело из мржње сматра оно дјело које је извршено у потпуности или дјелимично због расне, националне или етничке припадности, језика, вјерског увјерења, боје коже, пола или сексуалног опредјељења, здравственог статуса или родног идентитета неког лица.

---

⁴⁶³ Службени гласник Републике Србије број 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019.

⁴⁶⁴ Службене новине Федерације Босне и Херцеговине број 36/2003, 37/2003, 21/2004, 69/2004, 18/2005, 42/2010, 42/2011, 59/2014, 76/2014 и 75/2017.

⁴⁶⁵ Службени гласник Брчко дистрикта Босне и Херцеговине број 19/2020.

⁴⁶⁶ Службени гласник Републике Српске број 64/2017, 104/2018, 15/2021 и 89/2021.

4.3. Карактеристике ниских побуда

Ниске побуде можемо посматрати као мотиве који произилазе из моралног посрнућа извршиоца, нешто ниско што не доликује човјеку и прихваћеним моралним нормама понашања. Овдје јасно уочавамо да се ниске побуде косе са моралом и моралним понашањем људи у друштву, у одређеној средини у одређено вријеме. У психолошком смислу побуде можемо посматрати као унутрашње скривене зле нагоне који долазе из дубине људске свијести који када испливају на површину, представљају зле намјере и рушилачки нагон у човјеку. Нискост у побудама огледала би се у аморалном понашању супротно средини у којој се живи, односно социјалној средини.

Убиство из ниских побуда, са моралног аспекта у Црној Гори, је нешто најгоре и најпрљавије што се може замислити при извршењу неког убиства, чак и када се ради о убиству из крвне освете, која се сматра моралном, религиозном, социолошком обавезом. Овдје се, наиме, ради о предузимању „прљавих“ радњи, односно убиства које се не поклапа са моралним кодексом (нпр. скрнављење убијеног, пљачка, убиство на преваран начин, убиство на неким мјестима гдје не би смјело да буде). Овдје, се просто речено, не би радило о крвној освети, већ о неком срамотном и другом кукавичком чину које би одликовала нискост у најнижим елементима морала и части.

Према Д. Атанацковићу, „убиство из ниских побуда у психолошком смислу представља убиство извршено из егоизма, а лице које је извршило ово убиство је безосјећајно и код њега не постоји грижа савјести за учињено кривично дјело“⁴⁶⁷.

Са социолошког аспекта убиство из ниских побуда представља такво убиство које осуђује морална заједница и са гнушањем гледа на таквог извршиоца кривичног дјела. По свему судећи убиство из ниских побуда представља облик тешког убиства, посматран из угла психологије, као и социологије, које се огледа у најпрљавијим радњама и нагонима људске свијести који се реализују у спољњем свијету.

Психолошко испитивање обухвата испитивање личности појединца, као и заједничко дјеловање појединца са осталим факторима који теже извршењу кривичног дјела убиства из ниских побуда.

---

⁴⁶⁷ Д. Атанацковић, Кривично право, Посебни део, оп.цит., стр. 100.

В. Пешић сматра да „извршиоци кривичних дјела, односно крвни делинквенти, у које сврставамо и извршиоце кривичних дјела, као што су убиства из безобзирне освете, обичне освете и ниских побуда, имају нижу интелигенцију од извршилаца других кривичних дјела, што имају импулса за осветничко понашање. Изучавање ових извршилаца дошло се до закључка да су обично то људи ниске интелигенције чији максимум је до просјечне интелигенције. Међутим, крвна освета као реликт прошлости, која се и данас јавља, која се извршава пресудно под утицајем социјалног мотива, што значи да се може поставити питање да ли је ова претпоставка примјенљива на крвну освету и да ли она важи у овом случају“⁴⁶⁸.

У пракси се срећу различити моменти и временски интервали извршења кривичних дјела из ниских побуда, без обзира на вријеме од момента када је оно већ могло бити извршено.

Према В. Ракочевићу, у неким случајевима примјењујемо да „извршење овог облика тешког убиства слиједи веома брзо, а некада наступа много касније од првобитног догађаја, што се може тумачити из различитих објективних разлога. Наиме, дешава се да се у различитим случајевима извршења овог кривичног дјела, нека лица одлуче на извршење убиства одмах, непосредно после настанка повода (претходно нанијетог зла), а нека лица приступају извршењу дјела много касније. То зависи од јачине и интензитета дејства различитих мотива на одлуку (свијест и вољу) извршиоца дјела. Нпр. код крвне освете некада је потребно провјерити односе између чланова у породици, њихов узраст, пол, сродство, као и однос према члану породице који је извршилац освете. Обично су извршиоци ових кривичних дјела неуротичне личности, што представља основно обиљежје његове емоционалне стабилности“.

„Окретање против других најчешће агресијом, то реаговање по смјеру може бити директно, те усмјерено према особи или групи која представља препреку остварењу потребе мотивисане особе.“⁴⁶⁹

Извршилац убиства из крвне освете, безобзирне освете или из других ниских побуда се налази под великим психичким притиском. Он посједује огромну душевну напетост произведену и изазвану од друге стране. Колико и како овај елемент дјелује на

---

⁴⁶⁸ В. Пешић, Убиства у Југославији, оп.цит., стр. 109.

⁴⁶⁹ В. Ракочевић, Криминологија, Подгорица, 2007. године, стр. 388.

извршиоца и због чега неуротична личност производи нагон за извршењем овог тешког кривичног дјела утврђује се у сваком конкретном случају. Поред тога, битан показатељ или негативна црта личности овог извршиоца јесте агресивност. Но, агресивност није једнако изражена код различитих облика извршења овог кривичног дјела и представља понаособ своју различитост од извршиоца до извршиоца.

„Питање односа религије и криминалитета захтијева озбиљан аналитички приступ у контексту одређене друштвене средине, зависно од улоге религије у датим историјским условима, мјесту...“⁴⁷⁰.

Религиозност је једна од црта личности ове врсте извршилаца кривичних дјела. Она се огледа у неприхватању и неусклађивању својих ставова са ставовима других. Обично ове извршиоце карактерише брза реакција и плаховитост у дјеловању. У склопу тога могли би посматрати разлике између убица који су извршили освету из ма ког разлога из ниских побуда и убица из крвне освете. У Црној Гори крвна освета се сматра осветом из ниских побуда. Стога треба утврдити да ли постоји њено подударање са другим ниским побудама. То се, на примјер, дешава када се крвна освета објашњава темпераментом ових људи; он је углавном нешто наслијеђено, а чим је такав, он се споро и једва мијења. Још мање се то објашњење може обезбиједити „поштапањем“ на претпоставку о „урођеној агресиви“ ових људи, као некој позадини њиховог понашања, а најмање окамењеном „психичком конституцијом“ ових људи која их гони да раде то што чине, без велике наде да ту може ма шта да се промјени“⁴⁷¹.

С обзиром да људи који посједују карактерне особине, енергичност, упорност не дозвољавају да буду увријеђени, повријеђени, имају јака осјећања, досљедни су, па су у одређеним тренуцима, када доживе овакве непријатне ситуације од других лица, реагују енергично и одлучном. На тај начин они дјелују деструктивно и врше кривично дјело из безобзирне освете или из других ниских побуда. Ова лица реагују и дјелују поводом повријеђених ставова у некој средини. Њихово понашање је у великој мјери под утицајем управо те и такве средине, како уже (породице, фамилије, братства), тако и шире средине у којој живе (селу, граду).

---

⁴⁷⁰ В. Ракочевић, Криминологија, ибидем, стр. 359-360.

⁴⁷¹ М. Каран, Крвна освета, Београд, 1985.године, стр. 108.

Та интеракција долази посебно до изражаја када средина дјелујући на личност, потпирује да изврши убиство из безобзирне освете или из ниских побуда. Наиме, то лице у одређеном тренутку сматра да „треба да изврши“ кривично дјело, не марећи за исто, али и на себе кршећи на тај начин закон. Он то, значи, ради из осјећања, али и због утицаја средине. Но, при томе ипак пресудну улогу у његовој одлуци да изврши убиство игра темперамент: његова храброст, савјесност према себи, упорност, енергичност, упорност. Он сматра да је његов циљ (освета – крвна или безобзирна) изнад свега, па на тај начин сматра да је извршено кривично дјело праведно, чиме показује његову досљедност. На другој страни, неки аутори карактеришу ова лица примитивним. „Примитивну особу одликује низак културни ниво, недостатак васпитања, непоштовање етичких и других друштвених норми. Примитивизам се највише испољава приликом вршења крвних деликата, посебно убиства због нетрпељивости, мржње, обијести или освете“⁴⁷².

Тачно је да код извршења овог кривичног дјела можемо рећи да се ради о примитивцу као његовом извршиоцу, посебно у случајевима извршења убиства из: мржње, обијести и нетрпељивости. Међутим, у средини каква је Црна Гора, гдје још и даље опстају, патријархални начин живота, гдје се на морал и част гледа другачије, за освету не можемо рећи, па ни за крвну освету, да се ради о примитивизму и примитивном понашању, али можемо устврдити да се ради о кршењу закона, и реакцији која је супротна савременом друштву и његовом начину живота.

Према В. Ракочевићу, „одбрамбени механизми код човјека стварају начин одбране од разних неугодних ситуација у животу, тако имамо реакцију на фрустрирану ситуацију, па наводимо један од начина реаговања. Према другима дјелује агресивно, обично та реакција је директна и она је уперена увијек према једном лицу или више лица, а све је усмјерено на остваривању мотива извршиоца кривичног дјела. Овдје изражена агресивност представља, отварање мотива, односно елиминисање препрека и остварење циља“.

Агресивност представља посебну карактерну особину која је изражена код кривичних дјела убиства из безобзирне освете или из других ниских побуда. Агресивност се испољава у брзој реакцији извршиоца и савладавању жртве, односно нападом на њен живот и тијело. Агресивним дјеловањем извршавају ово кривично дјело брзо и ефикасно.

---

⁴⁷² С. Констатиновић Вилић, В. Николић Ристановић, Криминологија, Београд, 2003. године, стр. 339.

Он јединствено ствара сам суд вриједности. Он доживљава, вреднује онако како он мисли, а све то доприноси дјеловању и доношењу одлуке о извршењу убиства из безобзирне освете или из ниских побуда. На тај начин он тиме ријешава ствар онако како он хоће, дјелује муњевито и енергично, поништавајући ставове других о томе. Извршилац убиства се у свом понашању ослања на осјећање поноса или осјећање стида. Он то ради из различитих облика побуда, из осјећања љубави, из осјећања мржње или из осјећања љубоморе.

„Надбубрежне жлијезде излучују адреналин и котрин, дјеловање првог хормона најуже је повезано с функционисањем вегетативног нервног система, а тиме и промјена у организму које настају у вези са разним емоцијама“.

Према В. Ракочевићу, „емоције и осјећања су основни фактор и покретач извршења кривичног дјела убиства из безобзирне освете или из ниских побуда, наравно, уз садејство са спољном средином. Код личности таквог извршиоца настају промјене усљед дејства емоција нпр.: црвенило, повећање притиска итд. Усљед овог стања извршилац дјелује агресивно и у тренутку извршава кривично дјело“⁴⁷³.

„Ставови и схватања представљају важне динамичке црте личности“⁴⁷⁴, њено реаговање позитивно или негативно. При извршењу кривичног дјела сматрамо да став као особена црта личности ствара реакцију према другом лицу чиме се утиче на извршење овог облика тешког убиства. Став потиче из садржаја емоција, што додатно производи извршење кривичног дјела, нпр. љубав према брату, сестри или родитељима и свако наносење зла према њима активира освету, безобзирну освету итд., као и негативан став према неком лицу који производи мржњу, а из мржње произилази убиство из ниских побуда.

Према С. Константиновић-Вилић и В. Николић-Ристановић, „ставови се могу подијелити на личне и социјалне ставове. Ставови неког лица према блиским сродницима или стварима представљају његов лични став. Социјални став је нпр. став према: нацији држави, околини, породици. Такав став производи интеракцију између лица и средине, односно психолошки утицај средине на лице при извршењу кривичног дјела, нпр. утицај

---

⁴⁷³ В. Ракочевић, Криминологија, оп.цит., стр. 382.

⁴⁷⁴ С. Константиновић Вилић, В. Николић Ристановић, Криминологија, оп.цит., стр. 344.

средине због нанесене увреде, због извршеног убиства. Ти утицаји се своде на критику и подстицај извршења убиства⁴⁷⁵.

С. Константиновић-Вилић и В. Николић-Ристановић сматрају да „схватања представљају посебан облик црте личности и разликују се од става. Схватања представљају интелектуално доживљавање нечега, његово прихватање или одбацавање. Тиме се доноси одлука за извршење кривичног дјела убиства из безобзирне освете или из ниских побуда. При томе је потребно указати на важност схватања извршиоца да ли убиство треба учинити или пропустити, да ли одбацити дјеловање закона и ствар преузети у своје руке или у супротном не извршити кривично дјело, те поштовати закон⁴⁷⁶.

Извршилац кривичног дјела убиства из ниских побуда носи наследне предиспозиције које се налазе у комбинацији са утицајем околине, као и социјализацијом у породици у којој живи, али и утицајем средине и религије. У теорији се често истиче да је код ових извршилаца утицај генетског наслеђа велики, посебно у комбинацији са средином, те његовом социјализацијом у оквиру средине. Све то утиче на његово деструктивно дјеловање. „Ајзенк сматра да социопат има психолошку манифестацију и врло вјероватно психолошку базу. Сходно тој теорији социопатски ниска граница кортикалног узбуђивања не дозвољавања људима да манифестују виолентно понашање“⁴⁷⁷. Овакво схватање се у потпуности потврђује код личности извршилаца овог кривичног дјела. Наследне особине се преносе, а оне се усавршавају утицајем околине и тиме се стварају претпоставке за извршење овог облика тешког убиства.

„Послије освете добио је олакшање за живот. Примичењено је да је био хладнокрван при испаливању метака и да је послѣје убиства имао осмијех на лицу, као израз олакшања, предао је пиштољ милиционеру и рекао му да пази, јер је репетиран“⁴⁷⁸. Тај немир долази из дубине, он је у почетку невидљив и непознат, али он је много већи од онога што се види споља, тек касније исплива оно што се не види.

Према В. Ракочевићу, „криминалитет расте непланском урбанизацијом, условима живота и самим односом људи у таквим срединама. Незапосленост, сиромаштво

---

⁴⁷⁵ С. Константиновић Вилић, В. Николић Ристановић, Криминологија, оп.цит., стр. 344-345.

⁴⁷⁶ С. Константиновић Вилић, В. Николић Ристановић, Криминологија, ибидем, стр. 344-345.

⁴⁷⁷ В. Ракочевић, Криминологија, оп.цит., стр. 113.

⁴⁷⁸ Б. Вуковић, Убиство из освете, Подгорица, 1994.године, стр. 98.

доприноси јачању криминалитета, мијења се начин живота, долази до сукоба старог и новог, раскида се са традиционалним понашањем, све то уз конфликте. То се обично дешава у такозваном „прелазном периоду“ њиховог живота тј. привикавању новој средини⁴⁷⁹.

За извршење кривичног дјела тешког убиства из ниских побуда важан чинилац представља крвно сродство извршиоца, посебно нпр. при вршењу дјела из крвне освете. Поред тога љубомора, завист, пакост и други низ чинилаца који могу утицати на извршење овог кривичног дјела. Крвно сродство везује се за породицу, братство и племе. Наношење зла неком од блиских сродника доводи до реаговања блиских сродника убијеног или повријеђеног. Они приступају извршењу кривичног дјела према извршиоцу претходног убиства или његовом блиском сроднику. Освета се у том случају јавља као један од облика мотива на извршење дјела. У тим случајевима треба узети у обзир и поступке убијеног према убици.

Т. Баковић сматра, с обзиром да је „у Црној Гори изражена племенско-братственичка организација, изражен колективни суперега, те је его појединца под утицајем колектива суперега, а не индивидуалног суперега. Овдје је изражен утицај братства, племена и околине на појединца и његово понашање. То доприноси стварању страха код појединца, који је јачи од страха за свој сопствени живот, а тај страх је од бојкота средине и презира ако се не изврши света обавеза освете“⁴⁸⁰.

Развој средине, услови живота, новчана и куповна моћ, начин зараде, располагање богатством, живот у селу или граду итд. представљају такође услове (макроуслове) који утичу на појаву и ширење убиства из освете (из безобзирне освете, крвне освете или из ниских побуда). Међусобни сукоби око међа природних богатстава (воде, шуме, пашњака) доводе до појаве кривичног дјела убиства, што или одмах или у наредном периоду рађа освету, ниске побуде, мржњу, љубомору, завист, пакост и сл.

Рат такође подстиче деструктивно дјеловање на цјелокупно друштво, па и на правосуђе и полицију. Могућност скривања извршилаца кривичних дјела је већа, оружје постаје доступније свима и свакоме, јавља се агресија код људи. Све то погодује и омогућава извршење великог броја кривичних дјела. Према Д. Схоемакеру, у рату се

---

⁴⁷⁹ В. Ракочевећ, Криминологија, оп.цит., стр. 350.

⁴⁸⁰ Т. Баковић, Депресивни оптимизам Црногораца, оп.цит., стр. 159-160.

мјења све, свијест, морал, нестају часне људске вриједности. Код неких људи се јавља жеља за богаћењем, чињењем разних кривичних дјела, без обзира на њихово претходно законито понашање. Међутим, амбијент живота у ратним условима ствара искривљену слику, па се мисли да је то нормално у таквим условима живота. Све то доводи до великог броја кривичних дјела, процентуално много више него у доба мира, што у ненормалним условима доприноси анархији и хаосу у понашању људи⁴⁸¹.

Према евиденцији Министарства унутрашњих послова Црне Горе – Управе полиције у 1992. години је регистровано 37 убистава, од чега су била 32 тешка убиства (ови се подаци односе на Подгорицу). Сљедеће 1993. (ратне) године је извршено 39 убистава (два нерасвјетљена дјела) од чега су 34 дјела била тешка убиства у различитим облицима испољавања, а чак 17 дјела представљају убиство из безобзирне освете и других из ниских побуда. Године 1994. је регистровано 41 кривично дјело убиства (два нерасвјетљена дјела), гдје су 32 дјела тешких убистава (ови подаци се односе на Бар и Никшић). Исте године је било 14 кривичних дјела убистава из безобзирне освете и других ниских побуда. Посљедње, ратне 1995. године у Црној Гори су била регистрована 33 кривична дјела убиства (једно нерасвјетљено дјело) од чега је 27 дјела представљало тешко убиство, при чему је 9 дјела обухватало убиство из безобзирне освете и других ниских побуда⁴⁸².

Такође, међу социолошким факторима који доводе до појаве или ширења тешких убистава из безобзирне освете или из ниских побуда, јављају се мијешање култура, различитих особености код народа, као и суживот, насељавање великих градова, запошљавање у индустрији. Густина насељености, различите културе, као и социјалне разлике, све су то услови за појаву крвних деликата у различитим облицима. У градовима се појављују различити нови облици криминалитета. Ту се различите криминалне групе сукобљавају око подјеле плијена (тржишта), па се као производ свега тога јавља криминалитет насиља, а у оквиру њега различити облици тешког убиства. Све је то плод њихових међусобних размирица.

Према М. Милутиновићу, „начин битисања живота у новијим условима, мијења се у потпуности, људи живе у новим градским срединама, престају чврсте родбинске везе у

---

⁴⁸¹ D. Shoemaker, Theories of Delinquency, New-York, 1990. године, стр. 81-82.

⁴⁸² Евиденције и статистички подаци МУП Црне Горе за период: 1992, 1993, 1994, 1995. године.

новим условима живота, све то ствара нова схватања модерног живота, што доприноси сукобљавању нових и старих вриједности, као и сријетање различитих култура, што све укупно отвара нове предуслове за вршење кривичних дјела⁴⁸³.

Према А. Милићу, „породични живот и начин живота у самој породици стварају услове за извршење кривичних дијела, а нарочито када се створе побуде за извршење кривичног дјела убиства (из безобзирне освете или других ниских побуда). Породица у Црној Гори има дуг патријархални развој, у њој се ствара васпитање, социјализованост. Из породице креће све, па и понашање чланова које породица усмјерава. Најстарији чланови су обавезно поштовани од осталих, који су морали непокорно слиједити њихова упутства. Услијед честих ратова долазило је до остајања без једног родитеља (оца). Мајка је преузимала све обавезе васпитавајући дјецу, учећи их да поштују своје поријекло и култ предака⁴⁸⁴.

Дјеца су се потчињавала мајчиним наредбама, сматрајући да су оне исте природе као да им је отац жив. Утицај такве патријархалне породице био је јак и утицајан на извршење убистава из безобзирне освете или из ниских побуда. Под утицајем породице преносио се обичајни начин понашања, а блиска повезаност крвних сродника је била уврежена у гену. Све је то дуго трајало. За то вријеме крвна освета је сузбијана на разне начине, али она је и даље опстајала, као и други облици безобзирне освете који су проистицали под утицајем породице. Породица је и данас на овим просторима, колико год се мијењала са промјеном друштва, остала један од кључних фактора при извршењу убистава из безобзирне (крвне) освете. Породица својим унутрашњим релацијама и односима ствара чврсту спрегу и повезаност међу њеним члановима, а таква спrega и повезаност, производи различите облике испољавања овог кривичног дјела, из различитих побуда.

„Према В. Ракочевићу, разликују се два типа породице, и то: 1) породица која има велики број чланова, односно дјеце, гдје дјеца не живе баш у неким повољним условима, гдје њихови родитељи не промишљају много о њиховим условима и будућем начину живота и 2) породице које су многобројне, које се шире и увећавају број чланова, а које из религиозних и вјерских разлога сматрају да је гријех ограничавати се на једно или више

---

⁴⁸³ М. Милутиновић, Криминологија, Београд, 1980. године, стр. 290.

⁴⁸⁴ А. Милић, Дијалог социологије и историје, рађање модерне породице, Београд, 1988. године, стр. 6-7.

дјецe. Само у првом случају може се сматрати да се евентуално у њима рађају криминогене структуре⁴⁸⁵.

Овај спољашњи фактор утиче на човјекову личност, његово опхођење и понашање према другима. Слабљењем породице и њених патријархалних традиција, слабе и њени утицаји на њене чланове, па и на извршење овог облика тешког убиства. Нимало не треба занемарити овај утицај на извршење кривичног дјела убиства, јер у спрези са осталим факторима производи криминално понашање и извршење кривичног дјела. Исто тако њен позитиван утицај ствара нормалан амбијент у развоју личности и њеном понашању према спољном свијету. Породица у великој мјери утиче на социјализацију личности која производи поштовање закона и живот у складу са њим.

„Према М. Бошковићу, Пинател закључује да нешто што је песимистичко - нема вриједности и да није утемељено. Док оптимистичка верзија представља нешто што постоји, али да се она не може усвојити у потпуности. Оно што је тачно и провјерено је да у мање образованим срединама влада јачи криминалитет и у таквим срединама је више престапа и делинквенције. Али ипак мјешовита верзија била би најоптималније рјешење. У сваком случају може се рећи да утицај образовања истиче крађе и повратнике у вршењу кривичних дјела. Међутим, оно исто тако зауставља вршење кривичних дјела: изазивање пожара, убистава и сексуалних деликата. То значи мјешовита примјена песимистичке и оптимистичке варијанте представља нешто што је најприхватљивије⁴⁸⁶.

Утицај сусједства на извршење кривичног дјела убиства из безобзирне освете или из других ниских побуда представља дјеловање средине каква постоји у Црној Гори. Обично почињу кружити приче послије нанесеног зла, давање критика како је претрпио, како је то дозволио, зарекао се да ће то извршити и томе слично, што на специфичан начин доприноси извршењу ових кривичних дјела. А самим тим извршиоци претходно трпе унутрашњи притисак који долази из његове најближе околине сусједства, а све то доприноси деструктивном дјеловању и потом каснијем извршењу „задатог циља“. Сусједство утиче на разне начине свјесно и несвјесно, а тиме доприноси јављању, па и задовољењу освете. О томе говори сљедећи примјер: „Ј.П. је трпио велики притисак од

---

⁴⁸⁵ В. Ракочевећ, Криминологија, оп.цит., стр. 183.

⁴⁸⁶ М. Бошковић, Криминологија и социјална патологија, Нови Сад, 1995. године, стр. 130

средине у којој је живио, дата ријеч на сахрани свога брата, коментари који су стизали из околине. Све је то учињено и урадио је то што је наумио тачно послије 24 година⁴⁸⁷.

Наводим примјер Зарије Рашовића, официра црногорске војске, учесника балканских ратова и Првог свјетског рата. Наиме, ове наводе сам добио интервјуишући његове потомке и унуке од кћерке, Влатка Вучинића и Младена. Било је то негдје 1924. године у новонасталој држави Краљевини Југославији гдје су се окупили официри из свих крајева државе са различитим обичајним понашањем, тј. они који су живјели у Аустроугарској, Краљевини Србији и Краљевини Црној Гори. Био је свечани ручак официра и њихових жена у граду Фијума (Ријека) у данашњој Хрватској. Један од официра родом из Централне Србије, мало нагнан пићем, а и честим псовкама, које су биле нормалне у мјесту из којег долази, обрати се официру Рашовићу и уз неке сличне ријечи и псовке, као у шали упути их. Зарија Витез са Брегалнице, Скадра, Бардањолта и Мојковца, плану и рече: „Што збориш, поврати ријеч“. Међутим, не прође дуго овај то не схвати озбиљно. Послије завршеног ручка, отприлике послије два сата, Зарија извади црногорски колташ калибра 11,2 мм и гађа га право у главу. Срећом човјек оста жив, али без носа и ока. Реакција је била класична освета за нанешену увреду, као некад у примјерима чојства и јунаштва. Тужилаштво и судови одлучише онако како би испоштовали различитост средина и уважили обичајно понашање и осудише га на само одузимање чина.⁴⁸⁸

---

⁴⁸⁷ Интервју „Крвна освета“, обављен са М. Поповићем.

⁴⁸⁸ Интервју направљен и обављен са: В. Вучинићем и М. Вучинићем, 18.10.2018. године са унуцима официра З. Рашовића.

ГЛАВА ЧЕТВРТА

ТЕШКО УБИСТВО ИЗ БЕЗОБЗИРНЕ ОСВЕТЕ И НИСКИХ ПОБУДА У ИСТОРИЈСКИМ ПРАВНИМ СПОМЕНИЦИМА

1. УВОД

Убиство као противправно лишење живота другог лица представља тешко кривично дјело против живота које је присутно у друштву од најстаријих времена до данашњих дана. Ради се о различитим облицима или видовима испољавања основног, тешког или привилегованог убиства које је познато у људској историји од периода старог вијека до савременог доба. Зато ћемо на овом мјесту изложити историјски преглед развоја кривичних дјела убиства, са посебним освртом на тешко убиство из безобзирне освете или других ниских побуда у дугој историји писаних правних споменика, како у свијету, тако и на подручју данашње Црне Горе.

Излагање појма, карактеристика и облика кривичних дјела убистава, као и система казни и других кривичних санкција које се примјењују према њиховим учиниоцима је подијељено на два дијела. Прво ћемо изложити писане правне споменике у свијету, а потом правне споменике донијете у Црној Гори. На овом мјесту ће анализа кривичних дјела убистава у свијету обухватити следеће периоде:

- а) период старог вијека и
- б) период средњег вијека.

У старом вијеку анализираћемо следеће правне изворе у свијету:

- а) Хамурабијев законик,
- б) Билаламов законик,
- в) Ур-Наммуов законик,
- г) Закон XII таблица,
- г) Атински законик,

- д) Гортински законик и
- ђ) Салијски законик.

У средњем вијеку кривично дјело убиства ћемо анализирати кроз сљедеће писане правне споменике у свијету:

- а) Еклога,
- б) Земљораднички закон,
- в) Руска правда и
- г) Закон судњи људем.

Кривично дјело тешко убиство у периоду средњег вијека у Црној Гори анализираћемо кроз следеће правне споменике:

- а) Иловачки законик,
- б) Которски статут,
- в) Статут Будве,
- г) Грбаљски статут,
- д) Законик Ивана Црнојевића,
- ђ) Душанов законик и
- е) Канон Леке Дукађинија.

У периоду 18. и 19. вијека у Црној Гори кривично дјело убиства са различитим облицима испољавања и друштвеном реакцијом према њиховим учиниоцима анализираћемо кроз сљедеће правне изворе:

- а) Закон светог Петра Цетињског (Стега),
- б) Васојевички закон у 12 точка,
- в) Законик општи црногорски и брдски и
- г) Законик књаза Данила.

На крају, историјски развој кривичних дјела убистава у Црној Гори анализираћемо у периоду 20. вијека. За ову анализу ћемо користити сљедеће правне изворе:

- а) Кривични законик Књажевине Црне Горе,
- б) Кривични законик Краљевине Срба, Хрвата и Словенца,
- в) Кривични законик ФНР Југославије,
- г) Кривични закон СР Црне Горе из 1977. године и
- д) Кривични закон Републике Црне Горе из 1993. године.

2. ТЕШКО УБИСТВО У СВИЈЕТУ

Задирући у стара времена сријећемо различите цивилизације које су настајале и нестајале. Додиром различитих култура и првих насеобина народа допринијели су различитости у свијету, па можемо рећи да под утицајем различитих култура сријећемо и утицаје различитих законских прописа у дугом историјском времену.

Од најранијих времена у правним правилима која су уређивала ондашње услове друштвеног развоја живот човјека је представљао објект кривичноправне заштите, а убиство се сматрало једним од најтежих кривичних дјела за чије су учиниоце прописане најтеже казне. Живот човјека представља не само највећу личну, већ и друштвену вриједност. Друштво чине људи, појединци и све вриједности су подређене човјеку и постојању друштвене заједнице⁴⁸⁹. Још од времена првобитне људске заједнице постојали су механизми одговора на зло које је уперено на живот и тијело човјека. У прво вријеме то је била крвна освета која је некад била одговор на убиство блиског крвног сродника не гледајући да се изврши егзекуција према непосредном учиниоцу таквог дјела, него према његовом ближњем сроднику или члану заједнице истог рода.

Постепено са развојем друштва долази до појаве освете у облику талиона, па до композиције (откупнине) која је омогућавала заједницама да изврше погодбу у вези дуговања крви. Она се могла наплатити плаћањем извршеног кривичног дјела (убиства у новцу, натури, другим производима, стоци итд). Примитивно право везано је за период племенских заједница које нијесу користиле писане трагове. Касније настају табуи који регулишу живот у племенским заједницама. То су забране које су се односиле на најразноврсније аспекте племенског живота. Скуп свих табуа једног племена заправо је представљао збир свих забрана присутних у њему. Све остало, све што је необухваћено табуом, било је дозвољено⁴⁹⁰.

Поменувши основе рјешавања убистава у првим људским заједницама враћамо се на период старог вијека, односно на настанак првих држава у свијету и првих знакова

---

⁴⁸⁹ В. Голубовић, Убиства у Црној Гори, Подгорица, 2010. године, стр. 21.

⁴⁹⁰ С. Аврамовић, В. Станимировић, Упоредна правна традиција, Београд, 2009. године, стр. 47.

писаног права. У литератури стари вијек обухвата период од IV вијека п.н.е. до V вијека нове ере. Крај старог вијека обиљежава коначно формирање Византије на истоку и почетак стварања варварских државних творевина на западу Европе, које представљају ембрион будућих европских земаља⁴⁹¹.

Овај период се везује за робовласничко друштво, друштво које се састојало из више љествица са различитим мањим, већим или никаквим правима (робова) појединаца и слојева у друштву. У овом периоду се сријећемо са малим бројем прописа у писаним изворима, који су обично садржавали мноштво различитих области као што су: уставно, судско, грађанско, породично, брачно, насљедно, кривично, уговорно и др. право. То је разумљиво јер је обичајно право играло велику улогу у регулисању живота људи.

2.1. Законодавство старог вијека

2.1.1. Хамурабијев законик

Хамбурабијев законик⁴⁹² је најпознатији извор писаног права старог свијета. Написан је у Вавилону, у седамнаестом вијеку прије нове ере од стране шестог владара прве династије Старог вавилонског царства, Хамурабија, пред крај његове владавине⁴⁹³. Овај Законик састојао се од око 300 одредби. Хамбурабијев законик дешифровао је и превео 1902. године на француски језик Шел (*Scheil*)⁴⁹⁴. Законик уређује три области права⁴⁹⁵. То су: а) облигациони односи, б) брак и породица, насљедно право и в) кривично право.

У области кривичног права⁴⁹⁶ Законик предвиђа велики број различитих кривичних дјела против имовине, тјелесног интегритета и полне слободе, за која су прописане различите врсте казни: смртна казна (која се извршавала на различите начине), тјелесне

---

⁴⁹¹ С. Аврамовић, В. Станимировић, Упоредна правна традиција, ибидем, стр. 47.

⁴⁹² Ф. Карчић, Одабрани извори за Опћу историју државе и права, Сарајево, 2004. године, стр. 45-48.

⁴⁹³ L. Gwendolyn, *The Babylonigms*, London – New York, 2003, str. 36.

⁴⁹⁴ V. Schell, *La Lide Hammurabi*, Paris, 1902. године.

⁴⁹⁵ О. Полић, Хамурабијев законик, Београд, 2005. године, стр. 136.

⁴⁹⁶ Ф. Карчић, Компаративна правна историја, Сарајево, 2007. године, стр. 19-26.

казне или новчане казне. Примјена казни је зависила од сталешке припадности учиниоца дјела, односно припадности жртве таквог кривичног дјела.

Овај Законик⁴⁹⁷, једини међу месопотамским законцима свога времена, предвиђа кривично дјело убиства: слободног човјека, жене, роба или дјетета. Ово кривично дјело могу да изврше различита лица: сродници, љекар, било које лице, у свађи, па управо од ових околности зависи и кажњавање његовог учиниоца. При томе се не уочавају друге класификације кривичног дјела убиства, да би могли да уочимо постојање тешког убиства и његову правну квалификацију према побудама (мотивима) учиниоца⁴⁹⁸.

2.1.2. Билаламов законик

Билаламов законик⁴⁹⁹ из двадесетог вијека прије нове ере представља јединствени сачувани документ из тог периода. Ваљда је разлог за то био што га је донио владар који је владао у миру својом земљом Ешнуном и који је имао добросусједске односе са околним земљама. Законик је писан акадским језиком, а налази се у Ираку, у главном граду Багдаду. У Законнику је садржано 58 чланова који су регулисали различита права и обавезе, које се сријећу у том периоду у класном друштву.

И овдје су измијешане одредбе из више различитих области права, што је карактеристика старих законских текстова. Међу одредбама кривичног права уочавају се оне које предвиђају различита кривична дјела као што су: а) крађа (члан 12.), б) отмица (члан 29.), в) прикривање (члан 40.), г) тјелесна повреда (чл. 42, 43, 44., 45., 46. и 47.) и д) оштећење туђе ствари (чл. 53., 54., 55., 56. и 57.). За ова су кривична дјела биле предвиђене новчане казне или тјелесне казне.

Интересантно је да овај Законик не садржи одредбе о кривичним дјелима убиства, што се вјероватно рјешавало у домену обичајног права. При томе је значајно истаћи чињеницу да о одузимању живота извршиоца кривичног дјела одлучује владар лично⁵⁰⁰.

---

⁴⁹⁷ Д. Николић, Општа историја права, Ниш, 2007. године, стр. 395-401.

⁴⁹⁸ Г. Божиловић Петровић, Тешко убиство, Београд, 2011. године, стр. 24.

⁴⁹⁹ Р. Фестић, Стари кодекси, Сарајево, 1998. године, стр. 9-13.

⁵⁰⁰ М. Вишић, Закони древне Месопотамије, Београд, 2003. године, стр. 136-142.

2.1.3. Ур-Наммуов законик

Овај сумерски законик настао је у граду – држави Уру, а написао га је владар Ур – Намму у периоду између 2111-2003. године п.н.е. Стварањем Новог и обнављањем Старог Акадског царства Ур-Намму ради на јачању државне власти и успостављању владавине права, доношењем овог законика. Законик је писан сумерским језиком на плочи величине 20 цм x 20 цм, а налази се у Истамбулу у Турској у Музеју Старог Оријента. Овај законик је отприлике савременик Билаламовог законика, али је врло мало сачуван - само дио увода и тек око тридесет прописа⁵⁰¹.

У уводном дијелу Ур-Наммуовог законика наводе се успјеси владара, успостава власти, нарочито судске, па се каже: „Потом Ур-Намму, силни ратник, краљ Ура, краљ дара града Ура у складу с истинском ријечју (Бога) у земљи уведе правду искоријењени кривоклетство, насиље и неслогу (117-122). Пружајући заштиту у Акаду поморској трговини од надзорника помораца, чобану од отимача говеда, отимача оваца, и „отимача магараца, он (123-124) ослободи Сумер и Акад“.

Пошто се ради о сталешком друштву, различито су били заштићени припадници разних класа. Међу одредбама кривичноправног карактера могу се уочити оне које се односе на кривична дјела: а) силовање (члан 5.), б) тјелесну повреду: одсјецање ноге (члан 15.), смрскана кост у тучи (члан 16.), одсецање носа (члан 17.), избијање зуба (члан 19.) и в) кривоклетство (чл. 25. и 26.). За ова су кривична дјела предвиђене су различите врсте новчаних казни (у минама или шекелима сребра).

С обзиром да је мали дио Законика сачуван, не можемо са сигурношћу тврдити да ли је и које је облике убиства он прописивао, као ни које казне за њихове учиниоце. У сваком случају ова су кривична дјела била инкриминисана (на што упућују одредбе о различитим облицима тјелесних повреда), па се може вјеровати да су она поред одредби овог Законика, била предвиђена и обичајним правом. Ипак и као такав, овај Законик

---

⁵⁰¹ Р. Фестић, Стари кодекси, Сарајево, 1998. године, стр. 5-8.

представља значајан документ тога времена и непроцјењиву вриједност историјске грађе⁵⁰².

2.1.4. Закон XII таблица

Закон XII таблица или „*Leges XXII tabularum*“ настао је у периоду Римског царства, у петом вијеку п.н.е. Објављен је на Форуму у првом развојном периоду царства које називамо доба краљева. Он такође представља мјешавину грађанског, породичног, наследног, јавног, религијског или деликтног права (таблице осам и девет).

Овај Закон прописује више кривичних дјела: крађу, паљевину, разбојништво, увреду, оштећење туђе ствари, прикривање, завјеру, лажно свједочење⁵⁰³. Интересантно је да иако Закон изричито не предвиђа кривично дјело убиства, у члану 24. је прописано да се за украдене плодове изриче смртна казна „тежа него за убиство“. А о смртној пресуди се сходно табlici деветој, у члану 2. одлучује на центурионској скупштини. У том случају се доноси посебна судска пресуда (члан 6, таблица девет)⁵⁰⁴.

И овдје као и у другим законцима тога доба кажњавање за убиство врши се на више начина: каменовањем, растрзањем животињама и на друге сличне начине. Талион је био веома изражен при кажњавању учинилаца кривичних дјела тј. узвраћање истом мјером. У том периоду крвна освета је била дозвољена и она је представљала одговор за нанијето зло.

2.1.5. Гортински законик

Гортински законик⁵⁰⁵ је настао средином петог вијека п.н.е. на Криту. Писан је на дорском дијалекту грчког језика. Углавном је уређивао приватно (грађанско) правну

---

⁵⁰² М. Вишић, *Закони Древне Месопотамије*, оп.цит., стр. 131-135.

⁵⁰³ С. Јасић, *Закони Старог и Средњег вијека*, Београд, 1968. године, стр. 79.

⁵⁰⁴ Д. Николић, А. Ђорђевић, *Законски текстови старог и средњег вијека*, Ниш 2010. године, стр. 45-47.

⁵⁰⁵ Д. Николић, *Општа историја права*, оп.цит., стр. 421-425.

материју⁵⁰⁶. Законик се састоји из дванаест колумни. То је „најстарија сачувана кодификација на територији“ Европе. Колумне које су уклесане имају по педесет и више редова. Обично су редови били писани са лијева на десно, па с десна на лијево. Сам текст Законика се састоји из сљедећих дијелова: а) судски поступак, б) кривично право, в) имовинско право, г) насљедно право и д) породично право. Он нема никаквих уводних, религијских ријечи, што обично одликује законике тог времена. Судија при суђењу одлучује на основу законских прописа, а у одређеним случајевима одређује казну самостално, на основу свога увјерења и то под заклетвом.

Кривично право у овом правном споменику заузима веома мало мјеста, јер примјена обичајног права, као и у другим законцима тога времена има веома велику улогу. Кривичног дјела убиства такође нема у кривичноправном дијелу законика. Сматра се у теорији да се кажњавање за ово тешко кривично дјело рјешавало примјеном правних правила сходно обичајном праву, као и у другим законцима тога времена и то: (сакаћењем, растрзањем животињама, каменовањем, одсијецањем главе итд.). Крвна освета је била позната у то вријеме, те је широко примјењивана. Она је, у ствари, представљала вид приватне реакције на убиство. Од кривичних дјела највише се придаје значај силовању и прељуби за која постоје оштре казне.

2.1.6. Атински законик

Атински законик⁵⁰⁷, настао је у периоду око 621 године прије нове ере. Овај се правни споменик назива још и Драконски законик. Према овом законуку „убицу није кажњавала држава, већ рођаци убијеног“⁵⁰⁸. И овај се Законик састојао из више дјелова као што су: грађанско право, кривично право, судски систем и процесно право.

Било је то још увијек вријеме када обичајно право има већи значај при санкционисању учинилаца кривичних дјела, односно кршења правила друштвеног живота старе Атине. По обичајном праву за убиство се гонило по рођачкој линији, односно рођаци убијеног су били овлашћени да гоне убицу. Широко је примјењиван институт

---

⁵⁰⁶ Д. Николић, А. Ђорђевић, Законски текстови старог и средњег вијека, оп.цит., стр. 31-37.

⁵⁰⁷ Д. Николић, Фрагменти правне историје, Ниш, 1997. године, стр. 110-112.

⁵⁰⁸ С. Аврамовић, В. Станимировић, Упоредна правна традиција, оп.цит. стр. 122.

„споразума“, односно композиције (откупнине) којим би се уређивали односи између убице и рођака убијеног око новчане накнаде за извршено убиство. Законом је изричито било прописано да: „уколико убијени нема блиских рођака, накнада је исплаћивана десеторици чланова Фратрије из које је убијени“⁵⁰⁹.

Такође је било прописано да је убица, који би се удаљио из мјеста становања, односно који је прихватио доживотни прогон, био ослобођен од кривичног гоњења. У случају да би се он покушао вратити у заједницу, тада га је могао свако (Законик каже „било ко“) убити.

Иначе, овај је правни споменик старе Атине предвиђао различита кривична дјела као што су дјела против: државе, породице, личности, части и сл. Овдје је убиство представљало једно од најтежих кривичних дјела, при чему су се разликовала: а) намјерна убиства и б) нехатна убиства. За умишљајно убиство је била предвиђена смртна казна, као и конфискација непокретне и покретне имовине, док је за нехатно лишење живота другог било прописано прогонство из Атине, изузев случаја када породица опрости учињено кривично дјело. Уколико би пак до лишења живота дошло у посебним условима: на спортском такмичењу, као неуспјех љекара у интервенцији, код нужне одбране или као убиство лопова у току ноћи, тада се учинилац овог дјела ослобађао од кривичне одговорности.

2.1.7. Салијски закон

Салијски закон⁵¹⁰ представља један од најстаријих варварских закона. Настао је као зборник обичајног права. Примјењиван је на подручју Франачке државе крајем петог вијека за вријеме владавине Клодовика. Овај закон писан је латинским писмом. Представља један од водећих закона германског обичајног права из овог периода. Прва верзија овог закона састоји се од 65 чланова.

„Од свих варварских закона, својим значајем одскаче *Lex salica* који садржи обичајно право салијских франака и који је мање у сјенци римског права него остали

⁵⁰⁹ С. Марковић, Општа правна историја, Подгорица, 2008. године, стр. 218.

⁵¹⁰ Д. Николић, А. Ђорђевић, Законски текстови старог и средњег вијека, оп.цит., стр. 49-53.

варварски зборници. Салијски закон нормира материју различитих грана права, али највише прописа је посвећено кривичном праву. Овај закон је пратио развој Франачке државе о чему свједочи више његових међусобно различитих редакција. Салијски законик се појављује у рукописним верзијама од 65, 70 и 99 чланова⁵¹¹.

У Салијском законуку налазе се дјелови: облигационог, стварног, процесног, брачног, породичног или насљедног права, али ипак најзначајније и најобимније мјесто заузима кривично право. Овим законом, као и у већини законика на том простору и у том периоду, највишим степеном се штите интереси грофова, али и интереси војске која иде у походе.

Овдје по први пут сријећемо у том времену назнаке кривице, односно одговорности за извршено кривично дјело. Прописана је широка лепеза различитих кривичних дјела. Кривичном дјелу убиства, за разлику од претходно наведених правних споменика старог вијека, Салијски закон посвећује више својих одредби.

У глави 15. Закон⁵¹² говори о убиству слободног човјека, за што је прописана новчана казна у износу од 200 солида (или 8.000 динара), у глави 19. је прописана новчана казна од 200 солида за убиство човјека тровањем, о убиству дјете говори глава 24., док глава 34., говори о убиству човјека од стране четвороножне домаће животиње, за што „крвнину“ у овом случају плаћа господар животиње (дакле, њен власник).

Колики је значај придаван различитим облицима испољавања кривичног дјела убиства говоре и друге главе Салијског закона као што су⁵¹³:

- а) глава 41. – убиство слободних људи (Франка или варвара),
- б) глава 42. – убиство извршено од разбојничке банде,
- в) глава 43. – убиство на пијанкама (скупу од пет лица),
- г) глава 54. – убиство грофа и
- д) глава 63. – убиство човјека на војном походу.

У свим овим случајевима је за убиство, без обзира на облик испољавања, била прописавана новчана казна, али у различитим износима. Интересантна је при томе одредба садржана у глави 62. Закона - о крвини. Према овом законском решењу за убијеног оца половину крвине добијају његови синови, а другу половину њихови рођаци

⁵¹¹ С. Марковић, Општа правна историја, оп.цит. стр. 327.

⁵¹² Д. Николић, Фрагменти правне историје, оп.цит., стр. 180-187.

⁵¹³ Д. Николић, А. Ђорђевић, Законски текстови старог и средњег вијека, оп.цит., стр. 75-79.

са очеве и мајчине стране. Уколико ових рођака није било, друга половина крвнине се у том случају досуђивала у корист државне благајне.

Салијски законик одржава низак степен правног развитка и тијесну везаност за племенску традицију (казуистичност, видљиви остаци колективне својине сеоских заједница, колективна одговорност породице за деликт који учини њен члан, формализам и симболика, правни положај жене), као и многи други законици у правној историји, који су настајали записивањем и модификовањем обичаја у вријеме када се тек формира држава. Због тога већину варварских зборника познати правни историчар Диамнод сврстава у тзв. („Ране кодексе“)⁵¹⁴.

2.2. Законодавство средњег вијека

2.2.1. Еклога

Еклога⁵¹⁵ је донијета у периоду владавине цара Лава III Исавријског око 726-741 године на основу одредби Јустинијанове кодификације. У закону су садржане највише одредбе кривичног, као и приватног права, али и одредбе које се односе, како на породично, тако и на наслеђно право. Еклога је рађена такође под утицајем канонског права. Текст Еклоге се састоји из 18 глава. У првих шеснаест глава уређено је грађанско право. За предмет нашега рада је најзначајнија глава 17. која се односи на кривично право.

„Еклога је најзначајнији законодавни подухват Исавријске династије“⁵¹⁶ која јасно и једноставно регулише правне односе који су од значаја за то доба. Ради се о правном акту који је примарно био намијењен судијама, те је за један од циљева имао искоријењивање мита (корупције) од утицаја на праведнији однос судија. Поред тога, овај правни споменик уводи начело праведности (обезбјеђивање истог положаја странака у спору, као и судија).

---

⁵¹⁴ С. Аврамовић, В. Станимировић, Упоредна правна традиција, оп.цит. стр. 205-206.

⁵¹⁵ Д. Николић, А. Ђорђевић, Законски текстови старог и средњег вијека, оп.цит., стр. 105-110.

⁵¹⁶ С. Марковић, Општа правна историја, оп.цит., стр. 292.

Седamnaести титулус Еклоге носи назив: „О кривичним стварима“. Он се односи на кривична дјела и казне за њихове учиниоце. На овом су мјесту предвиђена различита кривична дјела: отмица, завјера против цара, лажно свједочење, злостављање свештеника, крађа, оштећење туђе имовине, прељуба, завођење, силовање, содомија, грабеж (разбојништво), паљевина, фалсификовање новца, тјелесна повреда.

За нас су најзначајније одредбе у титулусу 17 које предвиђају тјелесну казну за убиство. Тако се према рјешењу из члана 45. за убиство са умишљајем учинилац кажњавао смртном казном – мачем (дакле, одсијецањем главе).

Убиство другог лица мачем из члана 46. такође се кажњавало смртном казном – мачем.

Даље, члан 47. овог титулуса предвиђа кривично дјело убиство у тучи. Зависно од тога којим се средством или на који начин друго лице усмрћује, прописана је различита тјелесна казна за његовог учиниоца као што су:

а) одсијецање руке (сакаћење) – ако је убиство извршено дрвеном тојагом, каменом или гажењем и

б) бичевање уз лишење слободе (заточење) – ако је убиство у тучњави извршено неким лакшим предметом.

За нехатно убиство из члана 48. када је до лишења живота другог дошло услијед ударања рукама, прописана је тјелесна казна бичевања уз заточење.

За убиство из засједе или за убиство извршено од стране разбојника – у смислу члана 50. прописана је смртна казна вјешањем на мјесту гдје је управо ово кривично дјело и извршено.

Доласком македонских царева на византијски пријесто, Еклога се укида, иако и даље деценијама истрајава са употребом у народу. Стога је остао забиљежен велики утицај овог византијског правног споменика на касније донијете словенске зборнике.

2.2.2. Земљораднички закон

Земљораднички закон⁵¹⁷ или Номос Георгикос представља један од најпознатијих закона из доба Византијског царства. За овај закон се не зна када је настао (у периоду седмог или осмог вијека) и ко је његов доносилац, односно творац. Садржи 85 чланова које уређују аграрно право и друге односе између слободних сељака у сеоским општинама. Цјелокупна законска материја је изложена у оквиру десет дјелова (цјелина) заснованих на обичајном праву. „Раширено је мишљење да је Земљораднички закон резултат сваког уплива словенског права, с обзиром на јасну интенцију законодавца да правно уобличи колективистичке установе (колективна својина, колективна одговорност, колективни рад)⁵¹⁸.

Поред грађанскоправних норми (везаних за село и сељаке), Закон садржи и одредбе кривичноправне садржине које се односе на различита кривична дјела као што су: крађа, превара, оштећење туђе ствари, нестанак или рањавање стоке, убиство или тјелесно повријеђивање стоке, паљевина. За ова кривична дјела биле су предвиђене тјелесне или новчане казне, уз накнаду причињене штете.

2.2.3. Руска правда

Руска правда⁵¹⁹ као најзначајнији словенски правни споменик средњег вијека настала је у једанаестом вијеку. Јавља се у два текста. То су: а) Кратка Руска правда и б) Шири Руска правда.

Кратка правда (Академијин рукопис) се састоји из три дијела. Први дио се везује за Јарослава Мудрог као аутора. Он се састоји из осамнаест норми које су проистекле из обичаја и обичајног права које је било у примјени у тадашњој Русији. Други дио овог закона настаје у периоду владавине тројице синова Јарослава Мудрог. Тај дио сачињавају

---

⁵¹⁷ Д. Николић, А. Ђорђевић, Законски текстови старог и средњег вијека, оп.цит., стр. 77-82.

⁵¹⁸ С. Марковић, Општа правна историја, оп.цит., стр. 291.

⁵¹⁹ Д. Николић, А. Ђорђевић, Законски текстови старог и средњег вијека, оп.цит., стр. 119-124.

двадесет и двије одредбе (чл. 19-41.). Трећу цјелину чине чл. 42. и 43. Закона који су донијети као засебне кнежеве уредбе.

Кратка Руска правда садржи низ одредби кривичноправног карактера. За предмет нашега рада најзначајније су сљедеће одредбе закона. Тако већ члан 1. Правде прописује убиство слободног човјека – за што је било прописано да ће га осветити брат, син или отац, братанић или сестрић, зависно од тога ко је лишен живота. Дакле, овдје је институционализована крвна освета – враћање крвине. У случају да нема ближих сродника убијеног лица била је прописана новчана казна у износу од 40 гривни.

Поред тога, бројне су одредбе, почев од члана 2. до члана 10. које прописују различите облике или степене тјелесних повреда (обиде), за која су кривична дјела прописане новчане казне у разним износима гривни, зависно од својства учиниоца дјела, односно својства жртве, те начина и средства извршења дјела, односно услова под којима је тјелесно повређивање извршено (нпр. ноћу).

Одредбе од члана 19. до члана 27. Кратке Руске правде разликују више облика кривичног дјела убиства као што су:

а) убиство огњишчањина из освете „в обиду“ – за што је прописана новчана казна у износу од 80 гривни,

б) убиство огњишчањина „в разбој“ (при разбојништву) – за што је плаћана вира од стране општине гдје је ово дјело извршено,

в) убиство огњишчањина у кући или при крађи стоке – за што је прописана смртна казна за учиниоца дјела и

г) убиства различитих лица као што су: тиун – 80 гривни (члан 22.), старији коњушар – 80 гривни (члан 23.), кнежев сеоски старјшина и земљораднички надзорник – 12 гривни (члан 24.), кнежев рјадович – 5 гривни (члан 25.), смерд и холоп – 5 гривни (члан 26.) и роб васпитач и робиња дадиља – 12 гривни (члан 27.).

Ипак кривичне одговорности и казне нема, према рјешењима из овог правног споменика, за учиниоца који убије лопова у својој кући, остави или штали (члан 38. Правде).

Но, поред овог правног споменика, у периоду средњег вијека се посебно истакла Шира Руска правда (или Тројицки рукопис). Овај је законски текст настао у периоду владавине Владимира Другог Мономаха и каснијих насљедних кнежева, средином

четрнаестог вијека⁵²⁰. Овај текст садржи 121 члан који су систематизовани у једанаест дјелова.

Међу бројним одредбама кривичноправног карактера које су измијешане са одредбама грађанског, насљедног, породичног, брачног, аграрног и облигационог права, значајно мјесто заузимају одредбе које прописују систем кривичних дјела убистава и казне за њихове учиниоце.

Већ члан 1. прописује крвну освету блиских сродника за убиство слободног човјека, односно новчану казну у износу од 80 гривни ако њих нема у конкретном случају.

Убиство при разбојништву из члана 3. подлијеже колективној одговорности села (општине) гдје је ово дјело извршено, под условом да се не пронађе његов учинилац. Тада је општина дужна да плати 80 гривни за виру, чак и када се зна учинилац дјела, али који се склонио на подручје те општине.

Бројне су одредбе Правде које прописују кривичну одговорност за различите облике убистава зависно од својства жртве, али не и од других околности (мотива, средства или начина извршења, услова под којима је дјело учињено). Без обзира о ком се облику кривичног дјела убистава, односно његовом облику испољавања предвиђена је новчана казна за њихове учиниоце.

То су слједећа кривична дјела:

- а) члан 11. убиство кнежевог мужа – 40 гривни,
- б) члан 12. убиство тиуна (управника кнежевог двора) – 80 гривни,
- в) члан 13. убиство сеоског старјешине – 12 гривни,
- г) члан 14. убиство рјадовича – 5 гривни,
- д) члан 15. убиство занатлије – 12 гривни,
- ђ) члан 16. убиство смерда или холопа – 5 гривни, а за робињу 6 гривни и
- е) члан 17. убиство роба васпитача и робиње дојилје – 12 гривни.

---

⁵²⁰ Д. Николић, Древно руско словенско право, Београд, 2000. године, стр. 209-211.

2.2.4. Закон судњи људем

Закон судњи људем⁵²¹ настао је у периоду крајем IX или почетком X вијека у Бугарској. Најстарији запис овог акта се налази у Новогородској Крчмији 1280. године. Највише одредби у овом правном споменику је из кривичноправне области, али он садржи и прописе грађанског права (брак и односи у браку, као и накнада штете). Претпоставља се да је закон написан у Бугарској између 865. године и 890. године. Друга претпоставка која је много касније настала, сматра да је овај закон настао у Моравској. Закон садржи укупно 31 члан који се заснива на византијској Еклоги и словенском обичајном праву (у мањој мјери). Сматра се да је он најстарији словенски писани правни споменик.

„Будући да је ријеч у сваком случају о простору једне словенске државе, било да је то Бугарска, било да је Моравска, ове су модификације од непроцјењивог значаја за сагледавање феномена настанка првог писаног права у раним словенским државама уопште“⁵²².

Најзначајнији дио Закона садржи одредбе о кривичним дјелима против⁵²³: а) имовине, б) полне слободе, в) физичког интегритета личности, г) брака и породице, д) правосуђа (лажно свједочење) и њ) права црквеног азила која се кажњавају у име „Божје правде“ како је наведено у уводним одредбама. Но, поред великог броја кривичних дјела предвиђених ових законским текстом, нема одредби о кажњавању за кривично дјело убиство, што се тумачи да се ова област уређивала још увијек обичајним правом.

---

⁵²¹ Д. Николић, А. Ђорђевић, Законски текстови старог и средњег вијека, оп.цит., стр. 112-115.

⁵²² А. Ђорђевић, Закон судњи људем – најстарији словенски правни зборник, Зборник радова Правног факултета у Нишу, Ниш, број 74/2016. година, стр. 245.

⁵²³ Д. Николић, Закон судњи људем, Ниш, 2016. године, стр. 65-69.

3. ТЕШКО УБИСТВО У ЦРНОЈ ГОРИ

3.1. Законодавство средњег вијека

3.1.1. Споменици из периода раног средњег вијека

Иловачки законик представља први законски текст на подручју данашње Црне Горе чији постанак се везује за 13. вијек, у манастиру Иловача, у Боки Которској, у Зетској држави, за вријеме владавине Немањића Зетском државом. Овај законик настао је под утицајем Византијског права. На просторима данашње Црне Горе у другој половини деветог вијека, настају први знаци државног уређења. Држава настаје на простору Превалитане (Превалис). На челу земље налазио се кнез или бан. Обично су кнежеви у почетку били архонти византијски: „па је тако на оловном печату дукљанског кнеза Петра, писало Петар, архонт Дукље, амин“⁵²⁴.

Сломом византијске војске 7. октобра 1042. године, у бици код Туђемила, тачније у близини града Бара, Дукља постаје фактички и правно независна држава. У земљи постоји организација судова који се дијеле на банске и жупанске. „Метходес (Рационале) донијет је на Дувањском сабору 822. године под Светопелеком архонтом Далмације, које право Дукља, као независна држава, насљеђује од земље – мајке, које је прилагодила својим потребама“⁵²⁵.

Највећи успон Дукља постиже када 1081.године дукљански кнез Бодин, чија се пријестоница налазила у Скадру, проширује територију своје земље која обухвата: Рашку, Захумље – Босну, дио Хрватске, Албаније, као и Македонију. У оквиру Дукљанске државне територије, налазила се област Зета, која касније постаје и назив државе која јој је претходила. То је период од 1355-1496. године. У вријеме Балшића Зета постаје јака држава у периоду до 1412. године. Тек од петнаестог вијека ова се држава назива Црном Гором.

---

⁵²⁴ Ч. Богићевић, Историја црногорског судства, Подгорица – Цетиње, 2009. године, стр. 58.

⁵²⁵ Ч. Богићевић, Историја црногорског судства, ибидем, стр. 99.

У том средњовјековном периоду у различитим временским периодима и са подручјем примјене, били су донесени сљедећи законски текстови:

- а) Иловачки законик,
- б) Савински законик,
- в) Морачки законик,
- г) Братовштина которских помораца,
- д) Поморски суд,
- ђ) Которски статут (*Statuta et leges civilalis catdari*),
- е) Заклетва обећање которских судија,
- ж) Будвански статут (*Statuta et leges Civitatis Buduae*),
- з) Нотари (тал. *Notaro*),
- и) Грбљански статут,
- ј) Повеље Балшића и Црнојевића и
- к) Законик Ивана Црнојевића.

Ради се, заправо, о кодификацијама обичајних правила живота народа на овим просторима.

Иловачки законик, настао је у периоду око 1262. године на основу византијских, црквених и обичајних народних норми, на острву Превлаци у близини данашњег Тивта. Овај законик има више назива: Номоканон, Зетски законик или Иловачка крмчија.

Савински законик, везује свој постанак за почетак XVI вијека, у манастиру Савина, који је дуго стајао у манастиру Тврдош.

Морачки законик, настао је у манастиру Морачи 1615. године. Он представља копију текста који је у првобитном облику написао епископ будимљански Теофил 1251. године.

Которски статут донијет је у периоду око 1300. године. Уређен је по узору на Дубровник и његов статут, па се уочава доста сличности између ова два правна споменика, с тим што је Дубровачки статут старији за око 40 година. Которски статут је писан латинским језиком, без неког одређеног хронолошког реда и систематике. Он се превасходно односио на управу града Котора која се састојала из Малог и Великог вијећа. На челу управе налазио се кнез.

„Судије, с обзиром да се код њих концентрисала извршна и судска власт, били су највећи градски функционери. На овај закључак упућује и функционална девалвација, Великог вијећа које је временом постало само механизам који је усвајао приједлоге Малог вијећа у којему су доминирале судије“⁵²⁶. У овом статуту је озакоњено да обичај може бити коришћен као извор права и то супсидарно.

Которски статут, разликује два вида кривичне одговорности. То су: а) индивидуална и б) колективна одговорност. Колективна одговорност се примјењује код извршења паљевине (у случајевима када се не зна кривац). Овај је Статут изричито предвиђао кривично дјело убиства.

Ово се дјело састојало у одузимању живота другог лица силом, али без хотимице. За ово дјело је била прописана новчана казна у износу 300 перпера. У случају да је до убиства дошло силом и хотимице, тада је за учиниоца дјела била прописана тјелесна казна – одсијецање обије руке. Дакле, овај је статут правио разлику у кажњавању за кривично дјело убиства, зависно од облика кривице учиниоца (умишљај или нехат) су биле прописане различите казне: а) новчана казна од 300 перпера (за нехатно убиство) и б) тјелесна казна – сакаћење (за умишљајно убиство).

Пијанство учиниоца у вријеме извршења кривичног дјела је представљало квалификаторну околност при одмјеравању казне за учињено дјело.

Сљедећи значајан правни споменик представља Грбаљски статут. Он је састављен на бази обичајног права, у облику зборника. Настао је у вријеме око 1427. године у манастиру под Лаством. Поред кривичног-казненог права регулисао је и друге друштвено-правне односе у области Грбља. И овај статут познаје два вида одговорности за учињено кривично дјело. То су: а) индивидуална и б) колективна одговорност.

Будвански статут, настао је у будванској комуни у периоду 1344-1345. године. Штампан је на латинском језику и овјерен 1854. године од стране тадашњег секретара будванске општине, Стјепана Митрова Љубише“⁵²⁷. Статут се темељи на обичајном праву, али се у његовом тексту примјењују и утицаји Византије, као и Млетачке републике. Статут са својих 295 чланова регулише бројне односе у друштву тога времена. У највећем

---

⁵²⁶ С. Мариновић, Казнена историја Црне Горе, Подгорица, 2007. године, стр. 85.

⁵²⁷ Ч. Богићевић, Историја црногорског судства, оп.цит. стр. 73.

дијелу текст статута се односи на: грађанско, стварно, облигационо, породично, наслеђено и управно право, али садржи и низ одредби из области кривичног права.

У царској надлежности су била слиједећа кривична дјела: крађа ратног плијена, издаја, убиство, крађа коња или њихово убијање.

Овај статут познаје кривично дјело убиства, за чијег су учиниоца биле прописане различите казне зависно од својства и односа учиниоца дјела и убијеног, као и од степена кривице (умишљаја). Тако је за нехатно убиство прописана новчана казна, а за хотимично (дакле, умишљајно) убиство је била прописана тјелесна казна – сакаћење или одсјецање обје руке.

У случају да властелин убије полуслободног човјека, била је прописана новчана казна. У супротном, за убиство властелина је прописивана три пута већа новчана казна и одсијецање обје руке учиниоца. Но, интересантно је рјешење према коме се убиство блиског сродника, кажњавало смрћу. Иста казна (смртна казна која се извршавала одсијецањем главе из поглавља 192.) је била прописана и за убиство црквеног лица. Дакле, у овим случајевима је својство жртве (оштећеног лица) представљало квалификаторну околност за коју је статут прописивао смртну (капиталну) казну.

У поглављу „Ш“ Будвански статут прописује: „Свако треба да зна да цар господар дозвољава нашем граду да његови судије могу судити у складу са статутом, како нашем грађанину, тако и странцу који се пред њим споре, изузев ако се ради о издајству, лишењу живота слуги или слушкињи, као и о украденом или мртвом коњу, о чему хоће да суди сам цар“. Дакле, изрицање казне учиниоцу кривичног дјела убиства, као и учиниоцима других најтежих кривичних дјела (издаја), је било у царевој надлежности.

Овај статут познаје такође институт „крвне освете“ коју назива вражда (191 поглавље). Тако је у статуту наведено: „Наређујемо: ако неко изврши освету или вражду, а има жену, не може употријебити никакву женину ствар за откуп освете. Уколико би владалац хтио нешто да јој одузме, општина је дужна да је брани по закону, а човјек који је извршио лудост мора из свог имања да плати освету, а ако нема из чега владалац има власт над његовом особом“⁵²⁸.

Овдје је важно истаћи да се композиција која је у примјени - откуп на име извршеног кривичног дјела ни у једном случају није могла наплатити из имовине жене

---

⁵²⁸ Н. Вучковић, Будвански статут у свијету првих и историјских разматрања, Будва, 1979. године.

учиниоца кривичног дјела убиства из крвне освете, уколико је она посједовала исту. Уколико извршилац освете не посједује имовину са којом би се могао откупити, онда владар одлучује о композицији. Тада је извршилац освете био у могућности да сам – „потпуно право“ са композицијом чини шта хоће.

Законик Ивана Црнојевића је донет на подручју Цетиња 1482. године. Њиме су, заправо, заштићени манастири и њихова имовина од разних имовинских деликата (крађе) за чије су учиниоце биле прописане новчане казне (глоба). У случају отмице црквеног блага (што би одговарало кривичном дјелу разбојништва) била је прописана тјелесна казна – каменовање. У том случају би се учинилац кривичног дјела постављао у неку јаму, па би „свеколики народ“ бацао по један камен док га не би измученог и изубијаног затрпао у јаму.

Законска рјешења садржана у овом правном споменику су у великој мјери, поред обичајних норми, била успостављена по узору на византијско право. Зато не изненађује чињеница да се за извршено убиство у великој мјери примјењивала (допуштала) крвна освета или откупнина (композиција), а само у најтежим случајевима је примјењивана смртна казна.

3.1.2. Душанов законик

Душанов законик⁵²⁹ донијет је у Скопљу на црквено-народним саборима одржаним 1349. и 1354. године, с тим што је првих 135 чланова усвојено на првом сабору, који су допуњени до 201 члана на другом сабору. У допуњеним одредбама Законика посебна пажња је поклоњена значају одржавања реда и сигурности у земљи. Послије Душанове смрти неизвјесна је судбина овог законика⁵³⁰, иако у теорији има схватања која указују на могућност да је један број правних правила садржаних у Законику примјењиван и даље⁵³¹.

„Значај Душановог законика је у томе што је његовим доношењем превазиђено партикуларно право, те је настао јединствени правни зборник који је важио на цијелој државној територији и имао највиши ауторитет, а који је обавезивао све, па и самог цара

⁵²⁹ Д. Николић, А. Ђорђевић, Законски текстови старог и средњег вијека, оп.цит., стр. 217-220.

⁵³⁰ Н. Радојичић, Душанов законик, Нови Сад, 1950. године, стр. 45-61.

⁵³¹ Љ. Кркљуш, Правна историја српског народа, Београд 2009. године, стр. 40-41.

да га поштују. Његов значај се огледа и у сљедећем: а) он је створио јединствено право на територији цијеле државе и б) то је не само правни, него и културни споменик, који представља и значајни историјски извор⁵³².

То указује да је Душанов законик уредио свеобухватно материју средњовјековног кривичног права и изузетно допринио напретку Србије, како у законодавном, тако и у историјском развоју. Он је, наиме, по први пут кодификовао норме које су се примјењивале само у обичајном и канонском праву. Цар Душан је својим закоником поставио темеље кривичног законодавства у Србији и увео институте који и данас проналазе своју примјену.

У самом законском тексту, без посебне, правилне и потпуне систематизације одредби, су измијешане одредбе, државног, црквеног, судског, грађанског, породичног, брачног, насљедног, облигационог, али и кривичног права. Законик је кажњавао различите недопустиве људске поступке који се називају терминима: „зло“, „сагрешеније“, „невера свака“. За разлику од савремених законских рјешења, овдје се разликују два облика кривичне одговорности. То су: а) индивидуална (лична) и б) колективна одговорност – одговорност куће (члан 52. – за неверу сваку...брата за брата, отац за сина...родим за родима.....кто је сагрешил да не плати ништа тогова кућа да плати или члан 71.- кто зло учини, или родим који су у једној кући все да плати господар куће).

Душанов законик⁵³³ у систему различитих кривичних дјела против државе, цркве, владара, сталешког система, имовине, полне слободе, тјелесног интегритета, части итд., познаје више кривичних дјела убистава. Тако је у члану 86. предвиђено кривично дјело убиство за чијег учиниоца је прописана смртна казна. Поред основног дјела убиства, члан 87. предвиђа нехатно убиство или лишење живота другог силом, али без намјере („без нахвалице“), за што је прописана новчана казна у износу од 300 перпера, док је за извршење истог дјела са намјером („нахвалицом“), прописана тјелесна казна – одсијецање обје руке (сакаћење)⁵³⁴.

Затим слиједе четири законске одредбе које уређују питање одговорности и кажњавања за различите облике кривичних дјела убистава. Тако је према одредби члана 94. Законика предвиђено различито кажњавање зависно од сталешке припадности

---

⁵³² Љ. Кркљуш, Правна историја српског народа, ибидем, стр. 60-61.

⁵³³ Више: С. Новаковић, Законик Стефана Душана, цара српског, Београд 1988. године.

⁵³⁴ Н. Селаковић, Душанов законик и правни транспланти, Београд 2007. године, стр. 20-28.

учиниоца овог дјела, односно жртве. Ако властелин (из вишег сталежа) лиши живота себра (припадника нижег сталежа) у граду, жупи или катуну, прописана је новчана казна у износу од 1.000 перпера. У супротном, ако себар убије властелина, тада је била прописана кумулативна казна – тјелесна казна (сакаћење) у виду одсјецања обје руке и новчана казна у износу од 300 перпера.

Ако је пак жртва убиства, сходно рјешењу из члана 95., архијереј, калуђер или поп, тада је прописана смртна казна вјешањем.

Смртна казна спаљивањем на огњу је прописана у члану 96. Законика за убиство свога оца, мајке, брата или дјетета, при чему у овом случају својство пасивног субјекта и његов однос са учиниоцем дјела представљају квалификаторне околности за које законик прописује капиталну, смртну казну.⁵³⁵

За предмет нашега рада од значаја је на крају одредба члана 192. Душановог законика која прописује која кривична дјела суди непосредно и лично цар. То су свакако најтежа кривична дјела као што су: невјера (издаја), крв (убиство) и разбој (разбојништво).

3.1.3. Канон Леке Дукађинија

Канон Леке Дукађинија представља зборник обичајног права малисорских племена у брдима на граничном појасу између Црне Горе и сјеверне Албаније. Он је настао половином 15. вијека. „У науци постоји мишљење да обичајно право Арнаута, односно канон Леке Дукађинија свој настанак везује за много вјекова, па се не може прецизно ни знати ко је творац овог канона, а исто тако ни прецизно истаћи да је творац канона Лека Дукађини. Овакво мишљење заступа више аутора који сматрају да тачан датум настанка овог канона није познат“⁵³⁶. Канон се примјењивао на територији Сјеверне Албаније, као и у сусједној Црној Гори, у малисорским, али и међу црногорским племенима. Значајан је историјски и правни документ, јер је рјешавао многа питања у животу Малисора и Црногораца.

---

⁵³⁵ С. Стојичић, Душанов законик, Лесковац, 1970. године, стр. 28.

⁵³⁶ L. Ludwig Thalloszy, Kanoni i Lekës, Illyrisch-albanische forschungen, I. München und Leipzig, 1916.godine, str. 411

Канон се састоји из десет поглавља који уређују различите области друштвеног живота: Књига прва (Грађанско право – садржи осам чланова), Књига друга (О породици – два члана, девети и десети), Књига трећа (Брак – садржи тридесет три члана), Књига четврта (Кућа, Стока, Имовина – садржи двадесет и два члана), Књига пета (шеснаест чланова), Књига шеста (шест чланова), Књига седма (десет чланова – Изговорена ријеч), Књига осма (Част – дванаест чланова), Књига девета (Штете – три члана) и Књига десета (Канон против пакости – дванаест чланова, двадесет прва глава).

Међу одредбама кривичноправног карактера налазе се и оне које се односе са кажњавање за кривично дјело убиства.

Тако је убиство госта, предвиђено у параграфу 644. Овдје се радња лишавања живота предузима према госту, дакле, лицу које ужива гостопримство и заштиту свога домаћина. За ово дјело Канон је предвидио два рјешења: а) да се искоријени – примјену смртне казне према учиниоцу дјела и б) да домаћин чији је гост лишен живота буде осрамоћен и извргнут друштвеној бламажи.

Убиство из параграфа 648. Канона чини невјерник, који сам убија некога или издаје некога у бесу. Овдје је инкриминисано лишење живота другог лица у бесу (без икаквог оправданог разлога). За ово дјело је прописана смртна казна стријељањем, ако је дјело остало неосвећено.

Параграф 843. прецизније одређује појам убиства. Ово дјело постоји када убица својом руком убије некога, што значи предузимање било које радње чињења или нечињења, односно употреба било ког средства или начина, којим се проузрокује посљедица - смрт другог лица. При томе, параграф 847. забрањује да убица узима оружје убијеног. У случају да он то ипак уради последије извршења кривичног дјела, прописано је да „дугује двије крви“. Ради се, наиме, о срамоћењу, како убијеног (жртве), тако и његове породице, за што се узвраћа крвном осветом.

Посебан облик одговорности за учињено кривично дјело убиства предвиђа параграф 848. Канона. Ради се о убиству свога родитеља (једног или оба). Учиниоцу овог дјела – пријети смртна казна, коју извршава „племе или село јавно“. Овакво рјешење произилази из старог обичајног, али и моралног схватања о обавези поштовања својих предака.

Но, поред непосредног извршиоца дјела убиства, Канон је прописао и кривичну одговорност саучесника (у виду подстрекача или помагача), Наиме, према параграфу 850. саучесник у извршењу кривичног дјела убиства је свако оно лице које „пружа руку убици, те му помаже у убиству, у крађи или у вршењу неког другог зла“.

У параграфу 892. Канон предвиђа, даље, да се у случају извршења убиства човјека, било одраслог мушкарца или жене, момка или дјевојке или дјетета у колијевци, било „лијепог или наказе по изгледу, главара, старца или надстарца, богатог или сиромаша, племенитог или лопова“, прописује иста врста, односно мјера казне.

„Убиство остаје убици“, пише у параграфу 898. По старом канону арбанашких брђана (Малисора), само је убојци остајала крв или пак оном лицу ко је повукао, креснуо или пуцао, било из пушке или из било којег оружја на човјека.

Али Канон каже: „убиство није исто што и кривица (параграф 909.). За сваку кривицу коју учини Арбанас - Арбанасу, оштећени има право да га мучи старцима и јамцима, али не може га убити, јер „убиство није исто што и кривица“⁵³⁷.

Коначно, на крају Канон предвиђа још два облика убиства.

Убиство због обљубе представља кривично дјело из параграфа 920. Према овом рјешењу ако неко који обљубљује друго лице, буде убијен приликом вршења обљубе, он остаје неосвећен. У таквим случајевима није дозвољено вршити крвну освету.

Последњи облик лишења живота другог лица предвиђа параграф 932. Канона. То је убиство из нехата. Због блажег облика кривице (нехатног, непажљивог понашања услијед кога наступи смрт другог лица) није прописана смртна казна стријељањем, па се овакав учинилац „не гони пушком“. Само изузетно, у овом случају је могуће плаћање крвине – „убица плаћа крв и даје јемце“⁵³⁸.

Специфично рјешење познаје параграф 910. Овдје се помиње ријеч „примирје у случају увреде у виду псовке, а овај га други убије због псовања, онда убица дугује крв породици убијеног“. У овим ситуацијама мировно вијеће посредује између завађених страна, па уколико успије да измири завађене стране уз одређену надокнаду, дотле и траје примирје међу овим странама. Уколико пак мировно вијеће не успије у том мирењу, онда највјероватније слиједи крвна освета, уколико се може извести.

---

⁵³⁷ С. Новаковић, Турско царство пред српски устанак, Београд 1906. године, стр. 197.

⁵³⁸ Š. К. Ђекови, Канон Леке Дукађинија, Загреб, 1986. године, стр. 111-130.

3.2. Законодавство 18. вијека

3.2.1. Законик светог Петра Цетињског

Законик светог Петра Цетињског познатији као Законска стега донијет је од стране “главара и старјешина и вес збора Црногорскога общества” на Цетињу 1796. године. Он представља први писани законски текст са примјеном у цијелој Црној Гори. Садржао је само шест чланова којима се уређују бројни односи међу црногорским племенима у борби против турских освајача. Зато је мало одредби кривичноправног карактера. Овај се споменик сматра зачетником законодавства у Црној Гори.

Вријеме у којем настаје Законик обиљежава тешку ситуацију у Црној Гори. Непрекидна борбена активност против Османлија, као и велики број крвних освета, то је вријеме четовања и пљачкашких похода Црногорца на сусједним територијама, како на турским, тако и на оним у турским крајевима, гдје је живјело српско становништво. „Након неколико узастопних побједа над Турцима, његов углед међу Црногорцима додатно је порастао, што је он искористио ради зближавања Старе Црне Горе и Брда. То је учинио и озваничио доношењем стеге која међу историчарима права слови као „Први црногорски законодавни акт“⁵³⁹.

Сматра се у теорији да Стега представља увод и основ за стварање законика Општег црногорског и Брдског. Према Богишићу: „Израз одлучени означава морално изопштење из заједнице, али не у смислу његовог физичког прогона, него етичке екскомуникације. Са одлученим нико не комуницира, он је као уклет, њега не зову на славе, свадбе и сахране, за њега се не жене и не удају, што је за сваког часног човјека казна тежа од смрти. „Одлучени“ је унутрашњи прогнаник, јер је „лишен мира“⁵⁴⁰. Тиме се даје на значају учвршћивању власти и јачању државе, као и искоријењивању крвне освете.

---

⁵³⁹ С. Мариновић, Казнена историја Црне Горе, оп.цит. стр. 120.

⁵⁴⁰ В. Богишић, Правни чланци и расправе, Годишњак, Загреб, број 1/1929. године, стр. 126.

Од кривичних дјела⁵⁴¹, на првом мјесту Законска стега, у члану трећем предвиђа издају, што је логично и оправдано за прилике у којима је донијет, односно за циљеве које треба да оствари. Разликују се два облика издаје села, племена или нахије од стране Црногорца. То су: а) јавна и б) потајна издаја, за што је прописано “вјечно проклетство” и “вјечна мрзост” од народа. Такав се учинилац сходно четвртом члану “од сабора и общества отлучује од чести и поштења”.

Претпоставља се да су остала кривична дјела, као и убиство, била уређена нормама обичајног права, као што је био случај са другим старим народима⁵⁴².

3.2.2. Васојевички закон у 12 тачака

Васојевички Закон у 12 тачака⁵⁴³ представља зборник обичајног права који је усвојила Свеопшта народна скупштина Васојевића крајем 1829. или почетком 1830. године. Закон је потврдио игуман манастира Ђурђеви ступови Мојсије Зечевић.

Васојевички Закон у 12 тачака⁵⁴⁴ већ у првој точки истиче потребу да се ”беспоговорно умире сва братства васојевичка и србљачка” у ком циљу је строго забрањено и кажњиво убиство као кривично дјело из члана 2.ове тачке. Као и неки други анализирани закони, и овај закон за убиство предвиђа новчану казну чија се висина разликовала, зависно од својства жртве (оштећеног лица). Ако је жртва убиства била “мушка глава” прописана је новчана казна у износу од триста гроша, а за убијену “женску главу” била је прописана новчана казна у износу од 301 гроша. Строго је било забрањено убијање потурчењака сходно члану 4.тачке друге, већ се њима оставља да се врате на прађедовску вјеру.

Члан 7. треће тачке предвиђа убиство „Колашинца без знања Слатињана кад ови држе вјеру са Колашином градом“. У овом случају је за кривично дјело била прописана смртна казна – у виду крвне освете или како Закон каже „да се Слатињанима дугује крв“.

---

⁵⁴¹ Ј. Милићевић, Историја српског народа, Београд, 1981. године, стр. 159-211.

⁵⁴² А. Матановић, Из кривичног и грађанског права Црне Горе, Архив, Београд, број 5/1920. године, стр. 353-358.

⁵⁴³ Р. Бабовић, Васојевићки закон у 12 тачака, Андријевица, 1997. године, стр. 34-43.

⁵⁴⁴ Више: И. Јелић, Васојевићки закон у 12 тачака, Београд, 1929. године.

Точка осма, члан 21. је предвиђао специфично кривично дјело – убиство ванбрачно зачетог дјетета (копилета). За ово дјело је била прописана тјелесна казна: „да се под гомилу тури“.

Васојевички закон је такође поред убиства познавао и друга кривична дјела. Међу њима је у точки трећој, у члану 6. било прописано дјело издаје – неучествовање у одбрани граничара у случају удара душмана, односно у точки шестој, у члану 11. дјело шпијунаже у корист душмана.

Ту су затим и следећа кривична дјела: а) крађа из точке четврте, при чему је сходно члану 8. била прописана новчана казна у износу од двоструке вриједности украдене ствари (уз плаћање кметовима ручка) ако је предмет крађе била српска ствар, што у случају крађе турске ствари није уопште било кажњиво дјело, б) обљуба духовика над туђом женом, у члану 17. точке осме, за што је била прописана тјелесна казна (кастрација) и забрана обављања свештеничког позива, в) вјештичарење у члану 20. точке осме, г) рад у завјетне дане или за Божић – чл. 22. и 23. точке осме, г) занемаривање куће или породице – у члану 24. точке десете.

3.2.3. Законик општи црногорски и брдски

Законик Обшћи Црногорски и брдски⁵⁴⁵ донијет је 1798. године. Првобитни законски текст имао је 17 чланова, а крајем августа 1803. године додато је још 16 чланова. Законик општи црногорски и брдски је усвојен на скупштини главара и старјешина и остале браће из сваког племена и наше слободне области Црне Горе и Брда која је одржана на Цетињу. Цјелокупни текст Законика је имао тридесттри точке у којима су, између осталог, прописана бројна кривична дјела, те казне за њихове учиниоце.

Због изузетног значаја братске слоге између Црногораца и Брђана већ у другој точки је било изричито забрањено убијање Црногораца од Брђанина или обрнуто Брђанина од Црногораца, без “иједе кривице или нужде”, већ силом. Учиниоца овог

---

⁵⁴⁵ П. Стојановић, Законик обшћи Црногорски и брдски и Законик Данила I, Цетиње, 1982. године, стр. 27-30.

кривичног дјела се није могао искупити новцем, односно плаћањем откупнине (блага), већ је за њега била прописана смртна казна. Ова се казна могла извршавати на различите начине: вјешањем, каменовањем или стријељањем из пушака.

У случају да је (точка трећа) учинилац кривичног дјела убиства побјегао у иностранство (изван граница земље), изрицана је казна одузимања његове имовине с тим што је половина имовине давана породици жртве – убијеног, а друга половина је припадала као земаљска глоба држави. У сваком случају овакав убица је био доживотно прогнан, па се никако није могао вратити у земљу (у старину), нити му је ко у томе могао помоћи (точка четврта).

Пета точка је дозвољавала да било ко, може да изврши крвну освету према таквом убици, те да га убије ако би га било гдје у међувремену пронашао.

Точка девета познаје нехатно убиство, као и нехатно наношење тјелесне повреде – „ако коме пушка омане“.

Убиство нападака при одбијању његовог напада је било прописано у точки десетој (нужна одбрана), неће се кажњавати ако се учинилац пред судом заклео Богом.

Убиство лупежа при вршењу крађе, (точка 13) није представљало кажњиво дјело.

Тјелесна повреда (шеста точка) – у виду рањавања другог лица пушком или ножем у свађи или при завади је било строго забрањено дјело, па су зависно од одлуке суда могли бити кажњени само једно од њих или оба учесника свађе или заваде.

Различити облици повреде тјелесног интегритета, под различим околностима су били предвиђени у точкама седмој и осмој за што је прописана новчана казна – глоба.

За тему нашег рада је значајна точка 18 која забрањује крвну освету на сљедећи начин: “за садржати с Приморцима мир и тишину сусједску, које приноси на обје стране взаимну корист и срећу, забрањује се свако самовољство и света. А што који Црногорац имаде од Примораца искати, то нека иште по путу суда, јер иначе биће подложен кастигу; на исти начин, који би међу нама смутњу чинио или зло у Црнугору и Брда приносио што се тиче до мртвих главах”.

Обљуба туђе жене или дјевојке (точка једанаеста), двоженство - кад поп венча жену поред живог мужа (точка 12.), крађа (точка 14.), превара (точка 15.), подмићивање (точке 24.и 25.) изазивање нереда (точка 28.) и оштећење туђе имовине (точка 30.) су представљала друга кривична дјела у овом законском тексту.

3.3. Законодавство 19. вијека

3.3.1. Законик књаза Данила

Законик Данила Првог⁵⁴⁶, књаза и господара слободне Црне Горе и брдах донијет је 1855. године на Цетињу у согласију са главарима и старјешинама као "обшти земаљски законик" по коме се судило, сходно начелу једнакости, Црногорцу и Брђанину, малом и великом, богатом и сиромаху⁵⁴⁷. Овај је законик требао да обезбједи јемство и заштиту мирног живота, заштиту чести и поштења, заштиту имућа и добра свога. Садржавао је 95 чланова из различитих области права као што су: имовинско, насљедно, аграрно, облигационо, брачно и породично право.

Но, ипак су најбројније одредбе из области кривичног права које прописују кривичну одговорност за различита кривична дјела међу којима се посебно истичу⁵⁴⁸: кршење закона од стране судије (члан 7.), одавање тајне (члан 7.), подмићивање (чл.8., 9.и 10.), изазивање панике - смутње (члан 12.), увреда (чл.14.и 15.), издаја (члан 16.), неучествовање у одбрани земље или у војном походу (чл.18.и 19.), неизвршење судске одлуке (члан 20.), оружана побуна (члан 21.), јатаковање (члан 22.), крађа (члан 24.), одметништво - четовање (члан 24.), разбојништво (члан 26.), тјелесна повреда у свађи или завади (члан 31.), тјелесна повреда оружјем или дрвом (члан 32.), тјелесна повреда сакаћења (члан 33.), лака тјелесна повреда - ногом или каишем (члан 34.), мегдан - двобој (члан 40.), паљевина туђе куће – имовине (члан 41.), убиство туђе животиње или оштећење туђе ствари (члан 42.), оштећење оружја – ножа или пушке (чл. 43.и 44.), превара (члан 45.), неплаћање пореза (члан 60.), утаја пореза (чл. 61.и 63.), лажно свједочење (члан 65.), силовање (члан 71.), прељуба (члан 72.), крађа мужевљене имовине од стране жене (члан 77.), крађа у поврату (члан 78.), крађа у цркви (члан 81.), крађа

---

⁵⁴⁶ П. Стојановић, Законик обшћи Црногорски и брдски и Законик Данила I, ибидем, стр. 27-30.

⁵⁴⁷ В. Караџић, Долазак књаза Данила у Црну Гору (Записи), Београд, бр. XXIII, 1940. године, стр. 164.

⁵⁴⁸ Б. Поповић, Историја Црне Горе, Београд, 1894. године, стр. 190-192.

земаљске цѣбане – муниције (члан 82.), изазивање нерѣда - смутње на пазарима (члан 85.) и изазивање свађе или смутње пред црквом (члан 86.).

Пета одредба указује да књаз одлучује по праву помиловања о извршењу свих судских пресуда којима је изречена смртна казна. Ово је значајна одредба за наш рад јер је за убиство управо била прописана ова најтежа или капитална казна.

Пред убиства као инкриминације против живота, овај Законик одређену пажњу поклања и институту крвне освете⁵⁴⁹. У том смислу у одредби члана 17. Законика је предвиђено да сваки човјек (Црногорац или Брђанин) може слободно да убије (лиши живота) издајника и крвника отечества нашега. Крвна освета, иако је дозвољена у законом прописаним случајевима, сходно члану 39. се строго забрањује. Наиме, забрањено је да се врши освета не само према кривцу или крвнику, већ и према његовом правом брату. У случају кршења ове забране, за убиство из крвне освете је такође била прописана смртна казна стријељањем, као што је прописана за својеволјно убиство.

У систему кривичних дјела велико мјесто заузимају различити облици, односно видови испољавања кривичног дјела убиства. Тако је већ у члану четвртном изричито прописано “кастигање” за кривично дјело које се састоји у вријеђању личности достојанства књаза, али и кривично дјело самоволјног убиства човјека.

Члан 27. Законика предвиђа кривично дјело убиства. Ово дјело карактеришу сљедећи елементи: а) одржавање мира, поретка и јединства у народу забрањују међусобно крвопролиће, б) радња извршења се предузима без кривице или без нужде и в) радња извршења се предузима од силе и опачине. За убиство је искључено плаћање откупнине, па се кривица не може никаковим благом откупити. Напротив, за ово дјело је прописана смртна казна – стријељањем (огњем из пушака)⁵⁵⁰.

У случају када би учинилац убиства (члан 28.) побегао из земље, одузимана му је цјелокупна имовина (кућа и баштина) у корист државе (земаљска глоба). Но, Законик је проширио одговорност за лица која би учиниоцу убиства пружили помоћ, одбранили га или га крили. За свако јатаковање убици, прописана је била иста казна као и за убицу (члан 29.). И убицу, односно његовог јатака свако је могао убити без икакве казне (члан 30.), што значи да је дужност сваког Црногорца или Брђанина била да таква лица или

⁵⁴⁹ Р. Стојановић, Огледи из црногорске историје права, Изабрана дјела, Подгорица, 2009. године, стр. 310-331

⁵⁵⁰ Ј. Р. Бојовић, Законик књаз Данила, Титоград, 1982. године, стр. 29-44.

ухвате или убију (дозвољена крвна освета), без обзира чији је сродник на овај начин убијен.

Провоцирано убиство из члана 35. Законика такође подлеже кастиговању. Ово дјело чини лице које, пошто је претходно ударено од неког лица, исто убије после једнога сата или други дан, пошто је већ ударен. За ово дјело је прописана казна као и за самовољно убиство човјека – смртна казна стријељањем.

Нехатно убиство (као и нехатна тјелесна повреда) из члана 37. постоје када се коме пушка омакне или којим другим начином се без воље (намјере) учиниоца друго лице лиши живота. То је “неотице учињено зло”. И за ово дјело је прописана смртна казна.

Члан 38. предвиђа облик убиства човјека нападника врху себе у одбрани, “заклињујући га да се од њега прође, а он не уступи”. Ово су допуштени облици извршења убиства у нужној одбрани, за што нема кривичне одговорности, па ни казне за његовог учиниоца.

Члан 73. предвиђа убиство мужа које изврши његова жена. За ово дјело је прописана такође смртна казна, али с тим што се она није извршавала стријељањем (јер само лице које пушку носи, може бити убијено из пушке).

Детеубиство (члан 74.) чини удовица, дјевојка или друга која жена која у циљу скривања своје срамоте, лиши живота (задави) своје тек рођено дијете. За ово дјело, које савремено кривично право сматра привилегованим, је такође била прописана смртна казна, као и за свако друго убиство.

Посебан облик убиства предвиђа члан 79. Законика. Оно се састоји у убиству лупежа у крађи. У овом случају је убица чак награђиван новчаним износом од двадесет талијера. Ипак, Законик је и за ово лице изричито истакао да “се сваки узме на ум да правога чоека не убије, јер ће за њега како убојица суду одговарати”.

За кажњавање учиниоца кривичног дјела убиства од значаја је одредба члана 93. Законика, према којој ако се које преступленије учини у пићу, тада се прописана казна (за тријезног учиниоца) морала преполовити. Но, и тада, ако је ипак учинилац, истина при пићу, поступао “на свом мрзном то преступленије и сагријеху учинио”, тада се кажњавао редовном казном.

Позивање (подстрекавање) у виду чињења поклича, у смислу члана 94. услед чега дође до покоља и мртвијех глава, представља кажњиво дјело, за које је била прописана

смртна казна. А сви који су помагали у извршењу овог дјела (у покличу) су се кажњавали новчаном казном – глобом у износу од десет талијера. Уколико овакав поклич, није довео до наступања наведених посљедица, прописана је новчана казна у износу од двадесет талијера.

3.4. Законодавство 20. вијека

3.4.1. Кривични законик Књажевине Црне Горе

Кривични законик Књажевине Црне Горе⁵⁵¹ из 1906. године представља најзначајнији кривичноправни споменик 20. вијека донијет од стране књаза и господара Црне Горе Николе I Петровића Његоша. Рађен је по узору на Криминални (Казнитељни) законик за Књажеводство Србију⁵⁵² који је Милош Обреновић донио 1860. године. Но, ту се може пронаћи и утицај пруског Кривичног законика из 1851. године. Важан утицај на овај Кривични законик је такође имао његов претходник Општи земаљски законик Данила Првог.

Кривични законик у дијелу другом под називом: „О казнењу злочина и преступа понаособ“, у глави петнаестој: „О убијству“ предвиђа више облика и видова испољавања кривичног дјела убиства. Под овим се дјелом подразумијева у смислу параграфа 154. КЗ свако недозвољено дјело услијед којег какав човјек живот изгуби не гледајући на начин и средства којима је дјело учињено. Из законског описа, произилази да ово кривично дјело чине сљедећи елементи:

- а) објект заштите је живот човјека,
- б) радња извршења је свако дјело – свака дјелатност чињења или нечињења која може да се предузме било којим начином и средством,
- в) радња извршења се предузима недозвољено, противправно, противно постојећим прописима и

---

⁵⁵¹ Кривични законик за Књажевину Црну Гору, Цетиње, 1906. године, стр. 65-68.

⁵⁵² Д. Николић, Кривични законик Књежевине Србије, Ниш, 1991. године, стр. 228-229.

г) последица дјела се састоји у губљењу (лишењу) живота било ког човјека.

При томе сам је Законик у параграфу 154а. КЗ прописао да се при рјешавању питања о убиству (дакле, приликом правне квалификације овог кривичног дјела) неће гледати на то: а) да ли би смрт човјека могла бити отклоњена да се благовремено са нужном помоћи повријеђеном притекло, б) да ли би повријеђени умро да је јачег тјелесног састава био и в) да ли се повријеђење другога догодило под извијесним околностима које су допринијеле томе да повређени умре.

Параграф 155. КЗ предвиђа убиство које се извршава: а) хотимично и б) са предумишљајем. За ово је дјело прописана смртна казна (смртна казна се извршава стријељањем – из пушака у смислу параграфа 13. КЗ). С обзиром на прописану казну, овдје би се радило о тешком убиству које квалификује предумишљај (као најтежи облик умишљаја).

Тешко (квалификовано) убиство је такође предвиђено у одредби параграфа 159. КЗ. Овдје се ради о хотимичном убиству човјека како би на тај начин учинилац себи уклонио препреке које му сметају за извршење каквог другог кривичног дјела или како га не би ухватили при самом извршењу другог кривичног дјела. Дакле, овдје мотив да се себи олакша или омогући извршење било ког, другог кривичног дјела или да такво кривично дјело остане неоткривено, односно он као учинилац не би био ухваћен, представља квалификаторну околност за коју закон прописује смртну казну.

Уз казну се учиниоцу било ког убиства, али које није учињено из нехата, у смислу параграфа 163. КЗ, изриче мјера одузимања оруђа којим је убиство извршено, ако је оно својина учиниоца дјела.

Сљедећи, параграф 156. КЗ прописује хотимично убиство које је извршено без предумишљаја. Овдје би се радило о „обичном убиству“. За ово дјело је прописана казна робије најмање двадесет година. Но, ако је учинилац овог дјела убиство извршио под сљедећим околностима, закон дозвољава могућност блажег кажњавања – умјесто казном робије прописана је казна затвора најмање једна година. За ову могућност ублажавања казне потребно је кумулативно испуњење сљедећих услова:

а) убиство другог лица је извршено на мах (моментално, тренутно),

б) убиство је извршено у стању јарости (раздражености) у које је учинилац доведен без своје кривице и

в) у стање јарости учинилац је доведен злостављањем или великим увредама било самог убијеног или његових блиских сродника.

Из наведених законских рјешења произилази да се за убиство примјењују најстрожије казне (смртна казна или казна робије) чиме законодавац жели указати да ће свако бити кажњен лишењем живота, ко планира да убије другог. Што значи да се на тај начин жели смањити број убистава, а исто тако утицати на извршиоце освете која је у то вријеме била присутна у Црној Гори.

Посебан облик убиства за који је прописана казна вјечите робије предвиђа параграф 157. КЗ. Ово дјело карактеришу:

а) својство жртве (пасивног субјекта) – то може бити родитељ учиниоца или било који његов предак у правој линији,

б) хотимично извршење радње и

в) предумишљај као облик кривице учиниоца.

Привилеговано убиство из параграфа 158. КЗ представља нехатно лишење живота другог лица. Ово дјело постоји када се лиши (убије) човјек из нехата (несмотрености, непажње). Блажи облик кривице са којим учинилац предузима радњу извршења доводи до примјене казне затвора најмање једну годину. Но, ако је ово дјело учинило лице које је по свом звању, занату или занимању било дужно да покаже пажњу, опрезност, уз казну затвора му се може изрећи забрана да трајно или привремено (за неко вријеме) самостално обавља овај занат или занимање.

Законик је изричито у одредби параграфа 156. КЗ предвидио да се неће казнити лице које убије човјека „врху своје жене“.

Специфичан облик кривичног дјела убиства из параграфа 160. КЗ постоји у случају претходног тјелесног злостављања другог лица (наношењем, проузроковањем непотребних или прекомјерних мука, болова или патњи тјелесног, физичког карактера) услед чега ово лице умре, гдје дакле, посљедица смрти наступа услијед претходног физичког злостављања другог. За ово дјело су предвиђене различите казне: а) смртна казна ако је учинилац дјела нарочито ишао за тим да управо предузимањем таквог тјелесног злостављања другог друго лице и усмрти или се таква посљедица смрти могла „посигурно“ предвидјети и б) казна робије у трајању до петнаест година ако учинилац при

предузимању радње тјелесног злостављања другог није могао предвидјети или се није могао надати наступању његове смрти.

Коначно, параграф 162. КЗ предвиђа убиство неког лица до кога је дошло у каквој свађи која се догодила између више лица или при каквом злостављању које је предузето према једном или више лица. Дакле, овдје посебне околности које су постојале у вријеме и на мјесту свађе или претходног злостављања више лица, представљају основ за који Законик предвиђа сљедеће казне: а) казну робије у трајању од пет до дванаест година за лице које је непосредно својом радњом нанијело смртну повреду и б) казну робије у трајању до осам година за свако лице које је учествовало у задавању удараца или повреда (које могу бити смртоносне или лаке) ако се не може са сигурношћу утврдити ко је какву повреду нанио.

3.4.2. Кривични законик Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца

Са формирањем прве заједничке државе јужнословенских народа Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца 1918. године, дошло је до живе законодавне активности са циљем да се свеобухватно уреде сви правни односи. Као резултат ове активности услиједило је доношење Кривичног законика Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца⁵⁵³ 1929. године. Он је обухватио цјелокупну материју општег и посебног дјела материјалног кривичног права. Пројекат овог законика веже се за 1922. годину, а касније указом краља Александра Карађорђевића је он ступио на правну снагу 01.01.1930. године. Законик представља савремени текст у односу на кривичне законике Краљевине Црне Горе и Краљевине Србије, али је рађен под утицајем савремених законика тога доба, као што су: њемачки, аустријски и сл.

У посебном дјелу Кривичног законика, у глави шеснаестој под називом: „Кривична дјела против живота и тијела“ прописано је низ инкриминација којима се настоји обезбиједити ефикасна заштита живота, односно тјелесног интегритета као значајних личних, али и друштвених вриједности.

---

⁵⁵³ Службене новине 33-XIV/1929.

Основно кривично дјело против живота предвиђа одредба члана 167. Кривичног законика. Овдје су предвиђена два облика убиства. То су: а) обично убиство – став 1. и б) тешко, квалификовано убиство – став 2.

Основно убиство се сходно рјешењу из става 1. члана 167. КЗ састоји у лишењу живота другог лица, без ближег описа, карактеристика и садржине овог кривичног дјела. За ово дјело је алтернативно прописана казна вечите робије или казна робије најмање десет година.

Тешко убиство из става 2. ове законске одредбе се јавља у више облика испољавања. За ово дјело је алтернативно прописана смртна казна или казна вјечите робије. Ово се дјело јавља као лишење живота другог лица:

а) са посебним обликом кривице – послје зрелог размишљања, гдје предумишљај као најтежи облик умишљаја карактерише ову радњу извршења,

б) на посебан начин: 1) употребом отрова, 2) на свиреп (окрутан начин) и 3) на начин којим се угрози живот више лица,

в) са посебним мотивом: 1) из користољубља и 2) ради извршења или прикривања другог злочинства и

д) од стране одређеног лица – од стране лица које се налази у поврату због лишења живота каквог лица, када, дакле, радњу извршења предузме лице које је претходно већ било осуђивано за неко умишљајно извршење убиства⁵⁵⁴.

Из наведених законских рјешења произилази да ни законодавац у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца (касније Краљевини Југославији) не предвиђа тешко убиство према побудама, мотивима учиниоца – из крвне или безобзирне освете или других ниских побуда. То ипак не значи да се случајеви извршења убистава из крвне освете нијесу дешавали у Црној Гори, додуше спорадично. Овакве су се ситуације подводиле под правну квалификацију тешког убиства које је извршено „послје зрелог размишљања“. У том смислу се ово убиство сматрало убиством са предумишљајем, односно унапријед планирано лишење живота другог лица, како и на који начин извршити егзекуцију.

У ставу 3. члана 167. КЗ⁵⁵⁵ прописана је кривична одговорност за покушај извршења обичног убиства. То значи да је за умишљајно започињање предузимања било

---

⁵⁵⁴ Кривични законик за Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца, Званично издање Београд, 1929. године.

које радње која је управљена на лишење живота другог лица прописана казна робије од најмање три године. Ако се пак ради о покушају извршења тешког убиства, тада је прописана казна робије најмање седам година.

У ставу 4. ове законске одредбе законодавац познаје привилеговано убиство – убиство на мах.

Такође, овај Законик познаје још три облика привилегованих убистава. То су: а) лишење живота другог на његов изричит и озбиљан захтев – члан 168. КЗ., б) лишење живота дјетета од стране мајке – члан 170. КЗ и в) лишење живота из нехата – члан 177. КЗ.

3.4.3. Кривични законик ФНР Југославије

Први систематизовани законик у области материјалног кривичног права у послеријатној ФНР Југославији донет је 1951. године под називом: Кривични законик⁵⁵⁶. Он је замијенио Кривични законик ФНРЈ – Општи дио⁵⁵⁷ из 1947. године.

Кривични законик ФНРЈ у глави дванаестој посебног дијела, под називом: „Кривична дјела против живота и тијела“ у члану 135. став 1. предвиђа убиство за које се учинилац може казнити строгим затвором најмање пет година. Ово „обично убиство“ се састоји у лишењу живота другог лица.

У ставу 2. члана 135. КЗ ФНРЈ је предвиђено тешко убиство за које је алтернативно прописана казна строгог затвора најмање десет година или смртна казна. Ово се дјело јавља у више алтернативно прописаних облика испољавања. То су:

а) убиство на свиреп или подмукао начин или на начин којим се доводи у опасност живот више лица,

б) убиство из користољубља, ради извршења или прикривања другог кривичног дјела или из других ниских побуда и

в) убиство више лица.

---

⁵⁵⁵ М. Чубински, Научни и практични коментар Кривичног законика Краљевине Југославије, Београд, 1934. године, стр. 323-326.

⁵⁵⁶ Службени лист број 13/51.

⁵⁵⁷ Службени лист ФНРЈ број 106/47.

Из наведеног законског рјешења произилази закључак да југословенско кривично законодавство у вријеме примјене овог Законика није познавало два вида испољавања тешког убиства према побудама учиниоца. То су:

- а) убиство из крвне освете и
- б) убиство из безобзирне освете.

У ставу 3. ове законске одредбе је прописано тешко убиство које се састоји у лишењу живота другог лица од стране лица које је раније било осуђено за убиство са умишљајем, осим ако се ради о убиству на мах или убиству дјетета при порођају.

У одредбама чл.136.-138. КЗ ФНРЈ предвиђена су три привилегована убиства. То су: а) убиство на мах, б) убиство из нехата и в) убиство дјетета при порођају.

Законом о измјенама и допунама Кривичног законика ФНРЈ⁵⁵⁸ из 1959. године унијето је одредбом члана 70. више измена у законски опис, те облике испољавања кривичног дјела тешког убиства (ст.2.и 3.члана 135. КЗ ФНРЈ).

Тако су се сада као самосталан облик тешког убиства, поред већ наведених, сходно рјешењу из КЗ ФНРЈ из 1951.године, јављали:

а) лишење живота другог лица при чему се са умишљајем доведе у опасност живот неког лица,

б) лишење живота из безобзирне освете и

в) лишење живота службеног или војног лица при вршењу њихове дужности чувања јавног реда, хватања учиниоца кривичног дјела и чувања лица лишеног слободе.

Са аспекта теме нашега рада, од значаја је постојање квалификације кривичног дјела тешко убиство према побудама учиниоца као:

- а) убиство из безобзирне освете и
- б) убиство из ниских побуда.

Убиство из безобзирне освете састоји се из несразмјере у извршењу убиства. Убиство из других ниских побуда, састоји се из тога што извршилац овог кривичног дјела то чини из различитих мотива, а то могу бити: освета, љубомора, мржња, сујета, завист, злоба, пакост и низ других побуда које се могу јавити као мотив извршења кривичног дјела. Интересантно је да се у овом члану помиње и освета. Освета се сматра ниском побудом (па би се могло рећи да је и крвна освета као реликт прошлости подведена овим

---

⁵⁵⁸ Службени лист ФНРЈ број 30/59.

чланом као квалификовани облик убиства из других ниских побуда). „Али и квалификовано убиство може бити извршено без предумишљаја (нпр. убиство више лица)⁵⁵⁹.

3.4.4. Кривични закон СР Црне Горе

Кривични законик ФНР Југославије из 1951. године је са бројним измјенама и допунама био у примјени до 1977. године, када је 1. јула ступило на снагу ново југословенско социјалистичко кривично законодавство у условима подијељене надлежности између федерације, социјалистичких република и социјалистичких аутономних покрајина.

Тада је у примјену ступило девет кривичних закона:

- а) један савезни – Кривични закон СФР Југославије⁵⁶⁰,
- б) шест републичких закона, између којих СР Црна Гора доноси први самостални Кривични закон⁵⁶¹ и
- в) два покрајинска закона: САП Војводине и САП Косова и Метохије.

Кривични закон СР Црне Горе у посебном дјелу, у глави петој другог дјела, под називом: „Кривична дјела против живота и тијела“ у одредби члана 39. предвиђа два кривична дјела убиства: а) обично убиство (став 1.) и б) тешко убиство (став 2.).

Обично убиство, за које је прописана казна затвора најмање пет година, се састоји у лишењу живота другог лица.

Ако је лишење живота извршено под одређеним, законом таксативно наведеним квалификаторним околностима, постоји тешко убиство (став 2.), за које је алтернативно прописана казна затвора најмање десет година или смртна казна.

Тешко убиство постоји у сљедећим случајевима лишења живота другог лица⁵⁶²:

- а) на посебан начин: на свиреп и подмукао начин (тачка 1.).

⁵⁵⁹ Ј. Таховић, Кривично право, Посебни део, Београд 1953. године, стр. 79.

⁵⁶⁰ Службени лист СФРЈ број 44/76.

⁵⁶¹ Службени ист СР Црне Горе број 22/77, 9/78, 11/81, 17/84, 28/87, 27/89 и 3/90 и Службени лист Републике Црне Горе број 56/92 и 21/93.

⁵⁶² Збирка кривичних закона, Београд, 1982. године, стр. 500-501.

б) под посебним околностима: при безобзирном насилничком понашању (тачка 2.) и при умишљајном довођењу у опасност живота још неког лица (тачка 3.).

в) из посебне врсте побуде (мотива): из користољубља, ради извршења или прикривања другог кривичног дјела, из безобзирне освете или из других ниских побуда (тачка 4.),

г) према посебном својству пасивног субјекта: службеног или војног лица у вршењу њихове дужности заштите јавне или државне безбједности или грађанима у вршењу његове дужности остваривања друштвене самозаштите, ако се ове дужности односе на одржавање јавног реда и мира, на спречавање или откривање кривичног дјела, хватање учиниоца кривичног дјела и чување лица лишеног слободе (тачка 5.) и

д) са посебним обимом посљедице: ако се изврши више убистава са умишљајем, осим убиства на мах или убиства дјетета при порођају, без обзира да ли су учињена и стицају или за неко убиство раније био осуђен (тачка 6.).

3.4.5. Кривични закон Републике Црне Горе

Почетком деведесетих година 20. вијека и сурових грађанских, међуетничких ратова, дошло је до распада СФР Југославије. У овој федералној држави остале су двије републике: а) Србија и б) Црна Гора које од априла 1992. године чине Савезну Републику Југославију.

У области материјалног кривичног права задржана је подијељена законодавна надлежност између федерације (савезне државе) и федералних јединица.

На савезном нивоу остао је у примјени Кривични закон СФРЈ⁵⁶³ из 1976. године са низом измјена и допуна.

На републичком нивоу, у Црној Гори је 1993. године донијет нови Кривични закон⁵⁶⁴, који заправо представља интегрални, пречишћени текст Кривичног закона СР Црне Горе из 1977. године са низом у међувремену донетих новела.

⁵⁶³ Службени лист СФРЈ број 44/76 и 36/77.

⁵⁶⁴ Службени лист Црне Горе број 42/93, 14/94, 27/94 и 30/2002.

Кривични закон Републике Црне Горе, у посебном дијелу, у другом дјелу, у глави петој под називом: „Кривична дјела против живота и тијела“ предвиђа кривична дјела убиства.

Основно кривично дјело против живота је предвиђено у одредби члана 30. На овом је мјесту прописано: а) обично убиство (став 1.) и б) тешко убиство (став 2.). У одредбама чл.31-33.КЗ ЦГ прописана су три привилегована кривична дјела убиства. То су: а) убиство на мах (члан 31.), б) убиство дјетета при порођају (члан 32.) и в) убиство из нехата (члан 33.).

Убиство је у члану 30. КЗ ЦГ уређено у потпуности на исти начин као и одредбом члана 39. КЗ СР ЦГ из 1977.године. Ова законска одредба разликује два кривична дјела убиства.

Прво кривично дјело из става 1. одговара законском опису кривичног дјела: „Обично убиство“. Оно се састоји у лишењу живота другог лица. Дјело је одређено простом, обичном диспозицијом према посљедици – као проузроковање смрти или лишење живота другог лица. При томе није наведено да се ради о дјелатности:

а) која се предузима противправно (будући да је свако, у закону прописано кривично дјело, истовремено и противправно, иначе не би ни било кривично јело) и

б) која се предузима са умишљајем као обликом кривице учиниоца.

За ово је дјело прописана казна затвора најмање пет година.

Став 2. члана 30. КЗ Црне Горе предвиђа тешко, квалификовано убиство за чијег је учиниоца алтернативно прописана казна затвора најмање десет година или смртна казна. Према овим законским рјешењима, тешко убиство постоји у сљедећим облицима испољавања као што су⁵⁶⁵:

а) тешко убиство према начину извршења - убиство на свиреп или подмукао начин (тачка 1.),

б) тешко убиство према околностима извршења: убиство при безобзирном насилничком понашању (тачка 2.) и убиство при коме се са умишљајем доведе у опасност живот још неког лица (тачка 3.),

---

⁵⁶⁵ З. Стојановић, О. Перић, Коментар Кривичног закона Републике Србије и Кривични закон Црне Горе са објашњењима, Београд, 1996. године, стр. 415.

в) тешко убиство према побудама (мотивима) учиниоца: убиство из користољубља, убиство ради извршења или прикривања другог кривичног дјела и убиство из безобзирне освете или из других ниских побуда (тачка 4.),

г) тешко убиство према својству оштећеног (жртве): убиство службеног или војног лица при вршењу послова државне или јавне безбједности или дужности чувања јавног ред и мира, хватања учиниоца кривичног дјела или чувања лица лишеног слободе и убиство лица при вршењу ових послова и дужности које обавља на основу закона или других прописа (тачка 5) и

д) тешко убиство према обиму (интензитету) посљедице: убиство више лица, ако се не ради о убиству на мах или убиству дјетета при порођају (тачка 6.).

За разлику од рјешења које је у то вријеме било садржано у Кривичном закону Републике Србије⁵⁶⁶ из 1977. године са новелама, у Црној Горе тешко убиство више није квалификовано „крвном осветом“ као врстом побуде на страни учиниоца.

Децембра 2003. године Скупштина Црне Горе је донијела Кривични законик⁵⁶⁷ који је и данас у примјени са бројним новелама.

---

⁵⁶⁶ Службени гласник СР Србије број 26/77, 28/77, 43/77, 20/79, 24/84, 39/86, 51/87, 6/89, 42/89 и 21/90 и Службени гласник Републике Србије број: 16/90, 49/92, 23/93, 67/93, 47/94 и 17/95.

⁵⁶⁷ Службени лист Црне Горе број 70/2003, 13/2004, 47/2006, 40/2008, 25/2010, 32/2011, 64/2011, 40/2013, 56/2013, 14/2015, 42/2015, 58/2015, 44/2017, 49/2018 и 3/2020.

ГЛАВА ПЕТА

ТЕШКО УБИСТВО ИЗ БЕЗОБЗИРНЕ ОСВЕТЕ ИЛИ ИЗ ДРУГИХ НИСКИХ ПОБУДА У СУДСКОЈ ПРАКСИ

1. УВОД

У овом дијелу научно-истраживачког монографског рада, осврнућемо се на поједине примјере практичног испољавања кривичног дјела тешког убиства из безобзирне освете или из других ниских побуда у Црној Гори. Ово излагање је подијељено на двије цјелине. То су:

- а) старија судска пракса и
- б) новија судска пракса.

У сваком од наведених дјелова рада, прво смо изложили најзначајније дјелове оптужница за кривично дјело убиства из безобзирне освете или из других ниских побуда. Послије одговарајућег коментара образложења оптужног акта, у другом дијелу излагања смо анализирали донијете судске пресуде по поднијетим оптужницама. И послије излагања најзначајнијег дјела пресуде, дали смо кратак коментар образложења мотива учиниоца – његовог поступања из безобзирне освете или из других ниских побуда.

У том смислу смо користили доступну грађу из оптужница (овлашћених тужилаштава) и пресуда Окружног (данас Вишег) суда у Титограду (данас Подгорици) и Врховног суда Црне Горе.

2. СТАРИЈА СУДСКА ПРАКСА

1. Оптужница Окружног јавног тужилаштва у Титограду КТ. бр. 25/64.

„Из признања окривљеног, исказа саслушаних свједока, као и осталих околности утврђених током истраге доказано је постојање дјела које се окривљеном ставља на терет. Окривљени у својој одбрани наводи следеће: да је имао приватну месарску радњу, те да је код њега радио и сада покојни А. Џ. Касније је Џ. почео сам набављати стоку и продавати ради чега је између њих и дошло до сукоба. Крајем децембра исте године, након свађе окривљени и сада покојни Џ. су се потукли и у тој тучи је окривљени задобио неколико повреда од Џ. по глави и тијелу. Окривљени признаје да је још тада донио одлуку да лиши живота А. Џ. и само је чекао повољну прилику да то и оствари, а пиштољ је био набавио од неких цигана још прије поменуте туче. Критичног дана приликом обављања свог посла – истоваривања робе код продавнице самопослуге, окривљени је примијетио Џ. како иде према хотелу. Одмах је завршио истовар робе и отишао до хотела гдје је чекао 10-15 минута, те кад је примијетио Џ. да излази, пребацио се до ћошка једне куће и то баш на раскршћу улица. За ово вријеме напунио је пиштољ и када је Џ. наишао, окривљени је пуцао на њега гађајући га у предјелу груди. Иако смртно рањен од овог пројектила, Џ. је успио да побјегне неколико метара и уђе у другу улицу, а потом је пао. Окривљени је тада још једном пуцао на сада покојног Џ. који је већ лежао на улици, а потом се упутио према згради „Општине“ и наишао на милиционера Т.Р. коме је предао пиштољ казавши му: „Ја сам убица“.

Окривљени је у току истраге саслушан у три наврта, па је два пута изјавио у свему како је то напријед изнијето, а на посљедњем саслушању изјављује да критичне прилике није ишао код хотела у намјери да покојног лиши живота, већ да би га разоружао и физички напао, а да је пуцао тек онда када је Џ. наводно покушао да се маши пиштоља. Међутим, оваква одбрана је крајње необједљива и нелогична, јер противријечи како ранијим исказима окривљеног и његовом понашању критичне прилике, па и раније, (пријетња Џ., ношење пиштоља, пуцање на Џ. пошто је већ пао итд), тако и изјавама

свједока, те је очито усмјерена на ублажавање његове одговорности за почињено дјело, па је као такву треба одбити.

Иначе, утврђено је да окривљени, у децембру исте године није задобио неке теже повреде од ударца које му је тада био задао А. Ц., а из исказа преслушаних свједока произилази да је родбина сада покојног Ц. покушала мирење са окривљеним што је он одбио. Поред тога, окривљени је могао за нанесене повреде тражити задовољење путем подношења кривичне пријаве против А. Ц., или бар се осветити на адекватан начин. С обзиром на све ово, као и на проток времена од када је била свађа и туча између окривљеног и А. Ц. неспорно је да је окривљени лишио живота сада покојног А. Ц. из крајње безобзирне освете, те у његовој радњи стоје обиљежја кривичног дјела које му се ставља на терет. Са изложеног ова се оптужница указује као оправдана и на закону заснована⁵⁶⁸.

Коментар: У вези са овом оптужницом закључујем сљедеће: Из наведене оптужнице Окружног јавног тужилаштва Титоград, јасно се приказује фактично стање из описа цијелог догађаја. Тужилац детаљно утврђује чињенично стање, из изјаве очевидача (свједока), фотоелабората увиђаја, као и изјаве оптуженог и долази до закључка о извршеном кривичном дјелу, његовом настанку и претходном узроку које је даље утицало на ток догађаја и настанак овог кривичног дјела. Тужилац изричито из наведених доказа прецизира овај облик тешког убиства и утврђује да се ради о кривичном дјелу убиства из безобзирне освете. Окривљени тачно описује када и због чега је извршио кривично дјело, његови искази су прецизни и јасни, изјаве свједока догађаја тог дана, као и претходног догађаја. Из оптужнице се јасно види часно држање окривљеног после извршења кривичног дјела, као и признање које открива мотив убиства. Тужилац је баш због таквог опхођења могао окарактерисати и дјело као убиство из освете. Међутим, водио се законским и теоријским чињеницама у разликама из међусобног нанесеног зла, па се одлучио да кривично дјело квалификује како је навео у оптужници које је веома опасно у овој друштвеној средини. Ваља напоменути да је превентивно дјеловање од стране полиције постојало, а требало је учинити све како би дошло до измирења што би било од значаја да не дође до овог кривичног дјела.

---

⁵⁶⁸ Образложење из оптужнице КТО. 25/64, Окружно јавно тужилаштво, Титоград, Државни архив Цетиње, фасцикла 26.

2. Пресуда Окружног суда у Титограду К. бр. 43/64.

„Суд је нашао да је оптужени у свему починио кривично дјело убиство из безобзирне освете и других ниских побуда онако и на начин, како је то описано у диспозитиву, а које му се дјело јавном оптужбом и ставља на терет. Из резултата проведених доказа на претресу, као и признањем оптуженог суд је извео закључак о постојању елемената кривичног дјела и кривичноправне одговорности оптуженог.

Наиме, оптужени признаје да је критичног дана између 10 и 11 часова на углу улица, на пок. А. Ц. из револвера типа „Валтер“ испалио два хица, од којих га је један погодио у предјелу грудног коша. Ц. је услед искрвављења издахнуо још на путу до болнице, како је то видљиво из поменутог налаза. Брани се да у првом плану смрт пок. Ц. није прижељкивао, већ да је био заинтересован да овога само изудара или га пак, разоружа, те му на тај начин узврати истом мјером „да му узме оно што му је дао“, и тако се освети за задобијене ударце од стране покојног пред амбулантом у мјесту. Но, како му стицај изненадних околности, присуство трећих лица, те чињеница да се већ пок. Ц. био машио за револвер, није дозволио да своју намјеру проведе у дјело, па је наредивши сапутницима пок. Ц. да легну, те будући су се ови и савили сљедећи наредбе и на тај начин „ослободили“ горњи дио тијела покојног и како се бојао пуцати у правцу ногу и изазвати само рањавање, јер је постојала могућност да погоди и ове људе, то је хитац испалио на оптуженог у правцу грудног коша, а затим видјевши несигуран ход овог и тетурање, те плашећи се да би Ц. још загријан могао извадити свој пиштољ и њега убити, сада испалио још један хитац, више насумице у правцу мјеста гдје је покојни коначно посрнуо и пао на асфалт улице.

Ц. видјевши оптуженог и након његове команде „лези“ нагло је руком посегао за револвер, који му је био за појасом, па га је окривљени на тај начин пуцајући му у тијело предухитрио. Непријатељство са покојним Ц. датира од децембра, кад су једног четвртка оптужени и покојни Ц. на сточној пијаци један другом упутили увреде и псовке коју је свађу изазвао покојни Ц. Том приликом покојни је предњачио у грубостима и изазивању оптуженог и само захваљујући присутним свађа није прерасла у тучу. Убрзо након овог инцидента, управо четири дана касније, пред зградом амбуланте у мјесту и у непосредној

близини радње, у коју је дошао отац оптуженог покојног Ц. је угледавши оптуженог пао у јарост псујући и вријеђајући га, пребацивао му кривицу за конфликт на сточној пијаци прије неколико дана. Окривљени је истакао да је предложио Ц. да оду са овог мјеста и потуку се мало даље, те да се послје тога помире и како се у тој расправи у једном тренутку окренуо, да је добио јак ударац у предјелу затиљка главе, који га је ударац ошамутио, па будући изгубио равнотежу и пао на тло, био изложен ударцима песница покојног Ц. по лицу и глави, који га је немилосрдно ударао.

Пошто је захваљујући присутним, који су покојног одбили, успио да се придигне, рекао је Ц.: „Вала Ц. више нас двојицу сунце неће заједно гријати“, алудирајући при том да ће му се осветити за нанесену повреду и увреду. Отада је окривљени био изложен подсмјеху средине, био је увријеђен и понижен, па је још тада донио неопозиву одлуку да се освети лишавањем живота пок. Ц., ако на други начин не буде у стању прибавити задовољштину. У ту сврху почео је стално носити напуњен револвер и слиједити покојног, вребајући погодан тренутак да му се освети. Суд је на претресу провео предложене доказе, те преслушао бројне свједоке на околности ранијих односа оптуженог и покојног Ц., насталих размирица и свађа које су оптуженог изазвале на освету, те свједоке догађаја критичног дана. Из чистог и јасног признања оптуженог и резултата осталих проведених доказа произилази да је оптужени још тог тренутка чврсто формирао одлуку да покојног лиши живота и на тај начин поврати изгубљену част и поново нађе достојно мјесто у средини у којој живи, како то оптужени истиче.

Таква констатација суда оправдана је и околношћу да оптужени од тога дана носи са собом напуњени револвер. Присуство опасности по живот чланова породице А. тако је непосредна, па над њиховом безбједношћу пазе не само органи милиције у њиховим мјестима, него и њихови суграђани. По сопственом признању оптуженог, на неколико мјесеци прије извршеног дјела био је врло близу реализације свог чврсто скованог плана и пок. Ц. само је спасила околност што се налазио у присуству своје жене, јер схватање оптуженог о „часној“ освети не дозвољава да поступа када је уз човјека који дугује крв и његова жена. По налажењу суда тврдње оптуженог да је пок. Ц. том приликом провоцирао оптуженог, без икаквог су основа и лишене сваке логике, будући да су му опрез покојном и осјећање да је праћен од оптуженог, налагали крајњу пасивност и попустљивост. Коначно пок. Ц. је био тај коме је живот био перманентно угрожен и који је тражио

заштиту надлежних органа (свједок В.), па би било илузорно претпоставити да тај човјек сада провоцира оптуженог изазивајући га и пријетећи му.

Сам поступак у предузимању радњи извршења на убедљив начин приказује ријешеност оптуженог да коначно прилику која му се указала искористи и лиши живота пок. А. Ц. Одбрана оптуженог да је његова примарна намјера била да пок. Ц. само изудара и разоружа у потпуности је негирана исказима свједока очевидаца догађаја критичног дана. Тако је свједок Б. Р. објаснио на претресу да је оптужени нагло искочио иза ћошка зграде у улици, затим будући нешто узвикнуо хитро обишао свједока његовог саговорника П., затим одмах из непосредне близине опалио на пок. Ц., који је био позади њих, на одстојању 2-3 метра. Свједок је додао да је оптужени видјевши покојног како посрће, сада већ у „другој“ улици, са наслона на лијеву руку нишанећи испалио на жртву још један хитац. Истакнуте околности, те поступак око сачекивања пок. А., прво пред хотелом, а затим пред продавницом обуће, изражена истрајност при томе, припремање оружја на том мјесту, те коначно прелазак на супротну страну, на лијеву ивицу тротоара које околности оптужени признаје, упућују суд на констатацију да је оптужени све радње управо извршио на такав начин, који јасно упућује на закључак да је смрт пок. А. хтио по сваку цијену.

Сваки други излаз у правцу да се он изудара, био је за оптуженог изводљив обзиром да је био добро укривен од почившег, а усто је могао рачунати на ефекат изненађења и предности које му таква ситуација пружа. Но, он се задовољава само наступањем последице смрти и са тог разлога последице првог хица за који је сигуран да је погодио циљ, испалује и други хитац темељно нишанећи, будући да настоји по сваку цијену лишити живота пок. А. Ц. Стога је по увјерењу суда таква његова одбрана на главном претресу неприхватљива и очигледно срачуната на олакшавање ситуације пред судом. Таква своја упорна настојања да почившег лиши живота, манифестује оптужени и непосредно након извршења дјела предајући оружје скрушено и помирљиво милиционеру Т., који је први пришао оптуженом и без мало уплахирености, уз потпуно одсуство кајања изјављује: „да је тако морало бити“. У том погледу његово становиште остаје неизмјењено и на главном претресу манифестујући одсуство кајања за почињено дјело.

Ријешеност да се пок. А. Ц. лиши живота оптужени манифестује и у свом разговору са лекаром неурологом, гдје му објашњава да се то тако морало завршити, јер га је Ц. осрамотио, а он је само убиством могао спрати нанешену увреду, јер је „таква средина у

којој живи“, како се то види из извјештаја психијатријске болнице у Доброти бр. 01-423/1. Оптужени је и на својим саслушањима непосредно иза догађаја код ислѣдника и истражног судије недвосмислено признао да је на годину дана прије критичног догађаја након задобијене повреде и увреде погинулог, већ био ријешо да пок. Ц. за освету лиши живота, па је његову каснију измјену исказа у том погледу суд оцијенио као срачунату на ублажавање своје одговорности. Према свему изложеном суд је нашао да се у радњи оптуженог стичу сви елементи кривичног дјела убиства из безобзирне освете, па га је за исто дјело огласио кривим⁵⁶⁹.

Коментар: Из наведене пресуде, јасно се види да се ради о кривичном дјелу убиства из безобзирне освете, које је детаљно планирано и извршено послје дужег периода од повода који је изазвао овај немили догађај. У образложењу пресуде види се цио ток догађаја, односно од прве свађе, касније физичког обрачуна између окривљеног и страдалог лица, изјаве свједока, фотоелабора извршеног кривичног дјела, признања окривљеног, његовог часног држања и објашњења о догађају. Суд упоређује мотив са извршеним кривичним дјелом и уочава велику несразмјеру између међусобно нанијетих зала. Суд се бави и изјавом извршиоца кривичног дјела, уочавајући да потиче и живи у патријархалној средини која недопустиво не дозвољава било какво понашање које угрожава част, морал и образ припадника једног доброг братства. Суд се одлучио на строжију казну у циљу сузбијања овог опаког кривичног дјела у средини каква је Црна Гора. Међутим, само признање, предаја оружја припаднику јавне безбједности и указивање да је извршио убиство олакшава суду да дође до битних доказа на основу којих доноси судску одлуку и изриче казну строгог затвора од петнаест година. С обзиром да су се изјаве свједока поклапале, као и изјава оптуженог и опис цјелокупног догађаја и његово признање, као и држање послје цјелокупних догађаја, указује да се ради о извршиоцу кривичног дјела, који долази из патријархалне средине гдје се на част, обичај и морал гледа другачије, како каже, спремао се за то и шанса му се указивала, али због присуства супруге сада покојног Ц. одустао је и чекао другу прилику, која му се указала што је и урадио.

Без обзира на признање и опис цијелог догађаја извршилац кривичног дјела кажњен је за извршено убиство из безобзирне освете, сматрам да се суд због самог

---

⁵⁶⁹ Из изреке пресуде К. 43/64 Окружног суда у Титограду, Државни архив Цетиње, фасцикла 26.

признања и описа догађаја могао и блаже руководити при одмјеравању казне. Међутим, због опасности од овог кривичног дјела и средине, суд се одлучио на строжије кажњавање из друштвено-политичких разлога, тиме што је на тај начин превентивно дјеловао на будуће случајеве, као и на указивање на опасност од овог реликта прошлости. Овим случајем указујемо на класичан примјер феномена крвне освете која је у овом случају окарактерисана као безобзирна освета, гдје дуговање крви за наношење тјелесних повреда, као и удар по образу оптуженог ствара набој код оптуженог, који резултира извршењем кривичног дјела.

3. Оптужница Окружног јавног тужилаштва у Титограду КТ. бр. 189/66.

''Непосредно, прије критичног догађаја, малољетни син окривљеног К.Б. посвађао се са сином покојног Б. Ј. Та свађа била је повод овом тешком убиству. У истрази је утврђено да је окривљени К. починио кривично дјело које му се овом оптужницом ставља на терет. Мјесто извршења кривичног дјела налазило се испред стана окривљеног гдје је дошао сада пок. Б. Ј. да би се расправио са окривљеним, поводом свађе њихове дјеце. Међутим, између окривљеног К. и покојног Ј. дошло је до свађе. Прије него је дошао на мјесто извршења кривичног дјела сада покојни А., окривљени К. је из своје куће изнио сјекиру. Након тога сада пок. А. ударио је окривљеног штапом по глави, те је окривљени сјекиром ударио по глави Б. Ј., а затим наставио да удара сада покојног А. Ј., наношећи му посјекотине прецизиране у диспозитиву оптужнице.

У записнику рађеном пред истражним судијом, дана 25. 5. окривљени износи да је био физички јачи од обојице покојних. Међутим, он је и поред тога употребио сјекиру, иако пок. Ј. није имао никаквог оружја, ни оруђа код себе, а пок. А. је старац од 77 година, што за њега није представљао опасност, иако је имао штап у руци. У своју одбрану окривљени наводи да је сјекиру употребио из страха да можда посједују пиштољ. Оваква одбрана окривљеног је неоснована. Јер би пок. Бећировић А. и Ј., да су имали пиштољ исти потегли. Окривљени сматра да је до извршења кривичног дјела дошло због непристојног понашања покојних, с једне стране, а и због његове брзоплетости, са друге стране. Међутим, у претходном поступку је утврђено да је окривљени узвраћао увредама

покојних Б. (А. и Ј.). Са изложеног је подизање оптужнице оправдано и основано на закону⁵⁷⁰.

Коментар: Окружно јавно тужилаштво утврђује тачно чињенично стање, а истрагом се утврђује да је окривљени починио кривично дјело. Повод догађаја је свађа претходног дана између дјеце окривљеног и покојног Б. Ј. Окривљени износи, што се налази и у записнику, да су покојни Б. Ј. и Б. А. дошли да расправе о претходном догађају, када је дошло до свађе и расправе, па до кобних тренутака и извршења овог тешког кривичног дјела. У изјави окривљеног он је, био физички јачи од обојице, али је ипак употребио сјекиру која му је била у рукама, како каже из постојања страха да можда не посједују оружје, а исто тако тврди да је од стране настрадалих вријеђан, а и признаје своју брзоплетост. Тиме окривљени извршава кривично дјело тешког убиства више лица. Тужилац при квалификацији дјела поступа исправно описујући га као убиство више лица, али сматрам да се овакав облик тешког убиства могао квалификовати и као облик тешког убиства из ниских побуда. Наиме, мотив који је изазвао овакво кривично дјело указује на претходну свађу и тучу њихове малољетне дјеце, што је произвело на крају нежељене последице и страдање два лица, као и доношење много већег зла од претходног које је задобијено у свађи малољетне дјеце.

4. Пресуда Окружног суда у Титограду К. бр. 69/66.

”По завршеном претресу и оцјени проведених доказа на истом суд је нашао да је оптужени починио кривично дјело убиства убиства из чл. 135 ст. 3 КЗ на начин како је описано у изреци пресуде, које му је дјело јавном оптужбом стављено на терет. Оптужени признаје да је критичног дана пред својим станом у Старом Бару, око 20 часова, након препирке са покојним Б. А. и Ј. поводом свађе и туче њихове дјеце истог дана, ударио сјекиром два до три пута нанијевши му смртоносну повреду, такође сјекиром, нанио и неколико удараца пок. Б. А.

---

⁵⁷⁰ Образложење оптужнице К. 189/66, Окружно јавно тужилаштво, Титоград, Државни архив, Цетиње, фасцикла бр. К-35.

Брани се да му се критичног дана малодобни син А. сав уплакан пожалио да га је, приликом узимања воде на бунару, изударао Б. М, такође дјечак од 15 година, син пок. Б. Ј., те да му је том приликом ногом одгурнуо посуду за воду. Љутит због овог догађаја, те будући се и раније дешавало да му дјецу малтретира нетолерантна средина одлучио се да се пожали родитељима малодобног М., чијег је оца пок. Ј. Б. познавао из виђења. Уочивши га у дворишту, пред једном кафаном, извео га је за часак у страну и испричао му насталу свађу међу дјецом, а онако како је догађај представио његов син А. Ову интервенцију оптуженог пок. Ј. је добронамјерно схватио, па је овом приликом обећао да ће ствар извијети и изгрдити и прекорети малодобног М. због ове свађе са сином оптуженог. Објаснио је надаље да је неколико минута након повратка кући и првог разговора са пок. Ј. у оној кафани, зачуо неку ларму, гласно негодовање и псовке и одмах закључио да то пок. Ј. иде ка његовом стану, јер су се сада чуле разговјетне псовке изговорене на рачун оптуженог. Изазван оптужени је изашао испред свог стана и угледао како му прилазе Б. Ј., његов отац А. и син пок. Ј. М.

Покојни Ј. је љутито оптуженом казао да се свађа међу њиховом дјецом није одиграла онако како му је он то представио, већ да је син оптуженог А. тог поподнева, на бунару, изударао његовог М., па је истовремено почео да пријети, псује и изговара најпогрднија имена оптуженом Б. и његовој породици. Позвао га је једнако на тучу, док га је онако узрујаног покушавала уразумити жена оптуженог, која је оставши посао и узнемирена грајом, такође изашла пред кућу. Уплашен насртљивошћу пок. Ј., присуством осталих Б. у непосредној близини његовог стана, а надасве помишљајући да би пок. Ј. и пок. А. могли имати при себи некакво оружје, у циљу да их заплаши, неколико пута је изговарао окрећући се ка жени: „Додај ми оно“, али да се Б. нијесу обазирали на ове пријетње. Тако га је њихово држање још више учврстило у увјерењу да су Б. ријешили на свађу, па отуда и били наоружани, па је у једном налету још тежих увреда од стране пок. Ј., ушао у кухињу стана и дохватио једну сјекиру испод умиваоника, иако спречаван од жене и сина, са овим изашао поново пред Б. вјерујући да ће сада ови престати са увредама и удаљити се.

Како су међутим, сада псовке од оштећених постале још жешће, те како је у њима сада активног учешћа узео и стари пок. А. који је до тог тренутка био пасиван посматрач препирке са пок. Ј., а када је од А. добио ударац штапом по глави и од пок. Ј. некако у

предјелу лијеве лопатице добио ударац, замахнуо је оном сјекиром држећи је објема рукама и ударио пок. Ј., који у је тог тренутка био ближи, сјечивом сјекире у лице од ког се ударца овај одмах стропоштао на тло. Предухитрио је затим пок. А. да изведе нови ударац ударивши и њега сјечивом снажно измакнуте сјекире у предјелу тјемепа главе, тако да је стари А. одмах пао на земљу. Видјевши да је ударени Ј. поново на ногама и да му прилази, снажно га је поново ударио са сјекиром оборивши га на под. То исто је учинио и са пок. А. примијетивши га подигнутог на ноге. То је поновио још једном ударивши пок. Ј. и старог А., сада више не знајући по ком дијелу тијела их удара, па кад је видио да су они остали лежећи непомични на оном земљаном платоу пред тржницом и његовим станом, похитао је бициклом да се пријави органима гоњења.

Коначно је истакао да су први ударци, које је добио и задао, пали на самим вратима његове куће, те да је оних неколико осталих удараца задао он у оном гурању и тучи, тако да су пок. Б. коначно нађени на око 12 метара удаљени од врата стана оптуженог, са друге стране бетонске стазе, која иде према тржници. Одбрана оптуженог у којој је он настојао увјерити суд да га је пок. Б. Ј. био тешко вријеђао, а када је он на псовке стао одговарати, а нападнут од обојице Б. Ј. и А., те да је немајући другог рјешења, у сврху одбијања напада, оном сјекиром лишио живота покојне, у потпуној је противрјечности са чињеничним стањем установљеним исказима преслушаних свједока на претресу, којима је суд поклатио у потпуности вјеру, те и са резултатима осталих проведених доказа на овом претресу.

Сам оптужени је у претходном поступку, код извиђајног и истражног судије, претпостављајући околности спорног догађаја објаснио да је након доласка А. и Ј. пред његовим станом настала жучна препирка у односу на тучу њихових малодобних синова на бунару, поподнева истога дана, у којој су Бећировићи тврдили да је син оптуженог А. изударао њиховог малог, а не обратно, како је малочас оптужени у жалби пред оном кафаном износио своју верзију тока догађаја, да је Ј. пропраћивао бројним псовкама и тешким увредама, а затим и узастопним позивима на тучу. Тек кад је он ушао у кућу и са сјекиром се појавио пред вратима стана, и кад су се по сопственом признању, дотадашњи агресивни Бећировићи почели удаљивати, не престајући са псовкама, оптужени је узвратио на псовке. Покојни Ј. је чуо ово, повратио се назад и тада му је оптужени пошао у сусрет, и када су се срели, оптужени га је са неколико удараца оштрим сјечивом сјекире

оставио непомично да лежи на земљи. Тада се окренуо и такође снажно замахнувши погодио је старог А. прво у главу, а затим још неколико пута по леђима, све док овај није остао непомичан на тлу. То је урадио, јер га је А. док је наносио ударце пок. Ј., ударио два пута штапом по глави и леђима.

Свједоци малодобни Б. М. и О. А. сагласно су приказали да су играјући се пред кино-двораном у „Граду“, примијетила пок. Ј. да је прилично пијан и видно тетурајући се, пошао у правцу куће оптуженог Б. Опазивши га, оптужени је изашавши пред свој стан, одмах се са покојним упустио у жучну препирку поводом које је била туча њихове дјеце на бунару, неколико часова раније. Препирали су се да нијесу бирали ријечи и обострано се прозвали и вријеђали. Тек неколико минута након њиховог сусрета, дошао је и отац Ј. стари А. и почео наговарати сина да се не свађа са оптуженим и да иде кући. У једном тренутку, кад је оптужени хитро ушао у своју кухињу, Б. су се окренули и почели удаљавати идући кући. Одгурнувши прво жену, а затим и сина, оптужени је држећи сјекиру сада пошао за пок. Б. и псујући њих, па кад се на то пок. Ј. повратио и кад су се срели на оном мјесту крај бетонске стазе, снажним замахом сјекире, оптужени је Ј. погодио у лице, а кад је овај од удара пао и покушао се придићи.

Тада су услиједила још два снажна удараца, такође, оштрицом сјекире, који су пок. Ј. учинили непомичним, на мјесту гдје је од првог удараца пао. Кад је стари А. сину прискочио у помоћ и оним штапом, којим се у ходу служи, ударио је два пута оптуженог Б. по глави, док је он још наносио ударце пок. Ј., па се оптужени сада оруђем устремио на њега задавши му снажан ударац у предјелу главе, одмах да оборио на тле, недалеко од пок. Ј.М, а затим и њега са још два удараца учинио непомичним на оном мјесту гдје их је родбина затекла. Пред овим призором, одмах након наношења удараца пок. Ј. свједок О. са својим другом Б. кога је позвао видјевши га пред биоскопском двораном, одмах је у страху побјегао не видјевши епилог овог крвавог обрачуна. Свједоци су такође сагласно приказали да је у насталој првој препирци између оптуженог и пок. Ј. било узајамних позива на тучу, да је и једног и другог учесника у свађи жена оптуженог Р. настојала да уразуми, те да је у неколико махова да би се показало да нема никаквог оружја, пок. М. је тврдио да са собом нема ништа, да би у томе био увјерљивији. Чак је раскопчавао панталоне и вадио кошуљу ван, све у циљу да оптуженог убиједи у истинитост своје тврдње да није наоружан.

Свједок Б., који је на позив свједока О. дошао до улаза у тржницу, са ког се мјеста лијепо видио цио приказ, прво је зачуо туп ударац и за њим једно отегнуто „О-оо ох“, што је био глас старог А., па су затим услиједила још два до три подмукла ударца, док се свједоци нијесу дали у бјекство, учвршћујући суд у увјерењу да је првобитни приказ тока обрачуна од стране оптуженог и свједока Б., О. и Б. истинит и логичан, те да је верзија изнешена у одбрани оптуженог на главном претресу, у којој се жели приказати наизмјенично обарање покојних Бећировића новим ударцима, пошто би они устали и устремили се на оптуженог, срачуната да поступање оптуженог прикаже као радње предузете у сврху заштите сопственог живота, те ублажавање кривичне одговорности за ово тешко кривично дјело.

У том циљу оптужени срачунато мијења исказ на претресу и негира признање дато у претходном поступку да су се оштећени већ били почели удаљавати од његове куће, када се он појавио са сјекиром у рукама и одговорио на Ј. псовку „не него ја тебе“, што је покојног подстакло да се поврати, кад је сусревши се са оптуженим био погођен први пут сјекиром, а сада у својој верзији на претресу оптужени упорно тврди да је тај напад био континуиран, управљен на његово лишавање живота, па да је ударајући сјекиром само од себе отклањао изазвани напад. По увјерењу суда оптужени у складу са тако намјештеном одбраном, упорно жели приказати да су пок. отац и син Б. једновремено дошли пред његову кућу, ради расправљања са оптуженим, мада је ноторно за суд, према исказима поменути свједока, да је на стан оптуженог прво дошао пок. Ј. па тек након неколико минута и стари А., помажући се у ходу штапом и наговарајући Ј. да пођу кући и окане се препирке са оптуженим.

Суд нема разлога не повјеровати исказима ових свједока, јер су логично, увјерљиво и спонтано приказали ток критичних догађаја, како непосредно након догађаја у претходном поступку, тако и на претресу у овом кривичном предмету. Њихова младост била је без утицаја на вјеродостојност њихових исказа, јер се по увјерењу суда ради о млађим малољетницима, ђацима петог разреда основне школе, интелигентним и способним да овакав догађај вјерно запазе, упамте и коначно репродукују пред органима кривичног поступка и пред судом на главном претресу. Из љекарског увјерења бр. 1191/1 нема ни другог битног елемента овог института – одбијања напада, јер оптуженом према проведеним доказима ни на који начин није пријетила опасност од пок. Б., јер су се они

задржавали само на нивоу наношења увреда, на које им је оптужени узвраћао, а нити једним покретом и према признању оптуженог прије изношења сјекире, нијесу испољавали намјеру да би га могли напасти физички инфериорнији и ненаоружани. Када је оптужени био у посједу сјекире околност да се на увреде пок. Ј. повратио неколико корака, може се, с обзиром на овакав стицај околности, оцијенити једино као настојање да се и даље препире, као што је то без опасности и угрожавања оптуженог до малочас чинио, али је ударцима био у томе ометен и одмах онеспособљен. Са истих разлога, по налазу суда, не може се говорити о прекорачењу нужне одбране на који је такође пледирала одбрана пок. Ј., а поготово оних каснијих, за које суд, према описима у љекарским налазима повређених и фотографија у списима за покојног, а закључује да су задате жртвама док су ове већ биле онеспособљене за сваки отпор, претрпивши разорне повреде на главама и при којима је сјечиво сјекире продирало у мождано ткиво.

Суд сматра да се не ради ни о дјелу убиства на мах јер нема напада или тешког вријеђања од стране убијених. Из исказа преслушаних свједока на претресу, утврђује се околност да су оном приликом пред станом оптуженог у узајамној препирци завађених један другог псовали и вријеђали. Према изложеном чињеничном стању, утврђеном комплексном анализом наведених доказа на претресу и осталих околности овог случаја које је суд имао у виду одлучујућих о постојању кривичног дјела и одговорности оптуженог, те будући се као директна посљедица радње оптуженог појављује смрт два лица, то је суд оптуженог огласио кривим за дјело из чл. 135 ст. 3. Мотив код оптуженог за ово тешко кривично дјело суд види у околности да је оптужени веома нервозан и раздражљив човјек који је субјективно психичко стање оптуженог поспјешивало нетолерантним опхођењем средине према њему и породици и нарочито критичног дана, Упорна тврдња пок. Б. да је син оптуженог изазивач овог инцидента на бунару, а не верзија у коју је вјеровао оптужени тј. да је малодобни Б. М. прво изазвао, а затим и истукао његовог малодобног сина А., те касније жучна препирка у вези са тим је оптуженог у извјесном степену испровоцирало да злочин изврши⁵⁷¹.

Коментар: Повод за ово кривично дјело представља свађа између дјете која претходи двоструком убиству од стране К. Б. Свађа између дјете производи касније жучну препирку између актера овог догађаја, односно између К. Б. и Б. А. и Б. Ј., гдје су Б. А. и Б.

---

⁵⁷¹ Пресуда Окружног суда у Титограду, бр. К. 69/66, Државни архив, Цетиње, фасцикла бр. К-35.

Ј. изгубили животе дјеловањем К. Б., односно употребом оруђа – сјекире и са више удараца наношењем смртних посљедица. Суд је пажљивим прикупљањем доказа и изјавама свједока овог случаја дошао до краја овог суђења и одлучио пресудом у којој осуђује К. Б. на петнаест година затвора јер је починио тешко убиство из члана 135 ст. 3. - убиство више лица.

Ова пресуда донесена до стране судског вијећа Окружног суда у Титограду, чиме се прецизира извршено кривично дјело. Сматрам да је суд поступио исправно узимајући у обзир доказе које је посједовао, елаборат увиђаја, изјаве свједока итд., с тим што у квалификацији кривичног дјела није обраћао пажњу на изјаву К. Б. у којој каже да живи у нетолерантној средини, да су често били слични поступци према његовој породици. Тачно је да су покојни Б. А. и Б. Ј. дошли у кућу К. Б., али ипак, последице размјене увреда К. Б. је реаговао брзоплето, што и сам признаје. Суд се није бавио његовим мотивом убиства, односно осјећајем мржње средине у којој живи која самим тим ствара код њега мржњу према средини гдје живи и њиховим поступцима према њему. Све је то проузроковало његово дјеловање и ако се могао одвратити од тога, како каже, и сам је био јачи од њих. Он у одбрани наводи и посједовање страха да покојни не посједују оружје што додатно доприноси извршењу кривичног дјела.

Сматрам да је суд могао поступити још прецизније у квалификацији кривичног дјела, тиме што се кривично дјело могло оквалификовати као убиство из ниских побуда или као свирепо убиство, с обзиром на примјену средства егзекуције (секира). Највјероватније се суд одлучио на квалификацију тешког убиства више лица, чиме је осудио К. Б. на казну строгог затвора у трајању од петнаест година, узимајући олакшавајуће околности на страни К. Б. (имовно стање, бројност породице и претходна неосуђиваност).

5. Оптужница Окружног јавног тужилаштва у Титограду КТ. бр. 78/64.

„Из признања окривљеног, као и исказа преслушаних свједока, те осталих околности ислијеђених у предмету утврђује се постојање дјела које се окривљеном ставља на терет. Окривљени признаје да је лишио живота М. Н., а у својој одбрани наводи следеће: да је још 1959. године упознао Н., неколико пута се састао са њом и имао

интимне односе. Крајем 1960. године просио је Н. и то путем, њеног зета П. А., али је био одбијен. Након краћег времена дознао је да се Н. вјерила са П. М. Тврди да се састао једном са Н. прије свог одласка у ЈНА, те да му је она рекла како је вјерена преко своје воље, да жели да се уда за њега – окривљеног и да је спремна чекати га док се он врати из ЈНА. Прије одласка у војску видјео се са вјереником покојне Н. и изјавио да му се Н. није обећала, да нема ништа против те вјеридбе, па признаје да је чак ишао и у кућу П. Н. да му честита вјеридбу. Надаље, наводи да се вратио из ЈНА децембра 1963. године и да је Н. видјео прије критичног дана на пијаци у Бару. Сачекао је на путу Н. која је ишла са својом сестром Х. и повео разговор о наводном Н. обећању да ће се удати за њега. У том разговору је Н. на њега плънула. У међувремену да је наишао свједок М. А., коме је окривљени објаснио о чему се ради. Након тога да су одлучили да пођу у мјесну канцеларију да би се регистровали. Међутим, пошто су већ прешли један мањи дио пута Н. је назвала њену сестру Х. и казала јој да даље не иде, па макар и погинула, те да је Н. одбила да даље иде, а исто тако и М. А. Окривљени је тада „изгубио стрпљење, а и да се бојао за свој живот“ – да не наиђу Н. рођаци, те је испалио на Н. шест метака из пиштоља. Након тога је побјегао у НР Албанију, те тврди да је тражио од албанских власти да га поврате, што је и урађено.

Међутим, овакво чињенично стање приказано од стране окривљеног оповргава се исказима преслушаних свједока, записником о увиђају на лицу мјеста, односно записником о обдукцији леша. Тако је потпуно нетачан навод окривљеног да је имао интимних односа са погинулим лицем, јер се обдукцијом леша утврдило да је иста била „*virgo intacta*“. Из исказа свједока М. О., П. А. и П. А. види се да је Н. након просидбе окривљеног сама одлучила да га одбије, односно да је прихватила просидбу П. Н., па се тиме оповргава одбрана окривљеног да му се била обећала да ће се за њега удати, из исказа свједока М. А., М. Х., М. Ј. и К. Ј. види се да је окривљени критичне прилике, пријетећи пиштољем принудио Н. М. да пође са њим, тим што је претходно дао ријеч да јој неће ништа урадити. Такође су сви свједоци потврдили да сестра покојне Н., Х., од када су се растале, није их више срела, као и да није пок. Н. плънула на окривљеног. Према томе, неосновани се наводи окривљеног када тврди да су „заједно одлучили“ да пођу у мјесну канцеларију, да је Х. позвала Н. да не иде даље, те да су Н. и М. А. одбили да прате окривљеног. Поред њихових исказа логично је и претпоставити да Н. није

покушавала да се заустави, а још мање да плуне окривљеног, јер је видјевши опасност за свој живот била уплашена и читаво вријеме плакала тврдећи упорно да није обећала да ће се удати за окривљеног, како то и потврђују наведени свједоци.

Најзад, из исказа свједока – очевидача М. А. и Ј. Ђ. (који се случајно налазио у близини и видио читав догађај) утврђено је да се покојна Н. док је окривљени пуцао на њу налазила поред М. А., хватала га руком и покушавала да се склони иза њега, а приликом последњег пуцња М. А. се већ био сагнуо да је подигне. Обзиром на изложено неопходно је да је окривљени лишио живота М. Н. по унапријед припремљеном плану, а његово позивање да иду у Мјесну канцеларију, наводно ради регистрације је само био изговор да Н. издвоји из већег друштва (М. Н. К. Ј., М. Ј. М. М.), те да је одстрани са пута којим су људи пролазили, па је ради тога присутне, као и саму Н. преварио давши ријеч да јој неће ништа урадити. Ово све из разлога да би се осветио покојној Н. што је одбила да се вјери са њим, а прихватила просидбу П. М. Такође је неоспорно утврђено да је окривљени пуцајући на Н. шест пута са даљине од око 8, односно 6 метара, са умишљајем довео у опасност и живот М. А., јер се Н. налазила поред њега, хватала га руком за одјећу и покушавала да се склони иза њега, те у радњи окривљеног стоје сва обиљежја кривичног дјела из чл. 135 став 2 тачка 2 и 3 КЗ⁵⁷².

Коментар: У наведеној оптужници приказан је јасан примјер кривичног дјела убиства из безобзирне освете. Овдје тужилац препознаје квалификацију овог кривичног дјела, с обзиром да врло добро познаје обичајно понашање и морални суд овог народа. Лако уочава класичан примјер реликта прошлости „освете“, о којој се строго водило рачуна у прошлости да до ње ни по којој цијени не дође. Уз то се као један од мотива овог тешког убиства јавља и обећање дјевојке и вјеридба и на крају „превара“ и морално понижење младића овим чином. Наиме, тужилац се руководи на основу утврђених чињеница и доказа добијених оперативним радом органа безбједности, те фото елаборатом, као и чврстим доказима ,како материјалним, тако и изјавама свједока и самог извршиоца кривичног дјела.

Утврђеним чињеничним стањем, М. Р. је хицима из револвера усмртио М. Н., обећану вјереницу. Наиме, М. Р. у близини села Туђемил је срео пок. М. Н., као и њену сестру Х., да би упереним пиштољем позвао Н. да пође са њим у мјесну канцеларију чиме

---

⁵⁷² Из оптужнице Окружног јавног тужилаштва К.78/64, Државни архив Цетиње, фасцикла 27.

би регулисали брачни статус, уз обећање да јој неће ништа урадити. Она је пошла са М. Р., као и са њеним рођаком М. А. који се случајно нашао ту у близини. Недуго затим, повео их је до једног пресушеног потока. Под његовом наредбом тада су скренули с пута на поменуто мјесто, гдје је испалио више пројектила на М. Н. која је убрзо затим од посљедица и умрла. Претходно, неколико година прије тога дјевојка је одбила вјеридбу и вјерила се за друго лице. Тужилац се правилно односи према оваквом чину знајући и мотиве убиства чиме га квалификује као безобзирну освету што и предлаже у изнијетој оптужници. Познавајући добро менталитет и обичаје, уз добро спроведене доказе окривљује М. Р., за извршено кривично дјело. Можда би у каснијем времену, а и данас тужилац поступио другачије у квалификацији дјела. Међутим, овдје се јасно уочава овај облик кривичног дјела из разлога што тужилац одлично препознаје „крвну освету“ као реликт прошлости, која је некад вршена и с овог разлога. (кратко објашњење, сматрало се у народу по обичајном праву као разлог за крвну освету, поред проливане крви – убиства и овај чин који се сматрао ударом по образу). То је и дало повода, што је ово тешко убиство, тако и квалификовано. Мотив је јасан, постојање директног умишљаја нам указује на намјеру и постојање овог кривичног дјела и професионално поступање окружног јавног тужиоца.

6. Пресуда Окружног суда у Титограду К. бр. 103/64.

”Окружни јавни тужилац у Титограду оптужио је М. Р. Због кривичног дјела убиства из чл. 135 ст. 2 тач. 2 и 3 КЗ. Оптужени М. Р. признаје да је дана 24. Јануара 1964. године, М. Н. лишио живота на начин што је из револвера типа „ТТ“ калибра 8 мм на ову испалио 6 метака са одстојања од око 8 метара, те да су је сви хици погодили проузрокујући тренутну смрт пок. М. Н. Оптужени је у своју одбрану углавном навео: У пок. М. Н. загледао се први пут још у 1959. години, па је преко њене сестре П. А. покушао успоставити познанство са пок. Н. изразивши при том увјеравање да се озбиљно носи мишљу да се са Н. ожени, од када су се састајали обично у Бару. Приликом тих састанака су међусобно разговарали о њиховој будућности, браку и другим проблемима њиховог заједничког живота, па је покојна предложила да је оптужени још тада вјери. Но, он је од

тога одвраћао убјеђујући је да би такав корак преурањен био, како због чињеница отпора који би био манифестован код њихових родитеља, тако и због одласка оптуженог на одслужење кадровског рока у армију, који се моменат приближавао. Оптужени је објаснио да је интимност у њиховим односима била потпуно постигнута.

Некако у вријеме непосредно пред одлазак у војску, он се одлучио да пок. Н. и званично испроси од њених родитеља, па је у ту сврху замолио да посредује зет породице М... Б. А., при том му указујући на потпуну одлучност да своју одлуку проведе у дјело. А. му је чак затражио његов револвер, кога је он набавио још од раније, док је био на раду да би по древном обичају прославио закључење вјеридбе. Међутим, када је након неколико дана са П. разговарао о ставу родитеља дјевојке, сазнао је да су енергични и јединствени у одлуци да не дозволе вјеридбу њихове кћерке са оптуженим мотивишући такав став неслагањем са родитељима оптуженог. Истовремено је обавијештен да ће се пок. Н. вјерити за једног другог младића П. М. који је такође требао да оде на одслужење војног рока. Вјеридба са М. убрзо је закључена и оптужени се помирио са таквим развојем догађаја, те чак и присуствовао вјеридбеној свечаности у кући вјереника М.

Н. се отада престао јављати, сматрајући да је ствар коначно завршена. Међутим, баш пред сам одлазак у војску и док се налазио у Бару, пришла му је пок. Н. и извинила му се због нанешених непријатности од стране родитеља, увјеравала га је да се жива неће удати за овог младића, те да ће стрпљиво чекати оптуженог док се из војске не поврати. Том приликом, оптужени јој је купио и поклонио један џемпер и блузу, а од ње за узврат добио је на поклон чарапе и марамицу, те се тако растали чврсто ријешени да се узму чим оптужени из војске дође. Оптужени је објаснио да је из војске дошао крајем 1963. године и поред настојања да се негдје види са пок. Н. није успио. Тек критичног дана 24. јануара 1964. године, у Бару је примијетио пок. Н., али у друштву њене сестре Х.М, па јој стога није хтио прићи у граду. Будући да је брзо обавио посао, упутио се кући изнад Старог Бара. Код једне мурве примијетио је пок. Н. у друштву сестре Х. Одмах им је пришао и са покојном отпочео разговор о њеном обећању да се за њега уда. Но, она је то сада енергично одбијала пребацујући му да је он изневјерио, јер је однекуд сазнала да се у Задру оптужени оженио, а притом је у једном тренутку и плънула пред собом. Наставили су тако пут и покојна је кроз плач стално говорила да му се обећала, но, родитељи јој нијесу дозволили да се уда за оптуженог. У разговору идући тако Н. је хтјела да иде са

њим и да буде његова, али јој није дала сестра Х. На једном дијелу пута према кући, сусрео их је М. А., па када га је оптужени упознао о чему се ради и он је предложио да се они региструју. Томе се ни пок. Н. није противила.

У једном тренутку будући поодмакли од пута, пар стотина метара, довикнула је Х. пок. Н. да са оптуженим не иде, јер да јој долази брат. Како се М. А. тог тренутка био одвојио од њих у страну и са једног камена разговарао нешто са једним човјеком, он је позвао Н. да пође са њим и наставе пут. Н. је међутим, сада одбила да иде. Ни на поновни позив није хтјела пут да настави имајући у виду упозорење које јој је мало прије старија сестра довикнула. При томе се ухватила за капут и казала оптуженом да је убије, али да неће ићи даље. Оптужени се тада повратио корак назад или два и на око 10 метара из револвера опалио први метак у правцу Н. Хитац је само ову ранио у бутину, а онда је повукао поново ороз и сада је рафално свих пет метака испалио у правцу жртве, која је одмах пала смртно погођена. М. А. који је затим прешао у Албанију чије су га власти предале убрзо нашим органима на његов захтјев.

Изведеним доказима утврђене чињенице по налажењу суда дају довољно основа за поуздан закључак да је оптужени критичног дана лишио живота пок. М. Н. једино са разлога што се ова противила његовом захтјеву да са њим закључи брак, па је дјело починио из ниских побуда. Овакво становиште суд је засновао на сљедећим разлозима: Тврдња оптуженог на претресу да је пок. Н. добро познавао још од 1959. године, да су се од времена њиховог познанства редовно састајали, при том разговарајући о будућности и заједничком животу, да му се пок. Н. том приликом обећала и коначно да су у овом времену одржавали полне односе, у потпуности је негирана исказима свједока М. О., П. А., М. Х., најуже родбине пок. Н. који су свједоци на претресу исказали да пок. Н. чак оптуженог и није познавала. Свједок П. А., сестра пок. Н. негирала је наводе туженог да је овај пред њом изражавао наклоност и увјерење да би се са њеном сестром оженио. Остаје о тим односима оптуженог и пок. Н. једино неспорна околност утврђена исказом свједока П. А., да је оптужени изразио настојање да пок. Н. узме за жену, те да А. као зет породице дјевојке П. разговарао са њима у правцу закључења вјеридбе. Но, у томе није успио, обзиром, да је ова одбила ту понуду мотивишући је потпуним непознавањем оптуженог, а што потврђује и П. А., која је о томе директно са Н. разговарала.

Суд је одбрану оптуженог управљену на тврдњу да му је пок. Н. обећала да ће са њим закључити брак чим се овај буде повратио из војске, као неприхватљиву и намјештену одбацио, јер су свједоци – очевидци догађаја критичног дана М. А., М. М., М. Ј. и сестра пок. Н. М. Х. исказали пред судом да је Н. енергично побијала тврдњу оптуженог да му се обећала. О исказу М. А. који је био тада у друштву са оптуженим и оштећеном непосредно пред извршење дјела, на неколико тренутака оптужени је питао почившу Н. „је ли нећеш Н. са мном, те какву ви политику водите“, па онда окренувши се стао у страну и почео да пуца у правцу Н. Нјена одлучност да са оптуженим не пође у овим тренуцима опасности за њен живот најјасније је манифестована. Суд с тога оправдано закључује да је непосредни мотив за извршење дјела упорно одрицање пок. Н. да са оптуженим закључи брак, како прије одласка у армију оптуженог, тако и након његовог повратка, па наставши се пред тако недвосмисленом одлучношћу почивше, а сматрајући се погођен у достојанству и инфериорним у средини у којој живи.

У околности да је оптужени не презајући чак и од употребе оружја настојао придобити пок. Н. да са њим ступи у брак, суд види ниску побуду. Па се са изложеног такве побуде по налажењу овог суда, нужно морају окарактерисати као ниске и недостојне. Ово тим прије што је пок. Н. својевремено одбила да се вјери за њега и вјерила се за другог младића, коме је оптужени ишао на честитање, а критичног дана хтио је да је „уграби“ и принуди на брак користећи прилику. Са свега изложеног суд у радњи оптуженог види све битне елементе кривичног дјела убиства из ниских побуда из члана 135 ст. 2 тач. 3 КЗ, па га је за исто дјело и огласио кривим, сматрајући да се при том не ради о никаквој освети са стране оптуженог. Суд није прихватио становиште јавне оптужбе да су у радњи оптуженог садржани елементи довођења у опасност живота још једног лица, који би елемент такође представљао квалификаторну околност за дјело које је оптужени извршио⁵⁷³.

Коментар: Карактеристике у овој пресуди указују на обичајно понашање услијед извршене увреде (обећања и вјеридбе, па касније одустанак од таквог чина). Средина у којој се живи, начин живота, обећање вјеридбе и одустанак од ње, доприноси извршењу овог тешког кривичног дјела. Наиме, окривљени М.Р. је лишио живота револверским хицима своју „вјереницу“ М.Н. према изјавама свједока и очевидаца, послије жучне

---

⁵⁷³ Пресуда Окружног суда у Титограду К. 103/64, Државни архив Цетиње, фасцикла бр. 27.

расправе са својим вјереником, уз присуство своје сестре Х.М. и њиховог пријатеља којег су сусрели крећући се према свом селу. Расправа је трајала дуго, препирка и убјеђивање, али све то није уродило плодом. М.Н. је потпала под утицај својих родитеља још давно, који је нијесу никако дали за оптуженог. Тог дана и сестра Н.М. је бранила М.Н. да пође са окривљеним и вјенча се. Чак и њихов пријатељ и сапутник утицао је да се ова ствар ријеша. Међутим, све се завршило кобно по живот М.Н.

Овдје је јасно да се ради о убиству из безобзирне освете или из других ниских побуда, иако суд указује да се не ради о никаквој освети. Међутим, мишљења смо да овакво схватање суда није тачно. Суд из друштвено-политичких и других разлога, негира да ту нема никакве освете, али јасно препознајемо да се баш ради о једном од неколико облика (реликта прошлости), гдје се баш због таквог чина (одустајање од вјеридбе) вршила освета, јер нанесена увреда на част и образ супротне стране је производила оваква кривична дјела. У пресуди се наводи да се стриктно ради о убиству из ниских побуда. Са угла садашњег гледишта, можда би се и могло рећи тако, међутим, знајући психолошку и социолошку страну, понашање, обичаје и све друго ово, кривично дјело могло се квалификовати стриктно као безобзирна освета (као реликт прошлости, нанесена увреда и мотив убиства указују да се ради о кривичном дјелу убиства, које живи још у овој средини.

Окривљени је иначе психички стабилан личност, завршио је војни рок, није до тада био извршилац ниједног кривичног дјела. Па стога, дубље треба прићи проблему, открити мотив и унутрашње проблеме који су се јавили код извршиоца овог кривичног дјела, као и спољње утицаје средине и живот у њој. Тешко би било утврдити из угла друге средине, јер приступ томе очекује познавање облика овог кривичног дјела, па је најлакше сврстати га у убиство из ниске побуде. Али већ погледом из угла ове средине и познавалаца морала и обичаја овог народа, можемо закључити да би исправно било квалификовати ово дјело као „убиство из освете“, односно, у закону квалификоване као безобзирна освета.

7. Оптужница Округног јавног тужилаштва у Титограду КТ.бр. 266/72.

”Окривљена се удала 1964. године и у браку је живјела до новембра 1969. године, када је и дошло до развода брака. Од развода брака окривљена је ступила у љубавне односе са оштећеним. Надала се да ће се он развести и потом оженити са њом. Како се њена надања нијесу испунила, то је дошло до погоршања њихових међусобних односа. Критичног дана окривљена је по завршетку радног времена, дошла у продавницу код оштећеног, у ком моменту су се у продавници налазили радници продавнице, његова жена и свједок Б.В. По уласку у продавницу, окривљена је ошамарила оштећеног, сломила му наочаре, а потом захтијевала да дође код ње, пријетећи да ће га убити ако не дође. По изласку из продавнице, окривљена је спријечила оштећеног да својим колима вози своју жену, пријетњом да ће их сломити. Ради тога, он је рекао својој жени да иде на стан, а он је остао са окривљеном, молећи је да иде на свој стан. Онда је, последице извјесног времена, сјела у своја кола и пошла. Истрагом је утврђено да је окривљена пошла на стан да узме пиштољ који је држала без дозволе, што је и учинила.

Пошто је окривљена узела пиштољ, вратила се и оштећеног нашла у оближњој кафани „Ловац“, те наставила да се са њим свађа и тражила да исто вече проведе код ње у њеном стану. Оштећени на то није пристао, па је напустио кафану и пошао ка својим колима, која су се налазила испред улаза у двориште Основне школе М.Г. Међутим, окривљена га је стално пратила и понављала захтјев. Тек када су дошли до кола и када се увјерила да оштећени одбија љубавне односе са њом, потегла је из ташне скривени пиштољ, те у намјери да лиши живота оштећеног, на овог испалила више метака, од којих су га три пројектила погодила, нанијевши му тешку тјелесну повреду. Интервенцијом свједока Б.В. и једног пролазника, окривљена је спријечена да доврши дјело“⁵⁷⁴.

Коментар: Јавни тужилац закључује да се ради о покушају убиства. Међутим, мишљења сам да се ради о покушају тешког убиства из ниских побуда. То из разлога јер је окривљена била удата, па се развела и очекивала да ће се вјенчати са М.В., те је поменута М.М. одржавала љубавне односе са М.В., који јој је и обећао да ће са њом

---

⁵⁷⁴ Из образложења оптужнице КТ. 266/72, Округно јавно тужилаштво, Државни архив, Цетиње, фасцикла ф-68.

склопити брак, када се и он разведе. Чак је она била упорна, дошла је код њега на посао, пријетила пред свједоцима, гдје је чак била присутна супруга оштећеног М.В. Сматрам да је услијед љубавних односа између њих, код окривљене дошло до појаве љубоморе, услијед чега је наступила мржња према оштећеном. Она га је хтјела присилити да са њом ступи у брачну заједницу. Чак и њено поступање према М.В. и његовој супрузи у радњи указује нам да се ради о овом облику покушаја тешког убиства. Такође сматрам да је тужилац у овом случају квалификовањем овог кривичног дјела као покушаја убиства од стране М.М. могао и другачије извршити квалификацију. Овдје јасно уочавамо директни умишљај код окривљене који карактерише мржња и љубомора која се јавила код ње, која представља ниску побуду, што нам указује о каквом се кривичном дјелу ради.

8. Пресуда Врховног суда Црне Горе Кж. бр. 6/73.

”М. је оглашена кривом због кривичног дјела из чл. 135 ст. 1 у вези чл. 16. које је описано у изреци те пресуде, те осуђена на казну строгог затвора у трајању од три године. Против првостепене пресуде благовремено је изјавио жалбу бранилац оптужене. Жалбом се првостепена пресуда побија због одлуке првог суда о казни. У жалби се истиче да је оптужена као млада жена развела брак у коме је имала двоје дјеце. При томе се истиче да је оптужена у брак била ступила против своје воље и под притиском својих родитеља. Оштећени М. је оптуженој обећавао регистрацију брака, али је одржавао везе и са другим женама и спријечио оптужену да у указаним приликама закључи нови брак са другим мушкарцима. Све је то оптужену довело у тежак положај, нарочито с обзиром да је оштећени оптужену злостављао, па и физички нападао, те тешко вријеђао, што је навело да у посебној раздражености изврши ово дјело.

По разматрању списка предмета, оцјени побијане пресуде и навода жалбе, овај суд је нашао да је првостепени суд утврдио и правилно оцијенио све чињенице одлучне за оцјену дјела и кривичне одговорности оптужене, па на њене радње правилно примијенио кривични закон. Неприхватљиви су разлози у погледу одлуке првостепеног суда о казни. Наиме, првостепени суд је процијенио тежину дјела и све околности које оптуженој користе, те и по схватању овог суда, оптуженој изрекао казну која је неопходна ради остваривања сврхе кажњавања из чл. 3 КЗ. Оптужена је уз сазнања да је оштећени М.

ожењен и засновао породицу ступила још за вријеме брака са њим у интимне односе, те напустила своју дјецу и мужа, па се услед тога њен поступак не може извињавати наведеним одбијањем оштећеног, да свој брак развргне и са њом заснује брачни однос, гдје су неспојиве са тврдњом да је она брак била закључила против своје воље и уз принуду својих родитеља, те су у вези са тим ови наводи из жалбе и оцијењени као неприхватљиви⁵⁷⁵.

Коментар: Врховни суд потврђује пресуду Окружног суда у Титограду, не прихвата жалбу оптужене што је у потпуности исправно, иако се не упушта у утврђивању мотива, с тим што М.М. и сама у жалби наводи, а то је уједно њена невјешта одбрана, гдје и сама каже да је напустила мужа и дјецу, да јој је оштећени обећао женидбу итд. Па сматрам да је суд могао другачије донијети одлуку и осудити М.М. за кривично дјело покушај тешког убиства из ниских побуда, јер се јасно уочава тежња М.М. да лиши оштећеног живота, гдје уочавамо ниске побуде које произилазе из љубоморе према њему, а то је мржња што је и доводи до извршења овог кривичног дјела. Својом невјештом одбраном она открива мотив код овог кривичног дјела. Стога сматрам да је суд могао другачије поступити доношењем пресуде и мишљења сам да је у овом случају блаже осудио М.М.

Ово се јасно да видјети у изјави датој 19.7.1972. године у ОУП – Титоград, па ћемо и навести неке наводе из ове изјаве које ће нам потврдити мишљење поводом ове пресуде. „Због М. сам се развела од мужа, јер нас је ухватио на дјелу у колима. Мени је М. прво рекао да се разведем од мужа, а говорио ми је да пошто прође моја афера да ће се он развести са својом женом и да ћемо се ја и он узети. Мени је М. стално говорио да без моје љубави не може живјети, а да му садашња жена нема дјецу. Пиштољ сам донијела, јер ме нико није претресао и била сам одлучила да уколико ме буде даље узнемиравао да га убијем⁵⁷⁶. Овдје се јасно уочава признање окривљене да је купила и донијела пиштољ и све припремала што указује на директан умишљај. У њој се појавила мржња, одлучила се и пуцала на М. Овдје се препознаје мотив убиства. Све је произишло из љубави и љубоморе и на крају је кулминирало мржњом. Све је то произвело њено дјеловање и сматрам покушајем убиства из ниских побуда.

---

⁵⁷⁵ Изрека пресуде Врховног суда у Титограду К. 6/73, Државни архив, Цетиње, фасцикла Ф-68.

⁵⁷⁶ Дјелови изјаве дате у просторијама ОУП Титоград, 19.7.1972. године, Државни архив, Цетиње, фасцикла Ф-68.

9. Оптужница Окружног јавног тужилаштва у Титограду КТ. Бр. 360/71.

„Окривљени Г.В. признао је да је критичном приликом имао намјеру да лиши живота Т.З. Објашњава да је до ове намјере дошао ради тога што је у једној ранијој завади Ж., брат М. повриједио брата окривљеног В. сада почив. В., па је због те повреде В. лијечен, али је подлегао. Зато је сматрао да су В. смрт скривали оштећени Ж. и његов брат М., донио је чврсту одлуку да брата освети и критичног дана је тражио једног од браће Т. да би их лишио живота. Случајно је запазио у ресторану хотела „Црна Гора“ оштећеног Ж., па је хладнокрвно припремио оружје и приступио столу за којим је Ж. сједио са својим друштвом, уперивши пиштољ према њему у намјери да испали хитац, али су лица која су сједјела са Ж. хитро интервенисала и тако га спријечили у остваривању намјере. Приликом отимања револвера дошло је до гужве и међусобног гушања, при чему је револвер био стално у руци оптуженог В., те је у оном отимању дошло до испалења метка. Пројектил од испалењеног метка погодио је оштећеног М.М. у предјелу стомака, нанијевши му устрелину у предјелу лијевог квадранта доњег трбуха лијево.

Чињенично стање о самом збивању на критичном мјесту представљено је од стране саслушаних свједока на начин који је идентичан исказу окривљеног. На изложени начин, потпуним признањем окривљеног и исказима свједока саслушаних у истрази, утврђено је да је окривљени Г.В. починио кривична дјела описана у диспозитиву оптужнице. Описане кривичне радње садрже елементе кривичног дјела убиства у покушају из чл. 135 ст. 2 тач. 3 у вези чл. 16 КЗ, јер је овај покушао да лиши живота једно лице да би се над њим осветио ради тога што је други (брат оштећеног) повриједио брата окривљеног, па тако намјеравао освету над недужним. Такође, обзиром на посљедице рањавања оштећеног М.М. нехотичном радњом окривљеног, у његовим радњама стоје елементи кривичног дјела из чл. 141 ст. 4 КЗ⁵⁷⁷.

Коментар: Овдје имамо једноставан примјер извршења или покушаја убиства из крвне освете „реликта прошлости“, који и даље постоји. Наиме, осјећања Г.В. послије смрти свога брата или његово чезнуће да освети свог брата који је од задобијених повреда

---

⁵⁷⁷ Из оптужнице, Окружно јавно тужилаштво, Титоград КТ. 360/71, Државни архив, Цетиње, фасцикла Ф-61.

од стране Т. подлегао. Имамо класичан примјер у којем Г.В. трпи унутрашњи немир и носи депресивни оптимизам што у њему ствара нагон и доноси одлуку за осветом. И то се не свети лицу које је смртно повриједило његовог брата, већ његовом брату кога сријеће у једном хотелу у Титограду. Његово признање, намјера и донета одлука, указује нам да се ради о класичној крвној освети. Овдје постоји директан умишљај, мотив код овог покушаја убиства, као и неодустајање од донете одлуке о извршењу овог кривичног дјела, као и проток времена од претходног догађаја.

Осветник је уједно овим чином, хтјео не само извршити освету, већ и опрати љагу нанесену породици и вратити дуг као у примјеру старог моралног и обичајног права код Црногораца. Оптужени не успијева у потпуности у свом науму, већ рањава Т.Ж., јер је био спријечен од присутних лица да изврши исто. Поред тога, рањава М.М. из нехата, чиме га тужилац оптужује за кривично дјело убиство у покушају из безобзирне освете у стицају са кривичним дјелом тешке тјелесне повреде. Тужилац, уз признање окривљеног и изјаве свједока, јасно уочава да се ради о таквом кривичном дјелу и прецизно га квалификује онако како оно у суштини постоји. Квалификација дјела - покушај тешког убиства из безобзирне освете – постоји из разлога протока времена. Тужилац прописно квалификује ово кривично дјело и уочава његове елементе, знајући начин, обичај и понашање, што га на тај начин и карактерише.

10. Пресуда Окружног суда у Титограду К. бр. 144/71.

''По завршеном претресу, цијенећи изведене доказе по слободном увјерењу, суд је нашао да су се у радњама оптуженог Г.В. садржали сви елементи бића кривичног дјела убиства из чл. 135 ст. 2 тач. 3 у вези чл. 16 КЗ и кривичног дјела нехатне тешке тјелесне повреде из чл. 141 ст. 4 КЗ, онако и на начин како је чињенично описано у изреци пресуде, која су му кривична дјела стављена на терет. Г. је критичног дана 1. XI 1971. године у ресторану хотела у Титограду, покушао лишити живота Т.Ж. И нешто касније, у насталом

рвању, тешко тјелесно повриједио М.М., радника хотела, који је настојао спријечити дјеловање оптуженог. Крајем љета 1971. године, његов покојни брат В. у свађи од Т.М., братом оштећеног Ж. ударен је песницом, па је дана 22. IX 1971. године од тог ударца и подлегао. Нијесу признавали своју грешку, већ су се и даље према њима изазовно понашали, а оштећени Ж. чак у више наврата угрозио породицу Г. пријетњама. Случајно је критичне вечери навратио до хотела, да би пронашао свог пријатеља П.Н. и од њега тражио на позајмицу новац. Тада је за оним крајњим столом са лијеве стране до улаза примијетио оштећеног Т.М., који му се подругљиво насмијао.

Имајући у виду лоше односе, па трагичан крај свог брата В., нагло се био узбудио, дуго се канио у холу хотела како да поступи и онда је донио одлуку да уђе и пита Т. зашто се тако изазивачки према њему понашао. Када је закорачио ка столу и стао крај стола оштећеног, за којим су тада сједјели оштећени М. и свједок К., одлучио се да пуца у оштећеног Ж. и лиши га живота. Потеглао је десном руком свој пиштољ марке „Берета“, и док је још такорећи био у извлачењу оружја, према њему се са објема рукама нашао оштећени М., а одмах затим и спречавајући га у намјери да оружје употрејеби. Тај тренутак застоја искористио је оштећени Т., хитро је устао иза стола и дошао му у позицију иза леђа, чврсто га је обавио рукама и стао стезати од позади. Док су га Т. и К. вукли према унутрашњости сале, те док га је за руку у којој је држао оружје према себи вукао, оштећени М., те пошто два пута изговорио да се уклоне, јер је пиштољ могао опалити, дошло је до опаљења оног хица, док је и даље он чврсто држао пиштољ. Пошто је отимање око оружја потрајало још неко вријеме, углавном између њега и оштећеног Т., био је разоружан тек када је приступио један милиционер, који га је лишио слободе и привео“⁵⁷⁸.

---

⁵⁷⁸ Пресуда Окружног суда у Титограду К. 144/71, Државни архив Цетиње, фасцикла Ф-61.

11. Пресуда Врховног суда Црне Горе Кж. бр. 53/72.

''Побијаном пресудом оптужени Г.В. оглашен је кривим због кривичног дјела убиства из безобзирне освете у покушају и због кривичног дјела тјелесне повреде. Против пресуде благовремено је изјавио жалбу бранилац оптуженог. Пресуду побија због погрешног и непотпуно утврђеног чињеничног стања, због повреде кривичног закона и одлуке о казни. На сједници првостепеног вијећа је указао да првостепени суд ову ствар није довољно расвијетлио. Сматра да је требало разјаснити понашање оштећеног, послије смрти брата оптуженог, а посебно његово изазивачко понашање према оптуженом у хотелу непосредно прије извршења дјела. У вези са тим истакао је: да је оштећени пресретао и изазивао брата оптуженог, да је пријетио породици оптуженог, па се чак и на претресу изазивачки понашао, што произилази из његове тврдње да је вољан да се измири са породицом оптуженог, али само под условом да не желе да крваре, а ако желе да крваре нека им буде. Предложио је да се на те околности преслушају као свјedoци П.Н., В.Д., Г.Ј. и М.Б. Указао је да у списима нема никаквих представа о томе шта је било са ранијим предметом у коме је настрадао брат оптуженог В., па и у том види пропуст суда у вези са расвјетљењем ове кривице. Налази да је први суд погрешно квалификовао радњу оптуженог, јер сматра да се у овом случају не ради о безобзирној освети, а обзиром да је оштећени непосредно прије извршења дјела изазвао оптуженог и да је дјело извршено у афекту. Предложио је да се првостепена пресуда укине и предмет врати на поново суђење, или да се пресуда преиначи и да се оптуженом изрече блажа казна.

Јавни тужилац је на сједници вијећа изјавио да је првостепени суд правилно утврдио чињенично стање и на радњу оптуженог правилно примијенио закон, па је предложио да се жалба одбије као неоснована, а првостепена пресуда потврди. По налажењу овог суда чињенично стање ове кривичне ствари није непотпуно утврђено, јер је првостепени суд, у току поступка на главном претресу, провео све доказе којима се утврђују одлучне чињенице изложене у изреци побијане пресуде. То чињенично стање такође није погрешно утврђено, јер је први суд у образложењу пресуде ближе изложио и правилно оцијенио све проведене доказе које су важни за утврђивање битних чињеница изложених у изреци своје пресуде. Према томе, жалба у погледу погрешно и непотпуно

утврђене чињеничног стања није основана. Из образложења побијане пресуде јасно произилази да је првостепени суд приликом испитивања и одлучивања у овој кривичној ствари имао у виду и посљедицу и њене узроке, а не само о посљедици како се у жалби, односно у њеном објашњењу на сједници вијећа овог суда неосновано истиче.

По налажењу овога суда у конкретном случају, довољно је разјашњено понашање оштећеног према оптуженом и његовој породици, како послије смрти брата оптуженог, тако и критичног дана у хотелу непосредно прије извршења кривичног дјела у питању. Јер по оцјени овога суда, првостепени суд није имао разлога да у том правцу не вјерује исказу оштећеног као свједока. Осим тога, ни један од преслушаних свједока није указао ни на једну околност која би упућивала на изазивачко понашање оштећеног према оптуженом непосредно прије извршења дјела. Околност да је оштећени на главном претресу изјавио да је вољан да се измири са породицом оптуженог, али само под условом ако не желе да крваре, а ако желе нека им буде“, при правилној оцјени не може се схватити као неко испољавање пријетње и изазивачког понашања према оптуженом и његовој породици, већ као жеља и гест помирења и опрезности у случају неприхватања измирења. Поред тога, у конкретном случају није од утицаја на друкчије утврђење ове ствари ни околност да нијесу прибављени у овом предмету прикључени списи случаја покојног В. брата оптуженог, јер није спорно, а то не поричу, ни оптужени, ни оштећени, да је смрт покојног В. посљедица повреде коју му је раније нанио брат оштећеног М. Стога су наводи жалбе и у том правцу неосновани.

Жалба није основана ни у погледу примјене кривичног закона, јер и по налажењу овога суда кривична радња оптуженог, изложена у изреци побијане пресуде, садржи сва законска обиљежја кривичног дјела тешког убиства из безобзирне освете у покушају из чл. 135 ст. 2 тач. 3 у вези чл. 16 КЗ. Несумњиво је утврђено, јер тако из списка произилази, да је оптужени у конкретном случају поступао у односу на оштећеног прибрано и без од њега датог му повода, а уз то оштећени је лице које није имало никакве везе са смрћу брата оптуженог покојног В. Такође, кривична радња оптуженог, у односу на оштећеног М., изложена у изреци побијане пресуде садржи и обиљежја кривичног дјела тешке тјелесне повреде из чл. 141 ст. 4 КЗ, а то са разлога изнијетих у првостепеној пресуди на

које се даље упућује жалиоц. Стога жалба и у вези правне класификације и тога дјела неоснована⁵⁷⁹.

Коментар: Као што је прецизирано у оптужници, Окружни суд је уз добро прикупљене доказе, изјаве оштећеног, изјаве окривљеног, као и уз изјаве свједока очевидача и присутних, тачно прецизирао да се ради о кривичном дјелу тешког убиства из безобзирне освете. Намјера која је постојала код извршилаца кривичног дјела, донијета одлука и постојање директног умишљаја говоре да се извршилац дуго припремао и носио оружје које нам указује и његову намјеру. Његово казивање да је донио одлуку да се освети послје смрти његовог брата који је умро од посљедица добијених од Т.М. у чему му је и помогао и брат Ж.

У пресуди стоји да је случајно наишао у хотел Црна Гора како би се нашао са Н.П. који би му посудио новац, те да није имао намјеру да сретне Т.Ж., али тако се десило. Одлучио се брзо, јер је при сусрету са Ж. доживио провокацију што је допринијело реализацији претходно донијете одлуке. У сваком случају намјера је постојала, јер и сам Г.В. признаје да је тако морало бити, да га је то копкало и стварало тежину коју је морао маћи с врата. Било како било, јасно се уочава да се морало десити, и можда се и срећно завршило, јер је био само покушај тешког убиства из безобзирне освете. Овдје уочавамо примјер покушаја извршења убиства из крвне освете.

Вијеће Окружног суда у Титограду је препознало ово кривично дјело и осудило извршиоца нешто теже и то за покушај тешког убиства из безобзирне освете на казну од пет година и десет мјесеци затвора за наношење тешке тјелесне повреде другом лицу, које их је раздвајало. Сматрам да је суд ту много оштрије реаговао, него што је било довољно за ово кривично дјело, највјероватније због опасности од овог кривичног дјела јер се још од давнина на овим просторима узимао данак у крви. Суд није обраћао пажњу ни на изазивачко понашање друге стране, односно Ж.Т., који се понашао изазивачки тог дана. Суд ово баш није утврдио онако како је требало, а сматра, да изјаве свједока нијесу постојале по овом питању, које и сам суд није поставио у току поступка. Суд није обраћао пажњу на претходну изјаву коју је дао Т.З. „да је вољан да се измири са породицом оптуженог, али само под условом да не желе да крваре, а ако желе да крваре, нека им буде“.

---

⁵⁷⁹ Изрека пресуде Врховног суда Црне Горе Кж. 53/72, Државни архив, Цетиње, фасцикла Ф-61.

Иако су саслушани свједоци, суд није озбиљно ово схватио као један вид пријетње. Јер, у таквим ситуацијама и данас постоје измирења да не би дошло до крвопролића. Обично би угледни представници из свог братства или из другог братства посредовали да дође до измирења. Међутим, суд није о томе водио рачуна. Ипак је могао да сматра да је оваква изјава могла долити уље на ватру и створити изазов код друге стране. Самим тим јасно уочавамо и став поводом „крвне освете“ у том тренутку чији циљ није само сузбити крвну освету и за њу оштро казнити, него прићи проблему и смирити страсти да до ње уопште не дође. Не може се прићи овом проблему из угла репресије, јер менталитет код овог народа је такав да га не могу уредити ни савремени европски законици, јер законе треба прилагођавати понашању народа на одређеном подручју, а то је у овом случају Црна Гора.

Према томе увиђамо да је суд поступао по закону, али се није бавио неким стварима које су у овом случају од значаја. Суд наступа из гледишта да се ради о друштвено-опасном кривичном дјелу које треба оштро сузбити, али не улази у детаље који су могли бити кључни и од значаја у случају превентивног дјеловања и сузбијања да не дође до оваквих последица. Врховни суд Црне Горе уочава пропусте претходног Округног суда и фокусира се на смањење казне, па изриче јединствену казну затвора у трајању од четири године, што представља реалну оцјену овог суда који уочава неке детаље који нијесу у потпуности и детаљно разјашњени.

12. Оптужница Округног јавног тужилаштва у Титограду КТ. бр. 266/71.

”Дана 30. VIII 1971. године, у кругу фирме у Титограду, окривљени је да би осветио свога брата од стрица В.Д., лишио је живота С.Б., који је од стране Округног суда у Титограду, за то кривично дјело осуђен на казну строгог затвора у трајању од 12 година, из пиштоља марке „збројовка“, кал. 7,65 мм, испалио 5 метака на брата осуђеног С. Б. и погодио га са свих пет пројектила проузрокујући му тешке тјелесне повреде опасне по живот, чиме је извршио кривично дјело тешко убиство из безобзирне освете у покушају из чл. 135 ст. 2 тач. 3 у вези чл. 16 ст. 1 КЗ. Међутим, окривљени В.В. на записнику пред истражним судијом износи да је испитивао ко је убио В.Д, те да је утврдио да кривично дјело није извршио С.Б., него оштећени С.Ђ. Окривљени истиче да је одмах после смрти

В.Д. одлучио да се освети, те је након три мјесеца од његове смрти купио пиштољ да би реализовао своју намјеру. Критичног дана, у кругу ГСП у Титограду, окривљени је угледао оштећеног С.Ђ. и да, како то он наводи, не би себе психички оптерећивао, са растојања до 3-4 м, испалио на њега 3 метка.

Приликом извршења кривичног дјела окривљени В. је манифестовао интензивну криминалну вољу, а пред истражним судијом је изјавио: „Мене је само жао уколико оштећени С.Ђ. остане у животу“. Имајући у виду да је С.Б. за убиство В.Д., од стране Окружног суда у Титограду осуђен на казну строгог затвора у трајању од 12 година, очигледно је да се у радњама окривљеног стичу обиљежја тешког убиства из безобзирне освете у покушају. Са изложеног је подизање оптужнице оправдано и на закону основано⁵⁸⁰.

Коментар: Оптужница, у сваком погледу представља професионалан акт по питању настанка и развоја догађаја. У суштини постоји рашчлањавање случаја, свеопште добро оквалификовано кривично дјело, познавање и разматрање учиниоца овог кривичног дјела, његово признање, морално држање, као и осјећај психичког стреса и ослобађање од њега, што и сам извршилац признаје јер планирано тежи извршењу кривичног дјела. Још од сахране свога брата од стрица, одлучио се на такав корак, што је и сам рекао на саслушању код тужиоца. Тужилац уочава и препознаје ово кривично дјело, прецизно га квалификује, а и препознаје начин понашања осветника и опште познато обичајно понашање у Црној Гори, што нам указује на одлично познавање, поред закона, и обичајног права и морала. Овакав вид кривичног дјела не представља само одлуку „извршити по сваку цијену“, него осјећај тежине психичког стања код извршиоца, чиме указује на уску повезаност чланова породице и братства, што представља неразумијевање у другим срединама које тешко могу схватити овакав чин супротан закону.

Осветник сам указује својим признањем да се циљ испуни до краја. Овдје је јасно изражен мотив кривичног дјела, одлука и директан умишљај са протekom времена од претходног догађаја. У суштини, ово је један до облика понашања који чини крвну освету „реликт прошлости“, али живом у народу у којем она постоји. Извршилац кривичног дјела сам изјављује и указује да је сазнао да је прави извршилац С.Ђ. који је његовог брата убио,

---

⁵⁸⁰ Из оптужнице, Окружно јавно тужилаштво, Титоград КТ. 266/71, Државни архив, Цетиње, фасцикла Ф-59.

а не осуђени С.Б. Ова изјава нас упућује на честе примјере, некад и сад у Црној Гори, јер често се дешавало да неко други буде осуђен и да се прихвати кривице, а да убица остаје на слободи.

13. Пресуда Окружног суда у Титограду К. бр. 116/71.

”По завршеном претресу, цијенећи изведене доказе по слободном увјерењу, суд је нашао да су се у радњама оптуженог В.В. садржали сви неопходни елементи бића кривичног дјела убиства чл. 135 ст. 2, 3 у вези чл. 16 КЗ, онако и на начин како је то чињенично и правно описано у изреци пресуде, које му је кривично дјело јавном тужбом и стављено на терет. Оптужени В.В. признаје, да је критичног дана на улазу ГСП предузећа у Титограду, налазећи се удаљен за око 3 до 4 м од оштећеног С.Д. на њега испалио пет метака из свог пиштоља, који су хици оштећеног погодили у предјелу леђа и лијеве стране, те један хитац у средњој трећини лијеве надлактице. Брани се да је критичног дана у ГСП случајно навратио да би се снабдио мјесечном аутобуском картом. Обавијештен је био да радно вријеме почиње у 6 часова, па је одлучио да сачека овлашћеног службеника. У том очекивању отварања билетарнице, изненада је на капију ушао оштећени С.Б. који му се у пролазу изазивачки осмјехнуо, те га је то веома раздражило. Уз то је код њега био присутан стални страх да би га оштећени могао напасти, па се машио свога пиштоља и, док је оштећени С. разговарао са стражаром Р., позвавши га по имену, отпочео је да пуца у оштећеника испаливши на њега свих пет метака које је у шаржеру имао.

Оштећени се убрзаним кораком упутио иза стражаре у кругу предузећа, а оптужени је један дио пута прешао идући за њим, па када је у рукама оштећеног угледао пиштољ, знајући да у своме нема више метака, одлучио је да се врати назад, те је напустио круг предузећа и упутио се ка центру града. Удаљавајући се од лица мјеста са око 50 м иза себе је чуо три хица, за које претпоставља да је испалио оштећени С.Ђ. Објаснио је надаље оптужени да је у селу на подмукао начин лишен живота његов брат од стрица В.Д., да је за ово дјело осуђен отац оштећеног С.Б., иако су свјedoци очевици, и материјални докази и друге индиције указале да је покојни Д. лишен живота од оштећеног Ђ. и његовог сина С., да је осуђени Б. у жртву пуцао након неуспјеле смрти да би заварао органе гоњења и

предузео ову одговорност на себе. Исакао је оптужени надаље, да су пред судом ови свједоци порекли своја ранија казивања, па је услиједила и обустава поступка према оштећеном С.Ђ. и његовом сину С. Чврсто увјерен да је оштећени извршилац овог кривичног дјела, увјеривши се у то још више кад је ове двије пиштољске чауре пронашао на лицу мјеста, љутит због држања оштећеног који није тражио извињење и опроштај за смрт покојног Д., плашећи се од њега да би га могао напасти, јер су од оштећеника долазиле пријетње, одлучан да се освети оштећеном Ђ., сачекао је прву погодну прилику њиховог сусрета. Изнервиран овим изазивачким подсмјехом, одлучио се да лиши живота оштећеног Ђ., због чега се сада не каје.

Суд је на претресу провео доказе саслушањем оштећеног С.Ђ., свједока Р.М., М.В. и М.С., провео доказ читањем извјештаја хирурга Ф.Б., те увидом у пиштољ којим је кривично дјело извршено, скицу сачињену од оптуженог, те у списима предмета К. 138/70 по кривици осуђеног С.Б., па је на темељу резултата проведених доказа и одбране оптуженог нашао: Потпуним и јасним признањем В. у претходном поступку, искази оштећеног С., искази свједока очевидаца критичног догађаја и резултати осталих проведених доказа на јасан начин се утврђују одлучне чињенице: да је дана 2. VIII 1969. године, у селу лишен живота покојни В.Д., од стране осуђеног С.Б., који је правноснажно осуђен за кривично дјело убиства из чл. 135 ст. 1 КЗ на казну строгог затвора у трајању од 10 година. Одмах након сахране покојног В. Д. оптужени је по сопственом признању донио одлуку о лишењу живота оштећеног С.Ђ. у ком циљу долази у посјед оног пиштоља купљеног од непознатог младића, очекујући сусрет са оштећеником под таквим околностима и које му тако погодују да што сигурније своју већ донешену одлуку о лишењу живота оштећеника и оствари.

Видјевши оштећеног С. усамљеног и у непосредној својој близини, у лакој љетњој одјећи и са ташном у рукама, оптужени В. је приступио реализацији своје одавно донешене одлуке о освети брата од стрица покојног В.Д. и са пет опаљених хитаца погађа оштећеног у предјелу надлактице лијеве руке, са леђне стране, лијевог и десног кичменог стуба и испод горњег руба цријевне кости. У потврду оптуженикове одлучности за лишење живота оштећеног С. стоји околност изостављање кајања и у претходном поступку, и на главном претресу, те јасно изражено жаљење оптуженог у претходном поступку због могућности да услијед благовремене медицинке интервенције оштећени С.

преживи. Осветољубиви мотив код оптуженог В., јасно је и недвосмислено видљив из околности касније наступјелих при којима оптужени, прије предаје органима милиције, претходно предузима низ мјера управљеним на заштиту живота чланова своје породице. На овакво утврђено чињенично стање примијењено материјално право у оптужениковим радњама производи ефекат постојања бића кривичног дјела тешко убиство из безобзирне освете у покушају чл. 135 ст. 2 тач. 3 у вези чл. 16 КЗ, па по налажењу суда дјеловање оптуженог В. има карактер безобзирности због саме чињенице већ изречене правноснажне пресуде осуђеном С.Б. за лишење живота покојног В.Д.

По налажењу суда понашање оптуженог В., има карактер безобзирности због саме чињенице управљања освете на недужног субјекта оштећеног С.Ђ. за смрт покојног В.Д., јер проведени докази и у поступку по кривици С.Б. оптужени В.В. не пружају ни минималног основа за закључак о учешћу оштећеног Ђ. У извршењу кривичног дјела убиства покојног В.Д. Умишљај оптуженог В. има покрића у околности лишења живота оштећеног С.Ђ., као и чињенице да оштећени треба да буде лишен живота због тога што је његов отац осуђени Б. лишио живота оптужениковог блиског сродника покојног Д., што оптужени и саопштава оштећенику приликом испалења оних хитаца кривичном приликом, тако да је видљива и субјективна веза између учиниоца и кривичног дјела у питању која је манифестована у директној умишљају. Приликом одмјеравања казне оптуженом, Суд је имао у виду друштвену опасност кривичног дјела ове врсте изражену кроз врсту и висину казне којом су оваква дјела запријеђена у закону, цијенио као отежавајуће околности оптуженом, испољену упорност за лишење живота оштећеног, изостало кајање и интензитет наступјеле штетне последице по здравље оштећеног, па је с друге стране, цијенећи као олакшице оптуженом: лоше здравствено стање, породичне прилике и ранији породични живот, оптуженом изрекао казну по врсти и висини⁵⁸¹.

Коментар: Овим примјером, указујемо на тешко убиство из безобзирне освете или из освете, у народу познате „крвне освете“. Уочавамо да су испуњени сви битни показатељи овог кривичног дјела. Посебно је јасно одређен директан умишљај, јер је донесена одлука одмах послје смрти свог брата од стрица, протек времена од претходног догађаја, изричито постојање намјере да се изврши освета, као и непостојање кајања послје извршеног кривичног дјела, уз постојање жеље код извршиоца да оштећени не

---

⁵⁸¹ Из изреке пресуде Окружног суда у Титограду К. 116/71, Државни архив, Цетиње, фасцикла Ф-59.

претече жив. Овдје јасно уочавамо облик обичајног понашања у случају „крвне освете“ блиског сродника, брата од стрица, што нам говори даље о постојању блиске везе и солидарности између братственика, као морално олакшање послије извршеног чина, као и тежње да се освета у потпуности изврши и врати дуг супротној страни.

Суд уочава све битне елементе овог кривичног дјела, уз утврђено чињенично стање кроз изјаве свједока чиме се доприноси доношењу судске одлуке онакве каква би требала да буде у сличним случајевима. С обзиром на друштвену опасност оваквих кривичних дјела у овој средини, суд кажњава извршиоца кривичног дјела казном строгог затвора у трајању од десет година. Знајући да је покушај тешког убиства из безобзирне освете извршен послије протеча времена од првог догађаја, то указује на постојање одлуке код извршиоца, као и директан умишљај код њега, уз набавку оружја од непознатог лица, што све доводи до доношења овакве судске одлуке, са циљем како репресивно, тако и превентивно дјеловати на појединца, али и на шире масе, чиме се жели указати да оваква кривична дјела реликти прошлости требају бити строго сузбијена.

Овдје видимо један од облика „крвне освете“, То је освета за смрт свог блиског сродника. То нам указује на специфичност овог кривичног дјела и облика који се често дешавао у прошлости у овом народу, који је имао за резултате вишеструких убиства између завађених братстава. Овај вид кривичног дјела тешког убиства из безобзирне освете представља најопаснији облик реликта прошлости - крвне освете, самим тим што иницира понављање оваквих кривичних дјела. Па суд за ово дјело строго кажњава желећи на тај начин да дође до циља и сузбије овакав начин понашања у Црној Гори, а тиме у коријену сасијече овај опасни облик освете блиског сродника. Закључујем да овом пресудом суд одлучно реагује, кажњава учиниоца, а уједно упозорава будуће учиниоце да не чине оваква кривична дјела.

14. Оптужница Окружног јавног тужилаштва у Титограду КТ. бр. 122/71.

”Б.Л. је 27. априла 1971. године, око 9 часова, из безобзирне освете, из револвера марке „Нагант“, калибра 7,65 мм, на С.М., домаћицу из_, чији је брат П.Ј. лишио живота П.М., ћерку окривљеног, испалио 4 метка и лишио је живота. – чиме је извршио кривично

дјело тешког убиства из безобзирне освете. У истрази је утврђено да је окривљени Б.Л. извршио кривично дјело које му се ставља на терет. П.Ј. лишио је живота своју жену М., иначе кћерку окривљеног Б.Л. За то кривично дјело Окружни суд у Титограду огласио је кривим П.Ј. и осудио на казну затвора у трајању до 12 година. Врховни суд је потврдио ову пресуду.

Окривљени признање да је лишио живота С.М., сестру осуђеног П.Ј. У своју одбрану износи да се на улазу у пијацу, сусрео са С.М. и да га је она у пролазу закачила лактом, истиче да га је то „изнудило“ и да је тада донио одлуку да је лиши живота. Окривљени истиче да кривично дјело није извршио да би осветио своју кћер, мада на записнику пред истражним судијом не негира да се у тим тренуцима сјетио своје кћерке и њене смрти. Имајући у виду да је П.Ј. осуђен правноснажном пресудом за кривично дјело које је извршио над П.М., да сада покојна С.М. никад није дошла у сукоб са окривљеним Б., нити је била у ма каквој вези са смрћу П.М., очигледно је да се у конкретном случају ради о квалификованом убиству из безобзирне освете”⁵⁸².

Коментар: Ово је још један од облика „крвне освете“, остатка прошлости на овим просторима. Тужилаштво на основу прикупљених чињеница и доказа оптужује Б.Л. да је извршио кривично дјело тешко убиство из безобзирне освете. Наиме, окривљени је извршио освету своје ћерке П.М., коју је лишио живота њен супруг П.Ј. који је осуђен на казну затвора у трајању од 12 година. Код окривљеног се створила тежина коју је носио и које се морао ослободити осветивши своју кћерку. Због немогућности да освету изврши према свом зету, одлучио се да лиши живота његову сестру С.М. Иако се бранио да се случајно сусрео са С.М., и да га је она вербално испровоцирала, ипак тужилац уочава да се ради о безобзирној освети. Познавајући менталитет, сазнање о чињеницама, као и доказима, а и сазнање о претходном убиству, тужилац тачно зна да је окривљени извршио један од облика крвне освете, а то је убиство жене, за претходно убијену жену. Тиме је извршена освета за изгубљеним блиским сродником, истог пола, чиме је према обичајном праву извршена крвна освета равна претходном убиству. Познавајући овакав начин обичајног понашања, тужилац правилно оптужује окривљеног за кривично дјело убиство из безобзирне освете.

---

⁵⁸² Оптужница Окружног јавног тужилаштва у Титограду КТ. 122/71, Државни архив, Цетиње, фасцикла Ф-56.

У овој оптужници уочавамо још један од облика „крвне освете“, која се сријеће на овим просторима гдје се за убиство жене враћа истом мјером убиством жене са друге стране, што представља раван чин према другој страни. Чињењем оваквог облика кривичног дјела окривљени покушава изједначити вриједност живота своје ћерке са животом сестре свога зета. То нас наводи на закључак да пресуда за претходно убиство представља малу казну у односу на људски живот што у оваквим случајевима производи безобзирну освету, па сматрам да судска власт треба да дјелује енергичније, јер би се тежом казном, односно дужим трајањем казне затвора за извршено убиство смањило дјеловање супротне стране, па не би било „крвне освете“, односно безобзирне освете која се јавља као револт и осјећање у односу на претходно убиство.

15. Пресуда Окружног суда у Титограду К. бр. 63/71.

„По завршеном главном, јавном претресу, а након оцјене изведених доказа и навода одбране оптуженог, суд је нашао да се у његовој радњи ближе описаној у изреци пресуде стичу сва битна обиљежја бића кривичног дјела које му је истом стављено на терет. Оптужени је у наводима своје одбране на главном претресу и у претходном поступку истакао да је настањен и гдје живи са својом женом, те да од породице има још сина који се већ дуже времена налази у иностранству. Од породице је имао још и ћерку М., која је била удата за П.Ј., па је његов зет Ј. исту лишио живота због којег је дјела пресудом овог суда осуђен на 12 година строгог затвора, коју казну сада издржава. Од тада је у неговору са породицом П. Међутим, послије тог догађаја између њих није било никаквих свађа, иако је било у међувремену више сусрета у пролазу. Оптужени је даље истакао да је критичног дана _____ пошао од своје куће на пијацу _____, ради тога да би нешто купио. Приликом уласка у пијацу срео је више лица, па је на самом улазу срео и С.М., сестру његовог бившег зета П.Ј., која је нешто носила од производа на пијацу ради продаје.

При проласку, односно у мимоилажењу са М., она га је наводно намјерно закачила са лактом у предјелу грудног коша, што га је прилично револтирало. Није сигуран да ли је ово сада покојна М. учинила намјерно. Навео је и то да је након тога прошао кроз пијацу,

гдје је било више лица, па је примијетио сада покојну М. гдје у близини тезга за продају сједи поред производа које је продавала. Када јој се приближио на растојању око један метар, извукао је пиштољ иза појаса и пуцао у М. док је ова у том тренутку сједјела поред корпа, односно торба. По испалењу првог метка, оптужени даље наводи, да је М. устала и била лицем окренута према њему, након чега је он испалио још три метка. Након овога не обраћајући више пажњу шта се дешава са М., ставио је пиштољ за појас и пошао да се пријави у станицу милиције, а у пиштољу му је остало још 4 метка, док је 4 имао у цепу. Оптужени је истакао и то да га је неко друго лице закачило лактом при уласку у пијаци, као и сада покојна М. да на исто не би пуцао. Коначно је тврдио да на покојну М. није пуцао због тога да би осветио своју ћерку коју је његов зет Ј., а М. брат убио, нити је на то помишљао, већ једино да би то можда учинио у односу на Ј. кад изађе из затвора. На крају је истакао да се каје, да жали за дјело које је починио.

Оптужени је у наводима своје одбране признао да је критичног дана на пијаци испалио 4 метка из пиштоља марке „Нагант“, калибра 7,65 мм, и тако усмртио сада покојну С.М., домаћицу. Брани се да је ово учинио наводно због тога што га је сада покојна М. при мимоилажењу кроз тржницу закачила лактом, што је као њега изазвало револт. При овоме је истакао да није сигуран у то да ли је покојна М. то учинила намјерно, али је исто тако тврдио да не би пуцао на неко друго лице да га је на исти начин закачило. Исто тако је у одбрани казао да ни у једном тренутку није помислио пуцајући на покојну М. да тиме свети своју ћерку М., коју је лишио живота његов зет, а брат покојне М., П.Ј. Оваква одбрана оптуженог је по мишљењу суда не само неубједљива, већ посве неумјесна и неоснована, па је суд није ни прихватио, већ налази да је оптужени тако поставио са циљем да умањи своју кривично-правну одговорност за дјело које је починио.

Свједокиња М.Ј. је у свом исказу у претходном поступку истакла да је по доласку на пијаци у примијетила сада покојну С.М., коју је од раније познавала, гдје у близини пијачних столова чучи поред неких корпа са производима које је продавала. Свједокиња је истакла и то да је куповала неку робу и била окренута леђима мјесту гдје се М. налазила, па је при томе из таквог положаја чула пуцањ пиштоља 3-4 пута. Одмах се нагло окренула и у том моменту је примијетила оптуженог гдје ставља пиштољ за појасом, а покојна М. како је потрчала неколико метара у правцу пијачног зида и пала на мјесту мртва. Суд је повјеровоо казивању ове свједокиње, јер нема разлога да посумња у тачност њеног

казивања у погледу чињеница које је истакла. Коначно, наводи ове свјedoкиње поткријепљени су садржином записника о увиђају на мјесту догађаја, те и подацима на фотографије истог. Из налаза љекара – вјештака суд је јасно утврдио да је сада покојна С.М. критичном приликом задобила смртоносне повреде и да је смрт код исте наступила као посљедица искрваљења које је изазвано повредом јетре пројектилом из ватреног оружја.

Обзиром на ово изнијето, суд је нашао да се у радњама оптуженог ближе описаним у изреци пресуде стичу сва битна обиљежја бића кривичног дјела тешког убиства из безобзирне освете из чл. 135 ст. 2 тач. 3. Неприхватљива је одбрана оптуженог и тврдња да приликом пуцања на сада покојну М., није уопште имао ни помисао да свети своју ћерку М. Напротив, разлоге које он наводи због којих је дјело извршио су наивни и неумјесни. Коначно је донекле и сам оптужени то оповргао када је тврдио да не би пуцао на било које друго лице, да га је при пролазу закачило лактом, а што је сасвим разумно и прихватљиво. Исто тако, ниједним доказом није утврђено на то да га је покојна М. и закачила, а и за суд је то невјероватно, јер би се прије и разумљивије могао донијети закључак да је ово оптужени измислио, јер би свакако био разумљивији поступак да се сада покојна М. при сусрету са оптуженим уклони, будући су и били у неговору, због ранијег догађаја. Оптужени је по мишљењу суда смишљено дошао на пијацу са напуњеним револвером, да лиши живота сада покојну М. и тако над недужним лицем освети своју ћерку што је коначно и учинио⁵⁸³.

Коментар: Сматрам да је поступање судског вијећа исправно у доношењу овакве судске одлуке. Наиме, Б.Л. је извршио кривично дјело тешко убиство из „крвне освете“. Претходним кривичним дјелом његова ћерка М. је лишена живота, од стране његовог зета П.Ј. за које дјело је исти осуђен на 12 година строгог затвора. без обзира на његову одбрану и изношење чињеница, које му нијесу ишле у прилог. Његови наводи да се случајно срео са покојном М., те да није имао никакву намјеру нису од значаја. Наиме, проток времена од претходног догађаја, његово припремање и ношење оружја, указује нам да је Б.Л. извршио ово кривично дјело са директним умишљајем и да сва обиљежја представљају кривично дјело тешко убиство из безобзирне освете. Па и наводи

---

⁵⁸³ Из изреке пресуде Окружног суда у Титограду К. бр. 63/71, Државни архив, Цетиње, фасцикла Ф-56.

свједокиње М.Ј. указују нам да је извршилац кривичног дјела Б.Л. пришао оштећеној коју је лишио живота и мирно вратио пиштољ за појас.

У овом случају, да се примијетити класичан примјер безобзирне освете како је регулисано у Кривичном законнику, чиме је извршен специфичан облик „крвне осете“ познате у обичајном праву, гдје је на равно извршена освета - отац свети своју кћерку, трпи немир у себи који рјешава извршењем овог чина. Ово је један од облика освете ћерке, мајке или жене који нам указује на вредновање живота жене на исти начин као и мушкарца у Црној Гори, још од времена обичајног права. Иако је покушавао да укаже да није постојала намјера, извршилац кривичног дјела својим радњама, кретањем и средствима којим располаже (оружје), даје одговор на питање и указује да се ради о безобзирној освети или једном од више облика „крвне освете“ који се јавља на овим просторима још од давнина. Овим кривичним дјелом извршилац је вратио истом мјером и тежином коју му је нанио зет претходном радњом лишења живота његове ћерке.

16. Оптужница Окружног јавног тужилаштва у Титограду КТ. бр. 337/74.

”Да је дана 2. августа 1974. године, у мјесту, Општина Титоград, лишио живота С.С. земљорадника из _____, тако што му је пришао са леђа на одстојање од 3 до 4 метра, док се кретао са два друга и позвао га, те када се овај окренуо, испалио на њега један метак из ловачке пушке и погодио га у горњи лијеви дио грудног коша, повриједивши му ребро и лијево плућно крило са огранцима великих крвних судова плућа, што је проузроковало јако унутрашње и спољашње искрварење и смрт С..., чиме је извршио кривично дјело убиства из чл. 135 ст. 1 КЗ. У току истраге прикупљени су докази да окривљени није био у добрим односима са покојним С.С., јер је сматрао да му је овај тукао сина. Критичног дана покојни С.С. кретао се путем са своја два друга и то Ш.Ђ. и Ш.Ж. У путу сусрео се са окривљеним, када је окривљени одмах при сусрету потегао ловачку пушку на покојног С.С, али на интервенцију присутних није дошло до тежих последица. Послије овога покојни С.С. наставио је да иде са истим друговима, па га је поново окривљени стигао и то на критичном мјесту, оставио бицикло поред пута, пришао му са леђа на одстојању од 3 до 4 метра и позвао га. Тек када се покојни С.С. окренуо,

испалио је на њега један метак из ловачке пушке и погодио га у горњи лијеви дио грудног коша.....што је проузроковало јако унутрашње и спољашње искрварење и моменталну смрт покојног С.С.

Окривљени признаје да је пуцао на покојног С.С. и да је том приликом наступила моментална смрт истог. Брани се да је при сусрету са покојним С.С. исти пошао пут њега ради чега је скинуо пушку и окренуо је у правцу С....а, викао му је да не иде на њега и измицао се назад у ком моменту су интервенисали присутни и спријечили даљи сусрет. Даље, тврди да је послѣје првог сукоба наставио пут, па је покојни С. изненада иза једног дуда искочио пред њега, рекавши му: „Чекај ми се, сад си мој“. Због овога се скинуо са бицикла и исто одложио, узео пушку на готовс, говорећи му: „Немој на мене, напријед, пуцаћу.“ Тврди да је С....даље рекао да је он и његова пушка за њега ништа, па се он измицао назад за око 12 метара, када је дошао до једног бријега и када му се покојни С....сувише примакао, у коме моменту је опалио једна метак и погодио га, од чега је овај пао. Међутим, предложеним доказима се утврђује да је одбрана окривљеног неоснована и срачуната на избјегавање кривичне одговорности, те је као такву треба одбацити. Наиме, утврђено је да покојни С.С. није нападач како то жели приказати окривљени, и да он није никога угрожавао, већ мирно ишао путем. Напротив, утврђено је да је окривљени нападач и да је без разлога испалио метак на покојног С. од којих повреда је наступила смрт код истог⁵⁸⁴.

Коментар: Окружни јавни тужилац подигао је оптужницу против Ђ.И који је извршио кривично дјело убиства над лицем С.С. Постоје претходни разлози - свађа са покојним С.С., иако је био у добрим односима са његовим оцем и стрицем. Највише разлози за извршење овог кривичног дјела произилазе из штете која је нанесена на имању Ђ.И. пуштањем стоке, као и опомена од стране Ђ.И. на то што је С.С. одгурнуо истог. Касније је С.С. претукао сина Ђ.И. који је претходно задобио тешке тјелесне повреде у саобраћајној незгоди. Ово би био кратак опис догађаја који је проузроковао смрт једног лица - С.С.

Тужилац се није бавио мотивом овог кривичног дјела, иако су претходне радње у виду ударања и гурања старог човјека, као и пребијање његовог сина биле иницијална

---

⁵⁸⁴ Оптужница Окружног јавног тужилаштва у Титограду КТ. 337/74, Титоград, Државни архив, Цетиње, фасцикла Ф-99.

каписла у извршењу убиства. При првом сусрету, Ђ.И. је одгурнут и омаловажен, а касније, послије неког времена, пребијен је и његов син. С обзиром на средину из које потиче Ђ.И. и у којој живи, а ради се о старом човјеку, тужилац је у овом случају могао окарактерисати ово кривично дјело као тешко убиство из безобзирне освете, односно један од облика крвне освете познат у народу. Овдје се ради о убиству које настаје послије физичког омаловажавања и пребијања његовог сина, што је и сам тужилац претходно требао да уочи, јер потиче из средине гдје понижење физичким и психичким путем, нарочито човјека у годинама, производи овакав „реликт прошлости“. Протек времена од претходног догађаја не искључује директан умишљај који је постојао код учиниоца кривичног дјела, на што указује његова изјава при сусрету: „сад си мој“, и позивање С.С. прије убиства. То нас упућује на стари обичај да се позива убијени како би био испред убице при извршењу кривичног дјела, а не никако с леђа, што су потврдили и очевици догађаја који су дали изјаве, као свјedoци у овом случају.

Тужилац није водио рачуна о овим појединостима и о мотиву убиства, што нам указује да се овдје није радило о кривичном дјелу убиства, већ о кривичном дјелу тешког убиства из безобзирне освете. У основи ово убиство чини један од облика крвне освете којој претходи нанесена увреда, понижавајуће физичко гурање, а посебно што се ради о старом човјеку, што је и највиши повод за извршење овог кривичног дјела. Тужилац је из народа, па му је ова ствар позната.

17. Пресуда Окружног суда у Титограду К. бр. 194/74.

”Оптужницом КЗ. бр. 337/74 од 18. 10. 1974. године, Окружно јавно тужилаштво у Титограду ставило је на терет оптужницу Ђ.И. да је извршио кривично дјело убиство из чл. 135 ст. 1 КЗ. Оптужени се брани да је раније био у лошим односима са С.С., иако је добро живио са С....м, оцем Ј. и стрицем М. Са С. се свађао због тога што је пуштао стоку у његову имовину, те га је опомињао, а једном приликом након опомене С. га је гурнуо. У мјесту _____, има један дио своје имовине под бостаном..... те је преко ноћи остајао у _____ да чува лубенице и код себе је имао ловачку пушку. Једне вечери на 4-5 дана прије критичног догађаја је дошао код њега у _____ М.М. и рекао му да је С.С. изударао

његовог сина, који је био раније повријеђен у саобраћајној незгоди, М. му је само саопштио да је његов син био сав крвав, али му није знао рећи због чега је то било. По М. је поручио жени да сина Р. поведе у СУП ради подношења пријаве и код љекара ради прегледа, али када је сјутра дан дошао кући, жена му је рекла да сина није водила нигдје, па је и он одустао од намјере да ово пријављује, иако је примијетио да му је син отечен и да му недостаје један зуб. Оптужени се даље брани да се 8. августа 1974. године, ујутро, око 6 часова, враћао са оне парцеле, гдје је у току ноћи чувао лубенице, изашао на колски пут што води од _____ према _____, па дошавши скоро до мјеста гдје се тада изграђивао споменик, примијетио је испред себе три младића који су такође ишли према и то С.С. и два Ш....а.

Када им се примакао чуо је да је неки од њих, а не зна који, док су му били окренути леђима, јер су ишли испред њега, рекао „жена носи пушку“. Тада се скинуо са бицикла, скинуо пушку са рамена, те је држао на руке, па се обратио С....: ријечима: „чукане, како си мога убити мога сина“, на што му је С....одговорио: „драго ми је“. Сва тројица су били окренути ка њему, С....се окренуо и да иде к њему, па је он због тога почео узмицати назад, али се не може прецизирати колико је метара узмицао, када су пристигли М.Р. и Б.С., и раздвојили их, па су Ш....ћ и С. .... продужили ка _____, а он отишао на истом мјесту и мало се задржао са М.Р. коме је рекао да га је нашла напаст, те да може да пуца добро човјеку у сина и да се може под старе дане ићи у затвор. ...Када је био наспрам споменика, одједном је са његове десне стране искочио насред пута С.С, те је он С. питао: „шта сад!“ А С....му је одговорио: „Сад си мој“....., те да је рекао С....у „немој, сине мој“, па почео узмицати уназад рекавши још С..... Пуна ми је пушка, немој пут мене“. Тада је пушку држао уперену према С...., али га С.... није послушао, него и даље ишао к њему, тако да је пред С...у узмицао, можда 12 метара, а када је одстојање између њих било можда 1,5 м, рачунајући од уста цијеви пушке до С..., опалио је одједном један метак из пушке и С....а погодио у груди по лијевој страни од чега је С... одмах пао.

По опаљењу метка пушку је бацио, али како је С... пао, он – оптужени подигао је пушку и узео бицикло поред себе до асфалта и дошавши на асфалт пошао је даље, попевши се на бицикло. Оптужени не спори да је С...и при првом њиховом контакту на путу, на себи од одјеће је имао само панталоне, а без кошуље и бос, те тако и тада пред

њега, тако се брани, искочио на пут, да се С...ниједном није сагнуо да би дохватио кршем или какав други предмет, те да претходно у рукама С...није имао ништа....Суд је у доказном поступку провео доказе саслушањем свједока Ш.Ђ., Ш.Ж, свједока оштећеног С.Ј., читањем записника о увиђају КРИ. 164/74 од 2.08.1974. године са увидом у фотодокументацију, читањем записника о прегледу и обдукцији мртвог тијела покојног С.С., читањем записника о саслушању свједока М.Р., саслушањем свједока Б.С. и М.М. и увида у извјештај из казнене евиденције, па је суд .....утврдио да је оптужени извршио кривично дјело које му је оптужницом стављено на терет, и то на начин, у вријеме и у мјесту како је то прецизирано у изреци ове пресуде. Исказом оштећеног С.Ј., оца С.С., утврђено је, а суд је овоме свједоку поклатио пуну вјеру, посебно имајући у виду његове ријечи: „све ми је равно“, - да је он 4 дана прије погибије, његовог сина, уствари, дошло је до свађе и туче између сина оптуженог и сина Ђ.Ј., да је С.С. био по страни, па је код С. дошао да га С. заштити, син Ј.Ђ., а син оптуженог, трчао је за њим, па када се Ј. син, нашао у рукама С.С., син оптуженог гађао папучом и ударио С., који је тада босом ногом ударио сина оптуженог у предјелу сједала. Суд налази да је С.С. вјерно пренио оцу шта се десило, јер да заиста С., који је имао 22 године, не би тукао знатно млађег Р. онако како представља оптужени⁵⁸⁵.

Коментар: Вијеће Окружног суда у Титограду, прикупљајући чињенице, изведене доказе, израђени фотоелаборат, изјаве свједока, свједока очевидаца догађаја који претходи извршењу кривичног дјела, закључује да је Ђ.И. извршио кривично дјело убиства из чл. 135 ст. 1 КЗ чиме се у потпуности руководило подигнутом оптужницом, али и поред бројних прикупљених доказа није се бавило мотивом кривичног дјела, што представља кључну ствар за праведно рјешење овог случаја. Зато суд не долази до закључка да у основи изазвано кривично дјело представља освету за претходну радњу и пребијање сина Ђ.И. Наиме, повод њиховог мимоилажења је пуштање стоке од стране С.С., као и арање туђе имовине, након чега слиједи упозорење до стране Ђ.И. што С.С. користи као повод да одгурне и вербално нападне Ђ.И., а као уље на ватру и додавање пламена представља омаловажавање и пребијање његовог сина. Све ово кулминира и доводи до сакупљања набоја и депресије код Ђ.И. који га тјера да изврши ово кривично дјело.

---

⁵⁸⁵ Из изреке пресуде К. 194/74, Окружни суд у Титограду, Државни архив, Цетиње, фасцикла Ф-99.

Вијеће Окружног суда у Титограду не обраћа пажњу на мотив овог кривичног дјела, па дјело квалификује као кривично дјело убиство, што сматрам да није у потпуности правилно квалификовано, знајући, нарочито на овим просторима да је као један од облика реликта прошлости познат као безобзирна освета. У претходно наведеним примјерима пресуда Окружног, као и Врховног суда сријећемо другачије рјешење при доношењу судске пресуде. Наиме, судови су у појединим случајевима обраћали пажњу на мотив кривичног дјела убиства, који у овом случају значи и кључан фактор при доношењу судске одлуке. Сматрам да судови треба да обрате пажњу код оваквих облика кривичног дјела на мотив јер он овдје игра кључну улогу.

За квалификовање кривичног дјела убиства је битно да ли му претходи увреда, понижење, вербални напад или слично. Јер, понос, братственичко-племенска организација живи и даље, постоји у духу народа, па самим тим прије свега, органи унутрашњих послова треба да реагују правовремено како би се искључила могућност вршења оваквог кривичног дјела из крвне освете, путем измирења и дјеловањем на утицајне људе у братству како се не би десио овакав исход. Безобзирна освета, као један од облика крвне освете у виду враћања дуга за претходно вербално и психичко понижење од стране покојног С.С., указује на мотив кривичног дјела, односно иницијалну капислу која доводи до убиства.

3. НОВИЈА СУДСКА ПРАКСА

Пошто је 1993. године донијет Кривични закон Црне Горе (у саставу Савезне Републике Југославије), у наставку ћемо изложити најзначајнија правна схватања о тешком убиству према побудама учиниоца (из безобзирне освете и ниских побуда) сходно оптужним актима, односно правноснажним судским пресудама надлежног суда у Подгорици.

1. Оптужница Вишег државног тужилаштва у Подгорици КТ. бр. 77/96.

”Дана 8. марта 1996. године, око 9,40 на Цетињу, у Улици Бајовој, из безобзирне освете лишио је живота К.П. на начин што је видјевши да се оштећени, који је 1972. године убио његовог брата П.П и због тога осуђен на казну затвора у трајању од 10 година, креће улицом Бајовом, одлучио да се освети, па је извадио иза појаса пиштољ, марке „Вис – М.35“, кал. 9 мм, репетирао га и пришао К. На неколико метара и у његовом правцу испалио три пројектила, која су га погодила у предјелу трбуха, груди и врата, проузроковавши, усљед разорења срца, јетре и бубрега, те раскиданих крвних судова дуж канала стријелних рана, смрт. На тај начин је извршио кривично дјело – убиство из члана 30. став 2. тачка 4. КЗ РЦГ. Тако се из записника о увиђају, обдукционог записника и фото елабората, утврђује да је код К.П. наступила насилна смрт, као последица разарања срца и јетре нанесеним пројектилима из ручног ватреног оружја. У својој одбрани окривљени П.Ј. признаје да је означени пиштољ његово власништво и да је он из истога испалио три хица на К.П., док извјештај о вјештачењу „парафинских рукавица“ потврђује да је окривљени руковао ватреним оружјем.

Из пресуде Окружног суда у Титограду и Врховног суда Црне Горе, произилази да је К.П. 10. III 1972. године на Цетињу лишио живота П.П. и да је због извршења тог кривичног дјела осуђен на казну строгог затвора у трајању од 10 година, па будући да је П.П. брат сада окривљеног П.Ј., очито је да је исти предметно кривично дјело извршио из безобзирне освете. Окривљени негира да је К.П. лишио живота из освете, већ из страха за сопствени живот, будући да је приликом њиховог случајног сусрета и међусобног опажања видио жељу К. да га убије, јер се машио свог пиштоља, па је он истога предухитрио. На чињенице да свјedoци В. и М. изјављују да је беживотном К. пиштољ испао приликом транспорта за болницу, негирају одбрану да је исти претходно извукао пиштољ. Дакле, окривљени П. је видјевши К., убицу свог брата, на улици, донио одлуку да се освети и у тој намјери је испалио три хица у правцу К., који су истога и лишили живота. Како се на овај начин одлучио 24 године након убиства и након што је

правноснажно осуђен на казну затвора и исту издржао, то се таква освета има сматрати безобзирном’’⁵⁸⁶.

Коментар: Сматрам да тужилац једноставно доноси одлуку о квалификацији овог кривичног дјела. Тачно је да се ради о освети или реликту прошлости (крвној освети). Мотив постоји и он је очигледан. Међутим, овдје се да примијетити да се ради само о освети, па сматрам да је тужилац то могао оквалификовати као обичну освету, јер без обзира на издржану казну, која није била довољна за претходно учињено кривично дјело (казна затвора у трајању од 10 година). Та казна по мом мишљењу није представљала довољну мјеру за извршено кривично дјело, па је проузроковала ново убиство послје дуже времена. Тачно је да постоје глобално гледано, сви услови за квалификацију кривичног дјела као безобзирна освета, јер у правној теорији јасно постоје изражени елементи који карактеришу ово кривично дјело, а то су протек времена, издржана казна итд. Али у основи можемо рећи учињен је пропуст при претходном кажњавању виновника убиства, што све претходно производи нагон за осветом код друге стране.

Да је било другачије можда би дошло до смиривања страсти и депресивног оптимизма који је познат при доношењу одлука. Све је то допринијело да дође до нежељеног догађаја, што по мом мишљењу без обзира на све испуњене услове, указује да се ради о кривичном дјелу убиства из безобзирне освете. Сматрам да би се овдје могло у полемици рећи да се ради о обичној освети (што је у обичају овога народа крвна освета у свом основном облику). Међутим, због опасности и опакости оваквих кривичних дјела која воде некад у недоглед, тужилац можда с потпуним правом строго дјелује и квалификује ово кривично дјело које је баш онако прецизирано у КЗ Црне Горе. Тиме се жели стриктно поштовати пропис о кривичном дјелу тешко убиство из безобзирне освете. Тужиоца на овај закључак треба да наведу сљедећи елементи, а то су претходно убиство, издржана казна и проток времена.

---

⁵⁸⁶ Дјелови оптужнице Вишег јавног тужилаштва у Подгорици КТ. 77/96. Захтјеви: 12.02.2019, 17.03.2019, 17.04.2019, рјешење СУ. бр. 36/19 (копије пресуда Вишег и Врховног суда, као и оптужнице, добијене од Архиве Вишег суда у Подгорици).

2. Пресуда Вишег суда у Подгорици К. Бр. 85/96.

”Оптужницом ВТ Подгорица КТ. Бр. 77/96 од 19. 06. 1996. године, стављено је на терет оптуженом П.Ј. из села____, Општина____кривично дјело убиство из чл. 30 ст. 2 тач. 4 КЗ РЦГ, учињено на штету пок. К.П. и код поднијете оптужнице остао је зас. оптужнице све до завршетка главног претреса, предложивши да оптуженог сад огласи кривим и казни по закону. У завршној ријечи, зас. оптужбе у битном је навео да је доказао да је оптужени извршио убиство на штету К.П. из безобзирне освете будући, да је пок. К.П. лишио живота брата оптуженог П.П., који је због тога осуђен на казну затвора у трајању од 10 година. По тези оптужбе К.П. није имао пиштољ у руци, како је то навео оптужени и исказима свједока Б.З. и Ш.Ђ. не треба вјеровати исказима свједока В.В., Р.М., и С.Б. Оптужени је у своју одбрану навео да је критичног дана, спашавао свој живот и да није поступао из безобзирне освете, будући да је имао прилике да освети свог брата Перишу много пута раније. .... Оптужени је објаснио да је увијек носио оружје са собом, да живи у селу Трњине, Општина Цетиње, са својом старом мајком, а да понекад борави у Никшићу код својих синова. ....

Оптужени је дана 8. марта 1996. године, око 9,20 часова дошао на Цетиње. Није нашао своју снаху П.Д. на свом стану, па је одлучио да крене у кафану, гдје се обично скупљају племеници оптуженог. Оптужени је прешао улицу, а на путу према кафани, а на растојању 7-8 м, примијетио је да стоји један човјек, али га у тим тренуцима није препознао, када га је загледао, примијетио је да се ради о оштећеном К.П., који га је гледао „крвнички и као непријатеља“. Приликом ранијих сусрета, оптужени и оштећени су окретали један од другог главу. Критичног дана и прилике, а при њиховом међусобном сусрету, оштећени се савио, бацио кесу, коју је држао у руци, дјелимично извукао пиштољ иза појаса, а оптужени је извадио пиштољ, репетирао га и пуца 2-3-4 или можда 5 пута, не могавши се сјетити о тачном броју испалених пројектила, јер му се било „помрачило пред очима“. Примијетио је да је оштећени пао, и на њега се више није обазирао, напустивши лице мјеста..... Оптужени није тражио оштећеног К.П., већ се са њим случајно срео, а пуцао је бочно и укусо, у односу на оштећеног, при чему је трећи метак испалио на растојању од оштећеног на око 5 м. Оптужени је објаснио да се лијечио код психијатра у

Никшићу, а због психичких проблема, захтјевано је и болничко лијечење, али се оптужени истом није подвргнуо.

Брат оптуженог П.В. извршио је самоубиство у Котору у јануару мјесецу 1995. године. Отац оптуженог П.В. одговарао је код Окружног суда у Титограду, због кривичног дјела убиства у покушају, а на штету пок. К.П., који је осуђен на казну затвора у трајању од 2 године, и у затвору умро, али казну није издржао. Све је то условило, наводи даље оптужени, да је његово психичко стање било доста тешко и промјењиво..... Негира кривичну одговорност за дјело које му је оптужба ставила на терет, коначно тврдивши да није имао намјеру да из безобзирне освете лиши живота оштећеног К.П. Бранилац оптуженог у завршној ријечи наводи да је изјавио да оптужени није кривично одговоран због кривичног дјела за које је оптужен, већ је лишио живота оштећеног, на начин што је спасио себе, а видјевши да К.П. потеже пиштољ, тако да оптужени поступа у нужној одбрани.

Из писменог налаза и мишљења комисије вјештака КПД болница Београд и непосредним саслушањем на претресу вјештака произилази да је оптужени неуротска структура личности, и као таква је функционисала у породичном и социјалном окружењу. Оптужени је током живота, своје породичне и животне недаће везао за овај догађај који се догодио 1972.године. .... Као неуротска личност држао је све то под контролом, али је због тога долазио у фазе депресије, које су прелазиле неуротски ниво. Посљедњих година почиње органски психо-синдром, који је карактеристичан за животну доб оптуженог. У вријеме извршења кривичног дјела код оптуженог је подобност за урачунљивост била битно смањена. На основу резултата доказног поступка, а оцјеном свих изведених доказа у смислу прописа чл. 347 ст. 2 ЗКП-а, у вези чл. 16 истог прописа, решавајући оптужбу овај суд је извео закључак да се у дјелатности оптуженог садржана сва битна обиљежја кривичног дјела убиства из чл. 30 ст. 2 тач. 4 КЗ ЦГ учињеног на штету К.П.⁵⁸⁷.

Коментар: Кривично дјело извршено послје 24 године од повода представља тешко убиство из безобзирне освете извршене послје дужег времена, што га карактерише таквим. Наиме, сада покојни К.П. је давне 1972. године, извршио кривично дјело убиства над П.П., братом П.Ј. За то кривично дјело П.П. је издржао казну од 10

---

⁵⁸⁷ Дјелови изреке пресуде Окружног суда у Титограду К. 85/96. Захтјеви од: 12.02.2019, 07.03.2019, 17.04.2019, рјешење и СУ. бр. 36/19 (копије пресуда Вишег и Врховог суда, као и оптужнице, добијене од Архиве Вишег суда у Подгорици).

година строгог затвора. За то вријеме П.Ј. је трпио немир и осјећао се у потпуности негативно, стално размишљајући како да изврши освету, спере љагу и на тај начин доживи смирење. Припремао се дуго, тражио прилику која му се указала послје 24 године. Оно што није претходно успио његов отац В.П. који је због покушаја тешког убиства из безобзирне освете осуђен на 3 године затвора и недуго затим или тачније послје 8 мјесеци умро. П.Ј. је трпио немир, туга за изгубљеним братом, као и туговање мајке стварало је код Ј. депресију која је достигла врхунац тог кобног дана када је извршио освету. Живио је за тај дан, да би извршио обавезу која му је стварала терет и бреме живота.

Судско вијеће препознаје ово кривично дјело које живи и битише у духу народа и квалификује га баш онако како је прописано у Кривичном законнику Црне Горе. П.Ј. је извршио кривично дјело убиство из безобзирне освете из чл. 30 ст. 2 тач. 4 КЗ РЦГ. Ово кривично дјело у народном језику и обичајима је познато као крвна освета или један од облика крвне освете, гдје у овом случају брат свети крв свога брата. Овдје као и у многим случајевима оваквог типа, видимо депресивни оптимизам који се појављује код осветника, који у тренутку извршења кривичног дјела доживљава реинкарнацију или поновно рађање, услед чега долази до потпуног смиривања или задовољења унутрашњег нагона. Самим тиме чин освете представља задовољење и испуњење обавезе у овом случају према мртвом брату, мајци, као и према цјелокупном братству, што изгледа несхватљиво, али представља стварност тамо гдје и постоји.

3. Оптужница Вишег државног тужилаштва у Подгорици КТ . бр. 9/93.

”Оптужницу против Ф.П. што је, у мјесту, покушао лишити живота О.П., на начин што је, док се налазила испред свог стана из аутоматске пушке .... испалио 25 метака, који је нијесу погодили, јер је оштећена побјегла у кућу, а након тога испред стана активирао и бацио двије ручне бомбе које су експлодирале и тако општеопасним средством изазвао опасност за живот малољетне дјеце оштећене. Након извршења кривичних дјела покушао је лишити живота М.П. супруга оштећене, на начин што је из аутоматске пушке у његовом правцу испалио 12 метака, од којих га је један погодио наносећи му тешку тјелесну

повреду. На основу записника о увиђају и налаза мишљења МУП-а Црне Горе, утврђује се да су чауре нађене на лицу мјеста и да су двије експлозије испред стана оштећене П. и М.П. изазване ручним бомбама које су јаке разорне моћи. Из налаза и мишљења љекара вјештака се утврђује да је оштећени М.П. критичног приликом задобио устријелну повреду која представља тешку тјелесну повреду, а окривљена повреду која такође представља тешку тјелесну повреду. Произилази закључак да је окривљени радњама извршења остварио сва законска обиљежја кривичних дјела за која је оптужен, па предлажем да га суд огласи кривим и казни по закону⁵⁸⁸.

Коментар: Оптужницом КТ. 9/93, терети се Ф.П., да је извршио кривично дјело из чл. 39 став 2 тач. 6 КЗ ЦГ у стицају са кривичним дјелом изазивање опште опасности из чл. 176 став 1 КЗ ЦГ. Учињено кривично дјело представља кривично дјело описано у оптужници. С обзиром на чињенице, записник о увиђају, налаз и мишљење љекара вјештака, као и извјештај МУП-а РЦГ, изводе из казнене евиденције окривљеног, скицу лица мјеста, као и фото-елаборат, више јавно тужилаштво квалификује ово кривично дјело на наведени начин. Међутим, тужилаштво се не бави мотивом кривичног дјела, који је веома важан, како би дошли до правне квалификације кривичног дјела. Без обзира на све утврђене чињенице и не утврђени мотив тужилаштво подноси оптужницу онакву какву сматра исправну у том тренутку.

4. Пресуда Вишег суда у Подгорици К. бр. 14/93.

”Оптужницом ВЈТ Подгорица КТ. Бр. 9/93 који је њен правни заступник и прецизирао у правној квалификацији..... и при тако прецизираној оптужници остао у цјелости на главном претресу – у завршној ријечи, стављено је на терет оптуженом Ф.П., извршење кривичних дјела чињенично и правно ближе описаних у изреци ове пресуде. Оптужени не признаје извршење кривичног дјела. Такође истиче да му није познато гдје живи оштећени М.П. Коначно је лично и преко свог браниоца истакао да није учинио

---

⁵⁸⁸ Из оптужнице Вишег јавног тужилаштва у Подгорици КТ. 9/93. Захтјеви од: 12.02.2019, 17.03.2019, 17.04.2019. рјешење и СУ. бр. 36/19, (копије пресуда Вишег и Врховног суда, као и оптужнице добијене од Архиве Вишег суда у Подгорици).

кривична дјела која му се стављају на терет, па је предложио да га суд ослободи од оптужбе.

У дворишту куће П. и у улици пронађено је више чаура од метка калибра из извјештаја о вјештачењу утврђује се да је 26 чаура нађено испред куће Д.М, а 12 чаура у улици и у дворишту куће П., а на њима постоје утиснуте ознаке и иностране су производње, 12 пушчаних чаура које су пронађене у близини куће оштећеног П. су такође калибра. Свих 10 чаура су истог калибра и испале су из једног ватреног оружја. Даље се утврђује да се према металној рупици, а која је нађена на лицу мјеста како је то описано у записнику о увиђају, потиче од ручне бомбе. Из налаза и мишљења вјештака утврђује се и то да је приликом експлозије бомбе у близини врата стана у којем станује оштећени П. са својом породицом дио снопа убојних челичних куглица из језгра бомбе продро у унутрашњост просторије, па је тај дио просторије стана био у зони убојног дејства ручне бомбе. И остали простор стана је био угрожен због појаве рикошета куглица. Особе које су се налазиле у таквој просторији биле су такође угрожене.

Из извјештаја о вјештачењу број ..... године, утврђује се даје оптужени Ф.П., повреду ноге задобио ватреним оружјем, што је утврђено тежинским и геометријским мјерењем зрна које је извађено из повријеђене ноге оптуженог Ф. Провјера времена пријема у болницу је битна ради провјере навода одбране оптуженог, па је од стране суда извршен непосредан увид у протокол болесника, о чему је сачињена службена констатација, те фотокопирана страница протокола на којој је уписан пријем оптуженог и оштећеног Ф.П. У извјештају Хитне службе вријеме пријема је назначено као 12,45 сати са знаком да је то у ноћи. Овакав извјештај је супротан одбрани оптуженог и казивањем свих свједока, као и оштећених, јер произилази да оштећени није могао бити примљен у болницу прије 0,1 часова ..... Саме цифре којима је вријеме пријема уписано у извјештају изазивају сумњу. Према томе, суд је утврдио назначено вријеме у протоколу није тачно, те да оптужени Ф. није могао бити примљен прије 0,01 часова ..... упућује на закључак да је оптужени Ф. у Хитну службу примљен послје 02,00 часова, а највероватније у 01,25 часова’’⁵⁸⁹.

---

⁵⁸⁹ Дјелови изреке пресуде Вишег суда у Подгорици, К. 14/93. Захтјеви од: 12.02.2019, 17.03.2019, 17.04.2019, рјешење и СУ. бр. 36/19, (копије пресуда Вишег и Врховног суда, као и оптужнице добијене од Архиве Вишег суда у Подгорици).

5. Пресуда Вишег суда у Подгорици К. бр. 1/96.

''Приликом ранијег испитивања окривљени не признаје извршење дјела. Тврди да не посједује пушку, нити бомбе којима је изведен напад на О.П. и М.П. Истиче да му није познато гдје живи оштећени П. са супругом. Детаљно описујући свој боравак критичне вечери. Послије 24 часа излази са Г.Р. и иду у локал. Тамо остају до послије један, да би након тога кренули пут казина гдје му се налазило возило. На путу до возила је рањен. Напомиње да је била велика пуцњава. Објашњава да М.П. познаје. Сријећу се по граду, али се не поздрављају, јер је брат М.П. Д.П. прије неколико година убио његовог брата. Међутим, у то убиство није био умијешан М.П. Зна отприлике гдје је кућа оштећеног, али не зна назив улице. Тврди да није извршио кривична дјела стављена му на терет и у ранијем поступку је предложио да се ослободи од оптужбе што је у овом претресу предложио његов бранилац.

На основу изложеног суд је закључио да је окривљени Ф.П. био тај који је покушао лишити живота О.П., ..., а одмах потом и њеног супруга, М.П. испалујући у правцу њих пројектил из пушке калибра у погледу О.П. окривљени је у настојању да изврши дјело активирао бомбе које су експлодирале и довеле у опасност живот дјете оштећене О.П. и М., који су спавали у соби на каучу, око кога су нађена зрна ослобођена од експл. направе. Покушавајући у кратком временском интервалу да лиши живота два лица окривљени је остварио све елементе бића кривичног дјела убиство у покушају чинећи то умишљајно како је такође претходно било ријечи. Суд налази да се овом радњом остварује квалификациони елемент кривичног дјела убиства, а не елементи кривичног дјела изазивања опште опасности. редство извршења предметног дјела показују да је окривљени имао и држао код себе експлозивне направе и пушку, чије набављање грађанима сходно чл. 11 Закона о оружју није дозвољено, па је стога остварио елементе бића кривичног дјела недозвољено држање оружја или експлозивних материја''⁵⁹⁰.

---

⁵⁹⁰ Дјелови из изреке пресуде Вишег суда у Подгорици, К. 1/96. Захтјеви од: 12.02.2019, 17.03.2019, 17.04.2019. године, рјешење и СУ. бр. 36/19, (копије пресуда Вишег и Врховног суда, као и оптужнице добијене од Архиве Вишег суда у Подгорици).

Коментар: Пратећи образложење пресуде уочавамо квалификације кривичних дјела, онако како су их квалификовали судови, али и немогућност откривања мотива кривичног дјела, што доприноси развоју ситуације доношења пресуде Вишег суда К. 14/93, жалбе на одређене моменте у њој, као и доношење пресуде Врховног суда Кж. 146/95, као и на крају доношење пресуде од стране Вишег суда К. 1/96, што све уједно представља предувертуру за ново кривично дјело. У вези пресуде К. 14/93 треба рећи да она представља приказ ситуације како се одвијала по питању утврђивања чињеничног стварног стања: утврђивање чињеница, докази, фото-елаборати, изјаве свједока. Наиме, Ф.П. извршио је кривично дјело убиство у покушају у стицају са кривичним дјелом изазивање опште опасности.

Оптужени не признаје извршено кривично дјело и покушава да избјегне кривичну одговорност. Свједочењем одређених лица покушава доказати да се у том тренутку када је извршено кривично дјело налазио на сасвим другом мјесту. Кривично дјело је извршено опасним оружјем (аутоматским) за које не постоји могућност држања за физичка лица као и његове набавке, као и употребом експлозивног средства – бомбе. С обзиром на опасност која је створена и последице које су настале по животе људи Ф.П. је осуђен за наведена кривична дјела. Виши суд у овом случају никако није могао утврдити мотив извршења кривичног дјела из следећих разлога: непризнавање извршења кривичног дјела, изјаве свједока (свих у овом случају), документација Министарства унутрашњих послова (дате изјаве, фото елаборати, скица лица мјеста), подаци узети из отпусне листе болнице. Све то није било довољно у овом случају за откривање мотива, а мотив у овом случају је био од пресудног значаја. Суд је на основу расположивих доказа оквалификовао кривично дјело, онако како је и предвиђено Кривичним закоником. Мотив је остао непознат што за суд у том тренутку при квалификацији кривичног дјела није био од значаја, јер мотив не представља обавезан елемент при квалификацији кривичног дјела убиства.

На пресуду Вишег суда, уложене су жалбе Врховном суду, при чему виши тужилац побија пресуду по питању казне за коју сматра да је благо одмјерена, као и бранилац који побија пресуду због повреда одредби кривичног поступка и погрешног и непотпуног утврђеног чињеничног стања, повреде кривичног закона и одлуке о казни. Бранилац предлаже да се првостепена пресуда укине и предмет врати првостепеном суду на поновно рјешавање, као и да се ослободи од оптужбе, јер нема довољно доказа да је извршио

наведена кривична дјела. Врховни суд Црне Горе пресудом КЗ. 146/95 је укинуо побијану пресуду, уважио жалбу браниоца и предмет вратио првостепеном суду. Пресудом Вишег суда у Подгорици К. 1/96 донесена је судска одлука, гдје се у изреци каже да се ради о кривичном дјелу убиства у покушају из чл. 39 ст. 2 тач. 3 и 6 КЗ СРЦГ у вези чл. 19 КЗ СРЈ, као и о кривичном дјелу недозвољено држање оружја или експлозивних материја, за што је блаже одређена казна због породичних прилика, година живота итд. Овом пресудом по другим питањима, није ништа ново учињено, чињенице и докази остали су на истом нивоу као и у претходном поступку.

Избором ових пресуда жељели смо указати на поступак који се водио у вези извршених кривичних дјела, која оптужени није признао, до утврђивања мотива није дошло, а колико је од значаја утврђење мотива сазнаћемо у новој пресуди, која представља наставак послјеје новог извршеног кривичног дјела. Зато указујемо да је потребно уложити више труда при утврђивању мотива извршења кривичног дјела, како би се дошло до његове правне квалификације јер мотив у оваквим случајевима представља кључ рјешавања ствари.

6. Пресуда Вишег суда у Подгорици К. бр. 104/07.

”Оптужницом ВТ у Подгорици Кт. 86/97 од ..... године, стављено је на терет Ф.П. да је извршио кривично дјело – убиство из чл. 30 ст. 2 тач. 1 и 4 ККЗ РЦГ у стицају са кривичним дјелом – недозвољено држање оружја или експлозивних материја из чл. 204 ст. 1 КЗ РЦГ. У смислу чл. 300 ст. 3 ЗКП-а оптуженом Ф.П. се суди у одсуству, јер се налази у бјекству, па усљед тога није доступан државним органима, а постоје нарочито важни разлози да му се суди у одсуству, садржани у тежини кривичног дјела. Оптужени Ф.П. није испитан. Бранилац оптуженог Ф.П. у завршној ријечи је навео да сматра да су докази проведени на главном претресу остали на нивоу испод сумње и да није проведено ни један доказ којим би се потврдило да је оптужени Ф.П. извршио кривична дјела.

Из записника о увиђају истражног судије Вишег суда у Подгорици утврђено је да је Г.П. лишен живота. Из обдукционог записника од стране вјештака судске медицине др О.О. утврђено је да је наведени вјештак извршио спољашњи и унутрашњи преглед мртвог

тијела, те да су код истог констатоване повреде. Вјештак је мишљења да је узрок смрти покојног Д.П. опсежно унутрашње крварење. Из садржине службене забиљешке МУП-а ..... године, утврђено је да је иста сачињена поводом проналаска пушке, гардеробе, муниције, рукавица.

На основу увида у фототехничку документацију и скицу лица мјеста од ..... године, сачињену од стране МУП-а РЦГ – ЦБ, а у вези проналажења чаура испред куће, утврђено је да су на фотографијама које представљају саставни дио наведене фототехничке документације приказани шири изглед куће, макадамски пут испред куће, гдје је пронађена једна чаура од пиштољске муниције и чаура од пушке. Из извештаја о вјештачењу и налаза и мишљења вјештака утврђено је да су овом вјештаку достављени на вјештачење јакна и џемпер, власништво Г.П., да је вјештак микроскопским прегледом кожне јакне констатовао са предње стране на десном рукаву оштећење величине 1,5 цм, на предњој страни јакне десно два оштећења величине од 1 цм и 0,5 цм, а са предње стране јакне лијево четири оштећења и закључно да су наведена оштећења на јакни и џемперу Г.П. настала од пројектила из ватреног оружја.

На главном претресу вјештак Р.И. је у цјелости остао код својих извјештаја о вјештачењу. Из извјештаја о вјештачењу и налаза и мишљења вјештака балистичара А.А. на основу свега наведеног вјештак балистичар је закључио да је предметна пушка исправна, да је пригушивач употребљаван и да су спорних 15 чаура и 2 пројектила који су били предмет балистичког вјештака испаљени из предметне пушке. Из извјештаја о вјештачењу и налаза и мишљења вјештака балистичара А.А. утврђено је да су овом вјештаку на вјештачење достављене чауре пронађене на макадамском путу између кућа, да су три чауре кал. 7,62 пушчане испаљене из истог ватреног оружја, а да су четири чауре испаљене из револвера. Суд је оцијенио извјештај о вјештачењу и налаз и мишљење вјештака балистичара А.А. као објективан и стручае и јасан, те базиран на правилима науке. На основу увида у списе предмета Вишег суда у Подгорици К. 229/86 утврђено је да правноснажном пресудом Окружног суда у Титограду К. 229/86 од .....године, оптужени П.П., П.Г, П.С. и О.К. оглашени кривим за кривично дјело убиство из чл. 39 ст. 2 тач. 3 и 6 КЗ СРЦГ, зато што су се договорили да лише живота Ф.Д. и Ф.Р. И тада је један од П. , П.Г. или Н. испалио један метак из ловачке пушке који је кроз врата возила погодио Ф.Д. којим повредама је одмах подлегао, док је други од истих П. испалио један

метак из пиштоља, марке Т.Т. којим је погодио лијево лептир стакло и испред Ф. пројектил је прошао кроз шофершајбну и тако су лишили живота Ф.Д. и покушали да лише живота Ф.Р., при чему су са умишљајем довели у опасност Р.Ј. који се налазио у возилу.

Истом пресудом П.П. и Р.Г. су осуђени на казне затвора. Из списка је даље утврђено да су П.Г., П.П. и П.С. издржали казне затвора изречене у наведеној пресуди. Представник оштећене породице П.С., брат покојног П.Г. је у битном истакао да сукоби између његове породице и породице Ф.П. датирају још од ..... године, када су он и његова браћа П.П. и Г. осуђени од стране Вишег суда у Подгорици. Након издржавања наведених казни затвора његова породица је више пута нападана од стране оптуженог Ф.П., тако да је против Ф. вођен кривични поступак код Вишег суда у Подгорици због покушаја убиства његовог брата и његове породице, а оптужени је и на породичну кућу његовог оца и мајке бацао бомбе и пуцао. Изјаве свједока, суд је цијенио исказе саслушаних свједока, па је прихватио као јасан и истинит исказ свједока Ч.Ц. који је на убједљив начин свједочио о чињеницама везаним за проналажење предметне пушке, пригушивача и других предмета, а на исти начин као јасне и истините, суд је цијенио исказе осталих свједока, који су се на убједљив начин изјашњавали само о чињеницама које су им познате.

Суд је цијенио исказе саслушаних свједока, па је прихватио као јасан и истинит исказ свједока Ч.Ц. који је на убједљив начин свједочио о чињеницама везаним за проналажење предметне пушке. Суд је цијенио и исказе покојног Д.Ј. дате у претходном поступку у својству окривљеног на записнику од ..... године, и на записнику од ....., прихватајући као јасан, поуздан и истинит исказ дат на записнику о саслушању окривљеног од ..... године, гдје је Д.Ј. одређено и потпуно без прикривања чињеница за разлику до исказа са записника од ..... године, описао све чињенице везане за односе са оптуженим, њихово дружење и кретање предметне вечери када је лишен живота покојни П.Г. потпуно прецизно и одређено описујући изглед карактеристике пушке. А која пушка, истих особености и карактеристика је, након критичног догађаја, пронађена. На основу проведених доказа на главном претресу, изложбене чињеничне грађе и резултата цјелокупног поступка, овај суд је на несумњив начин утврдио да је оптужени Ф.П. извршио кривично дјело – убиство из чл. 30 ст. 2 тач. 4 КЗ РЦГ у стицају са кривичним дјелом – недозвољено држање оружја или експлозивних материја из чл. 204 ст. 1 КЗ РЦГ.

Оптужени је ноћу .....године, око 03,00 часова, из безобзирне освете лишио живота оштећеног П.Г. тако што је због ранијих лоших односа из засједе, на оштећеног испалио више метака. Суд није прихватио резоновање оптужбе да је оптужени Ф.П. предметно кривично дјело извршио на подмукао начин. Наиме, кривично дјело убиство на подмукао начин из чл. 30 ст. 2 тач. 1 КЗ РЦГ се састоји у убиству при којем извршилац искоришћава беспомоћност жртве или злоупотребава његово повјерење. Подмуклост као квалификаторна околност обухвата и објективне и субјективне елементе. Објективни елементи дјела огледају се у томе што жртва не очекује убиство, док се субјективна страна манифестује у лукавом, перфидном и планском одабирању таквог начина, мјеста и средстава за извршење убиства или таквог изненадног стања у коме је жртва беспомоћна за одбрану или се користи њена лакомисленост и повјерење. Примијењено на конкретну ствар, овај суд је мишљења да у радњама оптуженог недостају субјективни елементи подмуклости, а то значи да оптужени није сам, својим властитим дјеловањем, учинио да оштећени П.Г. дође на мјесто гдје га је оптужени лишио живота, те да оптужени није поступао на преваран начин. Због наведеног суд је из чињеничног описа кривичног дјела изоставио да је убиство извршено на подмукли начин⁵⁹¹.

Коментар: Резимирајући ток цијелог поступка, утврђивање чињеница, извођење доказа, фото-елабората, службене забиљешке, скице лица мјеста, извјештаја о вјештачењу, изјава свједока, записнике о овом случају, ток цијелог главног претреса, као и претходне пресуде Вишег и Врховног суда увиђамо како се ситуација одвијала у овом случају. Претходне пресуде и оптужнице које смо обрадили у претходном тексту указивале су нам да се ради о кривичном дјелу убиства у покушају чл. 39 ст. 6 КЗ РЦГ и кривичном дјелу изазивање опште опасности из чл. 176 став 3 КЗ РЦГ. У овом случају и поред сумњи и нагађања није се могао утврдити мотив извршења кривичног дјела који је био од кључног значаја за рјешење ове ствари. Међутим, како смо навели, осуђени се налазио у бјекству, за које кривично дјело је правноснажно осуђен, али он извршава ново кривично дјело, гдје Виши суд уочава и квалификује кривично дјело као тешко убиство из безобзирне освете, уочавајући мотив у овом случају.

---

⁵⁹¹ Дјелови изреке пресуде Вишег суда у Подгорици К. 104/07. Захтјеви од: 12.02.2019, 17.03.2019, 17.04.2019. године, рјешење и СУ. бр. 36/19, (копије пресуда Вишег и Врховног суда, као и оптужнице добијене од Архиве Вишег суда у Подгорици).

Нађене чауре на лицу мјеста, испаљене из аутоматског оружја, извјештаји балистичара и вјештака хемијске струке указале су на оружје из којег су пројектили испаљени, док се нађени трагови барутних честица, поклапају на одјећи извршиоца кривичног дјела са нађеним чаурама. Изјаве свједока, као и изјаве свједока П.С., породице оштећених, указују на постојање заваде још одавно, када су чланови ове породице лишили живота Ф.Д., односно блиског сродника Ф.П. извршиоца овог кривичног дјела. Свједок је крио оружје које је коришћено у овом кривичном дјелу, које је враћено послје неколико дана извршиоцу овог кривичног дјела.

Како смо већ навели, увидом у списе предмета за претходно извршено кривично дјело, пресудом Окружног суда у Титограду К. 229/86 од 21.07.1987. године, оптужени П.П., П.Г., П.С. и О.К. су оглашени кривим за извршено кривично дјело убиство из чл. 39 ст. 2 тачка 3 и 6 КЗ РЦГ. Тада је лишен живота Ф.Д. Од тада почињу сукоби између двије породице. Слиједи ток догађаја који смо описали у претходним пресудама Вишег суда у Подгорици К. 14/93, пресуде Врховног суда Црне Горе Кж. 146/95 и пресуде Вишег суда К. 1/96 Ф.П. извршава убиство у покушају у стицају са кривичним дјелом изазивање опште опасности за које кривично дјело је правноснажно осуђен.

У међувремену ..... године, Ф.П. извршава ново кривично дјело, које везујемо за коментар по пресуди Вишег суда у Подгорици К. 104/07, то јест кривично дјело убиство из безобзирне освете у стицају са кривичним дјелом недозвољено држање оружја и експлозивних материја. Оптуженом је узета у обзир већ раније изречена казна, која је одређена правноснажном пресудом Вишег суда у Подгорици К. 1/96. Оптужени се налази у бјекству и за ново кривично дјело му се суди у одсуству. За ово кривично дјело осуђен је на казну затвора у трајању од двадесет година. Овдје се да примијетити класичан облик крвне освете или освете између завађених породица која дуже вријеме траје, која је у закону прописана као безобзирна освета. На то указује упорност код извршиоца кривичног дјела, то јест, његова одлучност и покушај да се у више наврата изврши освета. То значи да код њега постоји директан умишљај, док је мотив познат, уз проток времена од претходно извршеног кривичног дјела у коме је страдао Ф.Д., издржана казна за претходно извршено кривично дјело које је узрок безобзирне освете, извршење од стране блиског сродника, упорност, стварање плана извршења кривичног дјела (набавка оружја, скривање). Све то указује на постојање безобзирне освете или крвне освете, како се и

назива у овом народу. Овдје примјећујемо нагон за извршењем освете, који се ствара под притиском оптерећења код извршиоца који карактерише и показује црте обичајног понашања на овим просторима. Указујемо на важност откривања мотива убиства, јер једино на тај начин можемо доћи до правог рјешења при квалификацији кривичног дјела.

7. Оптужница Окружног јавног тужилаштва у Титограду КТ. бр. 10/89.

”Дана 23. јануара 1989. године, око 0,35 часова, у, Општина Будва, испред кафића, у Улици....., у намјери да лиши живота из безобзирне освете Г.Р., који је дана 24. августа 1987. године учествовао у тучи у, када је лишен живота К.Ж син окривљеног, од стране Г.Р., брата Г.Р., због којих радњи су оба осуђена, из пушке је испалио један метак на Ш.Д., који је био са Г.Р. и погодио га нанијевши му повреде тешке природе и опасне по живот које су узроковале смрт оштећеног Ш., а затим испалио из исте пушке други метак на Г.Р., који га је погодио узрокујући смрт оштећеног Г. чиме је извршио кривично дјело убиства из члана 39 став 2 тачка 4 и 6 КЗ СРЦГ.

Спроведеном истрагом по кривици К.Н. утврђује се да је исти извршио кривично дјело из чл. 39 став 2 тач. 4 и 6 КЗ СРЦГ. Повод безобзирне освете од стране окривљеног К. било је убиство његовог јединца сина Ж. који је лишен живота дана ..... 1987. године од стране Г.Р. брата Г.Р., који је истом приликом учествовао у тучи. За ове криминалне радње оба брата су осуђена од стране Окружног суда у Титограду, али и поред тога окривљени К. се одлучује на освету, без обзира што главни актер убиства није био доступан одмазди окривљеног К., пошто је осуђен на 20 година затвора. У циљу реализације извршења кривичног дјела окривљени набавља ловачку пушку са муницијом и стално се обавјештава о кретању Г.Р. и његовог друштва са чврстом одлуком да лиши живота Г.Р. и сва она лица која су по његовом схватању крива за смрт његовог сина. Међутим, околности да је окривљени осмотрио долазак будућих жртава омогућила му је добра позиција мјеста аутомобила у коју ће се укрцавати, те се у зависности са тим боље поставио у засједи. Односном приликом аутомобил је био паркиран испред цесте, с тим

што је десна страна возила била према цести, а и према кафићу, те се возило налазило у низбрдици, док се са десне стране налазило више камених степеница.

Окривљени К. је чекао излазак Г. са друштвом на дну степеништа са десне стране, те су требали прећи асфалтни пут и укрцати се у аутомобил. Из кафане Г. и Ш. Су ишли један до другог и при пролажењу цесте намјеравали су се укрцати са десне стране аутомобила, с тим што је Ш. први дошао до аутомобила и када је већ био отворио предња врата, да уђе у возило окривљени К. је испалио један метак на њега. У том моменту Г. иде на окривљеног у намјери да му одузме пушку, али не успијева, јер га окривљени удара најприје кундаком од пушке, а затим једном пуца у Г. груди, што изазива брзу смрт. Међутим, код Ш.Д. наступила је смрт дана 16. фебруара 1989. године. Окривљени К.М. у својој одбрани признаје дјело, с тим што истиче да се на овакав корак одлучио с разлога што му је убијен син, као једино дијете, који је у сваком погледу био за примјер и потпуно недужан страдао дана 24. августа 1987. године. Окривљени у потпуности признаје извршење кривичног дјела, на које се што је лишио живота Г.Р. у коме види једног од виновника смрти свог сина⁵⁹².

Коменатар: У оптужници Окружног јавног тужилаштва у Титограду, јасно се наводе елементи кривичног дјела тешког убиства из безобзирне освете, гдје је присутан протек времена од претходног убиства, праћење кретања брата убице његовог сина, осуда за претходно кривично дјело, односно за убиство његовог сина казна затвора од 20 година, чиме се јасно указује на постојање његове безобзирности и одлука да се убије друго лице које је сматра виновником убиства свог сина. Овдје имамо и недужно страдање другога лица, гдје осветник у изјави исказује јасно жаљење и указује на своју намјеру и став у извршењу освете свог сина јединца. То је уједно и додатни мотив, који нам указује на још један од облика обичајног понашања код крвне освете на подручју Црне Горе.

---

⁵⁹² Дјелови оптужнице Окружног јавног тужилаштва у Титограду КТ. 10/89. Захтјеви од: 12.02.2019, 17.03.2019, 17.04.2019, Рјешење и. СУ. бр. 36/19 (копије пресуда Вишег и Врховног суда и оптужнице добијене од архиве Вишег суда у Подгорици).

8. Пресуда Врховног суда Црне Горе Кж. 1/94.

''Пресудом Вишег суда у Подгорици К. 46/90, од 20.7.1992. године, оптужени К.Н., оглашен је кривим због кривичног дјела тешког убиства из чл. 39 став 2 тач. 6 КЗ РЦГ, које је дјело ближе описано у изреци те пресуде и за то дјело на основу чл. 39 ст. 2 КЗ РЦГ осуђен на казну затвора у трајању од 20 година. Против првостепене пресуде поднијели су жалбе и то: Виши јавни тужилац у Подгорици због повреде кривичног закона, као и бранилац оптуженог због битне повреде одредаба кривичног поступка, погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и повреде кривичног закона. Оптужени и његов бранилац понаособ су дали одговор на жалбу тужиоца. Вијеће овог суда, као другостепеног одбило је жалбу јавног тужиоца, оптуженог и његовог браниоца као неосновану и потврдило првостепену пресуду.

У жалби оптужени наводи да је суд правилно оцијенио да је дјело убиства према сада пок. Г.Р. починио са директним умишљајем, али да и даље тврди да је сада пок. Ш. убио из нехата. Сматра да се ради о неслагању балистичких налаза, па да се мора приступити супервјештачењу. Као доказ да је Г.Р. рањен већ првим испаленим метком наводи чињеницу да је на његовој (оптужениковој) јакни нађена крв Г., која је остала приликом гушања око пушке. Пропуст истраге је што није саслушан рањени Ш.Д., како је овај, како свједочи његов брат В., могао дати исказ. Изражава наду оптужени да би свједок Ш.В., на суочењу са њим, пренио ријечи његовог брата Д. да код њега – оптуженог није постојала намјера да пок. Ш., чини зло, које сам му несрећним сплетом околности ипак нанио.

Оптужени понавља у жалби да је дуже вријеме припремао убиство Г., а да исто у више наврата није остварио због бојазни да не нанесе зло и невиним људима. Непосредно пред испалење првог метка између Г. и Ш. била су отворена десна врата возила и Ш. је био погнут да уђе у возило што је за оптуженог било довољно да вјерује да Г. неће промашити са блиског постојања и да сачма не може пробити Г. и врата возила и повриједити Ш. Касније настојање оптуженог да се Ш. што прије отпреми у болницу, говори да није предвиђао његово повређивање, а камоли да је на то пристао, те је за овако понашање оптуженог свјесни нехат права мјера виности. Предлаже да се укине

првостепена пресуда и другостепена пресуда, а да му се за убиство Г. одмјери блажа казна.

Оптужени се у истрази и на првом главном претресу бранио да није био задовољан пресудом којом је због убиства његовог сина осуђен Г.Р., јер је сматрао да му сина није убио сам Г.Р., већ његов брат Г.Р., те К., В. и М. који су били оптужени за исти догађај, па да је одлучио да убије Г.Р. будући да се овај након смрти његовог сина понашао изазивачки, да је у неколико наврата покушао да реализује ову своју одлуку у чему није успијевао (у једном случају Г.Р. тражио заштиту од СУП-а, а у другом је напустио кафић прије него је он у исти стигао, затим био у неком возилу са још два лица, а он се плашио да не убије и које од њих), тако да је протекло доста времена, а да он још увијек није лишио живота Г.Р. Дана 23. 01. 1989. године био је обавијештен да ће се Г.Р. налазити у кафићу, па је ријешио да коначно реализује своју одлуку. Зато се упутио тамо са пушком, видио када је дошао Г. са друштвом и одлучио да истог сачека до изласка из кафића и да тада пуца. Видио је да исто друштво излази из кафића, да је сада пок. Ш. први дошао до возила и отворио врата, па је тада он/оптужени позвао Г. ријечима. „хладни, хладни“, како би се увјерио да је то он и како би упозорио остале, да су тада врата возила дијелила Г. и Ш. који су били на око 1 м, један од другог, да је Г. ...., након што га је он позвао, не окрећући се ка њему, пошао према Ш. и уз то био нешто погнут, па се препао да овај не уђе у возило, због чега је држећи пушку у висини груди опалио један метак. Након тога није видио Ш. , али је видио да Г. и даље стоји крај врата, покушао је да поново пуца, али му се заглавио метак, па се вратио корак или два уназад да извади заглављену чауру када је видио Г., Р. који је полетио према њему, а с обзиром како му је пришао и како се са њим отимао о пушку, закључује да Г.Р., оним првим испаленим метком није био повријеђен. Оптужени је још у одбрани изнио да је вјероватно приликом отимања о пушку, Г. повријеђен, јер је био крвав у предјелу уста и носа, а потом је он – оптужени успио да истргне пушку из руку Г., који је пао. Коначно, је извадио чауру, убацио метак у цијев, за које је вријеме Г. устао и кренуо ка њему корак-два, те је тада са одстојања 4-5 м испалио један метак којим је погодио Г.

Несумњиво је утврђено да је опт. К. на начин описан у изреци првостепене пресуде извршио кривично дјело тешког убиства из чл. 39 ст. 2 тач. 6 КЗ РЦГ, за које је дјело оправдано као умишљајни извршилац, оглашен кривим и осуђен на казну затвора у

трајању од 20 (двадесет) година. Разложно налази другостепени суд да је првостепени суд правилно и потпуно утврдио све одлучне чињенице значајне за утврђивање постојања кривичних дјела у питању кривице оптуженог за исто, и правилно нашао да је оптужени критичном приликом поступао на начин описао у изреци првостепене пресуде.

Неосновани су напријед изложени наводи жалбе опт. К., а поводом тврдње да је дјело убиства сада пок. Ш.Д. извршио из нехата, а наиме да постоји неподударност балистичких налаза, па да се стога мора приступити супер вјештачењу. Бранилац у жалби наводи, да је оптужени позивањем „хладни, хладни“ упозоравао остале да побјегну, рескирајући да може побјећи и Г., па да је извјесно да је оптужени тако поступао са великом жељом да никог другог не повриједи, по оцјени овог вијећа, с обзиром на чврсту одлуку оптуженог да баш критичном приликом коначно лиши живота Г.Р. суд је цијенио и остале наводе жалби, па је нашао да су без утицаја на другачије пресуђење у овој кривичној ствари. Међутим, након доношења другостепене пресуде донијет је КЗ РЦГ који је ступио на снагу 19.10.1993. године, који за крив. дјело које у питању у чл. 30 став. 2 тачка 6, прописује смртну казну или затвор од најмање десет година. Касније донијети закон ниједном одредбом није предвидио могућност да се за најтежа кривична дјела, па и за предметно кривично дјело, изрекне казна затвора од двадесет година, нити је пак прописао такву казну за наведено дјело. Након доношења побијене другостепене пресуде и пресуде у току жалбеног поступка 11.12.1993. године, престала је да важи одредба става 2 члана 39 КЗ РЦГ, па и могућности да се по овом пропису изрекне казна затвора од 20 (двадесет) година’’⁵⁹³.

Коментар: Проток времена од претходно извршеног убиства, чврсто донесена одлука о извршењу кривичног дјела тешког убиства из безобзирне освете и директан умишљај су показатељи о постојању овог кривичног дјела. К.Н. је донио чврсту одлуку да освети свог сина јединца. У више наврата покушавао је да изврши кривично дјело, али и како сам каже, није му се прилика указала, јер се плашио да при извршењу кривичног дјела не страда неко други. Пратио је кретање Г.Р., и тражио начин како је најбоље могао да изврши планирану освету. Незадовољан казном, иако је она била велика, није се могао осветити баш убици свог сина, па је ишао ка томе да убије његовог брата Г.Р. Дуго је то

---

⁵⁹³ Дјелови изреке пресуде Врховног суда Републике Црне Горе Кз. II 1/94. Захтјеви: 12.02.2019, 17.03.2019, 17.04.2019. године, рјешење и. СУ. бр. 36/19, (копије пресуда Вишег и Врховног суда, оптужнице добијене од архиве Вишег суда у Подгорици).

трајало, вријеме је одмицало и Н.К. се плашио да неће успјети у томе. Плански и организовано је примао информације о кретању Г.Р. и његовог друштва.

Трпио је тежину коју је носио са собом и не се морао ослободити те јануарске ноћи после пола ноћи, после дугог чекања у тами, очекујући да Г. изађе. Тако је и било. Прилика се указала, друштво је полако излазило из кафића, један за другим. Први који је пришао ауто био је Д.Ш. Тако Н.К. пуца у правцу њега, иако каже да није постојала намјера и да је убиство извршио из нехата. Наиме, од задобијених повреда Д.Ш. умире, а Г.Р., који се налазио у близини Д.Ш. креће према Н.К., жели му отети пушку, која је у том тренутку била заглављена, Н.К. успијева да кундаком одбије напад од себе, истовремено избацујући чауру, пунећи пушку поново, отвара ватру и смртно погађа Г.Р., који умире од задобијених простијелних и устријелних рана. Н.К. извршава наумљени задатак, па је обавеза извршена, скинуо је терет који га је дуго пратио и доживљава олакшање после извршења обавезе. То сријећемо код многих осветника у њиховим примјерима. Дуго је чекао на ову прилику и указала му се коначно, вративши зло, претходно нанесеном злу.

Овдје имамо примјер крвне освете, гдје отац свети сина и то са братом убице његовог сина, што даје карактеристичну слику крвне освете коју карактерише чврста одлука, убиство другог лица и извршење обавезе, као и скидање бремена терета које је носио цијело вријеме. Главна сметња ранијег неизвршења освете је било кретање Г. у гужви, што је онемогућавало извршење освете. Његова одлучност и истрајност у извршењу по сваку цијену своје одлуке карактерише феномен осветника и крвне освете у Црној Гори. Освете баш у овом случају, гдје се ради о једином сину, што и представља додатни мотив који се тешко у другој средини може разумјети: част, образ, достојанство, убиство насљедника, пркос и тежина нагона, као и манија жалости која осветника прати, као и његово душевно смирење после извршења чина.

9. Оптужница Вишег јавног тужилаштва у Подгорици КТ. бр. 152/2000.

''Окривљени З.Е. дана 20. IV 2000. године, око 9,15 часова, испред стоматолошке ординације и куће Л.Р., у мјесту из безобзирне освете лишио живота Д.С., чини отац Д.А. је 8. X 1973. године поступајући у нужној одбрани, лишио живота З.Ц., оца окривљеног и

тешко тјелесно повриједио стрица М., зашта је ослобођен од оптужбе, пресудом Окружног суда у Титограду К.бр. 52/76 од 7. IX 1973. године, па је ријешено да се освети на начин што је оштећеног сачекао сакривен у грмљу, да овај изађе на капију куће Л., када је у његовом правцу из ловачке пушке испалио пројектиле који су га погодили у предјелу главе, груди, лијеве руке, што је довело до смрти, да би након тога окривљени Т.Г. покушао лишити живота окривљеног З.Е. на начин што је, док се овај удаљавао са лица мјеста, из пиштоља марке....., који пиштољ узима из десне руке пок. Д.С., трчећи за њим испалио у његовом правцу два пројектила који су га промашили, чиме су починили кривично дјело, и то: окривљени З.Е., кривично дјело – убиство из чл. 30 став 2 тачка 4 КЗ РЦГ, а окривљени Т.Ц., кривично дјело – убиство у покушају из чл. 30 став 1 КЗ РЦГ у вези са чланом 19 КЗ СРЈ.

Након окончане истраге на несумњив начин је утврђено да је окривљени З.Е. из безобзирне освете лишио живота Д.С., на начин вријеме и мјесто како је то предочено диспозитивом оптужбе. Наиме, 1973. године поступајући у нужној одбрани Д.А., отац пок. Д.С. лишио је живота З.Ц., и покушао лишити живота З.М., оца и стрица окривљеног. Поводом предметног догађаја Д.А. је у притвору провео пет година, након чега је правноснажно ослобођен, и након тога са породицом наставио даље да живи у Америци. Повремено су долазили у мјесто рођења, а у задње вријеме и чешће. Нијесу доживљавали пријетње од стране З., али су стално били праћени. Критичног дана покојник са супругом и другоокривљеним је пошао до стоматолога Л.Р., па када је излазио на капију његове куће, био је погођен пројектилом, услед чега је наступила тренутна смрт. Т.Ћ. је након што је покојни Д. пао, из његове руке узео пиштољ и у правцу окривљеног З. Испалио је два пројектила у моменту док је овај напуштао лице мјеста, али га није погодио.

У претходном поступку окривљени З.Е. не пориче да је у правцу Д.С. критичног дана испалио више пројектила из ловачке пушке, да је то урадио након дугогодишњег малтретирања којем је био изложен од стране породице Д., које породица, односно Д.А. је прије много година лишио живота његовог оца, и тешко му ранио стрица. Истиче да прије доласка у своје мјесто, за вријеме њиховог боравка исти не смије ићи у..., тако да је и овога пута у више наврата доживљавао пријетње и непријатности од Д.С., сина А. Коначно, истиче да дјело које је починио није починио из побуда освете, већ чисто што више није могао да истрпи понашање породице Д. Т. У свему признаје да је након што је

пројектилама од стране З.Е. испалених у пок. С. узео његов пиштољ и у правцу првоокривљеног испалио два пројектила, а ово из страха да овај не настави пуцање и да га не лиши живота’’⁵⁹⁴.

Коментар: Још један од примјера безобзирне освете у Црној Гори уочава тужилац који поступа правилно уочавајући овај облик тешког убиства, познат на овом подручју који се зове у народу „крвна освета“. Наиме, З.Е. извршава освету послјије дуже времена, тачније од давне 1973.године, када је убијен његов отац М.З. Сељење породице Д. у Америку и често долажење у свој завичај, страх од одмазде, као и проток времена од претходног догађаја указују на постојање овог квалификованог облика тешког убиства. Терет и стрепња коју је трпио З.Е. указује да је освета припремана и планирана за одређени тренутак када се укаже прилика. Истражним радњама је прецизно утврђено чињенично стање, па је и тужилац у овом случају прецизно квалификовао ово кривично дјело и подигао оптужницу против његовог извршиоца.

У пресуди Вишег суда К. 174/2000, видимо да се ради о кривичном дјелу убиства из безобзирне освете и закључујемо да је освета извршена послјије дуго времена, да је извршилац трпио дуги низ година унутрашњи немир, да је пратио стално лице којем је требао одузети живот. Овдје син свети свог оца, врши „крвну освету“ и на тај начин скида бреме које дуго носи. Претходним излагањем указали смо на постојање овог кривичног дјела у различитим облицима овог спецификума, а тиме жељели указати на опасност овог кривичног дјела које и данас постоји у различитим варијантама. Тиме се уочава опасност која се покушавала занемарити у задњих пола вијека, нарочито у оптужницама и пресудама, гдје није придаван значај мотива убиства. На тај начин се жељело друштвеним и политичким утицајем минимизирати присуство овог кривичног дјела које је рођено у овом народу, односно постићи ефекат искорјењивања овог старог обичајног понашања, али на начин који није баш био погодан. Наиме, санкција и задовољење правде је веома значајан фактор, као и превентивно дјеловање државних органа, као и бављење мотивом које је од пресудног значаја.

---

⁵⁹⁴ Дјелови оптужнице Вишег јавног тужилаштва у Подгорици, КТ. 152/2000. Захтјеви: 12.02.2019, 17.03.2019, 17.04.2019, Рјешење И СУ. бр. 36/19 (копије пресуда Вишег и Врховног суда и оптужнице добијене од архиве Вишег суда у Подгорици).

10. Пресуда Вишег суда у Подгорици КТ. бр. 174/2000.

Оптужницом Вишег тужиоца у Подгорици КТ. 52/2000 од 13.06.2000. године, стављено је на терет оптуженом З.Е. извршење кривичног дјела – убиство из чл. 30 ст. 2 тач. 4 КЗ РЦГ, а оптуженом Т.Ћ. извршење кривичног дјела, а оптуженом Т.Ц. извршење кривичног дјела – убиство у покушају из чл. 30 ст. 1 КЗ РЦГ у вези чл. 19 КЗ СРЈ.....

Оптужени З.Е. у наводима своје одбране, датим приликом првог испитивања у истражном поступку је у битном навео да његова породица живи у комшилуку са породицом Д., да је А.Д., када је он имао годину дана убио његовог оца и ранио му стрица М., да је након тога сва породица Д. .... побјегла у Америку, одакле су понекад долазили, а посљедњих десет година се то дешавало често, при чему су дуже остајали. Прије, него што су сада дошли из Америке, А.Д. и његов син С. звали су га на кућни број послје пола ноћи, при чему су најприје питали, да ли има неко старији од њега у породици и нијесу се представљали, на што им је он објаснио да живи са братом и мајком у кући, а да му стричеви живе у другој кући....., рекавши му да долазе ових дана и да се нико од њихове куће не креће. ....пазаром, док су они ту. Такође, му је С. рекао да, ако се нешто деси убиће и њих. Четири-пет дана прије критичног догађаја, на једној раскрсници, док је управљао својим возилом ....., видио А.Д. како са некима разговара, при чему је А. држао руку у цепу, а за пасом му се видио пиштољ, када су им се погледи срели, при чему нису ништа један другом добацили, а он није зауставио возило, него је продужио са њим. ....

Овај догађај је касније испричао својој мајци, рекавши јој да је видио човјека који му је убио оца, на што му је мајка рекла: „остави га, Бог ће му судити“. Тврди да је познао А., иако је био дијете када му је А. убио оца, а ово из разлога, јер га је касније, када је долазио из Америке, имао прилике гледати. У наредна три дана сријетао се и са С. ...., при чему је први сусрет био испред амбуланте на паркингу, гдје је запазио С. .... и Т.Ћ. који га је стално возио, а том приликом је С. .... излази из .....кола да би се питао и разговарао са Ф.Д., који је туда наишао. Док је разговарао са Ф., С. је био окренут лицем према њему, па сматра да је и С. њега видио, јер је стално гледао ка њему, а гледао га је и Т. ...., а између њих је тада удаљеност била од 10 до 20 метара.... Читаво вријеме док је

разговарао са Д., С. је држао десну руку у цепу, па мисли да је тада држао у руци пиштољ, иако га није видио. Сјутрадан око 1,30 часова, послије подне, пошао је да врати породицу са пијаци и чак су паковали ствари, он је дошао до једне ћевабџинице у близини да нешто поједе и чим је ушао у ћевабџиницу, одмах је видио да у њој сједе С. и Т., а чим га је С. видио, помјерио је јакну да би он видио да има пиштољ, при чему је повлачећи јакну практично разгрнуо дио гдје му је био за пасом црни пиштољ. С. није рекао ништа, као ни он, а сјетивши се да му је мајка рекла да се клони, избјегава их, леђима је враћајући се уназад је изашао из кафане.

Од куће Л. .... до његове куће има пет минута вожње, и када је дошао својој кући попио је неколико лоза, јер је био узнемирен, након чега је узео ловачку пушку ..... у коју је ставио четири метка и узео још два које је ставио у цеп. У наведену пушку ставио је укупно четири метка, који се испаљују аутоматски, један за другим, повлачењем ороза, док би, након тога ушао у своје возило и пошао ка њему, гдје је посљедњи пут видио С....., при чему је кола оставио прије него што је дошао на оно мјесто, гдје је задњи пут видио „Мерцедес“ и одатле пошао пјешнице, крећући се кроз једну шуму која је лијево у односу на пут, гледао ка ....., а ради се о шуми која се налази преко пута куће Л.Р., који је зубар. Из ове шуме видио је возило „Мерцедес“, који је био паркиран на паркингу испред куће Л.Р., у ком „Мерцедесу“ није било никога. Стао је тачно преко пута капије куће Л.Р., међу жбуње, при чему је клекнуо на кољена. Објаснио је да овај дио терена представља високу шуму, али да има и ниског растиња, тако да је непроходно и туда се не пролази са мјеста гдје је стао, од капије куће Л. ...., дијелио га је само пут. На том мјесту је чекао у циљу да постави питање С. ...., у смислу шта они смјерају са њим и ту је чекао С. .... неких 3 до 4 минута, након чега је видио да из куће др Л. ...., излази прво С. ...., а затим жена и Т. ...., а кретали су се ка капији. Чим је С. ....отворио врата од капије и стао на праг, одмах га је видио. Хтио је да се обрати С. ...., видио је да С. руком одмах иде ка пиштољу. Видио је чак, да је С. извадио пиштољ који му је био за пасом. Мисли да се ради о пиштољу црне боје..... Само што је С. извукао пиштољ иза појаса, он је пуцао, при чему не зна да ли једном или два пута у С. .... . Тада није видио Т. ...., јер су се он и она жена сакрили иза зида од капије, када је запуцао. Док је био заклоњен иза зида, видио је Т. како се дира рукама по тијелу, и то када је видио оно „пиштољ“ и чуо је Т. како виче ..... и чуо је један или два пуцња. Објаснио је да је на

кољенима, на мјесту гдје је чекао да се појави С. ...., је уздигнуто од пута који пролази поред капије Л.Р., да не зна колико је уздигнуто, јер на то није обратио пажњу, али да се са тог мјеста види када се излази из куће Л. ....и креће према тераси ка капији. Од наведеног мјеста, након пуцњаве, дошао је до својих кола, а потом пошао кући гдје је чекао полицију која је дошла након десет минута..... Донио је одлуку да убије Д. .... С....., оптужени је изјавио да му је убио оца, да га је звао телефоном, носио пиштољ, да су му Д.... пријетили да није могао слободно да се креће, а кад је ишао у лов говорили су му да, ако га виде у ловишту, да ће га убити.

Приликом другог испитивања у истражном поступку, оптужени З.Е. је у битном поновио наводе из првог испитивања, с тим што је објаснио да критичном приликом није пуцао на Д. .... из освете, да је знао да је Д.... А....био ослобођен од суда за оно што је убио његовог оца и ранио му стрица, да он и његова породица нијесу хтјели освету и да му је мајка увијек говорила да се клони Д..... На главном претресу оптужени З. Е. је у битном поновио наводе из истражног поступка.

Оптужени Т.Ћ. у наводима своје одбране, у истражном поступку, у битном навео да му је покојни Д.С. брат од тетке, да С. живи у Америци већ 35 година, гдје је живио и када се десио случај, када му је отац пуцао на З.Ц. и његовог брата, да је он тада био мали, али да је по причи схватио да је А.Д. био нападнут од стране З. Са вилама и пиштољима и да се бранио, због чега га је и суд коначно ослободио. Да С. .... нема никакве везе са тим догађајем од прије 28 или 29 година, а након тога догађаја и изласка А. Из притвора, С..... је повукао за Америку цијелу фамилију, од када сви живе тамо, али два пута годишње долазе и бораве кратко у ....., да је Д. 4.априла 2000. године дочекао на аеродрому у Подгорици, којом приликом су из Америке дошли А. С., С.... жена и снаха и унуче, а такође и мајка С....., а требали су 4. .... да остану до 4. маја. Када год су из Америке долазили у ....., чланови породице З. .... су се некако увијек налазили око њих.

Пошто С. и нико из његове породице не зна да вози наша кола, јер у Америци имају аутоматска, он им се налазио при руци и завршавао им све што треба колима. Тврди да је била једна ситуација када су се он и С..... нашли пред Домом здравља у ..... И када је С..... разговарао са Ф.Д., да је тада видио у близини З.Е. и његовог брата од стрица З.Дж., који су туда прошли колима и то Е. Са црвеном „Заставом“, а његов брат од стрица да се Е. зауставља на паркингу код Дома здравља, а да се потом са једном новином испод

руке креће путем ка школи, то је била уобичајена слика за њих, јер З...нијесу нападали, нити добацивали, али су некако били увијек присутни, јер гдје год су ишли, некако су сријетали и видјели З....., у близини, а ово што је испричао, десило се пет-шест дана прије критичног догађаја. Даље је рекао да су се он и С..... дан прије критичног догађаја срели са З..... Е....., односно да су га видјели на удаљености од око 50 метара, да су наведеном приликом он и С.... јели ћевапе у једној ћевабциници, док се Е....налазио са друге стране улице у црвеној „Застави“ у којој је сједио и није излазио из кола.

Наведеном приликом је рекао С..... „Види оног тамо, ђе нас прати“, на што је С..... прокоментарисао: „То је њихов обичај вазда“. Након што су завршили јело, пошли су да заврше свој посао и није тачно да је наведеном приликом Е....улазио у ћевабциницу и враћао се одатле и да му је наводно С.... показивао пиштољ за пасом, а такође није тачно да кад су били пред Општином са Ф.Д. да је С.... показивао пиштољ Е., након што су напустили ћевабциницу, пошли су код С..... куће гдје су се мало одморили, а прије тога су требали нешто да заврше у СУП-у, гдје су требали да узму личну карту за А....., јер је вадио нову, којом приликом је запазио на паркингу преко пута СУП-а З.Е. Када су кренули са паркинга СУП-а видјели су да их З.Е прати, па се он у току вожње престојио....., након чега их Е..... није пратио.

Сјутрадан ујутро је кренуо од куће, око 8,10 часова, да би преузео С..... и његову супругу, да је то урадио и да је заједно са њима двоје кренуо ка Ј.Р., да је своје возило паркирао преко пута гараже на једно проширење лијево од пута који иде узбрдо, а извише тог мјеста гдје је оставио ауто, простире се брдо обрасло шумом и густим ниским растињем, али и високим дрвећем. Сво троје су изашли из кола и дошли у ординацију, а код доктора су се задржали колико је он попушио цигарету, свега десет минута да би се након тога сви појединачно поздравили и кренули кроз пријемни ходник према излазу куће, тј. ординације. Доктор није излазио на терасу, већ су унутра на спрату поздравио, тако да први на терасу докторове куће излази С....., а за њим С....., супруга, па он. С..... жена је придржала врата да би он изашао, и чим је С. отворио врата капије, и појавио се на прагу капије, практично направивши један корак, чуо се „бум“.... С.... је окренуо главу према њему, кад је видио један С.... израз, неки неодређени смијешак, да би се одмах чуло још једно „бум“. Када је схватио да у њих неко пуца, учинило му се као да је С.... направио корак као да ће према колима, а истовремено се машио за пиштољ, који му је

био за пасом, али ништа није могао учинити, већ је са пиштољем у руци пао назад. Све се дешавало брзо, а када су се чуло ови први пуцњи, тада се ваљда и доктор појавио. .... Чинило му се да је било пуно пуцњаве....., да се из грмља извише капије појављује З.Е., који устаје, видио је З.... Да пуни пушку, јер је јасно видио покрет када ставља метак у цијев. Чини му се да га је Е.... тада погледао, при чему је Е.... кренуо да се креће кроз брдо и кроз грање, као да иде према његовим колима. Мисли да га је у тим тренуцима, када га је погледао, Е... могао убити да је хтио. Нашавши се у чуду шта да ради..... из С.... руке, која је лежала на земљи, узео је пиштољ, да би се након тога упутио према својим колима низбрдо и када је дошао код кола, из оног грмља је чуо шуштање, и то негде тачно извише кола, да би након тога репетирао пиштољ и у том правцу пуцао два пута. Није видио никог када је пуцао, већ је пуцао у шуму. Након што је испалио два метка, вратио се код С....., гдје је видио да жена кука над С.....

Из записника о увиђају истражног судије виђено је да се лице мјеста налази у ..... МЗ ..... у дворишту куће Л..... М.....гдје је пронађен дио копче од ручног сата са ознаком „Сеико“, на коме дијелу су видна два оштећења у виду удубљења, а по лијевој страни улаза налази се дио металног каиша ручног сата, извише наведених трагова пронађен је пластични чеп од патрона пушчаног метка, а извише овог трага такође, на дијелу сеоског пута, налази се још један дио металног каиша ручног сата, док се лијево горе од тог трага, у дијелу који се ту проширује за паркинг простор, пронађене су двије чауре пиштољске муниције које имају ознаку „Лугер“ 9 мм.

..... Затечено је тијело покојног Д. С. које је затечено у уличном дијелу испод капије, у положају леђима на асфалту, главом према успону улице, а ногама према паду улице, окренут благо на лијеву страну са лицем према капији терасе куће Л.Р., док му је лијева рука испружена према капији са дланом окренутим ка горе. У предјелу зглоба ове шаке видно је више рана које зјапе, а испод ове шаке видна је локва крви, која се слива низ пут у виду уског млаза. Десна рука покојника ослоњена је иза на његова леђа, благо повијена у лакту са надланицом према горе. Испод дијела десне руке и то претежно испод прстију, пронађен је никлован пиштољ, а десна шака, која је преко тог пиштоља покрива дршку пиштоља, тако да су прсти само ослоњени на зид, док цијев пиштоља није прекривена, већ је окренута са отвором уста цијеви према магистралном путу и нешто

према задњем дијелу тијела покојника, а са обарачем према тијелу. Ради се о пиштољу „Црвена застава Крагујевац“.

..... Наведени материјални трагови описани су у записнику о увиђају истражног судије Вишег суда у Подгорици.....

..... Из обдукционог записника мртвог тијела покојног Д.С. и налаза и мишљења вјештака судске медицине др К.М од 03.05.2000. године утврђено је да су обдукцијом мртвог тијела покојног Д.С. констатоване бројне устријелне и простријелне ране .....у предјелу грудног коша.

На главном претресу вјештак је објаснио да је с обзиром на распоред повреда закључио да се ради о повредама које су нанешене сачмом, и то крупном сачмом и да се ради о пет повреда .....

Суд је цијенио обдукциони записник и налаз и мишљење вјештака судске медицине проф. др К.М. као објективан, стручан и јасан, те базиран на правилима науке.....

Суд је цијенио извештај о вјештачењу и налаз и мишљење вјештака И.А. број 8/8/09 и број 1031/00 као објективне стручне и јасне, те базиране на правилима науке....

Из пресуде Окружног суда у Титограду К. 52/76 од 7.09.1978. године утврђено је да је у поновном поступку Д.А ослобођен оптужбе за кривично дјело – убиство из чл. 135 ст. 3 тач. 1 и кривично дјело убиство у покушају из чл. 135 ст. 3 тач. 1 у вези чл. 16 КЗ-а извршених на штету З.М. и З.Ц., јер је поступао у стању нужне одбране, док је из пресуде Врховног суда СРЦГ КЖ.бр. 118/79 од 21.11.1979. године утврђено да је одбијена као неоснована жалба Окружног тужиоца из Титограда и да је потврђена пресуда Окружног суда у Титограду К. 52/76 од 7.09.1978.године.....

Представник оштећене породице Д.А је у свом исказу у својству свједока у битном навео да је дана 8.10.1973. године у одбрани пуцао на покојног Ц.З. и брата му М., да је том приликом М. рањен и да је Ц....умро од повреда, да би након пет година проведених у затвору био коначно ослобођен и након тога са цијелом породицом пошао у Америку, да од тада живи у Америци и да је добио америчку пензију. Иако је због наведеног био ослобођен, ипак је тражио помиру са породицом З....., бар тридесет пута преко мировних вијећа. У тим помирама су учествовали између осталих Р.Л., С.Х. Објаснио је да је из Америку повремено долазио у своју кућу, гдје је рођен ....., да се кретао слободно и да се није плашио ни од кога, да су му се синови женили из Југославије, да се сјећа да када је

требало да му се жени најмлађи син, да је желио да ожени жену из ових крајева и да у ту сврху дођу из Америке у Југославију, да је том приликом преко људи тражио од породице З..... да му се не праве сметње за 15 дана колико би боравио у ....., док нађе дјевојку, на што су З.....негативно одговорили. З..... су увијек добијали сваки његов захтјев за помиром, иако је у вези описаног догађаја суд пресудио да се он практично бранио. Да није тачно да је он или неко из његове породице упућивао ма какве пријетње З....., када је боравио у ....., да такве пријетње није упућивао ..... и да није поручивао З..... да се не крећу кроз ..... или им пријетио на други начин. .... Објаснио је да је прије три-четири или више Х.З., брат Е. покушао да га убије колима, да је том приликом кроз ..... ишао пјешке, а овај га је од позади у леђа ударио аутом, камионом од три тоне, колико му је познато. Х.З. због овога није ишао у затвор, а радило се о чистом покушаја да га убије. Задњи пут је са својом породицом дошао из Америке да посјети брата његове снахе који је смртно болестан, а сви су требали да се врате у Америку 4. маја. За вријеме овог задњег боравка у ..... се није срио ни са једним од З....., а предметног јутра када је убијен С....., из куће је пошао у СУП да заврши продужење личне карте, док је С..... требао са женом да иде код зубара. На крају је истакао да се придружује кривичном гоњењу против оптуженог и да према њему поставља имовинско правни захтјев који ће остварити у посебном поступку.

Свједок Д.Х. у свом исказу у битном навела да оног јутра када јој је убијен супруг С., да је устала рано, јер су требало да иду код зубара да јој још нешто заврши што јој је радио претходног дана, да су код зубара пошли колима рођака Т.Ц., који их је возио ..... На врата докторове куће, прво је изашао С.... који је одмах продужио ка капији преко терасе, да се за њим кретао Ћ., док је она затворила кућна врата. Док су се још затварала кућна врата, чуо се један пуцањ, погледала је према Ћ. И С., али С. тада није видјела, јер јој је био заклоњен Ћ., који је био иза њега, док су врата капије била отворена, јер је кроз њих излазио њен супруг. Питала је Ћ....., шта је Ћ....., на што је овај одговорио ријечима: „Не знам ни ја“. Након тога су се чула још два-три пуцња, па је потрчала преко терасе, ка свом мужу, кога је затекла да је пао у крв, испред капије. Била је утрнула и само се бацила на њега да га заштити и послвије тога није знала ништа за себе. Чула је како Ћ.... Каже „куку нама шта нас снађе“, али није видјела шта је радио.....

Ћ.... је два пута пуцао увис, а када је пуцао налазио се одмах ту до њеног супруга.....

Свједок Ј.Р. је у битном истакао да му је непријатно и тешко што се предметни случај десио испред његове куће, да лично не познаје породицу З. и породицу Д. и да ништа није знао о њиховим конфликтима, да је Д.С. упознао једно краће вријеме прије критичног догађаја, јер је дошао у његову стоматолошку ординацију, која му се налази у кући, са циљем да се интересује да ли ради и да може нешто да му уради, да се због лошег здравственог стања налази на боловању и да избјегава да се много пословно ангажује, због чега је С.... најприје одбио, а након што га је С.... питао да ли може нешто ситно да направи за његову жену везано за поправку зуба, прихватио је овај С..... захтјев.

..... Тај први пут С.... је дошао са једним мушкарцем за кога је касније сазнао да се презива Т.....ћ., а сљедећи сусрет им је био у петак у седмици која је претходила оној када се десио критични догађај, а том приликом су дошли С.... и овај Т....ћ, а са њима је била и С.... супруга, па је он С.... супрузи, нешто ситно урадио око оправке зуба и договорио да дођу још једном сљедеће недеље, када им то одговара, јер се он налази стално кући. Дошли су поново, дан прије критичног догађаја и то увече, и то С.... са супругом, док Т..... те вечери, није видио. Те вечери је урадио нешто око зуба С.... супруге и остало је нешто ситно да уради око полирања, па им је рекао да дођу кад хоће, а могао је сјутра дан или неки други дан. Сјутрадан 20. априла 2000. године, око 9 часова, дошао је са супругом и Т....., и том приликом је Т....ћ остао у чекаоници, а С.... је са супругом ушао у ординацију, гдје је завршио то што је требало..... задржали су се 15 минута, након чега се поздравио са њима на вратима ординације, након чега су они кроз чекаоницу и ходник и отишли према излазним вратима. Послије краћег времена, док се налазио у ординацији, чуо је пуцње, који су долазили споља, па му се чини да је било три-четири пуцња....

..... На оправданост оваквог закључка суда указује и чињеница, коју не спори ни оптужени З....., да је породица покојног Д.С. покушала преко мировног вијећа, помирење са породицом оптуженог, што је породица овог оптуженог одбила, а што такође чини нелогичан и неистинитим, а не да га убије. Све напријед наведене чињенице и околности конкретног случаја, чине неоснованим наводе браниоца оптуженог З....., да је оптужени предметно кривично дјело извршио у стању стварне заблуде из нехата.

..... Значи, свака освета није безобзирна, па се стога тражи и већи интензитет безобзирности у манифестовању заштите добра мање вриједности од добара која се повријеђују ради остваривања властитих циљева, при чему је себичност од одлучујућег значаја, а побуде ниске, антисоцијалне, што значи да није довољно утврдити да је убиство извршено из освете, већ да је мотив освете био такав да је чини безобзирном, а да ли је једна освета и безобзирна процјењује се у сваком конкретном случају. У теорији кривичног права и судској пракси издвојени су случајеви када се освета сматра безобзирном, а такви случајеви би били када постоји очигледна несразмјера између убиства и зла због којег се убиство врши, када је убиство извршено над лицем које нема никакве везе са злом због којег се освета врши, када се освета врши протоком дужег временског периода, када се освета није могла очекивати у случају убиства лица које је правноснажном судском одлуком осуђено за дјело због којег се освета врши или је ослобођен за то дјело итд. Имајући у виду садржину наведене законске одредбе, а при несумњиво утврђеним чињеницама да је оптужени З.... Е. лишио живота Д.С. чији је отац Д.А 8.10 1973. године поступајући у нужној одбрани лишио живота З.Ц. оца оптуженог, и тешко тјелесно повриједио стрица му М., зашто је Д.А ослобођен од оптужбе пресудом Окружног суда у Титограду К. 52/76 од 07.08.1978. године, да је од наведеног догађаја, па до момента када је оптужени лишио живота С. протекао дужи временски период од скоро 27 година да је оптужени убиство извршио над лицем које нема везе са убиством његовог оца и рањавањем стрица. Да је у наведеном периоду отац оштећене Д.А преко мировног вијећа покушавао измирење са породицом оптуженог, што је ова одбила овај суд је несумњиво закључио да је оптужени предметно кривично дјело убиство извршио из безобзирне освете, те да су се у његовим радњама остварили сви битни елементи бића кривичног дјела тешко убиство из безобзирне освете из чл. 30 ст. 2 тач. 4 КЗ РЦГ.⁵⁹⁵

Коментар: Још један догађај и прича која се јавља на овим просторима, давне 1973. године, када А.Д. у нужној одбрани убија З.Ц. и рањава његовог брата М. Убрзо се сели у Америку са породицом, гдје живи и ради. Дуго није долазио, али посљедњих десет година до немилог догађаја чешће долази у родно мјесто са породицом. Покушавали су преко мировних вијећа да траже помиру, али З..... нису прихватили, чак су тражили да они не

---

⁵⁹⁵ Пресуда Вишег суда Републике Црне Горе Кт. 174/2000, захтјеви: 12.02.2019, 17.03.2019, 17.04.2019, Рјешење и СУ. бр. 36/19 (копије пресуда Вишег и Врховног суда, оптужнице, добијене од Архиве Вишег суда у Подгорици).

долазе да не би дошло до нежељених посљедица. По казивању покојног С.Д., при сваком доласку у родно мјесто, био је праћен, често су се сријетали, али до кобног тренутка није било инцидената. Како је вријеме одмицало, бијес и мржња, односно нагон и чежња за осветом расла је код Е.З. Иако га је мајка молила, упозоравала и говорила: “Бог ће га казнити, немој ти“. Надвладао је унутрашњи немир, братство је хтјело тако. Чим је чуо да су Д.... дошли из Америке одмах је кренуо у акцију, сам и уз помоћ својих братственика, стално је био присутан гдје су били присутни чланови породице Д..... Најтеже му је било када је видио убицу свога оца, иако је био мали када је убиство извршено, како сам каже, па га је препознао јер га је посљедњих година често гледао.

Одлучио се и само је чекао да му се укаже прилика. Спретно је пратио кретање С.Д. С..... се није кретао сам, из разлога што није возио, па га је често возио његов брат од тетке Т.Ћ. Једног дана упутили су се према кући и ординацији зубара Л..... . У ауту су били С.Д., Т.Ћ. и супруга С.Д. Они су поново наредних дана дошли код зубара да би завршили започети посао, при чему су били стално праћени до стране Е.З. Указала му се прилика, пришао је кроз густу шуму, пришао кући Л..... и сакрио се чекајући у засједи да изврши задатак који га прати већ више од четвртине вијека. Сачекао је у густој шуми, близу паркинга, када недуго затим из ординације излазе, први С.Д., када се чују два пуцња из аутоматске пушке, ловачког калибра 12 мм. Убрзо послје пуцња излазе Т.Ћ., и супруга покојног Е.З. Е...је лежао на земљи у локви крви, чула се кукњава и пуцњи које је упутио према шуми Т.Ћ., из пиштоља којег је узео од погођеног брата С.Д. да би касније пиштољ оставио на исто мјесто поред покојног брата од тетке С.Д.

У овој пресуди сријећемо облик крвне освете изведен на начин као некада. Овдје јасно уочавамо веома велики проток времена од претходног догађаја. Убити по сваку цијену, па и друго лице, све то има значење крвне освете, дефинисане у закону као безобзирна освета, на што указују сљедећи елементи: проток времена од извршеног претходног кривичног дјела које је произвело освету, донесена судска пресуда за такво кривично дјело, директан умишљај, припремање и план освете и на крају убиство другог лица (блиског сродника). Обично убиство другог лица још од давнина представља изражен нагон и мржњу, како би освета била упечатљивија и што теже погодила другу

страну. Овдје видимо колики је унутрашњи притисак код извршиоца овог кривичног дјела, када он каже својој мајци да је видио убицу свог оца којег је познао. Био је велики тај његов унутрашњи немир, кога се морао ослободити.

ГЛАВА ШЕСТА

КАРАКТЕРИСТИКЕ КРИВИЧНИХ ДЈЕЛА ПРОТИВ ЖИВОТА И ТИЈЕЛА И ЊИХОВИХ УЧИНИЛАЦА У ЦРНОЈ ГОРИ

1. УВОД

Послије излагања појма, елемената, садржине и карактеристика кривичног дјела убиства у основном и квалификованом облику, кроз историјске и савремене законске текстове у европским државама и у Црној Гори, слиједи практична, емпиријска анализа начина, облика или видова испољавања кривичних дјела против живота и тијела, гдје управо спадају тешка убиства кроз статистичке податке, односно анализа основних карактеристика њихових учинилаца.

У том погледу ћемо кроз анализу званичних статистичких бројева о извршеним кривичним дјелима против живота и тијела у посљедњих десет година у Црној Гори, доћи до закључака о овим дјелима који се односе на: а) однос познати-непознати учиниоци, б) однос жене-мушкарци као учиниоци и в) малољетни-пунољетни учиниоци.

Потом ћемо анализирати начин рјешавања кривичних поступака за кривична дјела против живота и тијела у посматраном периоду 2008-2017.године: 1) одбачена пријава, 2) прекинута истрага, 3) обустављена истрага, 4) подигнута оптужница непосредно, односно послје спроведене истраге, 5) приједлог за закључивање споразума о признању кривице, б) уступање страниј држави и г) примјена притвора према учиниоцима у трајању: 1) од 3 дана, 2) 2-15 дана, 3) 1-2 мјесеца, 4) 2-3 мјесеца, 5) преко 3 мјесеца и б) непознати учиниоци.

На крају слиједи упоредна анализа односа броја пријављених, оптужених и осуђених учинилаца ових кривичних дјела, са указивањем на разлике између пунољетних и малољетних лица.

Други дио ове емпиријске анализе ће обухватити: а) кретање броја осуђених лица, б) учешће малољетних учинилаца и в) врсту и висину изречених кривичних санкција које су изречене пунољетним и малољетним учиниоцима кривичних дјела тешко убиство.

Поред статистичких података, у овом дјелу нашег излагања користићемо и податке добијене од Завода за извршење кривичних санкција Спуж, ради потпунијег излагања. Све податке ћемо такође представити табеларно уз одговарајући коментар и објашњење добијених резултата.

2. ОБИМ И ДИНАМИКА КРИВИЧНИХ ДЈЕЛА ПРОТИВ ЖИВОТА И ТИЈЕЛА

У посљедњој истраживаној години – 2017. године⁵⁹⁶ укупно је у Црној Гори извршено 415 кривичних дјела против живота и тијела, од чега је 344 познатих учинилаца, а 71 непознати учинилац. Међу пријављеним учиниоцима се налазило 337 мушких, а 7 женских лица што чини симболичних 1,69%.

Претходни поступак – истрага је на различите начине окончан у овом периоду. Тако је у току 2017. године било 57 одбачених кривичних пријава, што чини 13,73 % укупно пријављених дјела. Истрага у току ове године није прекинута ниједном, док је до обуставе истраге из законом прописаних разлога дошло само у једном случају.

У 283 случајева је подигнута оптужница за кривична дјела против живота и тијела, од чега је 202 пута поднијето непосредних оптужница, а у 81 случају је оптужница поднијета послје спроведене истраге. У овој фази кривичног поступка, у два предмета је поднијет приједлог за закључивање споразума о признању кривице, док је у једном случају предмет уступљен страном држави.

Из наведених статистичких података за 2017. године је видљиво да је од пријављених 415 лица - оптужено 314 пунољетних лица (75,67 % или $\frac{3}{4}$ укупно пријављених лица) и 34 малољетна лица (8,19%).

---

⁵⁹⁶ Статистички годишњак Црне Горе, Подгорица, 2018. године, стр. 211-219.

У току 2016. године⁵⁹⁷ за кривична дјела против живота и тијела је пријављено 419 лица, од којих је 350 познатих, а 69 непознатих лица. Међу њима је 338 лица мушког пола, а свега 12 лица женског пола.

Истрага је за ова кривична дјела у посматраном периоду окончана на различите начине. То су: а) 62 одбачене пријаве или 14,80%, б) прекинутих истрага није било, в) обустављена је једна истрага и г) подигнуто је 275 оптужница, од чега су 82 непосредне оптужнице, док је у осталим случајевима оптужница подигнута послје спроведене истраге. С друге стране, у седам случајева је поднијет приједлог за закључивање споразума о признању кривице, док је пет предмета уступљено страним државама.

Када се анализира однос броја оптужених у односу на пријављена лица, уочава се да је у току 2016. године оптужено 283 пунољетна лица, а 17 малољетних лица.

У току 2015. године⁵⁹⁸ пријављено је укупно 430 лица за кривична дјела против живота и тијела. Међу њима се налази 368 познатих, док је 62 непознатих лица. Од пријављених лица, 349 су лица мушког пола, док је 19 лица женског пола (или 4,42 %).

За посматрана кривична дјела је у току 2015. године истрага окончана на сљедеће, законом прописане начине. То су: а) 60 одбачених кривичних пријава или 13,95 %, б) прекинутих истрага није било, док су биле три обустављене истраге и в) подигнуто је 303 оптужнице, од којих је у 52 случајева оптужница подигнута послје спроведене истраге. У два случаја је предмет уступљен страним државама.

Од пријављених лица за ова кривична дјела, 275 пунољетних лица је оптужено пред надлежним судом, док је истом приликом 20 малољетника такође оптужено за кривична дјела ове врсте.

Кривична дјела против живота и тијела су у току 2014. године⁵⁹⁹ пријављена у 397 случајева, од којих је 351 познато лице, док је 46 непознатих лица. Међу пријављеним лицима се налази 215 лица мушког пола, док је 18 лица женског пола или 4,53 %.

На које је начине окончаван претходни кривични поступак за посматрана кривична дјела у току 2014. године, говоре сљедећи подаци. Тако је било 45 одбачаја кривичних пријава (или 11,33 %), док је у седам случајева дошло до обуставе истраге, без иједне прекинуте истраге. Коначно, у овом периоду је подигнуто 297 оптужница, од којих у 194

---

⁵⁹⁷ Статистички годишњак Црне Горе, Подгорица, 2017. године, стр. 196-203.

⁵⁹⁸ Статистички годишњак Црне Горе, Подгорица, 2016. године, стр. 199-205.

⁵⁹⁹ Статистички годишњак Црне Горе, Подгорица, 2015. године, стр. 194-210.

случаја послије спроведене истраге. У два случаја је предмет у току ове године уступљен страним судским органима.

Од укупног броја пријављених лица у току 2014. године је оптужено 446 пунољетних лица, односно 56 малољетника.

Слична је ситуација забиљежена и у току 2013. године⁶⁰⁰ када је било пријављено 479 лица за кривична дјела против живота и тијела. Од овог броја, 434 су познати учиниоци, док је 45 било непознатих учинилаца. Од пријављених лица 27 су лица женског пола (9,18 %), док су остало лица мушког пола.

У току ове године, претходни поступак је окончан на сљедеће начине: а) са 44 одбачене кривичне пријаве и б) са једном обустављеном истрагом, а без прекинутих истрага, док је подигнуто 389 оптужница, међу којима се налази 266 непосредних оптужница, односно 123 оптужнице послије спроведене истраге. У овом периоду није било приједлога за закључење споразума о признању кривице, нити уступљених предмета другим државама.

Од укупног броја пријављених лица, оптужено је 314 пунољетних лица, што чини 65,55 %, односно 34 малољетна лица.

У току 2012. године⁶⁰¹ за кривична дјела против живота и тијела у Црној Гори је пријављено укупно 511 лице, од чега је 470 познатих лица, а само 41 непознато лице. Међу овим лицима се налази 31 лице женског пола, док су остало лица мушког пола.

За пријављена кривична дјела, претходни кривични поступак је окончан на сљедеће начине као што су: а) одбачено је 47 кривичних пријава (или 9,20 %), б) обустављене су двије истраге, док истрага није прекинута ни у једном случају и в) подигнуто је 426 оптужница од којих у 175 случајева послије спроведене истраге.

Међу пунољетним лицима у току ове посматране године је 362 лица оптужено што чини 70,84 % укупног броја пријављених лица, док је међу малољетницима оптужено 16 лица.

Сљедеће 2011. године⁶⁰² је пријављено 418 лица за кривична дјела против живота и тијела. Од овог броја на позната лица отпада 314 лица, док је 24 непознатих лица. Међу пријављеним лицима је 397 лица мушког пола, док је 21 лице женског пола.

---

⁶⁰⁰ Статистички годишњак Црне Горе, Подгорица, 2014. године, стр. 193-199.

⁶⁰¹ Статистички годишњак Црне Горе, Подгорица, 2013. године, стр. 211-216.

Претходни кривични поступак је у овом анализираном периоду окончан на различите начине. Тако је у 57 случајева одбачена кривична пријава (или 13,60 %), док је у пет случајева обустављена истрага. Ове године ниједном није дошло до прекида истраге. С друге стране, подигнуте су 332 оптужнице, од чега 180 непосредних оптужница, док је у 152 случајева оптужница подигнута послје спроведене истраге.

Коначно, међу пријављеним пунољетним лицима, 417 лица је оптужено, а у истом периоду је оптужено само 27 малољетника.

У току 2010. године⁶⁰³ је пријављено 548 лица за кривична дјела против живота и тијела, од чега су 512 познати учиниоци, а 36 су непозната лица. Међу пријављеним лицима се налази 384 лица мушког пола, док је 24 лица било женског пола.

Претходни поступак је у 46 случајева окончан одбаченом кривичном пријавом, док је било 12 обустава истраге. Ове године истрага није прекинута ниједном из законом прописаних разлога. С друге стране, ове године су подигнуте 454 оптужнице, од којих се ради о 160 непосредних оптужница, док је у 294 случаја оптужница подигнута послје спроведене истраге .

С обзиром на узраст учинилаца ових кривичних дјела, посматране године је било оптужено 446 пунољетних лица, док је у истом периоду оптужено 56 малољетних лица.

Ситуација у 2009. години⁶⁰⁴ је сљедећа. Наиме, у току ове године је пријављено укупно 552 пунољетна лица, од којих је 520 познатих учинилаца, а 32 су непозната лица. Према полу, насупрот према 535 мушких учинилаца, ове године је регистровано само 17 учинилаца женског пола.

Претходни поступак за кривична дјела против живота и тијела је у овој календарској години окончан одбачајем кривичне пријаве у 23 случаја или 4,17 %, док је истрага из законом прописаних разлога обустављена у 19 предмета. За ова дјела је подигнуто 478 оптужница, међу којима се налази 218 непосредних оптужница, док је оптужница послје спроведене истраге подигнута у 260 случајева.

На крају треба указати да је у току 2009. године оптужено 543 пунољетна лица (што чини 98,37 % од укупног броја пријављених лица) и 40 малољетника.

---

⁶⁰² Статистички годишњак Црне Горе, Подгорица, 2012. године, стр. 214-221.

⁶⁰³ Статистички годишњак Црне Горе, Подгорица, 2011. године, стр. 238-245.

⁶⁰⁴ Статистички годишњак Црне Горе, Подгорица, 2010. године, стр. 213-220.

Послиједње анализираних 2008. године⁶⁰⁵ у Црној Гори је за крвне деликте пријављено укупно 452 пунољетна лица, од којих је 411 познатих лица, док је било 41 непознатих учинилаца. У структури пријављених лица, налази се 16 учинилаца женског пола или 3,54 %, док су остала пријављена лица позната надлежним органима кривичног гоњења.

У односу на број покретнутих кривичних поступака у 39 случајева је претходни поступак (истрага) окончана одбачајем кривичне пријаве, док је у 13 предмета истрага обустављена. Ове године истрага није прекинута ниједном. Коначно, у овој анализираној години је подигнуто 359 оптужница за посматрана кривична дјела, од чега је било 137 непосредних оптужница, док је у 222 случаја оптужница подигнута послје спроведене истраге.

Коначно, као и за претходне анализираних периоде, и овдје ћемо истаћи да је 486 пунољетних лица оптужено за ова кривична дјела, а 40 малољетних лица.

У наставку нашега рада ћемо анализирати примјену кривичнопроцесне мјере притвора према пријављеним лицима за кривична дјела против живота и тијела.

У току 2017. године притвор је изречен према 37 лица као учиниоцима кривичних дјела против живота и тијела. Према временском трајању ове мјере за обезбјеђење присуства окривљеног у току кривичног поступка, разликују се сљедеће ситуације: у трајању до три дана притвор је изречен према једном лицу, притвор у трајању од три до 15 дана је одређен према два лица, притвор у трајању од 15 до 30 дана је изречен према једном лицу, притвор у трајању од једног до два мјесеца је одређен према девет лица, притвор у трајању од два до три мјесеца је одређен према девет лица, док је притвор у трајању преко три мјесеца одређен према 15 лица.

---

⁶⁰⁵ Статистички годишњак Црне Горе, Подгорица, 2009. године, стр. 214-222.

Табела 1. Пријављена пунољетна лица за кривична дјела против живота и тијела у 2017. години у Црној Гори

	Укупно кривичних дјела
Свега	415
Познати учиниоци	344
Одбачена пријава	57
Прекинута истрага	-
Обустављена истрага	1
Подигнуто оптужница	283
Непосредна оптужница	202
Оптужница после спроведене истраге	81
Приједлог за закључивање споразума о признању кривице	2
Уступање страниј држави	1

У периоду 2016. године притвор је за кривична дјела против живота и тијела изречен према 24 лица, и то у трајању до 3 дана за два лица, у трајању од 3 до 15 дана за два лица, у трајању од 15 до 30 дана за осам лица, у трајању од 1 до 2 мјесеца за четири лица, у трајању од 2 до 3 мјесеца за два лица и у трајању преко 3 мјесеца за осам лица.

Табела 2. Пријављена пунољетна лица за кривична дјела против живота и тијела у 2016. години у Црној Гори

	Укупно кривичних дјела
Свега	419
Познати учиниоци	350
Одбачена пријава	62
Прекинута истрага	-
Обустављене истраге	1
Подигнуто оптужница	275
Непосредна оптужница	192
Приједлог за закључивање споразума о признању кривице	7
Уступање страниј држави	5

У току 2015. године притвор је према пунољетним учиниоцима кривичних дјела против живота и тијела био одређен према 24 лица и то у сљедећем трајању: а) до 3 дана – ниједно лице, б) од 3 до 15 дана – три лица, в) од 15 до 30 дана – пет 5 лица, г) од 1 до 2 мјесеца – четири лица, д) од 2 до 3 мјесеца – ниједно лице и њ) преко 3 мјесеца - 12 лица.

Табела 3. Пријављена пунољетна лица за кривична дјела против живота и тијела
у 2015. години у Црној Гори

	Укупно кривичних дјела
Свега	430
Познати учиниоци	368
Одбачена пријава	60
Прекинута истрага	-
Обустављена истрага	3
Подигнута оптужница	303
Непосредна оптужница	251
Уступање страним државама	2

У току 2014. године према учиниоцима кривичних дјела против живота и тијела притвор је одређиван према 29 лица и то са следећим трајањем: а) од 15-30 дана – једно лице, б) од 2 до 3 мјесеца – једно лице и в) преко 3 мјесеца – 27 лица.

Табела 4. Пријављена пунољетна лица за кривична дјела против живота и тијела
у 2014. години у Црној Гори

	Укупно кривичних дјела
Укупно	397
Познати учиниоци	351
Жене	21
Одбачена пријава	45
Прекинута истрага	-
Обустављена истрага	7
Подигнута оптужница	297
Непосредна оптужница	194
Уступање старој држави	2

У току 2013. године према учиниоцима кривичних дјела против живота и тијела притвор је одређиван са сљедећим трајањем: а) до три дана – према 37 лица, б) од 15 до 30 дана – четири лица, в) од 1 до 2 мјесеца – два лица, г) од 2 до 3 мјесеца – пет лица и д) преко три мјесеца – шест лица.

Табела 5. Пријављена пунољетна лица за кривична дјела против живота и тијела у 2013. години у Црној Гори

	Укупно кривичних дјела против живота и тијела
Свега	479
Познати учиниоци	434
Одбачена пријава	44
Прекинута истрага	-
Обустава истраге	1
Подигнута оптужница	389
Непосредна оптужница	266
Оптужница послије спроведене истраге	123
Уступање страниј држави	-

У току 2012. године у погледу одређивања притвора према учиниоцима кривичних дјела против живота и тијела је била другачија ситуација. Наиме, ове анализирани године притвор је одређен према „свега“ 13 лица и то у кратком трајању. Тако је према само једном лицу одређен притвор у трајању до два дана, док према два лица у трајању од 3 до 15 дана.

Табела 6. Пријављена пунољетна лица за кривична дјела против живота и тијела у 2012. години у Црној Гори

	Укупно кривичних дјела против живота и тијела
Свега	511
Познати учиниоци	470
Одбачена пријава	47
Прекинута истрага	-
Обустављена истрага	2
Подигнуто оптужница	421
Непосредна оптужница	246
Оптужница послѣ спроведене истраге	175
Уступање страниј држави	-

У току 2011. године притвор је према учиниоцима анализираних кривичних дјела, иако се ради о великом броју пријављених лица, одређиван изузетно ретко, иако се ради о инкриминацијама које су управљене против живота и тијела као најзначајнијим друштвеним добрима. Тако је за ова кривична дјела притвор одређен према шест лица у трајању: а) од 3 до 15 дана – три лица, б) од 1 до 2 мјесеца – једно лице и в) преко 3 мјесеца – два лица.

Табела 7. Пријављена пунољетна лица за кривична дјела против живота и тијела
у 2011. години у Црној Гори

	Укупно кривичних дјела против живота и тијела
Свега	418
Познати учиниоци	394
Одбачена пријава	57
Прекинута истрага	-
Обустављена истрага	5
Подигнута оптужница	332
Непосредна оптужница	180
Оптужница после спроведене истраге	152
Уступање страниј држави	-

У току 2010. године према учиниоцима кривичних дјела против живота и тијела притвор је одређен према 82 лица у сљедећем трајању: а) до 3 дана – три лица, б) од 3 до 15 дана - седам лица, в) од 15 до 30 дана - четири лица, г) од 1 до 2 мјесеца – два лица, д) од 2 до 3 мјесеца - шест лица и њ) преко 3 мјесеца – 60 лица.

Табела 8. Пријављена пунољетна лица за кривична дјела против живота и тијела у 2010. години у Црној Гори

	Укупно кривичних дјела против живота и тијела
Свега	548
Познати учиниоци	512
Одбачена пријава	46
Прекинута истрага	-
Обустава истраге	12
Подигнута оптужница	454
Непосредна оптужница	160
Оптужница послје спроведене истраге	294
Уступање страниј држави	-

Притвор као процесна мјера за обезбјеђење присуства окривљеног у току кривичног поступка је у току 2009. године одређен према 89 пријављених лица за кривична дјела против живота и тијела. Тако је притвор одређен у трајању: а) до 3 дана – за једно лице, б) од 3 до 15 дана – за 20 лица, в) од 15 до 30 дана – за 22 лица, г) од 1 до 2 мјесеца – за 15 лица, д) од 2 до 3 мјесеца – за девет лица и њ) преко 3 мјесеца – за 22 лица.

Табела 9. Пријављена пунољетна лица за кривична дјела против живота и тијела у 2009. години у Црној Гори

	Укупно кривичних дјела против живота и тијела
Свега	552
Познати учиниоци	520
Одбачена пријава	23
Прекинута истрага	-
Обустава истраге	19
Подигнута оптужница	478
Непосредна оптужница	218
Оптужница послје спроведене истраге	260
Уступање страниј држави	-

На крају, у току 2008. године је притвор одређен према 38 лица која су пријављена за кривична дјела против живота и тијела (за мање од 10 % пријављених лица) у следећем трајању: а) до три дана - два лица, б) од 3 до 15 дана – седам 7 лица, в) од 15 до 30 дана – пет лица, г) преко 1-2 мјесеца - три лица и д) преко 3 мјесеца – 21 лице.

Табела 10. Пријављена пунољетна лица за кривична дјела против живота и тијела у 2008. години у Црној Гори

	Укупно кривичних дјела против живота и тијела
Свега	452
Познати учиниоци	411
Одбачена пријава	39
Прекинута истрага	-
Обустава истраге	13
Подигнута оптужница	359
Непосредна оптужница	137
Оптужница послје спроведене истраге	222

3. КАЗНЕНА ПОЛИТИКА СУДОВА ЗА КРИВИЧНА ДЈЕЛА УБИСТВА

Посљедњи дио нашег излагања, као што је логично, се односи на примјену у закону прописаних казни од стране надлежних судова према учиниоцима кривичних дјела убистава, односно тешких убистава, сходно званичним статистичким подацима Завода за статистику Црне Горе у периоду 2008. до 2017. године.

Табела 11. Однос броја пријављених, оптужених и осуђених пунољетних лица у Црној Гори за период 2008-2017. године

Година	Пријављена лица	Оптужена лица	Процент	Осуђена лица	Процент
2008	452	486	107,52	451	99,78
2009	552	543	98,37	508	92,03
2010	548	446	81,39	404	73,72
2011	418	418	100,00	415	99,04
2012	511	362	70,84	335	65,56
2013	479	314	65,55	297	62,00
2014	397	271	68,26	243	61,20
2015	430	275	63,95	253	58,84
2016	419	283	67,54	266	63,48
2017	418	273	75,66	259	62,41

Из наведених података садржаних у табели број 11. можемо закључити следеће:

а) у анализираном периоду највећи број пријављених лица за кривична дјела против живота и тијела у Црној Гори је евидентиран у току 2009.године – 552 лица, односно 2010. године – 548 лица. С друге стране, ова су кривична дјела евидентирана у најнижем броју 2014.године – са 397 лица, дакле за трећину мање него у годинама са највећим бројем пријављених лица,

б) удио оптужених лица у укупном броју пријављених лица за ова кривична дјела је различито одређен, зависно од посматране године. Тако је највећи удио оптужених лица забиљежен у току 2010. године – са 81,39 %, док је најмањи удио оптужених лица – 63,95 % забиљежен 2015. године и

в) коначно при анализи удјела броја осуђених у односу на број пријављених лица може се рећи да је највећи број осуђених лица – 99,04 % евидентиран у току 2011.године, односно он износи 99,78 % у току 2008. године. Но, најмањи проценат оптужених лица – 58,84 % или 253 лица је евидентиран 2015.године (дакле, нешто више од половине пријављених лица за ова кривична дјела је било и осуђено).

Табела 12. Однос броја пријављених, оптужених и осуђених малољетних лица у Црној Гори за период 2008-2017. године

Година	Пријављена лица	Оптужена лица	Процент	Осуђена лица	Процент
2008	51	40	78,43	39	76,47
2009	47	40	85,11	39	82,98
2010	76	56	73,68	52	68,42
2011	411	27	65,54	26	63,41
2012	39	16	41,03	15	38,46
2013	44	34	77,27	33	75,00
2014	42	24	57,14	21	50,00
2015	49	20	40,82	20	40,82
2016	36	17	47,22	15	41,67
2017	36	34	94,44	17	47,22

Из наведених података садржаних у табели број 12. можемо закључити сљедеће:

а) у анализираном периоду највећи број пријављених малољетних лица за кривична дјела против живота и тијела у Црној Гори је евидентиран у току 2010. године – 76 лица. С друге стране, ова су кривична дјела евидентирана у најнижем броју 2016.и 2017.године –

са „свега“ 36 пријављена малољетна лица, дакле за половину у односу на годину са максималним бројем,

б) највећи број оптужених малољетника за крвне деликте – 56 лица је било евидентирано у току 2010. године. Посматрано у процентуалном односу на пријављена лица, највечи број оптужених малољетника износи 85,11 % у току 2009. године, односно 94,44 % у току 2017. године. Најмањи удио оптужених малољетника у односу на број пријава је евидентиран 2012. године и то 41,03 % или 40,82 % у току 2015. године и

в) коначно при анализи удјела броја осуђених у односу на број пријављених малољетних лица може се рећи да је највећи број осуђених лица – 52 малољетника евидентиран у току 2010. године. Но, када се анализира удио броја осуђених у односу на број пријављених малољетника, тада је највећи удио забиљежен 2009. године када је износио 82,98 % (више од четири петине). С друге стране, најмањи број осуђених малољетника се биљежи у току 2012. године када је евидентирано 15 малољетника. Најмањи удио броја осуђених малољетника од 38,46 % у односу на број пријављених лица је евидентиран управо 2012. године.

Број осуђених пунољетних лица у току 2017. године за кривична дјела против живота и тијела у Црној Гори износи 259 лица, док малољетна лица у овом периоду која су осуђена, чине бројку од 17 малољетних лица лица (старији малољетници).

Табела 13. Осуђена пунољетна лица за кривична дјела против живота и тијела у 2017. години

Узраст лица	18-29 година	30-39 година	40-49 година	Преко 50 година
Број осуђених лица	111	81	42	45

У току 2017. године надлежни судови су пунољетним учиниоцима кривичног дјела (убиство и тешко убиство) изrekli следеће казне затвора: а) у трајању од 15 година – четири лица, б) у трајању од 10 до 15 година - једно лице, в) у трајању од 5 до 10 година –

пет лица, г) у трајању од 3 до 5 година – пет лица, д) у трајању од 2 до 3 године – девет лица и њ) у трајању од 1 до 2 године – четири лица.

Резултати спроведеног емпиријског истраживања за 2017. годину говоре следеће:

- а) пријављена пунољетна лица – 415,
- б) оптужена лица: 1) пунољетна лица – 374 и 2) малољетна лица – 34,
- в) осуђена лица: 1) пунољетна лица – 259 и 2) малољетна лица – 17,
- г) осуђена лица на казну затвора за убиство и тешко убиство: 1) пунољетна лица – 28 и 2) малољетна лица - 17, од чега су два лица осуђена на казну малољетничког затвора,
- д) осуђена пунољетна лица по старосној структури: 1) 111 лице узраста од 18 до 29 година, 2) 81 лице узраста од 30 до 39 година, 3) 42 лица узраста од 40 до 49 година и 4) 45 лица узраста преко 50 година и
- ђ) осуђена лица према полу: 1) пунољетна лица: 337 мушкараца и 7 жена и 2) малољетна лица: 35 мушкараца и једна жена.

У току 2016. године у Црној Гори је осуђено 266 пунољетних лица за кривична дјела против живота и тијела, док је било свега 15 осуђених малољетника.

Међу пунољетним лицима као учиниоцима кривичних дјела против живота и тијела, за кривична дјела убиства и тешког убиства, осуђена су 22 лица. Њима су изречене казне затвора у следећем трајању: а) од 20 година – једно лице, б) од 15 година – једно лице, в) од 10 до 15 година – три лица, г) од 5 до 10 година – два лица, д) од 3 до 5 година – једно лице, њ) од 2 до 3 године – десет лица и е) од 1 до 2 године – четири лица. Према старијим малољетним лицима у посматраном периоду није изречена ниједна казна малољетничког затвора

Табела 14. Осуђена пунољетна лица за кривична дјела против живота и тијела у 2016. години

Узраст лица	18-29 година	30-39 година	40-49 година	Преко 50 година
Број осуђених лица	127	46	27	66

У току 2015. године у Црној Гори је укупно за кривична дјела против живота и тијела осуђено 253 пунољетних лица и 20 малољетних лица. Од тог броја за кривична дјела убиства и тешког убиства су пунољетним лицима изречене сљедеће казне затвора у трајању: а) од 15 година – једно лице, б) од 10-15 година – два лица, в) од 5 до 10 година – четири лица, г) од 3 до 5 година – пет лица, д) од 2 до 3 године – четири лица и њ) од 1 и 2 године – девет лица. Према старијим малољетницима у овом периоду није изречена ниједна казна малољетничког затвора.

Табела 15. Осуђена пунољетна лица за кривична дјела против живота и тијела у 2015. години

Узраст лица	18-29 година	30-39 година	40-49 година	Преко 50 година
Број осуђених лица	107	68	28	50

У току 2014. године у Црној Гори је осуђено 243 пунољетна лица и 21 малољетно лице за кривична дјела против живота и тијела. Од тог броја, за кривично дјело убиства и тешког убиства пунољетна лица су осуђена на казне затвора у трајању: а) 20 година - једно лице, б) од 15 година- нема осуда, в) од 10 до 15 година – пет лица, г) од 5 до 10 година – четири лица, д) од 3 до 5 година – једно лице, њ) од 2 до 3 године – седам лица и е) од 1 до 2 године - 13 лица.

Табела 16. Осуђена пунољетна лица за кривична дјела против живота и тијела у
2014. години

Узраст лица	18-29 година	30-39 година	40-49 година	Преко 50 година
Број осуђених лица	109	53	31	50

У току претходне 2013. године у Црној Гори је за кривична дјела против живота и тијела осуђено 297 лица. Међу њима су за кривична дјела убиства, односно тешка убиства осуђена слjedeћа лица: а) казна затвора од 20 година – пет лица, б) казна затвора 15 година – три лица, в) казна затвора од 10-15 година – седам лица, г) казна затвора од 5-10 година - једно лице, д) казна затвора од 3 до 5 година – три лица, љ) казна затвора од 2 до 3 године - пет лица и е) казна затвора од 1 до 2 године - 13 лица.

Табела 17. Осуђена пунољетна лица за кривична дјела против живота и тијела у
2013. години

Узраст лица	18-29 година	30-39 година	40-49 година	Преко 50 година
Број осуђених лица	146	67	33	51

У току 2012. године међу осуђеним лицима се налази 135 лица осуђених за кривична дјела убиства или тешко убиство. Изречене су слjedeће казне: а) казна затвора од 20 година – два лица, б) казна затвора од 15 година – два лица, в) казна затвора од 10-15 година – шест лица, г) казна затвора од 5 до 10 година – два лица, д) казна затвора од 3 до 5 година – три лица и љ) казна затвора од 2 до 3 године – 11 лица. Интересантно је да су, за разлику од неколико напријед наведених година, у току 2012. године старијим

малољетницима изречене двије казне малољетничког затвора (у трајању од двије године) за кривична дјела убиства.

Табела 18. Осуђена пунољетна лица за кривична дјела против живота и тијела у 2012. години

Узраст лица	18-29 година	30-39 година	40-49 година	Преко 50 година
Број осуђених лица	151	75	46	63

У току 2011. године су учиниоцима кривичних дјела убиства (обично и тешка убиства) изречене слjedeће казне: а) казна затвора од 10-15 година – десет лица, б) казна затвора од 5-10 година – два лица, в) казна затвора од 3-5 година – два лица и г) казна затвора од 2-3 године – десет лица. У овом периоду ниједном нијесу изречене најтеже казне – казна затвора од 20 година или казна затвора од 15 година учиниоцима ових најтежих кривичних дјела. Код малољетних лица једном од њих је изречена казна малољетничког затвора у трајању од двије године.

Табела 19. Осуђена пунољетна лица за кривична дјела против живота и тијела у 2011. години

Узраст лица	18-29 година	30-39 година	40-49 година	Преко 50 година
Број осуђених лица	199	107	56	63

Преглед броја осуђених лица за кривична дјела убиства и тешког убиства у току 2010. године показује да су према њима изречене слjedeће казне: а) казна затвора од 20

година – два лица, б) казна затвора од 10-15 година – једно лице, в) казна затвора од 5 до 10 година – три лица, г) казна затвора од 3 до 5 година – једно лице и д) казна затвора од 2 до 3 године – седам лица.

Табела 20. Осуђена пунољетна лица за кривична дјела против живота и тијела у 2010. години

Узраст лица	18-29 година	30-39 година	40-49 година	Преко 50 година
Број осуђених лица	204	81	46	73

Сљедећа 2009. година даје сљедеће податке о броју осуђених лица за кривична дјела убиства (обично и тешко). Тако су ове године према учиниоцима наведених кривичних дјела изречене сљедеће казне: а) казна затвора од 20 година – два лица, б) казна затвора од 15 година – једно лице, в) казна затвора од 5-10 година – два лица, г) казна затвора од 3 до 5 година – три лица и д) казна затвора од 2 до 3 године – два лица.

Табела 21. Осуђена пунољетна лица за кривична дјела против живота и тијела у 2009. години

Узраст лица	18-29 година	30-39 година	40-49 година	Преко 50 година
Број осуђених лица	258	93	68	89

Посљедње анализиране године – 2008. године, у Црној Гори се међу осуђеним пунољетним лицима за кривична дјела против живота и тијела налазе 163 лица која су осуђена као учиниоци кривичних дјела покушаја убиства, убиства и тешког убиства. Њима су ове анализиране године изречене сљедеће казне: а) казна затвора од 15 година –

једно лице, б) казна затвора од 10-15 година – шест лица, в) казна затвора од 5-10 година – једно лице, г) казна затвора од 3-5 година – три лица, д) казна затвора од 2 до 3 године – пет лица и њ) казна затвора од 1-2 године – 11 лица.

Табела 22. Осуђена пунољетна лица за кривична дјела против живота и тијела у 2008. години

Узраст лица	18-29 година	30-39 година	40-49 година	Преко 50 година
Број осуђених лица	225	80	77	69

У наставку слиједе графички прикази кретања броја пријављених, оптужених и осуђених лица за учињена кривична дјела против живота и тијела у периоду 2008-2017. године у Црној Гори.

Из табела пријављених кривичних дјела за период 2008-2017. године, односно табела 1. за 2017. годину, табела 2. за 2016. годину, табела 3. за 2015. годину, табела 4. за 2014. годину, табела 5. за 2013. годину, табела 6. за 2012. годину, табела 7. за 2011. годину, табела 8. за 2010. годину, табела 9. за 2009. годину, табела 10. за 2008. годину. Имамо следеће вриједности пријављених кривичних дјела, и то: 2008 – 452 кривична дјела, 2009 – 552 кривична дјела, 2010 – 548 кривична дјела, 2011 – 418 кривичних дјела, 2012 – 511 кривичних дјела, 2013 – 479 кривичних дјела, 2014 – 397 кривичних дјела, 2015 – 430 кривичних дјела, 2016 – 419 кривичних дјела, 2017 – 415 кривичних дјела.

Из наведених вриједности изводимо следећи графички приказ за пријављена кривична дјела пунољетних лица за период десет година.

Из табеле оптужених лица за извршена кривична дјела у периоду 2008-2017. године бр. 11, имамо следећи број оптужених лица за сваку годину, и то: за 2017 – 273, за 2016 – 283 лица, за 2015 – 275 лица, за 2014 – 271 лице, за 2013 – 314 лица, за 2012 – 362 лица, за 2011 – 418 лица, за 2010 – 446 лица, за 2009 – 543 лица, за 2008 – 486 лица.

За наведени период од десет година дајемо следећи графички приказ, за оптужена пунољетна лица која су извршила кривична дјела против живота и тијела.

У периоду од 2008. до 2017. године произилазе слиједећа осуђена лица за извршена кривична дјела за сваку годину појединачно у табели бр. 11, и то за 2008 – 451 осуђено лице, за 2009 – 508 осуђених лица, за 2010 – 404 осуђена лица, за 2011 – 415 осуђених лица, за 2012 – 335 осуђених лица, за 2013 – 297 осуђених лица, за 2014 – 243 осуђена лица, за 2015 – 253 осуђена лица, за 2016 – 266 осуђених лица, за 2017 – 259 осуђених лица.

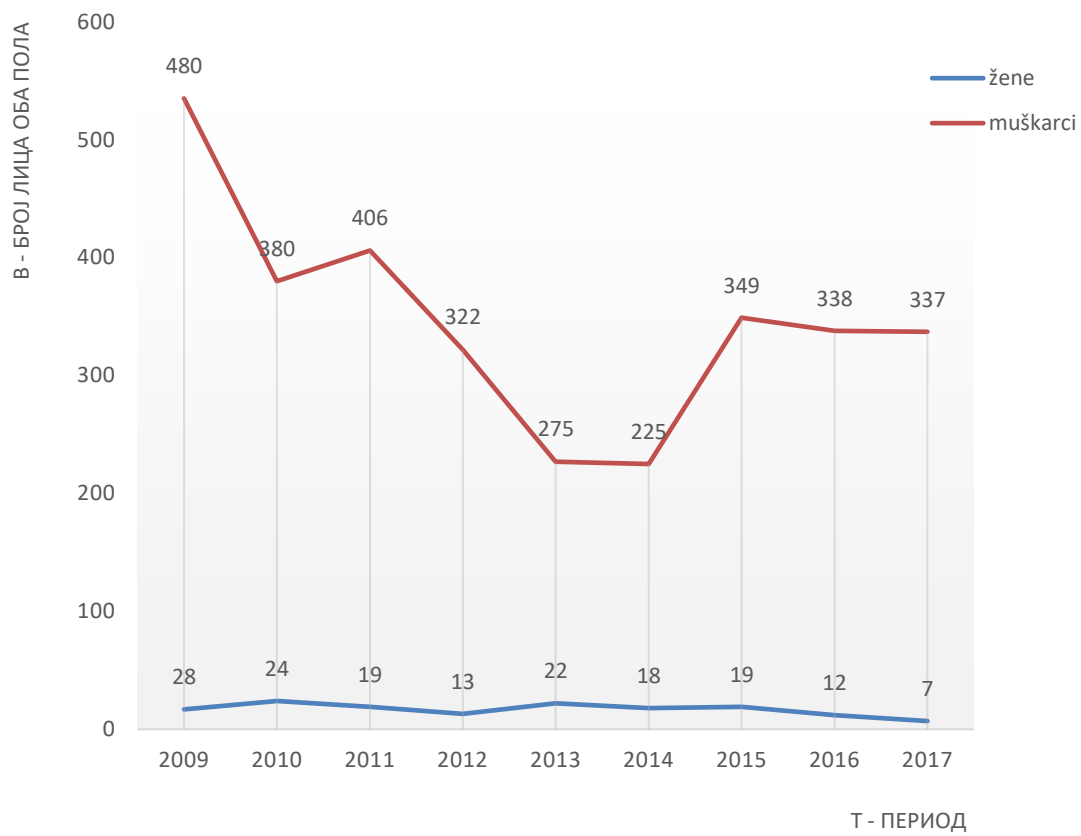
У наведеном периоду од десет година, за осуђена лица дајемо сљедећи графички приказ.

Потом слиједи графички приказ кретања броја осуђених пунољетних лица за кривично дјело убиства и тешко убиство на подручју Црне Горе у периоду 2008-2017. године.

Овдје смо обухватили кривична дјела убиства, као и покушај убиства, тешког убиства, гдје се изречене казне затвора крећу од минималне (2-3) године до 20 година.

Графикон приказа према полу извршилаца за период од 10 година

На графику пријављених пунољетних лица за период 2008-2017. године уочавамо да је крива пораста ових кривичних дјела у успону од 2008. године, до њихових максималних бројки 2009. године, онда слиједи пад и смањење броја кривичних дјела до 2011. године, опет слиједи пораст броја пријављених кривичних дјела до бројке од 511 лица у 2012. години. Од 2012. до 2014. године уочава се благи пад пријављених кривичних дјела, а онда благи пораст до 2016. године, гдје биљежимо 419 пријављених кривичних дјела, а онда опет благи пад у 2017. години на 415 пријављених кривичних дјела. Крива на графику нам указује на пад пријављених кривичних дјела од максималних 552 у 2009. години са мањим осцилацијама и падовима до 2017. године, када та бројка износи 415 пријављених кривичних дјела из групе кривичних дјела против живота и тијела.

Оптужена лица у овом периоду се крећу са максималних 543 лица у 2009. години са тенденцијом пада у 2010, години на 446 лица, па опет са тенденцијом благог пада на 418 лица у 2011. години, онда слиједи нагли пад на 314 лица у 2013. години, па опет пад на 271 оптужених у 2014. години, крива благо расте на 275 оптужених лица у 2015. години, онда слиједи пораст у 2016. на 283 лица на оптуженичкој клупи, гдје се даље наставља пад на 273 оптужених лица у 2017. години.

Осуђена пунољетна лица у овом периоду крећу се са максималних 508 лица у 2009. години на максималних 425 лица у 2011. години, а онда тенденција пада бројки, слиједи све до 2014. године и цифре од 243 осуђена лица, а онда крива осуђених расте благом тенденцијом на 253 лица у 2015. години и даље благим падом до 259 осуђених лица у 2017. години.

Насупрот претходним дијаграмима, за кривично дјело убиство, односно тешко убиство, имамо почетну параболу са 16 кривичних дјела у 2008. години, са падом у 2009. години на десет кривичних дјела ове врсте, па опет благи пораст у 2010. години на 14 и даље у 2011. години са 24 кривична дјела. Увиђа се даље тенденција пораста броја извршених кривичних дјела против живота у 2012. години на 26 лица, као и у следећој 2013. години благи пад на 24 лица. Интересантно је да потом слиједи благи пад броја ових кривичних дјела у 2014. години када је пријављено 18 лица, па чак и 16 лица у току 2015. године, те 18 лица у 2016. години. Посљедње анализираних 2017. године овај број извршилаца убистава је у порасту са евидентираних 24 лица.

Ваља прокоментарисати да је крива пораста извршења кривичних дјела суштински ишла са мањим колебањима и растом до 26 лица у 2012. години, благим падом и порастом на 24 лица, што нам указује да се просјечно број убистава и тешког убиства био константан од 2011. године до краја овог периода.

Према полу извршилаца на графиконима за посматрани период 2008-2017. године уочавамо да су мушкарци са највишом бројком извршиоци кривичних дјела против живота и тијела у 2009. години са бројком од 480 кривичних дјела, онда слиједи пад те бројке у 2010. години на 380 лица мушког пола, па слиједи благи пораст на 426 у 2011. години, тенденција пада се наставља у 2012., 2013., и 2014. години са бројкама извршилаца мушког пола и то редом 322, 275 и 225 лица. Ова крива поново расте на 349 лица мушког пола у 2015. години, а онда крива благо пада на 338 у 2016. години и даље на 337 у 2017. години.

Што се тиче женског пола, извршиоца кривичних дјела против живота и тијела, гдје крива благо расте и пада кречући се од почетних 28 извршилаца у 2009. години, даље слиједи пад у 2010. години, на 24 лица женског пола, тенденција благог пада иде кривом у 2011. и 2012. години са 19 и 13 лица, онда слиједи пораст у 2013. години на 22 лица, па опет благи пад на кривој у 2014. години на 18 лица женског пола, та бројка благо расте на 19 лица у 2015. години, тек онда слиједи пад на 12 лица у 2016. години и даље на 7 лица женског пола у 2017. години.

Коначно, емпиријско излагање о појавним карактеристикама кривичних дјела убистава (укључујући тешко убиство) и њихових учинилаца завршавамо анализом података који су добијени из Завода за извршење кривичних санкција Црне Горе у Спужу⁶⁰⁶.

Према подацима Завода за извршење кривичних санкција за протеклих двадесет година, почев од 2000. године, на издржавању казне у овом Заводу је било укупно 264 лица која су осуђена за кривична дјела убистава и тешког убиства. Од тог броја се овдје налазило или се још увијек налази 185 осуђених лица за кривично дјело убистава, док је 79 лица осуђено на дугогодишње казне затвора за извршено кривично дјело тешког убиства. Према неслужбеним информацијама од наведеног броја, 80% осуђених лица је извршило

---

⁶⁰⁶ По захтјеву од 19.02.2020. године (одговор на захтјев, Управа за извршење кривичних санкција, затвор за дуге казне ЗКД – Н – 1814, 01.04.2020. године).

кривично дјело убиства из користољубља и убиство на подмукао и свиреп начин, док је 20% пунољетних лица осуђено за кривично дјело убиство из ниских побуда или из безобзирне освете и сл.

Имајући у виду наведене податке Завода за извршење кривичних санкција у Спужу уочава се да се међу пунољетним лицима која су осуђена за кривично дјело убиства – 184 лица, налази чак 178 учинилаца мушког пола, што чини 96,74 %. Међу осуђеним „убицама“ се налази и шест лица женског пола, што чини 3,26 % од укупног броја осуђених „убица“.

У Заводу за извршење кривичних санкција се у посматраном периоду налазило само једно малољетно лице осуђено лице на казну малољетничког затвора.

Када се анализирају карактеристике осуђених лица, уочава се да се међу њима налазило у овом периоду 2000-2020. године 23 повратника. Ту се радило о лицима тзв. пеналним повратницима. То су, наиме, лица која су се у претходном периоду већ налазила на издржавању казне затвора због кривичних дјела: крађа, тешка крађа, изнуда, неовлашћена производња, држање и стављање опојних дрога, омогућавање уживања опојних дрога, тешка тјелесна повреда, лака тјелесна повреда, насилничко понашање, напад на службено лице у вршењу службене дужности, отмица, угрожавање сигурности, теже кривично дјело против безбједности јавног саобраћаја.

Међу повратницима је и једно лице женског пола, које се налазило на издржавању казне затвора због учињеног кривичног дјела неовлашћена производња, држање и стављање у промет опојних дрога и омогућавање уживања опојних дрога.

За кривична дјела тешког убиства укупно је на издржавању казне затвора у овом заводу било 78 лица, од чега су осуђена на казну затвора 76 лица мушког пола и 2 лица женског пола. Међу осуђеним лицима није било старијих малољетника. Међу учиниоцима кривичног дјела тешког убиства се налази 11 лица као повратника, који су се прије овог извршеног кривичног дјела већ налазили на издржавању казне затвора за кривична дјела: недозвољено држање оружја и експлозивних материја, разбојништво и сл.

Међу лицима која су осуђена за кривично дјело тешко убиство налазе се четири лица којима су изречене медицинске мјере безбедности: а) према два лица је изречена мјера обавезно лијечење наркомана и б) према два лица је изречена мјера обавезно лијечење алкохоличара.

Од значаја за предмет нашега рада јесте анализа средстава која су употријебљена за извршење кривичног дјела убиства (односно тешког убиства) од стране осуђених лица која се налазе на издржавању казне затвора у Заводу за извршење кривичних санкција Црне Горе. Тако се из доступних података утврђује да се као најчешће употребљавано средство за извршење убиства јављају ватрено оружје и експлозивне материје. Ватрено оружје је употребљавано у 75% случајева, док су експлозивне материје као средство извршења кривичног дјела убиства заступљене у 20% случајева. У око 5% случајева учиниоци кривичног дјела убиства су користили за извршење дјела друге опасне предмете: хладно оружје, нож, тупе предмете и слично.

Највише кривичних дјела убиства и тешког убиства извршено је у вечерњим часовима, најчешће у периоду иза пола ноћи, један сат или два, а у ријеђим случајевима у току дана.

ЗАКЉУЧАК

Заштита човјека, односно његових основних права и слобода се налази на централном мјесту кривичноправне заштите највећег броја савремених држава. То представља темељни камен модерног демократског друштва, које свој правни систем темељи на универзалним и регионалним међународним документима. У оквиру заштите најзначајнијих људских и друштвених вриједности посебно мјесто има заштита живота и тјелесног интегритета. Ова заштита живота и тијела представља највишу тековину људског друштва у домену строгог кажњавања извршилаца кривичних дјела са елементима насиља од најстаријих времена до данас, како у свијету, тако и у Црној Гори.

Кривично дјело убиство као најтежи облик напада на живот човјека се извршава различитим дјелатностима на различите начине, различитим средствима, према различитим лицима, од стране различитих учинилаца, са различитим циљевима (мотивима). У оквиру њих се јављају убиства из крвне или безобзирне освете, односно из других ниских побуда која изазивају нарочиту пажњу управо у Црној Гори. Она се јављају у случају када се противправно лишење (одузимање) живота другог лица врши из посебне врсте побуде – крвне или безобзирне освете и ниских побуда – која мотивише учиниоца на предузимање радње извршења.

Због свог значаја, обима примјене, распрострањености, дугог историјског развоја и велике пажње шире и уже друштвене средине оприједелили смо се да у овој докторској дисертацију анализирамо кривично дјело убиства – као основни и најтежи облик повреде живота другог лица, онако како је оно гарантовано у међународним документима и уставним актима у Црној Гори, као и у државама у региону. Међу кривичним дјелима убиства, која се јављају у више облика или видова појавног испољавања, како данас, тако и у дугом историјском развоју у Црној Гори, као и у упоредном кривичном законодавству посебно се истичу тешка (квалификована) убиства, која су запријеђена најтежим казнама, управо због постојања одређене квалификаторне околности.

Ове околности које кривичном дјелу убиства дају тежи вид испољавања и повећану тежину и опасност, могу бити различите врсте, природе и значаја. У оквиру њих се издвајају побуде (мотиви) који су учиниоца убиства управо усмјеравали на извршење овог

тешког кривичног дјела. И побуде могу бити различите врсте, а ми смо се у овом раду оприједелили за анализу слиједећих врста побуда које учиниоца мотивишу на лишење живота другог лица. То су: а) освета, б) крвна освета, в) безобзирна освета и д) ниске побуде.

Тако се кривично дјело тешко убиство из посебне врсте побуде дешава у тренутку када се код извршиоца појави такав нагон који представља највишу степеницу или врх хомицидне импулсивности. Он тада руши све пред собом, усмјеравајући се ка основном циљу – уништењу човјековог живота. Убиство се управо дешава у тренутку када учинилац добије такав импулс којим испољава максималну агресивност, чиме је његова енергија усмјерена ка једном циљу, а то је одузимање живота. Јављањем овог облика испољавања кривичног дјела убиства, као и феномена крвне и безобзирне освете, али и феномена ниских побуда може се уочити да методи егзекуције настају усљед психолошких унутрашњих утицаја на личност човјека, али и спољашњих социолошких утицаја, дјелујући на тај начин деструктивно, тако да извршилац и не помишља на посљедице свог чињења или нечињења.

Кривично дјело убиства, које је управљено на живот (или право на живот) другог лица је одређено на најједноставнији начин, обичном (простом) посљедичном диспозицијом: „Ко другог лиши живота“ (глава четрнаест Кривичног законика Црне Горе, члан 143.). Дакле, ово дјело по садржини сачињава проузрокована смрт другог лица противправним радњама (чињења или нечињења) неког лица. У зависности од околности под којима је ово дјело извршено, јављају се још два његова облика: а) тешко (квалификовано) убиство или уморство за које су прописане најтеже казне (члан 144. КЗ ЦГ) и б) лакша (привилегована) убиства, за која закон прописује блаже кажњавање јер су извршена под „привилегујућим“ (извињавајућим) околностима (чл.145-148. КЗ ЦГ),

Код кривичног дјела убиства, без обзира на облик појавног испољавања, објекат заштите увијек је живот човјека или право на живот (као једно од основних, темељних људских права). Тај је објекат заштите жив човјек, од момента рођења до момента наступања смрти, при чему се у правној теорији, али и у судској пракси на различите начине одређују почетак и окончање кривичноправне заштите живота.

Заштита живота човјека своју основу налази у међународним стандардима који представљају основ за сва национална законодавства. У оквиру ових стандарда се јављају:

а) универзални акти као што су: Општа декларација о правима човјека (1948.) – члан 1.и Међународни пакт о грађанским и политичким правима (1966.) – члан 6.и б) регионални акти гдје спада Конвенција о заштити људских права и основних слобода (1950.) – члан 2.са додатним протоколима број 4, 6, 7, 11, 12 и 13. Потом ову заштиту живота, прије кривичног права, пружа Устав Црне Горе (2007.) – члан 28.

Радња извршења кривичног дјела убиства, као други елеменат бића, је везана за посљедичну диспозицију – то је свака дјелатност, радња чињења (активна, позитивна радња) или радња нечињења (пропуштање, негативна, пасивна радња) која је довољна да доведе до наступања посљедице смрти неког лица. То може бити физичка и психичка дјелатност која је усмјерена према другом лицу. Она се може предузети различитим средствима, на различите начине, тајно или јавно, под условом да је противправна.

Убиство које је извршено са умишљајем под таквим околностима, на такав начин, из таквих побуда, према таквом лицу или од стране одређеног лица, које се јавља са већим степеном тежине и већим степеном опасности се назива тешким убиством (уморство), за које је прописано теже кажњавање. Зависно од врсте, природе, дејства и карактера квалификаторне околности, тешко убиство се јавља у више облика испољавања према: а) начину извршења, б) побудама учиниоца, в) околностима извршења и посљедици и г) особености пасивног субјекта. Са аспекта нашег рада, најзначајнија подјела тешког убиства се врши с обзиром на побуде (мотиве) учиниоца, гдје се разликује убиство (тачка 4.): а) из користољубља, б) ради извршења или прикривања другог кривичног дјела и в) из безобзирне освете или других ниских побуда. За ово дјело је прописана сходно члану 144. КЗ Црне Горе казна затвора најмање десет година или казна дуготрајног затвора.

Овдје се, дакле, ради о противправном и умишљајном лишењу живота другог лица за које Законик прописује поштрено кажњавање имајући у виду посебну врсту побуде, мотива којим се руководио учинилац дјела приликом предузимања радње извршења. Тешко убиство у овом облику, поред основних, конститутивних елемената бића који чине законски појам и садржину сваког (обичног) убиства, карактерише посебна врста квалификаторне околности у виду побуде или мотива учиниоца.

Тако ово кривично дјело карактерише: а) радња извршења – лишење живота другог се предузима са посебном врстом побуде, б) побуда мора да има посебан значај, природу, карактер и дејство тако да мотивише учиниоца на предузимање радње извршења,

в) побуда на страни личности учиниоца постоји управо у вријеме извршења или пре извршења кривичног дјела и г) побуда утиче на облик кривице учиниоца – на постојање директног умишљаја.

Побуда представља субјективни, психички елеменат који карактерише личност учиниоца у вријеме предузимања радње извршења, елеменат који представља унутрашњу покретачку снагу учиниоца на извршење дјела. О појму, садржини и карактеристикама побуде (чије етичко вриједносно процјењивање има посебан значај за њено утврђивање), која се често поистовјећује са мотивом, у правној, криминолошкој и психолошкој теорији и у судској пракси заузимамо је више различитих схватања.

Побуда увијек мора да постоји прије или у вријеме извршења дјела. То је највиши облик свјесне и вољне усмјерености радње учиниоца на проузроковање последице смрти неког лица у спољном свијету. Но, овако дефинисана побуда не мора да буде остварена у конкретном случају, иако она усмјерава и мотивише човјеково понашање, било уопште, било у конкретној ситуацији.

Поред користољубља, извршења или прикривања другог кривичног дјела, освете (безобзирне) или других ниских побуда као што је случај у Црној Гори, поједина анализирана европска кривична законодавства на различите начине, уз већ наведене врсте побуда учиниоца, прописују тешко убиство и према другим врстама побуда (мотива) учиниоца.

У Словенији се тешко убиство у овом случају јавља и ако је дјело извршено из себичности или због повреде равноправности, поред наведених облика побуда. Мржњу као посебну квалификаторну околност, поред законом наведених околности у Црној Гори, познају законодавства Федерације Босне и Херцеговине, Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, Републике Српске, Сјеверне Македоније, Русије и Хрватске. У Русији тешко убиство према побудама учиниоца квалификује и ако је радња извршења предузета: а) из хулиганских побуда, б) ради нетрпељивости или в) ради искоришћавања органа и ткива другог лица (с тим да овај посљедњи облик дјела постоји и у законодавству Сјеверне Македоније).

Лишавање живота из задовољства или из сексуалних потреба квалификује тешко убиство у законодавству Њемачке. У Швајцарској тешко убиство у овом виду испољавања постоји ако је радња лишавања живота другога предузета „из мотива који су нарочито

изопачени“, али се не одређује како се та „изопаченост“ утврђује. У Италији „убиство при отежавајућим околностима“ (тешко убиство) представља лишење живота другог, између осталог и, ради припреме извршења другог кривичног дјела (а не ради његовог непосредног извршења) или ради помагања извршиоцу или саучеснику другог кривичног дјела да побјегну и избјегну хапшење и кажњавање.

Нарочиту пажњу у нашем раду посветили смо побудама учиниоца које противправном лишењу живота другог лица дају карактер тешког убиства у праву Црне Горе. То су: а) освета (у оквиру које спадају крвна освета и безобзирна освета) и б) друге ниске побуде.

Постојање и значај крвне освете у црногорском друштвеном и правном систему је вијековима осликавано у нормама обичајног права. Но, с временом крвна освета улази и у законодавство, зависно од значаја који јој је у то вријеме придаван. Најстарији правни споменици са примјеном на територији Црне Горе познавали су институт „крвне освете“.

Законик Обшћи црногорски и брдски (1798.) је први писани законски текст који је у циљу очувања слоге и братства између Црногораца и Брђана у петој точки дозвољавао да било ко, може да изврши крвну освету према убици, те да га убије ако би га било гдје у међувремену пронашао. То значи да крвна освета није била кажњавана, већ напротив дозвољавана и подржавана.

Васојевићки закон у 12 тачака (1829.или 1830.) у члану 7.треће тачке изричито познаје крвну освету, гдје предвиђа убиство Колашинца без знања Слатињана када ови држе вјеру са Колашином градом. У овом случају је за кривично дјело била прописана смртна казна – у виду крвне освете или како Закон каже „да се Слатињанима дугује крв“.

Законик Данила Првог (1855.) у члану 17. је предвиђао да сваки човјек (Црногорац или Брђанин) може слободно да убије (лиши живота) издајника и крвника отечества нашега. Крвна освета, иако је дозвољена у законом прописаним случајевима, сходно члану 39. се строго забрањује. Наиме, забрањено је да се врши освета не само према кривцу или крвнику, већ и према његовом правом брату, а случају кршења овог правила за убиство из крвне освете је била прописана смртна казна стријељањем (као и за својевољно убиство).

Сличне одредбе о крвној освети садржи и Канон Леке Дукађинија који познаје кривично дјело убиства у чл. 126, 901, 904, 127, 909, 910, 911 и 914 из крвне освете,

односно који у члану 128. „крв замјењује глобом“. Сем наведених, сви остали законски прописи донијети у Црној Гори у 19. и 20. вијеку, почев од Кривичног законика за Књажевину Црну Гору (1906.), Кривичног законика Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца (1929.), Кривичног законика ФНР Југославије (1951.), Кривичног закона СР Црне Горе (1977.), Кривичног закона Црне Горе (1993.) до Кривичног законика Црне Горе (2003.) у систему инкриминација тешког убиства више не познају облик испољавања овог кривичног дјела из крвне освете.

Крвна освета је у правној литератури (теорији и судској пракси) одређивана на различите више-мање сличне начине. Сви аутори сматрају да она представља остатак (реликт) прошлости чији се зачеци сријећу у првобитним људским заједницама која се заснива на принципу приватног талионског кажњавања – око за око, зуб за зуб, у овом случају крв за крв. Сматрало се да је дужност блиских сродника убијеног да га освете на тај начин што ће лишити живота убицу или неко друго, њему блиско лице. Тешко убиство у овом случају постоји када се лишавање живота неког лица врши да би се тиме остварила освета због раније „пролијевене крви“, тј због раније извршеног убиства или нанијете тешке тјелесне повреде. Убиство из крвне освете постоји и у случају када је смрт која се свети наступила као посљедица саобраћајне несреће коју је изазвало лице према коме се врши освета или усљед предузимања неке општеопасне радње (изазивања пожара). Зато се као учинилац дјела може јавити само лице које се налази у сродству или другом блиском односу са лицем чија се смрт или тјелесна повреда свети. Освета се у овом случају може вршити према непосредном учиниоцу ранијег злог дјела или према њему блиском лицу – дјетету, родитељу, брату, сестри или брачном другу. За постојање овог дјела није од значаја да ли између извршеног убиства и ранијег дјела због кога се освета врши постоји сразмерност.

Овако дефинисана крвна освета указује и на њену безобзирност, па се она често подводи под појам „безобзирне освете“. У том случају безобзирност учиниоца се огледа у различитим сегментима: а) ако је „сада жртва“ већ издржала казну за раније извршено убиство, и послвије тога буде убијена од стране лица које врши освету, б) протек времена уколико се освета врши послвије дужег вријема (више година) и в) када се освета изврши према лицу које нема никакве везе са претходним убиством.

Сам појам освете представља задовољење или потребу која постоји у свијести човјека да узврати на већ нанесено зло. Освета или обична освета представља облик освете гдје је сразмјера између претходног зла и зла које се наноси једнака. У томе се огледа и основна разлика са безобзирном осветом коју карактерише несразмјера у нанесеном злу, гдје је изражен егоизам, себичност и равнодушност према туђим добрима. Суд у сваком конкретном случају утврђује околности да ли се при лишењу живота другог лица ради о освети или о крвној освети или о безобзирној освети.

Обична освета односи се и на крвну освету. Међутим, крвна освета се јавља и као облик безобзирне освете. Освета се може јавити и послјије нанесене повреде, када се том лицу узврати истом мјером. То указује да постоји више облика испољавања освете, при чему је основна подјела на: а) обичну освету и б) безобзирну освету. Крвна освета као реликт прошлости може се испољити у облику кривичног дјела освете или кривичног дјела безобзирне освете у зависности од сразмјере нанијетог зла.

Основна карактеристика крвне освете је уништење људског живота, као одговор на претходно извршено убиство (тјелесну повреду). То је намјера коју сачињава планирање и дуго припремање за извршење циља. Овдје постоји јак психички нагон који код извршиоца ствара тежину која кулминира ослобађањем тог терета при извршењу убиства када извршилац доживљава олакшање. Овдје су битни и спољашњи утицаји социјалне средине, што заједно чини компактно дјеловање унутрашњих и спољних фактора на учиниоца.

За разлику од крвне освете, коју позитивно кривично право Црне Горе, изричито не помиње као квалификаторну околност код убиства, ситуација је знатно другачија код безобзирне освете. И овдје се под осветом, без обзира на различита теоријска и судскопрактична одређења, подразумјева мотив који покреће учиниоца и усмјерава његово понашање у правцу лишавања живота другог лица.

Заправо, и крвна освета и безобзирна освета су само облици испољавања освете која се састоји у враћању убиством претходно нанијетог зла које је учиниоцу убиства или њему блиском лицу учињено од стране убијеног. Док се код крвне освете „крв враћа крвљу“ (гдје постоји симетричност), узвраћено зло код безобзирне освете мора бити такве садржине, природе, карактера, обима и интензитета који знатно, у већој мјери превазилази претходно учињено зло.

Наиме, код учиниоца у случају безобзирне освете постоји умишљај учиниоца да злом врати зло које му је претходно учињено или за које он сматра да му је учињено без обзира да ли је то објективно тако, као и да ли је зло учинило лице коме он зло враћа или пак неко друго лице. Тај одговор учиниоца убиства се састоји у тежњи „осветника“ да учини оно што је наумио, односно да се освети другој страни, тј. другом лицу. Тежња ка том циљу и нагон код осветника јавља се из више разлога, како унутрашњих, психолошких, тако и спољних, социјалних утицаја. Унутрашњи су немири који се јављају са нагоном да се врати дуг. Такви нагони су одлучујући за извршење овог кривичног дјела. Њих је тешко савладати и они су ноћна мора код осветника. Једино олакшање он може доживјети у тренутку освете и послије ње.

Како постоји психолошки утицај на учиниоца кривичног дјела, тако имамо и утицај социјалне средине, односно социолошки утицај на учиниоца. То су најчешћи утицаји околине или средине у којој „осветник живи“, а то су утицаји породице његових најближих сродника, а посебно патња и психолошки утицај мајке, њена ћутња, братски и сестрински пријекор, утицај ширег братства због нанете љаге. Даље слиједи утицај околине сусједства, живот међу њима и њихова ријеч која га погађа као прекор.

Слична правна становишта је заузимала судска пракса која пружа драгоцени извор сазнања о појавним облицима испољавања безобзирне освете. То је и разумљиво јер се ради о фактичком питању чије утврђивање на основу изведених личних и материјалних доказа врши суд у сваком конкретном случају. Посебно јер се мора у конкретној ситуацији утврдити: а) постојање освете и б) да ли је освета добила карактер „безобзирне“ освете или је остала на нивоу „обичне“ освете, када не представља квалификаторну околност, већ само околност (отежавајућу) код одмјеравања казне учиниоцу кривичног дјела убиства.

Коначно, тешко убиство из члана 144, тачка 4. КЗ Црне Горе може бити извршено и из „других“ ниских побуда, с тим што треба рећи да и крвна освета, и обична освета и безобзирна освета представљају такође посебне врсте ниских, дифамних, бесчасних побуда учиниоца. На овом мјесту законодавац општом, генералном клаузулом подводи велики број других побуда на страни учиниоца са којима предузима радњу лишења живота, а које не представљају освету у било ком облику испољавања као покретача учиниоца на акцију.

Убиство из других ниских побуда карактерише посебна врста побуде, мотива учиниоца на предузимање радње чињења или нечињења којом се друго лице лишавља живота. При томе сам Кривични законик Црне Горе не одређује које су то „ниске“ побуде и у чему се оне састоје. Оне су описане у правној теорији, али је и судска пракса имала прилике да се сријеће са различитим облицима испољавања ових побуда.

У правној теорији постоји више различитих мишљења о томе шта су то ниске побуде и у чему се оне састоје. Обично су извршиоци ових дјела анти-социјална лица, аморална, бескрупулозна, лица која немају трукне стида од својих радњи или поштовања према другоме. Ради се о побудама које су лично везане за неморално и нечовјечно понашање учиниоца, па се према томе ради о извршиоцу који чињењем и пропуштањем одступа од људских вриједности у једном друштву (пакост, завист, задовољење сексуалних прохтјева, мржња, љубомора, злоба, национална, расна или вјерска нетрпељивост и сл.).

Појам ниских побуда је веома широк и представља комплексан проблем који се рађа од случаја до случаја и који зависи од низа фактора који постоје. Одговор на ово фактичко питање у сваком конкретном случају даје суд имајући у виду изведене личне и материјалне доказе на главном претресу.

Ниске побуде можемо посматрати као мотиве који произилазе из моралног посрнућа извршиоца, нешто ниско што не доликује човјеку и прихваћеним моралним нормама понашања. Овдје јасно учавало да се ниске побуде косе са моралом и моралним понашањем људи у друштву, у одређеној средини у одређено вријеме. У психолошком смислу побуде можемо посматрати као унутрашње скривене зле нагоне који долазе из дубине људске свијести који, када испливају на површину, представљају зле намјере и рушилачки нагон у човјеку. Нискост у побудама огледала се у аморалном понашању супротно схватању средине у којој живи, односно социјалној средини.

Овакво позитивноправно уређивање система инкриминација тешког убиства према побудама учиниоца је имало свој дуг историјски развој током 20. и 21. вијека.

Кривични законик Књажевине Црне Горе (1906.) у члану 159. према побудама учиниоца познаје тешко убиство као хотимично убиство човјека како би на тај начин учинилац себи уклонио препреке које му сметају за извршење каквог другог кривичног дјела или како га не би ухватили при самом извршењу другог кривичног дјела. Дакле,

овдје се не помињу ни освета, ни ниске побуде које би на сличан начин квалификовале радњу лишавања живота другога, за што је прописана смртна казна или робија.

Кривични законик Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца (1929.) предвиђа да се тешко убиство (члан 167, став 2.), за које је прописана смртна казна или казна вјечите робије, јавља као лишење живота другог лица са посебним мотивом: а) из користољубља и б) ради извршења или прикривања другог злочинства, што указује да ни он не познаје освету или ниске побуде као квалификаторне околности код овог убиства.

Кривични законик ФНРЈ (1951.) у ставу 2, члана 135. предвиђа кривично дјело тешко убиство, са прописаном казном строгог затвора најмање десет година или смртном казна, према мотивима као убиство: а) из користољубља, б) ради извршења или прикривања другог кривичног дјела или в) из других ниских побуда (које се по први пут јављају као квалификаторне околности).

Законом о измјенама и допунама Кривичног законика ФНРЈ (1959.) унијета је одредбом члана 70. измјена код кривичног дјела тешког убиства ако је лишење живота извршено из безобзирне освете.

Кривични закон СР Црне Горе (1977.) у посебном дјелу, у глави петој другог дјела, под називом: „Кривична дјела против живота и тијела“ у одредби члана 39. став 2. предвиђа тешко убиство, за које је прописана казна затвора најмање десет година или смртна казна. Оно постоји, између осталог, из посебне врсте побуде у случају лишења живота другог лица из користољубља, ради извршења или прикривања другог кривичног дјела, из безобзирне освете или из других ниских побуда (тачка 4.).

Кривични закон Републике Црне Горе (1993.) у посебном дијелу, у глави петој под називом: „Кривична дјела против живота и тијела“ предвиђа кривична дјела убиства. У члану 30., став 2. прописано је тешко убиство, за које је прописана казна затвора најмање десет година или смртна казна. Тешко убиство се према побудама учиниоца јавља као убиство: а) из користољубља, б) ради извршења или прикривања другог кривичног дјела и в) из безобзирне освете или из других ниских побуда (тачка 4.). Послије десет година донет је Кривични законик Црне Горе (2003.) који је и данас у примјени са низом измјена и допуна.

Послије позитивноправне анализе, у теоријском и практичном смислу, различитих облика, односно видова испољавања кривичног дјела тешко убиство према побудама

учиниоца, односно његовог историјског развоја, у наставку рада је изложена свеобухватна научно-истраживачка анализа испољавања кривичног дјела тешког убиства из безобзирне освете и других ниских побуда у старијој и новијој тужилачкој и судској пракси Црне Горе, са обиљем интересантних примјера.

На овом мјесту су прво, уз одговарајући коментар, изложени најзначајнији дјелови двадесетак оптужница, а потом и донијетих судских пресуда у тим предметима Вишег суда у Подгорици, односно Врховног суда Црне Горе. Посебна пажња је посвећена анализи начина утврђивања и доказивања мотива учиниоца као битног конститутивног субјективног елемента за кривично дјело убиства из безобзирне освете или из других ниских побуда.

Последњи дио овог монографског излагања емпиријског карактера представља садржај главе шесте: „Карактеристике кривичних дјела против живота и тијела и њихових учинилаца у Црној Гори“. Наиме, последице излагања појма, елемената, садржине и карактеристика кривичног дјела убиства у основном и квалификованом облику логично је да слиједи практична анализа начина, облика или видова испољавања кривичних дјела против живота и тијела, гдје спадају тешка убиства кроз статистичке податке, односно анализа основних карактеристика њихових учинилаца кроз статистичку праксу судова, те Завода за извршење кривичних санкција у Црној Гори у Спужу у периоду 2008-2017. године.

На овом мјесту смо прво дошли до закључака о учиниоцима ових кривичних дјела који се односе на: а) однос познати-непознати учиниоци, б) однос жене-мушкарци као учиниоци и в) малољетни-пунољетни учиниоци. На основу анализе начина окончања кривичних поступака за кривична дјела против живота и тијела указано је на удио: а) одбачених кривичних пријава, б) прекинутих истрага, в) обустављених истрага, г) подигнутих оптужница непосредно, односно последице спроведене истраге, д) приједлога за закључивање споразума о признању кривице, њ) уступања страниј држави и е) примјене кривичнопроцесне мјере притвора.

На крају је урађена упоредна анализа односа броја пријављених, оптужених и осуђених учинилаца ових кривичних дјела, са указивањем на разлике између пунољетних и малољетних лица, као и анализа врсте и висине изречених казни (и мера безбједности) које су изречене пунољетним и малољетним учиниоцима кривичних дјела тешко убиство.

Посљедњи дио излагања у овом дјелу дисертације се односио на примјену у закону прописаних казни од стране надлежних судова према учиниоцима кривичних дјела убистава, односно тешких убистава у конкретним случајевима.

На основу анализе и тумачења званичних статистичких података Завода за статистику Црне Горе у периоду 2008. до 2017. године произилазе сљедећи закључци:

а) највећи број пријављених лица за кривична дјела против живота и тијела је евидентиран у току 2009.године – 552 лица, односно 2010. године – 548 лица. С друге стране, ова су кривична дјела евидентирана у најнижем броју 2014.године – са 397 лица, дакле, за трећину мање него у годинама са највећим бројем пријављених лица,

б) удио оптужених лица у укупном броју пријављених лица за ова кривична дјела је различит, зависно од посматране године. Највећи удио оптужених лица међу пријављеним лицима забиљежен је у току 2010. године – са 81,39 %, док је најмањи удио оптужених лица – 63,95 % забиљежен 2015. године и

в) највећи број осуђених у односу на пријављена лица – 99,04 % евидентиран је у току 2011.године, као и 99,78 % у току 2008.године, док је најмањи проценат оптужених лица – 58,84 % евидентиран 2015.године (нешто више од половине пријављених лица за ова кривична дјела је било и осуђено).

У вези малољетних учинилаца кривичних дјела убиства, који су присутни овдје у значајно мањој мјери, закључујемо сљедеће:

а) највећи број пријављених малољетних лица је евидентиран 2010. године – 76 лица, док се они у најмањем броју јављају 2016.и 2017. године – са „свега“ 36 пријављена малољетна лица,

б) највећи број оптужених малољетника за крвне деликте – 56 лица је евидентиран у току 2010.године, а у процентуалном односу према пријављеним лицима највећи број износи 85,11 % у току 2009. године, односно 94,44 % у току 2017. године. Најмањи удио оптужених малољетника у односу на број пријава је евидентиран 2012. године и то 41,03 % или 40,82 % у току 2015. године и

в) највећи број осуђених у односу на пријављена лица – 52 малољетника евидентиран је у току 2010. године, док процентуално посматрано то је било 2009. године са 82,98 % (више од четири петине) осуђених малољетника. С друге стране, најмањи број

осуђених малољетника се биљежи у току 2012. године - 15 малољетника, што износи 38, 46 %.

Интересантно је запажање које дају резултати овог емпиријског истраживања према коме се и поред високо прописаних казни затвора, у судској пракси биљеже другачији подаци, па су тешке казне затвора:

а) у трајању од 20 година изрицане изузетно ријетко: 1) само једном – 2014.и 2016.године, 2) два пута – 2009., 2010., 2012.и 3) највише пет пута – 2013.године, док казна доживотног или дуготрајног затвора (од 40 година) није изречена ниједном у посматраном периоду, што би указивало на извјесну „благост“ судова при кажњавању учинилаца најтежих крвних деликата,

б) у трајању од 15 година изрицане ријетко и то: 1) само једном у току 2008., 2009., 2015.и 2016.године, 2) два пута – 2012.године и 3) највише три пута – 2013.године, док у осталим анализираним годинама ова казна није уопште изрицама и

в) у трајању од 10 до 15 година најчешће изрицане и то: 1) једном – 2010.године, 2) два пута – 2015.године, 3) три пута – 2016.године, 4) четири пута – 2017.године, 5) пет пута – 2014.године, 6) шест пута у току – 2008.и 2012.године, 7) седам пута – 2013.године и 8) најчешће десет пута – 2011.године.

Већ смо истакли да и поред бројних теоријских схватања домаће и иностране правне, криминолошке, социолошке и психолошке теорије, у судској пракси се са тешкоћом и бројним проблемима при правној квалификацији конкретне кривичне ствари – убиства - утврђује постојање и квалитет, односно интензитет побуде учиниоца – крвне освете, освете, безобзирне освете, односно ниских побуда. То са друге стране доводи до, често неоправданог, благог кажњавања учинилаца овог кривичног дјела на што је указала претходна анализа.

Том закључку доприносе и сљедећи подаци. Наиме, према подацима Завода за извршење кривичних санкција у Спужу од 2000. године на издржавању казне затвора се налазило 264 лица осуђена за кривична дјела убиства, од чега су 185 лица за кривично дјело убиства, док је 79 лица осуђено за кривично дјело тешког убиства. Од наведеног броја 80% осуђених лица је извршило кривично дјело убиства из користољубља и убиство на подмукао и свиреп начин, док је 20% пунољетних лица осуђено за кривично дјело убиство из ниских побуда или из безобзирне освете и сл.

Међу осуђеним лицима у Спужу се налазило чак 178 лица мушког пола (96,74 %), затим 6 лица женског пола (3,26 %) и једно мушко лице осуђено на казну малољетничког затвора. Од свих затворених лица налазило се истовремено 23 повратника (пенални повратници) који су претходно осуђени за кривична дјела: крађа, тешка крађа, изнуда, неовлашћена производња, држање и стављање опојних дрога, омогућавање уживања опојних дрога, тешка тјелесна повреда, лака тјелесна повреда, насилничко понашање, напад на службено лице у вршењу службене дужности, отмица, угрожавање сигурности, теже кривично дјело против безбједности јавног саобраћаја.

У посматраном периоду у заводу у Спужу је било смјештено 78 лица за кривично дјело тешко убиство (од којих су била два женска лица), од којих је 11 лица било повратника, док старијих малољетника није било. Поред казне затвора, за тешко убиство су у четири случаја изречене медицинске мјере безбедности: а) обавезно лијечење наркомана (два лица) и б) обавезно лијечење алкохоличара (два лица).

Наведено теоријско/емпиријско истраживање нам указује да је оправдано да у позитивном кривичном законодавству Црне Горе, постоји тежа квалификација кривичног дјела убиства с обзиром на побуде учиниоца, као што је то уосталом био случај и у низу историјских споменика, односно у упоредном законодавству. Побуде учиниоца, у виду освете (безобзирне) или другог „ниског“ карактера у значајној мери дефинишу свјесно и вољно поступање учиниоца при лишењу живота другог лица, што захтјева строжије кажњавање. Но, то захтјева такође од органа кривичног правосуђа да знатну и појачану пажњу посвјете управо извођењу доказа (посебно путем специјализованих психолошкох или психијатријских вјештачења) ради утврђивања постојања посебне врсте побуде. Тиме би строжије кажњавање учинилаца у овим случајевима било адекватно и оправдано, што до сада често није био случај (а на што указују изложени статистички подаци).

ЛИТЕРАТУРА

I Књиге

1. Аврамовић С., Станимировић В., Упоредна правна традиција, Београд, 2009. године
2. Адемовић Н., Марко Ј., Марковић Г., Уставно право Босне и Херцеговине, Сарајево, 2012. године
3. Адлер А., О нервозном карактеру, књига II, Београд, 1977. године
4. Атанацковић Д., Кривично право, посебни део, Београд, 1970. године
5. Атанацковић Д., Кривично право, посебни део, Београд, 1979. године
6. Атанацковић Д., Кривично право, посебни део, Београд, 1981. године
7. Бабић М., Марковић, И., Кривично правна заштита људског живота, Бања Лука, 1997. године
8. Бабић М., Марковић, И., Кривично право, посебни дио, Бања Лука, 2007. године
9. Бабовић М., Нехат у кривичном праву, Београд, 1985. године
10. Бабовић Р., Васојевички закон у 12 точкака, Андријевица, 1997. године
11. Баковић Т., Депресивни оптимизам Црногораца, Београд, 1977. године
12. Бачић А., Уставно право и политичке институције, Загреб, 2012. године
13. Бачић Ф., Шепаровић, З., Казнено право, Посебни дио, Загреб, 1997. године
14. Беловић Т., Специфични случајеви тешког убојства из особито ниских побуда, магистарски рад (необјављен), Правни факултет, Загреб, 2009. године
15. Воетн С., Пејовић, Ч., Крвна освета: и регулисање и управљање сукоба у Црној Гори и другим племенским друштвима, Подгорица, 1998. године

16. Богићевић Ч., Историја црногорског судства, Подгорица – Цетиње, 2009. године
17. Божиловић Петровић Г., Тешка убиства, Београд, 2011. године
18. Богишић В., Правни чланци и исправке, Загреб, 1929. године
19. Бутуровић Ј., Карактеристике кривичних дјела, против живота и тијела у кривичном законодавству република и покрајина, Београд, 1978. године
20. Бојовић Р.Ј., Законик књаза Данила, Титоград, 1982. године
21. Бошковић М., Криминологија са пенелогижом, Нови Сад, 2002. године
22. Бошковић М., Криминолошки лексикон, Нови Сад, 1999. године
23. Бошковић М., Радоман, М., Кривично право, Бар, 2018. године
24. Бошковић М., Криминологија и социјална патологија, Нови Сад, 1995. године
25. Вишић М., Закони древне Месопотамије, Београд, 2003. године
26. Вуковић Б., Култ рањеника у Црној Гори, Подгорица, 1997. године
27. Вуковић Б., Убиства из освете меланхолија и манија жалости, Подгорица, 1994. године
28. Вуковић И., Кривично право, општи део, Београд, 2021. године
29. Вуковић Ч., Фреске на камену, Подгорица, 1966. године
30. Вуковић Ш., Крвни деликти у Србији, Београд, 1985. године
31. Вукчевић М., Чупић, Д., Увод у људска права, Београд, 2013. године
32. Вучковић Н., Будвански статут у свијету првих и историјских разматрања, Будва, 1979. године
33. Вучковић Б., Вучковић В., Кривично право Црне Горе, Цетиње, 2009. године
34. Гајин С., Људска права – правно систематизовани оквир, Београд, 2012. године
35. Голубовић В., Убиства у Црној Гори, Подгорица, 1998. године
36. Голубовић В., Крвни деликти малолјетника у Црној Гори, Подгорица, 2000. године
37. Gwendolyn L., The Babylonigms, London – New York, 2003, str. 36.

38. Головки Л. В., Крылова Н.Е., Уголовный кодекс Франции, Санкт Петербург, 2002. године
39. Грозданић В., Шкорић М., Основи кривичног права, опћи дио, Ријека, 2009. године
40. Група аутора, Коментар кривичних закона СР. Србије, САП Војводине и САП Косова, Београд, 1981. године
41. Група аутора, Коментар кривичног законика Републике Србије, Београд, 1991. године
42. Димитријевић В., Пауновић, М., Ђерић, В., Људска права, Београд, 1997. године
43. Ђорђевић Ђ., Кривично право, посебни део, Београд, 2011. године
44. Ђорђевић Ђ., Устав Републике Србије и кривичноправна заштита права на живот, Зборник радова, Устав Републике Србије – кривично законодавство и организација правосуђа, Београд, 2007. године
45. Ђ. М. изјава свједока у истом налазу од 15. V 1989. године
46. Ђорђевић З., Кривично дјело убиства, Београд, 2014. године
47. Ђорђевић М., Ђорђевић Ђ., Кривично право, Београд, 2020. године
48. Ђечови Ш. К., Канон Леке Дукађинија, Загреб, 1986. године
49. Живановић Т., Основи кривичног права Краљевине Југославије, Општи део, Београд 1935. године
50. Живановић Т., Основи кривичног права, Посебни део, Друга књига, Београд, 1933. године
51. Захаревић А., Манфред, Наполеон Бонапарта, Београд, 1975. године
52. Златарић Б., Домашка М., Речник кривичног права и поступка, Загреб, 1966. године
53. Збирка кривичних закона, Београд, 1982. године
54. Јакшић А., Европска конвенција о људским правима (коментар), Београд 2006. године
55. Јовашевић Д., Кривична дјела убиства, Београд, 2017. године
56. Јовашевић Д., Кривично право, општи део, Ниш, 2012. године
57. Јовашевић Д., Кривично право, посебни део, Београд, 2010. године

58. Јовашевић Д., Кривично право, посебни део, Београд, 2018. године
59. Јовашевић Д., Коментар кривичног закона Републике Србије са судском праксом, Београд, 2003. године
60. Јовашевић Д., Митровић Љ., Икановић В., Коментар кривичног законика Републике Српске, Бања Лука, 2021. године
61. Јелић И., Крвна освета и умир у Црној Гори и Сјеверној Албанији, Београд, 1926. године
62. Јелић И., Васојевићки закон у 12 точкака, Београд, 1929. године
63. Јовановић Љ., Мотивисаност, Зборник, Правни факултет, Ниш, 1972. године
64. Јокић Љ., Стојановић П., Законик обшћи Црногорски и брдски Данила I, Цетиње, 1982. године
65. Јасић С., Закони Старог и Средњег вијека, Београд, 1968. године
66. Капамација Б., Убиство – психологија и судска психијатрија, Нови Сад, 1981. године
67. Кандић Поповић З., Кривичноправна заштита личних права на живот, зборник радова, актуелни проблем сузбијања криминалитета, Београд, 1993. године
68. Каран М., Крвна освета, Београд, 1985. године
69. Каран М., Психолошка природа крвне освете, Београд, 1971. године
70. Карацић В., Долазак књаза Данила у Црну Гору (записи), 1940. године
71. Карчић Ф., Одабрани извори за Опћу историју државе и права, Сарајево, 2004. године
72. Карчић Ф., Компаративна правна историја, Сарајево, 2007. године
73. Killas M., *Precis de criminologie*, Vern, 1991. godine
74. Коларић Д., Кривично дјело убиства, Београд, 2008. године
75. Констатиновић-Вилић С., Николић-Ристановић В., Криминологија, Београд, 2018. године
76. Креч Д., Крачфилд Р., Елементи психологије, Београд, 1980. године
77. Кривични законик за Књажевину Црну Гору, Цетиње, 1906. године
78. Кркљуш Љ., Правна историја српског народа, Београд 2009. године

79. Кутлешаић В., Голић Д., Уставно право, Нови Сад, 2017. године
80. Лазаревић Љ., Кривично право, посебни део, Београд, 1993. године
81. Лазаревић Љ., Вучковић, Б., Вучковић, В., Коментар Кривичног законика Црне Горе, Цетиње, 2004. године
82. Лалић М., Тамара, Београд, 1992. године
83. Legge 10. Ottobre 1930. No. 1398. Testo coordinate ed aggiornate del Regio Decreto Legge 20.3.2016. No. 20 e 8.Marzo 2017. No. 24.
84. Лукић С., Вуковић, М., Уставно право, Подгорица, 2007. године
85. Мариновић С., Казнена историја Црне Горе, Подгорица, 2007. године
86. Марковић С., Општа правна историја, Подгорица, 2008. године
87. Матавуљ С., Десет година у Мауританији, Београд, 1953. године
88. Матановић А., Из кривичног и грађанског права Црне Горе, архив, Београд, 1920. године
89. Матовић М., Кривичноправна питања убиства из крвне освете, магистарски рад (необјављен), Правни факултет, Загреб, 1963. године
90. Медаковић М. Г., Живот и обичаји Црногораца (репринт издања из 1860. године), Београд, 2001. године
91. Милић А., Дијалог социологије и историје, рађање модерне породице, Београд, 1988. године
92. Милосављевић Б., Уставно право, Београд, 2011. године
93. Миловић Ј., Погибија и света Андрије Калуђеровића, записи V, Цетиње, 1950. године
94. Милићевић Ј., Историја српског народа, Београд, 1981. године
95. Милутиновић М., Криминологија, Београд, 1980. године
96. Мрвић Петровић М., Кривично право, Београд, 2005. године
97. Николић Д., Општа историја права, Ниш, 2007. године
98. Николић Д., Ђорђевић А., Законски текстови Старог и Средњег века, Ниш, 2010. године
99. Николић Д., Фрагменти правне историје, Ниш, 1997. године

100. Николић Д., Древно-руско словенско право, Београд, 2000. године
101. Николић Д., Закон судњи људем, Ниш, 2016. године
102. Николић Д., Кривични законик Кнежевине Србије, Ниш, 1991. године
103. Новаковић С., Законик Стефана Душана, цара српског, Београд 1988. године
104. Новаковић С., Турско царство пред српски устанак, Београд 1906. године
105. Новоселац П., Посебни део казног права, Загреб, 2017. године
106. Павишић Б., Грозданић В., Веић П., Коментар казног закона Загреб, 2007. године
107. Пауновић М., Кривокапић Б., Крстић И., Међународна људска права, Београд, 2018. године
108. Пајванчић М., Вукчевић М., Уставно право, Подгорица, 2016. године
109. Перовић М., Кривично право СФРЈ, општи дио, Никшић, 1990. године
110. Петровић Б., Јовашевић Д., Ферхатовић А., Кривично право 2, Сарајево, 2016. године
111. Пешић В., Убивства у Југославији, Београд, 1972. године
112. Побрић Н., Уставно право, Мостар, 2000. године
113. Полић О., Хамурабијев законик, Београд, 2005. године
114. Поповић Б., Историја Црне Горе, Београд, 1984. године
115. Према личном казивању (сина Т.П.), текст интервјуа цитиран
116. Р. М. Интервју „Крвна освета“
117. Радовановић М., Ђорђевић М., Кривично право, посебни део, Београд, 1975. године
118. Радовановић М., Ђорђевић М., Кривично право, посебни део, Београд 1967. године
119. Радојичић Н., Душанов законик, Нови Сад, 1950. године
120. Ракочевић В., Криминологија, Подгорица, 2007. године
121. Рарог А. И., Есаков Г.А., Чучаев А. И., Степалин В.П. – Уголовное право, Русији, части, обшјаја и особбенаја, курс лексиј, Проспект, Москва, 2007. године

122. Рарог А. И., Уголовеное Право России, Част особеннаја, Москва, 2008. године
123. Рачић О., Милинковић Б., Пауновић М., Људска права – пет деценија од усвајања Опште декларације о правима човјека, Београд, 1998. године
124. Рот Н., Психологија личности, Београд, 1976. године
125. Сребреникова А. Б., Кузњецова Н. Ф. – Уголовниј кодекс Швејцари, Москва, 2001. године
126. Schell V., La Lide Hammurabi, Paris, 1902. године
127. Shomaker D., Theories delinquency, New.York, 1990. године
128. Стојановић З., Перић О., Кривично право, посебни део, Београд, 2003. године
129. Стојановић З., Кривично право, општи дио, Подгорица, 2008. године
130. Стојановић З., Перић О., Кривично право, посебни део, Београд, 2003. године
131. Стојановић З., Делић Н., Кривично право, посебни део, Београд, 2013. године
132. Стојановић З., Коментар кривичног законика, Подгорица, 2010. године
133. Стојановић З., Кривично право, посебни дио, Подгорица, 2008. године
134. Стојановић З., Коментар Кривичног закона СР Југославије, Београд, 2002. године
135. Стојановић З., Коментар Кривичног законика, Београд, 2018. године
136. Стојановић З., Кривично право, општи дио, Подгорица, 2003. године
137. Стојановић З., Шкулић М., Радоман М., Кривично право, Београд, 2013. године
138. Стојановић З., Перић О., Коментар Кривичног закона Републике Србије и Кривични закон Црне Горе са објашњењима, Београд, 1996. године
139. Салиху И., Убиство у САП Косову и Метохији, Докторска дисертација – необјављена, Приштина, 1982. године
140. Селаковић Н., Душанов законик и правни транспланти, Београд 2007. године

141. Симић И., Петровић М., Кривични закон Републике Србије, практична примена, Београд, 2002. године
142. Симовић М., Тодоровић Љ., Симовић В., Кривични закони у Босни и Херцеговини, Сарајево, 2010. године
143. Симовић М., Симовић В., Кривично право Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, посебни дио, Лакташи, 2021. године
144. Срзентић Н., Кривично право, Посебни дио – скрипта, Нови Сад, 1965. године
145. Стојановић П., Законик обшћи Црногорски и брдски и Законик књаза Данила, Цетиње, 1982. године
146. Стојановић Р., Огледи из црногорске историје права, Изабрана дјела, Подгорица, 2009. године
147. Суботић М., Мотив и његов значај у кривичном праву, Београд, 1938. године
148. Суботић М., Мотив и његов значај у кривичном праву и југословенском законикау, Суботица, 1937. године
149. Стојчић С., Душанов законик, Лесковац, 1970. године
150. Strafgesetzbuch – StGB, Deutcher Taschenbuch Verlag, Munchen, 2012. godine
151. Schonke H., Schroder H., Strafgesetzbuch, Kommentar, 9. Auflage, Munchen, 1959. godine
152. Schweizerisches - StGB, Strafgesetzbuch, Aktuell geltende Fassung 2013., 7. Auflage, Zurich, 2013. Godine
153. Таховић Ј., Кривично право, посебни део, Београд, 1961. године
154. Таховић Ј., Кривично право, посебни део, Београд, 1953. године
155. Томовић Ж., Богићевић Ч., Људска права, међународни документи, Подгорица, 2003. године
156. Тројановић С., Гајић М., Крв и умир код Срба и Арнаута, Београд, 1901. године
157. Турковић К., ет ал..., Коментар Казненог закона, Загреб, 2013. године
158. Thalloszy L. L., Kanoni i Lekës, Illyrisch-albanische forschungen, I. München und Leipcig, 1916

159. Тирић З., Основи судске психијатрије, Ниш, 2004. године
160. Фестић Р., Стари кодекси, Сарајево, 1988. године
161. Федосова И., Скуратова Т., Уголовниј кодекс Россијској федерацији, Москва, 2005. године
162. Фраковски Л., Међународно право за правата на човекот, Скопје, 2005. године
163. Хорватић Ж., Казнено право, опћи дио, Загреб, 2003. године
164. Царић С., Европско право људских права, Београд, 2015. године
165. Code Penal France, Juillet 2012, Paris, Dalloz, 2013. године
166. Compendio di Diritto penale, Parte generale e speciale, Napoli, 2008. године
167. Цамај Љ. Р., Према личном казивању (интервју), Тузи – Вуксан Лекићи
168. Чејовић Б., Кривично право, општи део, Београд, 1979. године
169. Чејовић Б., Миладиновић В., Кривично право, посебни део, Ниш, 1995. године
170. Чејовић Б., Кривично право, посебни део, Београд, 1980. године
171. Чејовић Б., Кривично право у судској пракси, посебни део, Крагујевац, 2008. године
172. Чејовић Б., Кривично право, општи део, Београд, 2002. године
173. Чубински М., Научни и практични коментар Кривичног законика Краљевине Југославије, Београд, 1934. године
174. Шипрага Ј., Тешка убиства из чл. 47 Кривичног законика, Ниш, 1984. године
175. Шкарик С., Сиљановска Давкова Г., Уставно право, Скопје, 2007. године
176. Шкулетић С., Дошао да га замијеним „Побједа“, Титоград, 21. март 1979. године
177. Шћепановић М., О крвној освети, Кривично правни приказ, Подгорица, 2003. године
178. Шурлан Т., Универзална људска права, Београд, 2014. године
179. Шуковић М., Уставно право, Подгорица, 2009. године

II СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА

1. Народне новине Републике Хрватске број 56/90, 135/97, 8/98, 113/2000, 124/2000, 28/2001, 55/2001, 76/2010, 85/2010 и 5/2014.
2. Народне новине Републике Хрватске број 125/2011, 144/2012, 56/2015, 61/2015, 101/2017, 118/2018, 126/2019 и 84/2021.
3. Народне новине Републике Хрватске број 125/2011, 144/2012, 56/2015, 61/2015, 101/2017, 118/2018 и 126/2019.
4. Народне новине Републике Хрватске број 110/97, 27/98, 129/2000, 51/2001, 105/2004, 84/2005, 71/2006 и 110/2007.
5. Службени лист Црне Горе број: 70/2003, 13/2004, 47/2006, 40/2008, 25/2010, 32/2011, 64/2011, 40/2013, 56/2013, 14/2015, 42/2015, 58/2015, 44/2017, 49/2018 и 3/2020
6. Службени лист Србије и Црне Горе број 9/2003, 5/2005, 7/2005.
7. Службени лист Црне Горе број 1/2007 и 28/2013.
8. Службени гласник Републике Србије број 98/2006.
9. Службени весник на Република Македонија број 52/91, 1-92, 4/92, 31/98, 59/2000, 91/2001, 12/2003, 84/2003, 53/2005, 107/2005, 18/2007, 3/2009, 13/2009, 104/2009 и 49/2011
10. Службени лист СФРЈ, Међународни уговори, број 7/1971 и 4/2001.
11. Службени лист Црне Горе број: 70/2003, 13/2004, 47/2006, 40/2008, 25/2010, 32/2011, 64/2011, 40/2013, 56/2013, 14/2015, 42/2015, 58/2015, 44/2017, 49/2018 и 3/2020
12. Службени гласник Босне и Херцеговине број: 3/2003, 32/2003, 37/2003, 54/2004, 61/2004, 30/2005, 53/2006, 55/2006, 32/2007, 8/2010, 47/2014, 22/2015, 40/2015, 35/2018 и 46/2021.
13. Службене новине Федерације Босне и Херцеговине број: 36/2003, 37/2003, 21/2004, 69/2004, 18/2005, 42/2010, 42/2011, 59/2014, 76/2014 и 75/2017.
14. Службени гласник Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине број 19/2020.
15. Службени гласник Републике Српске број 64/2017, 104/2018 и 15/2021.

16. Службен весник на Република Македонија број: 37/1996, 80/1999, 4/2002, 43/2003, 19/2004, 81/2005, 60/2006, 73/2006, 87/2007, 7/2008, 139/2008, 114/2009, 51/2011, 135/2011, 185/2011, 142/2012, 166/2012, 55/2013, 82/2013, 14/2014, 27/2014, 28/2014, 41/2014, 115/2014, 132/2014, 160/2014, 199/2014, 196/2015, 226/2015, 169/2016, 97/2017, 170/2017 и 248/2018.
17. Службени гласник Републике Србије број : 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019.
18. Службени гласник Републике Србије број 35/2019.
19. Службени лист Црне Горе број: 70/2003, 13/2004, 47/2006, 40/2008, 25/2010, 32/2011, 64/2011, 40/2013, 56/2013, 14/2015, 42/2015, 58/2015, 44/2017, 49/2018 и 3/2020.
20. Службени гласник Републике Србије број 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019.
21. Службене новине Федерације Босне и Херцеговине број 36/2003, 37/2003, 21/2004, 69/2004, 18/2005, 42/2010, 42/2011, 59/2014, 76/2014 и 75/2017.
22. Службени гласник Брчко дистрикта Босне и Херцеговине број 19/2020.
23. Службени гласник Републике Српске број 64/2017, 104/2018 и 15/2021.
24. Службене новине 33-XIV/1929. године
25. Службени лист ФНРЈ број 13/51.
26. Службени лист ФНРЈ број 106/47.
27. Службени лист ФНРЈ број 30/59.
28. Службени лист СФРЈ број 44/76.
29. Службени лист СР Црне Горе број: 22/77, 9/78, 11/81, 17/84, 28/87, 27/89 и 3/90 и Службени лист Републике Црне Горе број 56/92 и 21/93.
30. Службени лист СФРЈ број 44/76 и 36/77.
31. Службени лист Црне Горе број: 42/93, 14/94, 27/94 и 30/2002.
32. Службени гласник СР Србије број: 26/77, 28/77, 43/77, 20/79, 24/84, 39/86, 51/87, 6/89, 42/89 и 21/90 и Службени гласник Републике Србије број: 16/90, 49/92, 23/93, 67/93, 47/94 и 17/95 и Службени лист Црне Горе број: 70/2003, 13/2004, 47/2006, 40/2008, 25/2010, 32/2011, 64/2011, 40/2013, 56/2013, 14/2015, 42/2015, 58/2015, 44/2017, 49/2018 и 3/2020.

33. Урадни лист Републике Словеније број 33/91, 42/97, 66/2000, 24/2003, 69/2004, 68/2006, 47/2013, 75/2016 и 92/2021.
34. Урадни лист Републике Словеније број 55/2008, 66/2008, 39/2009, 91/2011, 50/2012, 54/2015, 6/2016, 38/2016, 27/2017, 23/2020, 91/2020 и 95/2021.

III СУДСКА ПРАКСА

1. Образложење из оптужнице КТО бр. 25/64, Окружно јавно тужилаштво, Титоград, Државни архив Цетиње, фасцикла 26.
2. Из изреке пресуде К. бр. 43/64 Окружног суда у Титограду, Државни архив Цетиње, фасцикла 26.
3. Образложење оптужнице бр. 189/66, Окружно јавно тужилаштво, Титоград, Државни архив, Цетиње, фасцикла бр. К-35.
4. Пресуда Окружног суда у Титограду, бр. К. бр. 69/66, Државни архив, Цетиње, фасцикла бр. К-35.
5. Из оптужнице ОЈТ 78/64 (од 16. IV 1964. Државни архив Цетиње, фасцикла 27).
6. Пресуда Окружног суда у Титограду бр. К. бр. 103/64, Државни архив Цетиње, фасцикла бр. 27.
7. Из образложења оптужнице К. Т. бр. 266/72, Окружно јавно тужилаштво, Државни архив, Цетиње, фасцикла ф-68.
8. Изрека пресуде Врховног суда у Титограду К. бр. 6/73, Државни архив, Цетиње, фасцикла Ф-68.
9. Дјелови изјаве, ОУП Титоград, 19.7.1972. године, Државни архив, Цетиње, фасцикла Ф-68.
10. Из оптужнице, Окружно јавно тужилаштво, Титоград КТ. 360/71, Државни архив, Цетиње, фасцикла Ф-61.

11. Пресуда Окружног суда у Титограду, бр. К. бр. 144/71, Државни архив Цетиње, фасцикла Ф-61.
12. Изрека пресуде Врховног суда Црне Горе Кж. бр. 53/72, Државни архив, Цетиње, фасцикла Ф-61.
13. Из оптужнице, Окружно јавно тужилаштво, Титоград КТ. 266/71, Државни архив, Цетиње, фасцикла Ф-59.
14. Из изреке пресуде Окружни суд Титоград К. бр. 116/71, Државни архив, Цетиње, фасцикла Ф-59.
15. Оптужница, Окружно јавно тужилаштво, Титоград, КТ. бр. 122/71, Државни архив, Цетиње, фасцикла Ф-56.
16. Из изреке пресуде, Окружни суд Титоград К. бр. 63/71, Државни архив, Цетиње, фасцикла Ф-56.
17. Окружно јавно тужилаштво КТ. бр. 337/74, Титоград, Државни архив, Цетиње, фасцикла Ф-99.
18. Из изреке пресуде К. бр. 194/74, Окружни суд Титоград, Државни архив, Цетиње, фасцикла Ф-99.
19. Дјелови оптужнице, Више јавно тужилаштво, Подгорица, КТ. бр. 77/96. Захтјеви: 12.02.2019, 17.03.2019, 17.04.2019, рјешење СУ. бр. 36/19 (копије пресуда Вишег и Врховног суда, као и оптужнице, добијене од Архиве Вишег суда у Подгорици).
20. Дјелови изреке пресуде Окружни суд, Титоград, К. бр. 85/96. Захтјеви од: 12.02.2019, 07.03.2019, 17.04.2019, рјешење и СУ. бр. 36/19 (копије пресуда Вишег и Врховног суда, као и оптужнице, добијене од Архиве Вишег суда у Подгорици).
21. Из оптужнице Вишег јавног тужилаштва у Подгорици КТ. бр. 9/93. Захтјеви од: 12.02.2019, 17.03.2019, 17.04.2019. рјешење и СУ. бр. 36/19, (копије пресуда Вишег и Врховног суда, као и оптужнице добијене од Архиве Вишег суда у Подгорици).
22. Дјелови изреке пресуде Вишег суда у Подгорици, К. бр. 14/93. Захтјеви од: 12.02.2019, 17.03.2019, 17.04.2019, рјешење и СУ. бр. 36/19, (копије пресуда

Вишег и Врховног суда, као и оптужнице добијене од Архиве Вишег суда у Подгорици).

23. Дјелови из изреке пресуде Вишег суда у Подгорици, К. бр. 1/96. Захтјеви од: 12.02.2019, 17.03.2019, 17.04.2019. године, рјешење и СУ. бр. 36/19, (копије пресуда Вишег и Врховног суда, као и оптужнице добијене од Архиве Вишег суда у Подгорици).
24. Дјелови изреке пресуде Вишег суда у Подгорици К. бр. 104/07. Захтјеви од: 12.02.2019, 17.03.2019, 17.04.2019. године, рјешење и СУ. бр. 36/19, (копије пресуда Вишег и Врховног суда, као и оптужнице добијене од Архиве Вишег суда у Подгорици).
25. Дјелови оптужнице Окружног јавног тужилаштва у Титограду, КТ. бр. 10/89. Захтјеви од: 12.02.2019, 17.03.2019, 17.04.2019, Рјешење и. СУ. бр. 36/19 (копије пресуда Вишег и Врховног суда и оптужнице добијене од архиве Вишег суда у Подгорици).
26. Дјелови изреке пресуде Врховног суда Републике Црне Горе Кз. II бр. 1/94. Захтјеви: 12.02.2019, 17.03.2019, 17.04.2019. године, рјешење и. СУ. бр. 36/19, (копије пресуда Вишег и Врховног суда, оптужнице добијене од архиве Вишег суда у Подгорици).
27. Дјелови оптужнице Вишег јавног тужилаштва у Подгорици, К.Т. бр. 152/2000. Захтјеви: 12.02.2019, 17.03.2019, 17.04.2019, Рјешење И СУ. бр. 36/19 (копије пресуда Вишег и Врховног суда и оптужнице добијене од архиве Вишег суда у Подгорици).
28. Дјелови изреке пресуде Вишег суда у Подгорици, К. бр. 174/2000. Захтјеви од: 12.02.2019, 07.03.2019, 17.04.2019, рјешење и СУ. бр. 36/19, (копије пресуда Вишег и Врховног суда и оптужнице добијене од Архиве Вишег суда у Подгорици).

IV СТАТИСТИЧКИ ПОДАЦИ, ПОДАЦИ УПРАВЕ ЗА ИЗВРШЕЊЕ КРИВИЧНИХ
САНКЦИЈА – СПУЖ

1. Статистички годишњак Црне Горе, Подгорица, 2018. године
2. Статистички годишњак Црне Горе, Подгорица, 2017. године
3. Статистички годишњак Црне Горе, Подгорица, 2016. године
4. Статистички годишњак Црне Горе, Подгорица, 2015. године
5. Статистички годишњак Црне Горе, Подгорица, 2014. године
6. Статистички годишњак Црне Горе, Подгорица, 2013. године
7. Статистички годишњак Црне Горе, Подгорица, 2012. године
8. Статистички годишњак Црне Горе, Подгорица, 2011. године
9. Статистички годишњак Црне Горе, Подгорица, 2010. године
10. Статистички годишњак Црне Горе, Подгорица, 2009. године
11. Управа за извршење кривичних санкција, затвор за дуге казне ЗКД – Н – 1814, 01.04.2020. године.

БИОГРАФИЈА АУТОРА

Миомир Перовић, рођен је у Титограду 01.03.1969. године, гдје је завршио основну и средњу машинску школу (смјер ауто-саобраћајни техничар). По завршетку војног рока уписао је Машински факултет на Универзитету Црне Горе, гдје је и стекао звање машинског инжињера 1999. године у Подгорици. Од 1996. године ради у Министарству унутрашњих послова Црне Горе – Управа полиције. Године 1998. завршава полицијску обуку у трајању од осам мјесеци, ради на полицијским пословима. 2006. године распоређен на мјесто помоћника начелника за домаће и стране делегације у Ауто центру Управе полиције.

Од 2007. године ради као виши полицијски инспектор у Управи полиције. Правни факултет у Косовској Митровици завршио је 2010. године (VII степен), а 2014. године уписао докторске студије.

Остало, судски је вјештак машинске струке од 26.06.2018. године, завршио крим-обавјештајни курс од 20.05.2011. године (Полицијска академија Даниловград), семинар-етика и кодекс, антикорупцијске мјере и упутство за пријалбивање корупције од 23.06.2009. године (Полицијска академија Даниловград), семинар-дисциплинска одговорност од 05.11.2015. године. Има преко десет научних радова из кривично-правне области (војно дјело, судски вјештак, правни хоризонти-Ниш, Медијски дијалози итд.). Учешће на више научних скупова (Подгорица, Ниш, Бања Лука) и то из кривично-правне области. Говори енглески језик.

ИЗЈАВА О АУТОРСТВУ

Изјављујем да је докторска дисертација, под насловом

Тешко убиство из безобзирне освете и ниских побуда у кривичном законодавству
Црне Горе

која је одбрањена на Правном факултету Универзитета у Нишу:

- резултат сопственог истраживачког рада;
- да ову дисертацију, ни у целини, нити у дјеловима, нисам пријављивао/ла на другим факултетима, нити универзитетима;
- да нисам повредио/ла ауторска права, нити злоупотребио/ла интелектуалну својину других лица.

Дозвољавам да се објаве моји лични подаци, који су у вези са ауторством и добијањем академског звања доктора наука, као што су име и презиме, година и мјесто рођења и датум одбране рада, и то у каталогу Библиотеке, Дигиталном репозиторијуму Универзитета у Нишу, као и у публикацијама Универзитета у Нишу.

У Нишу, 31. 08. 2022. године

Потпис аутора дисертације:

Име и презиме

ИЗЈАВА О ИСТОВЕТНОСТИ ШТАМПАНОГ И ЕЛЕКТРОНСКОГ ОБЛИКА
ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

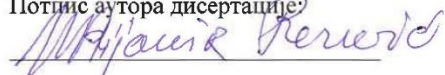
Наслов дисертације:

Тешко убиство из безобзирне освете и ниских побуда у кривичном законодавству
Црне Горе

Изјављујем да је електронски облик моје докторске дисертације, коју сам предао/ла
за уношење у Дигитални репозиторијум Универзитета у Нишу, истоветан штампаном
облику.

У Нишу, 31. 08. 2022. године

Потпис аутора дисертације:

Име и презиме

ИЗЈАВА О КОРИШЋЕЊУ

Овлашћујем Универзитетску библиотеку „Никола Тесла“ да у Дигитални репозиторијум Универзитета у Нишу унесе моју докторску дисертацију, под насловом:

Тешко убиство из безобзирне освете и ниских побуда у кривичном законодавству
Црне Горе

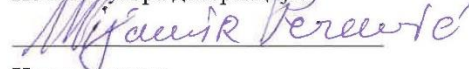
Дисертацију са свим прилозима предао/ла сам у електронском облику, погодном за трајно архивирање.

Моју докторску дисертацију, унету у Дигитални репозиторијум Универзитета у Нишу, могу користити сви који поштују одредбе садржане у одабраном типу лиценце Креативне заједнице (Цреативе Цоммонс), за коју сам се одлучио/ла.

1. Ауторство (CC BY)
2. Ауторство – некомерцијално (CC BY-NS)
3. Ауторство – некомерцијално – без прераде (CC BY-NS-ND)

4. Ауторство – некомерцијално – делити под истим условима (CC BY-NC-SA)
5. Ауторство – без прераде (CC BY-ND)
6. Ауторство – делити под истим условима (SS BY-SA)

У Нишу, 31. 08. 2022. године

Потпис аутора дисертације:

Име и презиме